OZN

Charles Berlitz

Misterul lumilor uitate

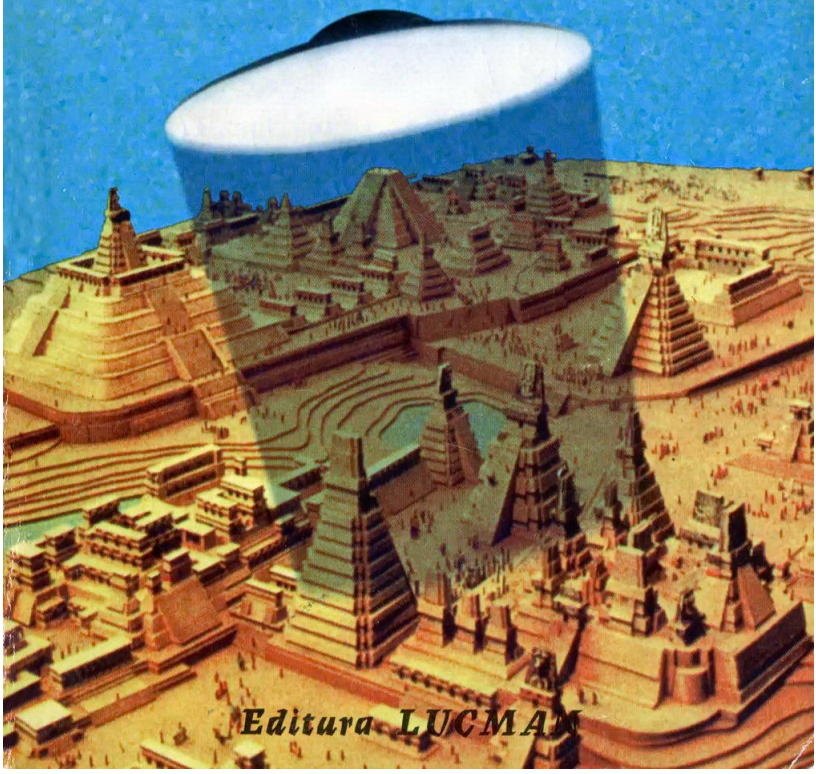

Editura LUCMAN

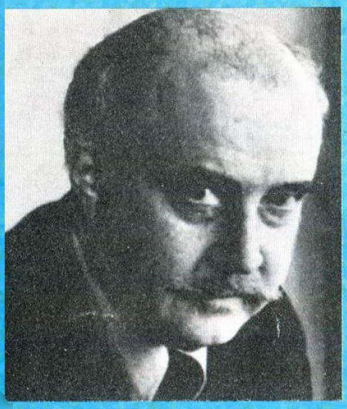

Charles Berlitz este unul dintre cei mai renumiţi experţi pe plan mondial în problematica misterelor naturale. Nepot al fondatorului celebrelor şcoli de lingvistică Berlitz, vorbeşte fluent douăzeci şi şapte de limbi şi călătoreşte prin lumea largă investigând fenomene naturale neobişnuite şi enigme ale istoriei.

Unul dintre cei mai citiţi autori internaţionali, **Charles Berlitz** a scris numeroase cărţi de mare răsunet, dintre care amintim: „Triunghiul Bermudelor", „Experimentul Philadelphia", „Atlantida, continentul regăsit", „Incidentul Roswell" şi „Triunghiul Dragonului".

OZN

Astronauţi antici? Zei din spaţiul cosmic?
Sau civilizaţii dispărute de aici, de pe Pământ?

Ajutat de talentul şi de propriile sale cercetări, Charles Berlitz ajunge la explicaţia că noi nu suntem prima civilizaţie de pe Pământ. El a găsit dovezi despre CEI care au trăit la un nivel de care noi suntem încă departe şi ale căror societăţi au fost distruse de o catastrofă globală, un dezastru care probabil că se va produce din nou!

Nici o altă carte nu vă va reorienta atât de complet gândirea despre istorie, preistorie şi întreaga poveste a omului aşa cum o va face concisa, dar cuprinzătoarea lucrare a lui Charles Berlitz.

O lucrare fascinantă din care veţi afla, dând la o parte cortina timpului, vârstele pierdute ale OMULUI, şi veţi descoperi adevăratul răspuns la MISTERUL LUMILOR UITATE.

O carte fundamentală, care deschide perspective nebănuite pentru înţelegerea amplă a identităţii omului şi a realităţii lumii în care trăieşte.

ISBN 973-98098-1-2

Charles Berlitz
MISTERUL LUMILOR UITATE

TITLUL ORIGINAL:
MYSTERIES FROM FORGOTTEN WORLDS
1972 by Charles Berlitz colecţia OZN 1996 Ducomy
1996 Editura Lucman
ISBN 973 – 98098 – 1 – 2

Charles Berlitz
MISTERUL LUMILOR UITATE
Traducere de Virgil Dorobanţu
Editura LUCMAN 1997

CUPRINS

I. Civilizaţii neexplicate de dinaintea istoriei 7
II. Mesaje enigmatice din trecut 21
III. Cunoştinţe pierdute despre istorie 48
IV. O capsulă a timpului înaltă de 45 de etaje 78
V. Clădirile imposibile 91
VI. Oraşe scufundate 114
VII. Continentele dispărute 126
VIII. Zeii mărilor 159
IX. Cortina timpului şi vârstele pierdute ale omului 191
X. Memoria speciei 210
XI. Cutremur planetar 233
XII. Avertismente din trecutul îndepărtat 255
Mulţumiri 266
Bibliografie 268

I. CIVILIZAŢII NEEXPLICATE DE DINAINTEA ISTORIEI

Datorită dezvoltării ştiinţei, omul a ajuns acum în pragul explorării spaţiului, având în faţa sa noi planete de cucerit, o situaţie oarecum similară cu cea a vest-europenilor din anul 1493, după ce Columb a descoperit că sunt posibile călătoriile transatlantice. Pe de altă parte însă, prin dezvoltarea aceleiaşi ştiinţe avansate, s-ar putea ca omul să se afle la doar cinci minute de Armaghedon. Dar indiferent în ce fază temporală sau a destinului considerăm că ne aflăm, educaţia noastră, tradiţiile şi viziunea general optimistă asupra istoriei ne-au condiţionat să acceptăm mersul înainte al civilizaţiei. Progresul civilizaţiei se încadrează într-un model coerent, începând cu Mesopotamia şi Egipt, dezvoltând perfecţiunea politică şi religioasă în Palestina, Siria şi Grecia, perfecţiunea legislativă şi organizatorică în timpul Imperiului Roman, regresând întrucâtva în Evul Mediu, dar regăsindu-şi ritmul alert al mersului înainte în timpul Renaşterii, trecând apoi prin descoperirea Lumii Noi şi prin revoluţia industrială.

Marşul civilizaţiei pare să explice capacităţile şi gradul de organizare crescânde ale omului din cele mai vechi timpuri şi până în prezent. Cu toate acestea, chiar în momentul în care omul, datorită progresului ştiinţific, este examineze cu mai multă acurateţe urmele propriului său trecut, ies la lumină elemente neliniştitoare şi tulburătoare, mai ales în ultimii ani. O întrebare iconoclastă se ridică în faţa celor ce cercetează istoria antică: este posibil ca în îndelungata istorie a omenirii să fi existat alte civilizaţii despre care să nu ştim nimic sau de la care nu auzim decât ecouri vagi, suprapuse adesea cu culturile mai mult sau mai puţin familiare nouă?

Iniţial, concepţia noastră despre istoria antică a fost puternic influenţată de dependenţa faţă de Biblie. De aici faptul că anumite cărţi care tratează istoria antică sunt

scrise dintr-un explicabil punct de vedere insular. Acest aspect a dus la deformarea imaginii generale a culturilor antice şi la neglijarea completă a unora dintre cele mai importante civilizaţii, precum cea hitită şi cea minoică, conservând totodată aluzii fascinante la culturi de o antichitate extremă şi aproape preistorică, civilizaţii atât de îndepărtate în timp şi atât de lipsite de alte referinţe încât au ajuns să fie încadrate în preistorie.

Nu este necesar să ne ocupăm de omisiunile culturale, de rasele şi culturile neglijate de către scriitorii Bibliei şi de alţi comentatori, ci mai degrabă de civilizaţiile dispărute mai vechi, pentru care acestea nu constituie decât nişte vestigii. Se naşte întrebarea dacă mayaşii antici, precursorii incaşilor din America de Sud, constructorii de movile din America de Nord, uluitor de rafinaţii artişti ai peşterilor din Europa de Vest sau Africa de Nord, egiptenii predinastici, populaţiile din Insula Paştelui sau Insulele Canare, pentru a da doar câteva exemple, şi-au dezvoltat ei înşişi propriile culturi sau era vorba doar de reminiscenţe ale unor culturi mai vechi.

Dispunem acum de metode de datare a perioadelor culturale care tind să ne zdruncine ideile despre vechimea civilizaţiei umane. Apar în mod constant descoperiri edificatoare din cele mai diferite zone geografice: o cetate cu ziduri de pe locul Ierihonului a fost datată ca având o vechime de zece mii de ani, aproape contemporană cu legendara Atlantida. Data determinată pentru Ierihon precede deja cu câteva mii de ani anul 4004 î.e.n., anul începerii lumii, aşa cum a fost stabilit de către James Usher, arhiepiscopul de Armagh, Irlanda, în 1650. O dată care continue să ne influenţeze subtil în aprecierile privind vârsta civilizaţiei. (Dr. John Lightfoot, vicecancelar de Cambridge, contemporan cu episcopul Usher, precizează chiar că: „omul a fost creat de către Trinitate pe data de 3 octombrie 4004 înainte de Cristos, la ora nouă dimineaţa.”) Şi mai fantastică a fost tentativa din 1857 a lui Philip Henry Goose de a justifica tradiţia biblică pe baza fosilelor care ieşeau la iveală în cantităţi crescânde în

secolul al XIX-lea. Goose, o autoritate în domeniul vieţii marine, a emis ipoteza că Dumnezeu a creat fosilele unor animale dispărute în acelaşi timp în care i-a creat pe Adam şi Ev va.

În vreme ce noi, fiii erei atomice, ştim acum foarte bine care este vârsta planetei noastre şi unde se situează cu aproximaţie începutul erei cuaternare sau a epopeii omului, şi anume" cu circa două milioane de ani în urmă, nu este mai puţin adevărat că opinia general acceptată privind vârsta „civilizaţiei" coincide cu conceptul biblic referitor la începuturile omenirii. Explicaţia clasică spune că putem atribui civilizaţia şi istoria numai izvoarelor scrise.

Dar chiar şi acest fundament se schimbă. Inscripţiile în os realizate cu unelte ascuţite, despre care se credea că au o vechime de 30.000 de ani, sunt cercetate acum într-o perspectivă nouă, potrivit căreia ele ar fi înregistrări ale ciclurilor lunare şi observaţii ale fazelor lunii pe perioade lungi de timp, un soi de astronomie a „omului peşterilor". Faptul că astfel de dovezi sunt descoperite în grote din diferite zone ale Europei ne face să ne schimbăm ideea despre capacitatea intelectuală a strămoşilor noştri care locuiau în peşteri.

În diferite locuri din Franţa şi Spania au fost descoperite litere sau simboluri care preced forme de scriere, fapt ce duce la concluzia că scrierea sau scrierea simbolică ar trebui datată în urmă cu 8.000 până la 10.000 de ani. Picturile din peşteri de la Lussac (Franţa) înfăţişează bărbaţi şi femei din zorii civilizaţiei îmbrăcaţi în haine confortabile cu o croială surprinzător de modernă, destul de diferite de blănurile şi oasele pe care le asociem de obicei cu oamenii peşterilor. Iar în Rhodesia, s-a stabilit că o mină de cupru a fost exploatată în urmă cu 47.000 de ani, ceea ce duce la constatarea că minerii necunoscuţi aveau un scop bine definit pentru cuprul pe care îl extrăgeau.

Cu cât mergem mai departe în trecutul istoric, cu atât descoperim mai multe indicii despre existenţa unei

civilizaţii de o amploare nedeterminată, premergătoare civilizaţiilor ale căror anale le posedăm, chiar dacă acestea sunt întrucâtva incomplete.

Anumiţi arheologi şi cercetători ai antichităţii aderă la ideea conform căreia, dacă o civilizaţie foarte avansată şi necatalogată a existat înaintea celor pe care le cunoaştem, de ce nu există niciun fel de dovezi concrete legate de aceasta? S-a mai sugerat că dacă aceste culturi preistorice au fost atât de avansate, de ce n-am reuşit până acum să scoatem la iveală măcar un ceas, un stilou sau o brichetă în urma săpăturilor? Ca pentru a răspunde acestor remarci sarcastice, în ultimii ani au fost făcute câteva descoperiri de-a dreptul uluitoare, care implică cunoaşterea şi utilizarea electricităţii de către populaţiile antice, măsurări ale distanţelor, maselor şi volumelor planetare, o concepţie realistă despre Pământ, inclusiv o anumită familiaritate cu continentul Antarctica, cu mii de ani înainte ca acesta să fie „descoperit” în mod oficial, cunoştinţe avansate de cartografie şi geometrie sferică, şlefuirea lentilelor de microscop, folosirea calculatoarelor şi alte cunoştinţe ştiinţifice şi matematice nebănuite până în prezent.

E ca şi cum cineva care a fost aici în trecut ne-a lăsat nişte mesaje sub forma unor monumente şi clădiri cheie care ar fi de ajutor altor rase suficient de avansate pentru a le descifra, având scop de îndrumare şi, uneori, de avertizare.

Unele din aceste monumente continuă să existe, iar anumite forme de relief „naturale”, despre care s-a crezut că sunt prea mari pentru a fi făcute de mâna omului, s-ar putea ca în realitate să fie monumente de o natură extraordinară. Un exemplu remarcabil îl constituie Marea Piramidă din Egipt. Cu cât o studiem şi o măsurăm mai mult, cu atât conceptul ei pare să se schimbe, diferenţiindu-se în mod subtil de ceea ce am presupus anterior. Să fi fost doar un mormânt – aşa cum a presupus istoricul grec Herodot? Sau a fost altceva, poate un semn indicator al primului meridian pentru astronomii şi

cartografii care cândva ar fi uitat pentru ce a fost construită? A fost un uriaş ceas echinocţial, un reper temporal pentru perioadele de însămânţare şi recoltare în folosul milioanelor de agricultori din Valea Nilului? A fost o colosală capsulă a timpului care indica, cu mult înaintea erei noastre, că o rasă străveche avea cunoştinţe despre greutatea Pământului, despre distanţa dintre Pământ şi Soare, o cheie pentru matematică şi anul sideral, un ghid geografic şi cartografic şi, în sfârşit, depozitul unui sistem de măsuri preistoric, până acum necunoscut?

Marea Piramidă este o piatră de hotar a trecutul antic care a rămas în picioare. Având înălţimea unui bloc cu 45 de etaje, este uşor de recunoscut ca obiect, chiar dacă e mai greu să i se sesizeze adevărata semnificaţie. Dar pe glob există numeroase alte monumente mult mai dificil de recunoscut, unele din cauza dimensiunilor lor imense, cum ar fi Panecillo, un mic munte din preajma capitalei ecuadoriene, Quito (despre care mult timp s-a crezut că este un munte natural, fiind se pare artificial), precum şi multe alte forme de relief aparent naturale din Mexic, Perú, Brazilia, Europa, Asia Centrală şi chiar şi în insulele Pacificului.

Metodele şi echipamentele aflate acum la dispoziţia arheologilor sunt incomparabil superioare celor din trecut, când inspiraţia şi devotamentul oamenilor ţinea loc de tehnologie. Noile instrumente includ folosirea avioanelor şi a fotografierii aeriene pentru reperarea locurilor de pe uscat, mini-submarine, sonare şi costume de scafandru autonome pentru explorarea subacvatică, echipamente radar şi de detecţie a minelor precum şi magnetometrul cu cesiu pentru investigaţiile din subsol, o cunoaştere sporită a limbilor vorbite în antichitate, mare parte din această cunoaştere fiind realizată prin procedurile de decodificare şi o întreagă nouă ştiinţă a restaurării, curăţirii şi reconstituirii trăsăturilor vestigiilor antichităţii şi, cel mai important, noile tehnici de datare a acestora.

Ca o curiozitate, se poate observa că progresul în investigaţiile arheologice moderne se datorează în bună

parte dezvoltării tehnologiilor militare moderne. Numeroase observaţii aeriene au fost efectuate de către piloţii din cel de-al doilea război mondial aflaţi în misiune. În cursul unor operaţiuni de recunoaştere aeriană, de exemplu, au fost identificate portul scufundat Tyre precum şi alte porturi mediteraneene aflate acum sub apele mării. Străzile şi canalele cetăţii etrusce Spina, dispărute de secole sub mlaştinile din apropierea Veneţiei, oraşul plăcerilor, Baiae, scufundat, un soi de Las Vegas roman, şi numeroase cetăţi mayaşe acoperite de jungla Americii Centrale şi ruine preincaşe din America de Sud îşi datorează redescoperirea avionului. Un singur exemplu ilustrează noua perspectivă asupra trecutului pe care o putem obţine din aer: în apropiere de Persepolis (Iran), patru sute de situri antice nebănuite au fost înregistrate în treisprezece ore de zbor, iar fotografierea verticală aeriană a unei zone apropiate a pus în evidenţă detaliat, prin intermediul structurii de relief vizibile numai din aer, planul unei cetăţi pe care o expediţie arheologică se străduia să-l realizeze de peste un an şi jumătate.

Prin urmare, instrumentele războiului ne-au sporit enorm capacitatea de a localiza şi de a studia culturile antice, dintre care nu puţine au dispărut tocmai în urma războaielor de cucerire – ceea ce constituie un comentariu destul de pertinent asupra procesului ciclic al progresului, războiului, devastării şi redeşteptării, aşa cum am putut observa şi în istoria noastră înregistrată în documente.

Marcaje pe sol observabile numai din aer în Valea Nazca

Examinând acum suprafaţa pământului, subsolul său, fundurile lacurilor, mările, râurile, platformele continentale ale mărilor, ba chiar şi abisurile, descoperim dovezi tot mai multe nu numai despre prezenţa omului în trecut, dar şi despre culturi „necatalogate” despre care cunoaştem prea puţin sau nimic, şi care au dispărut din motive încă necunoscute.

Elemente de relief artificial construite în deşertul Nazca

De fapt, atunci când studiem aceste vestigii culturale

ale unor populaţii pe care le presupunem primitive, misterul se adânceşte. Cum să explicăm zona Nazca de pe coasta peruană, unde pe o arie de câteva sute de kilometri pătraţi, deşertul este marcat cu ceea ce par a fi hărţi, diagrame, simboluri cosmice, care pot fi văzute şi studiate numai din aer? Apare tentaţia de a specula asupra anumitor conexiuni culturale cu locuri precum Marele Zodiac de la Glanstonbury (Anglia), întins pe un cerc cu circumferinţa de aproape cincizeci de kilometri, cu uriaşele pietre atent aşezate de la Carnac (Bretania), sau de la Stonehenge, din câmpia Salisbury, şi chiar cu misterioasele movile din Valea Mississippi şi alte locuri din centrul Statelor Unite. Imense ridicături de pământ şi movile piramidale, alcătuind cercuri perfecte, pătrate în interiorul cercurilor, poligoane măsurate, romboizi, elipse şi reprezentări de animale şi şerpi, care nu sunt întotdeauna vizibile de la nivelul solului, dar evidente atunci când sunt observate din aer.

Uriaşele ziduri de piatră preincaşe de pe platourile şi munţii andini sunt imposibil de explicat, nu numai din cauza metodei de transport folosite de constructori, ci şi pentru precizia milimetrică cu care au fost potrivite blocurile de granit cu unghiuri multiple, cântărind sute de tone.

De la inventarea datării cu carbon, care, din păcate, nu datează şi pietrele, s-a încercat să se stabilească cu aproximaţie vârsta pentru numeroase ruine „neexplicate”, uneori cu rezultate uluitoare, adesea fiind mult mai vechi decât cele presupuse anterior. (Imensului Zodiac de la Gastonbury i s-a atribuit o vârstă de 15.000 de ani!) Pe măsură ce perioadele culturale ale omenirii sunt împinse în trecutul tot mai îndepărtat, constatăm nu numai că lăsăm mult în urmă anul „creaţiei” (4004 î.e.n.) stabilit de episcopul Usher (care, destul de ciudat, corespunde vag cu punctul de început al istoriei scrise din regiunea egipteano-sumeriană), dar şi că trebuie să admitem că civilizaţia a existat în timpul şi *înainte* de ultima glaciaţiune.

Există multe alte metode de calculare sau de stabilire a vârstei artefactelor sau clădirilor, dar metoda de datare cu Carbon-14 este cea mai utilizată în acest moment. Pe scurt, ea constă în următoarele: orice material organic îşi pierde jumătate din carbon la fiecare 5600 de ani, astfel încât prin reducerea într-un reactor şi cântărirea rămăşiţelor se poate determina o cifră estimativă, afectată de o eroare care nu depăşeşte de regulă 280 de ani. Singura problemă este că această metodă distruge materialul sau obiectul testat. Ţinând cont de datările de dinaintea erei noastre pe care le găsim în textele de istorie antică, este interesant să aruncăm o privire asupra unor datări efectuate prin metoda C14.

Vârsta aproximativă în ani, cu indicarea erorii posibile

Stonehenge, Anglia	1846 275
Movila piramidală, Dealul Silbury, Avebury, Anglia	4115 95
Unelte găsite în vestul Iranului	100.000
Zonă locuită, Star Carr, Anglia	10.000
Picturi în peşteri, Lascaux, Franţa	16.000 900
Manuscrisele de la Marea Moartă, Qumran, Israel	2005 275
Vestigii ale unei cetăţi cu ziduri, Ierihon, Israel	8800
Movilă-crematoriu, Tara, Irlanda	4000
Oase cu marcaje „calendaristice”, Dordogne, Franţa	30.000
Ruinele Mohenjo-Daro, India	5500
Flaut - Paracas, Peru	8000
Securi - Cascada Kalambo,Malawi	56300
Ţesătură de bumbac, Huaca Prieta, Peru	4515
Mină de fier - Ngwenya, Swaziland	43000
Mystery Hill, Massachusetts, S.U.A.	2970

Înainte de testările cu C14 unele dintre aceste date erau deja estimate iar testele le-au confirmat, în vreme ce altele au împins preistoria înapoi cu o viteză vertiginoasă. De exemplu, vechimea de 43.000 de ani a minei de fier sugerează cu tărie că predecesorii noştri preistorici nu erau atât de înapoiaţi precum se presupunea.

În multele mii de ani dintre apariţia omului de cro-magnon inventiv şi artist există un interval de timp care, dacă l-am putea localiza, ar putea conţine numeroase secole de cultură şi civilizaţie. O memorare vagă a acestora ne-a parvenit, se pare, sub înfăţişarea legendelor despre marele potop, care se regăsesc la aproape toate popoarele antice, precum şi ca tradiţii ale distrugerii repetate a omenirii (survenită de obicei ca o pedeapsă divină a răutăţii omului) prin inundaţii, foc, cutremure de pământ, erupţii vulcanice sau îngheţ. Oricare ar fi motivul persistenţei acestor avertismente implicite – cum ar fi metoda folosită de casta preoţească pentru păstrarea moralităţii şi a obedienţei – aceste legende sunt atât de răspândite şi de predominante încât par a fi, în mod logic, amintiri ancestrale despre schimbări ale suprafeţei pământului (cataclisme, ere glaciare, explozii vulcanice colosale şi inundaţii devastatoare, când lanţurile muntoase s-au ridicat iar mările au acoperit uscatul).

Pe tot întinsul globului găsim acelaşi stereotip al catastrofelor recurente care aproape că au şters de pe faţa pământului omenirea, lăsând numai câţiva supravieţuitori care au scăpat ascunzându-se în peşteri, căutând refugiu pe munţii înalţi sau îmbarcându-se în arce. În cele mai tradiţionale cazuri, supravieţuitorii sunt un bărbat ales, însoţit de una sau mai multe femei, uneori cu familii întregi, alteori cu o selecţie de animale şi păsări, speciile acestora din urmă variind în funcţie de locul de origine al legendei. În toate cazurile, supravieţuitorii s-au întors pentru a lua de la capăt dificilul urcuş către civilizaţie.

Uneori, catastrofa este considerată a fi un potop global, ca în tradiţia iudeo-creştină, un concept împărtăşit

şi de Orientul Mijlociu antic, alteori fiind vorba de un întreg şir de cataclisme, ca în tradiţiile Indiei, unde zeul Vishnu, Păstrătorul, a salvat periodic omenirea de la nouă mari dezastre, urmând să-l salveze în cele din urmă şi din cel de-al zecelea. În Mexicul antic, toltecii au calculat că lumea s-a sfârşit (sau aproape s-a sfârşit) de trei ori şi au încorporat această credinţă în calendarul lor, mai târziu adoptat şi de azteci. În conformitate cu tradiţia calendaristică toltecă, prima vârstă a Pământului s-a numit Soarele de Apă, iar Pământul a fost distrus de potop; a doua vârstă a fost Soarele de Pământ, când lumea a fost distrusă de cutremure; a treia vârstă s-a numit Soarele de Vânt, când distrugerea a fost provocată de vânturile cosmice. Noi ne aflăm încă în vârsta a patra, care se numeşte Soarele de Foc şi urmează a se sfârşi cu o conflagraţie uriaşă şi generalizată, o predicţie destul de pertinentă pe deplin împărtăşită de profeţii actuali ai dezastrului atomic.

Teoria catastrofelor periodice care fac ca noile civilizaţii să pornească mai mult sau mai puţin de la zero, a fost general acceptată şi adeseori comentată de către lumea antică, chiar dacă puţini au dat dovadă de atâta luciditate ca Platon, filosoful grec care s-a folosit de această teorie în dialogul său intitulat *Timaios*. Platon descrie vizita distinsului său strămoş atenian, Solon, creator de legi, filosof şi erudit, împreună cu câţiva preoţi egipteni în templul zeiţei Neith din Sad’s (Egipt). Solon discută cu preoţii vechimea arborelui său genealogic când unul dintre preoţii „foarte bătrâni” profită de moment pentru a ţine un discurs despre antichitate, despre importanţa izvoarelor istorice şi despre catastrofele repetate abătute asupra Pământului. Cuvintele lui Platon, care ne-au parvenit mai mult sau mai puţin aşa cum au fost ele spuse cu mai bine de 2000 de ani în urmă, îngăduie un comentariu realist privind antichitatea de dinaintea antichităţii şi despre ciclurile recurente ale civilizaţiei.

Preotul egiptean ar fi zis: „O, Solon, o, Solon, voi elenii nu sunteţi decât nişte copii şi n-ai să întâlneşti

niciodată un bătrân care să fie elen… toţi aveţi mintea tânără; nu vi s-au transmis păreri vechi prin tradiţie antică, nici vreo ştiinţă care să se fi învechit. Şi am să-ţi spun care este cauza: au fost, şi-or să mai fie, multe distrugeri ale omenirii, provocate de multe cauze”.

II. MESAJE ENIGMATICE DIN TRECUT

Există vreo dovadă că una sau mai multe civilizaţii avansate au existat înainte de începuturile noastre înregistrate în documente? Dacă ne gândim la rezultatele şi implicaţiile noilor tehnici arheologice care împing înapoi „cortina timpului”, observăm că în mod cert a existat timpul necesar pentru existenţa unor civilizaţii ca prolog la propria noastră civilizaţie. Cu siguranţă că aceste culturi au fost diferite de a noastră, cu accentul pe anumite modele pe care noi nu le percepem încă. În orice caz, când examinăm o asemenea teorie, dată fiind posibilitatea ca o civilizaţie dezvoltată să fi existat cumva în neolitic sau înainte de topirea ultimilor gheţari, ar trebui să ne gândim dacă n-ar fi trebuit să supravieţuiască ceva pe care să-l putem examina în lumina cunoaşterii ştiinţifice prezente. Dat fiind intervalul de timp scurs (8.000 până la 15.000 de ani sau chiar mai mult), ar fi o minune dacă ceva ar mai fi supravieţuit. Sir Charles Lyell, un erudit britanic din secolul al XIX-lea şi cercetător al antichităţii, a exprimat cu claritate punctul de vedere „oficial” când s-a referit la obiectele preistorice studiate la acea dată:

În locul unor obiecte de ceramică sau unelte din silex rudimentare, de o formă atât de neregulată, n-ar fi trebuit să descoperim mai degrabă forme sculpturale care să depăşească în frumuseţe capodoperele lui Phidias sau Praxiteles; linii de cale ferată şi de telegraf îngropate, care să ofere inginerilor noştri indicii de o valoare inestimabilă; instrumente astronomice şi microscoape de o construcţie mai avansată decât orice se cunoaşte în Europa şi alte dovezi ale perfecţiunii în arte şi ştiinţă, necunoscute secolului nostru? în zadar ne-am strădui să ne imaginăm întrebuinţările şi semnificaţiile posibile ale unor astfel de maşini-relicve, poate pentru aeronavigaţie sau explorarea adâncurilor oceanelor, ori pentru rezolvarea unor probleme matematice care depăşesc necesităţile şi chiar concepţiile matematicienilor în viaţă.

Observaţiile savantului britanic sunt compatibile cu judecata tradiţională şi întrucâtva logică, conform căreia: „Dacă au existat civilizaţii dezvoltate anterioare, de ce nu am descoperit nimic concret care să indice măcar o apropiere faţă de elementele şi tehnicile civilizaţiilor moderne – un ceas, o brichetă sau un radio cu tranzistori?”

Dar poate că predecesorii noştri culturali din preistorie au avut o formă diferită de dezvoltare tehnologică pe care nu suntem capabili să o identificăm. Cu toate acestea, în anii care au trecut, s-au făcut câteva descoperiri neobişnuite, dintre care unele ar putea oferi aproape un răspuns direct lui Sir Charles. În orice caz, descendenţii ideologici ai acestuia se confruntă acum cu problema unei revizuiri de amploare a conceptului nostru despre cunoaşterea şi dezvoltarea antichităţii extreme. Au fost descoperite obiecte şi copii ale unor documente, adesea în locuri neaşteptate. Ele au fost duse în muzee, catalogate şi, după câţiva ani, reexaminate şi parţial identificate.

Căci, dacă ne gândim la dezvoltarea anumitor cunoştinţe ştiinţifice din trecut, cunoştinţe care au cunoscut mai degrabă o involuţie decât o evoluţie de-a lungul secolelor, până în perioada Renaşterii, avem sentimentul unic şi ciudat de familiar că cineva – una sau mai multe rase – a fost aici înainte ca istoria să înceapă. Se formează impresia că mare parte din cunoştinţele noastre actuale despre lume au fost cunoscute cândva şi apoi uitate sau utilizarea lor a fost supusă restricţiilor până când au început să fie redescoperite în epoca contemporană, începând probabil cu 1453, cu căderea Constantinopolului, ultimul depozitar al culturii antice.

A lăsat această rasă preistorică vreo urmă, în afara unor clădiri şi ziduri ciclopice, împrăştiate pe tot globul şi în adâncurile mărilor, a căror construire nu o putem explica nici astăzi fără utilizarea maşinilor moderne? S-ar putea să avem la îndemână unele dintre aceste mesaje, sub forma unor obiecte, a unor manuscrise sau hărţi recopiate după originale demult distruse. Fireşte, aceste „mesaje”

nu au fost destinate anume urmaşilor, căci nu trebuie să uităm că, oricât de îndepărtat ni se pare acel trecut, pentru cei care trăiau atunci el însemna *prezent*, iar de eventualele documente se serveau chiar ei. Fac excepţie cronicile referitoare la regi şi împăraţi, care erau preocupaţi de „locul lor în istorie”. Cu toate acestea, ele reprezintă o formă de comunicare sau mesaje care par să spună celor ce încearcă să le interpreteze: „Civilizaţia voastră nu este prima pe această planetă, după cum nici culturile pe care le consideraţi rădăcinile voastre nu au fost adevăratul început. Cu mii de ani în urmă noi ştiam deja ceea ce voi abia aţi descoperit: forma şi dimensiunile planetei şi relaţia sa cu cosmosul. Am avut telescoape, lentile, computere, cunoştinţe de matematică şi despre materie. Am străbătut în lung şi în lat o planetă mai tânără, pe vremea când mari întinderi de gheaţă acopereau nordul şi când mările continentului polar sudic erau încă navigabile, iar gheaţa nu acoperise în întregime uscatul. Am lăsat hărţi amănunţite ale continentelor vizitate, a căror amintire chiar a dispărut în secolele scurse între timp. După dispariţia noastră, rasele mai tinere au reţinut o parte din cunoştinţele noastre, cunoştinţe care v-au ajutat să vă construiţi o lume nouă, aflată chiar acum în pericol de a fi distrusă”.

Mesajele din trecutul îndepărtat ne parvin sub forme diferite. Ele ar trebui analizate mai întâi în lumina cunoştinţelor transmise – dintre care unele au fost greşit interpretate sau neidentificate încă – dar alte materiale, cum ar fi hărţile antice, au ajuns la noi din vremuri imemoriale şi, conform unor indicii temeinice, au ajutat la descoperirea Lumii Noi. Cu alte cuvinte, se pare că Columb, ajutat de aceste hărţi de o vechime necunoscută, ştia încotro se duce.

Se crede că Columb a avut la dispoziţie hărţi sau copii ale unor hărţi utilizate de navigatori din antichitatea „clasică”, minoanii, fenicienii, cartaginezii, grecii şi romanii, ca şi de cei care i-au precedat în calitatea de exploratori ai lumii. Unele din aceste hărţi au fost recent

redescoperite iar altele au existat dar nimeni n-a ştiut ce reprezintă cu adevărat – fragmente de hărţi planetare desenate cu ajutorul unor cunoştinţe de trigonometrie sferică aplicată la proiecţiile cartografice înainte de inventarea trigonometrici şi înainte de statornicirea ideii că planeta noastră este rotundă.

Se pare că aceste hărţi au fost utilizate şi copiate de generaţii succesive de marinari, fiind folosite ca hărţi de rute maritime, infinit superioare hărţilor oficiale ale planetei din antichitate şi Evul Mediu. Din punctul de vedere al marinarilor nu puteau să fie altfel, în măsura în care pentru ei reprezentau în principal un mijloc de supravieţuire şi nu o informaţie generală şi pitorească. Originalele după care au fost copiate aceste hărţi au fost distruse sau pierdute în timpul incendiilor sau al jafurilor la care au fost supuse marile biblioteci din vremurile clasice, deşi unele dintre ele au reapărut după căderea Constantinopolului.

Prin compararea acestor copii succesive cu hărţile moderne, din punctul de vedere al latitudinii, longitudinii şi al distanţelor relative, se constată că cei care le-au desenat iniţial erau familiari nu numai cu lumea „cunoscută”, ci şi cu *lumea*, în general. Ei au putut să deseneze coastele Americii, munţii din America de Sud şi coastele şi interiorul Antarcticii cu secole înainte ca acestea să fie oficial descoperite. Lucru şi mai incredibil, mai ales în harta lui Piri Reis din Istanbul, datată 1513, caracteristicile topografice ale Antarcticii sunt reprezentate corect, deşi sunt acoperite de un strat de sute de metri de gheaţă de câteva mii de ani.

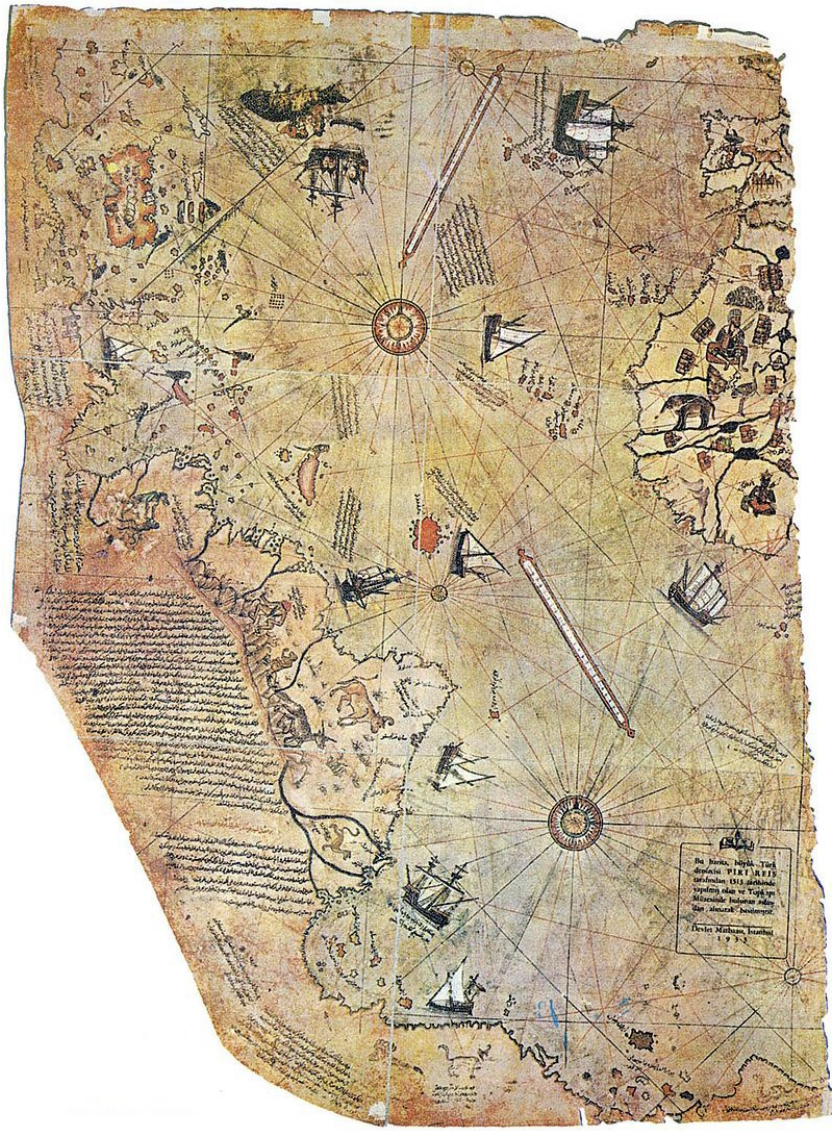

Harta lui Piri Reis, din 1513, care indică Antarctica

Unii exploratori ai planetei erau familiarizaţi cu forma planetei, ştiau să călătorească în jurul ei şi au desenat hărţi ale Americii şi ale Mării Caraibelor cu mai bine de două mii de ani înainte ca Cristofor Columb să le dovedească existenţa şi, în mod similar, au vizitat şi au

cartografiat Antarctica cu multe secole înainte ca vestitul căpitan Cook să „dovedească”, în secolul al XVIII-lea, că Antarctica nu a existat.

Apariţia continentului antarctic pe hărţile lumii înainte de descoperirea sa poate fi explicată prin faptul că, în scopul de a completa porţiunile necunoscute ale planetei, cartografii din secolul al XV-lea, s-au folosit de hărţile care au supravieţuit din vremuri străvechi. Aceasta a dus în mod frecvent la rezultatul că regiunile necunoscute, copiate şi recopiate din vremurile antice, erau adesea mai corect reprezentate decât regiuni familiare cartografilor. Harta lui Mercator din 1538, reprezentând puţin cunoscuta coastă a Americii de Sud, era mai corectă decât harta din 1569 pe care a desenat-o după ce coasta vestică a fost mai bine explorată. Un motiv hotărâtor pentru călătoria căpitanului Cook în căutarea Antarcticii l-a constituit însuşi faptul că aceasta apărea pe atât de multe hărţi, iar concluzia sa eronată despre inexistenţa continentului a fost, desigur, provocată numai de faptul că nu a navigat suficient de mult înspre sud.

Ne putem întreba de ce o persoană cu realizările ştiinţifice ale lui Ptolemeu (Claudius Ptolemaeus) – custode al Bibliotecii din Alexandria în cel de-al doilea secol al erei noastre şi autor al lucrării *Geographica*, care a exercitat o atât de mare influenţă în antichitate – având posibilitatea să corecteze substanţial hărţile lumii aflate la dispoziţia sa, nu s-a folosit totuşi de ele. Probabil că învăţatul antic le-a considerat interesante ca teorii, dar incorecte şi, bazându-şi propriile hărţi pe distanţele calculate cu metoda „pedometrului”, folosită de legiunile romane care măsurau efectiv cu pasul distanţele de la un punct la altul, a fost în stare să măsoare latitudinile dar, lipsindu-i un cronometru sau un instrument asemănător, nu a putut măsura longitudinile.

Harta lui Piri Reis din 1513 care, conform cartografului său, Piri Reis, un fost pirat turc devenit între timp amiral, este, se pare, doar o parte dintr-o hartă a lumii desenată de el pe baza unor hărţi mai vechi cu câteva

sute de ani decât hărţile celebre, dar mai puţin exacte, ale lui Ptolemeu.

Redescoperirea hărţii lui Piri Reis este legată de un şir de coincidenţe surprinzătoare.

Această hartă ilustrată antică, desenată pe piele de gazelă, a fost găsită în 1929 în timpul curăţeniei care se făcea în Palatul Topkapî din Istanbul, la câţiva ani după ce turcii conduşi de Mustafa Kemal îl „eliberaseră" pe sultan de îndatoririle sale, deposedându-l de palat şi de harem. La început a părut să fie o hartă veche şi interesantă a coastelor Spaniei, Africii şi Americii de Sud, dar o neaşteptată referinţă scrisă făcută la Columb a stabilit dintr-odată o legătură între ea şi „harta pierdută" a lui Columb, folosită de acesta la prima traversare a Atlanticului. Citez:

...se spune că un păgân genovez, pre numele lui Columb, a fost cel care a descoperit aceste locuri, insulele din Marea Caraibelor. De exemplu, în mâinile numitului Columb a căzut o carte în care se spunea că la marginea Mării de Apus, adică pe coasta sa vestică, erau coaste şi insule şi tot soiul de metale şi pietre preţioase...

Pe lângă această referinţă contemporană la Columb, harta, spre deosebire de altele de la acea dată, arăta în mod corect longitudinile. Copii ale hărţii au circulat prin bibliotecile lumii şi au fost comentate în presa internaţională. Secretarul de stat al Statelor Unite, Henry L. Stimson, citind despre hartă în *London News*, a cerut guvernului turc să cerceteze chestiunea. Au fost căutate fără succes, în haremul reconvertit, harta pierdută a lui Columb şi părţile lipsă ale hărţii lui Piri Reis, după care problema a fost abandonată. Un amănunt aparent minor trecut cu vederea la acea vreme a fost însemnarea lui Piri Reis conform căreia în alcătuirea hărţii sale el s-a folosit de hărţi vechi ale lumii „desenate în vremea lui Alexandru, Stăpânul celor două cornuri, care arătau pătrimea nelocuită a lumii..." Se pare că unele hărţi au fost salvate de la distrugerea generală a documentelor antichităţii şi au fost apoi folosite de marinarii arabi şi turci, iar mai

târziu şi de către cei europeni. Aceste hărţi de navigaţie maritimă conţineau un mesaj care avea să fie descifrat abia după un anumit timp.

O altă copie a acestei hărţi a fost oferită de către un căpitan de marină turcă, aflat în vizită la Oficiul Hidrografic al U.S. Navy din Washington. Până la urmă harta a ajuns pe biroul căpitanului Arlington Mallery, arheolog şi cercetător al hărţilor vechi, în special al controversatelor hărţi scandinave ale Groenlandei şi ale Oceanului de Nord, care au dovedit fără putinţă de tăgadă (măcar scandinavilor, dacă nu şi popoarelor latine) că vikingii au descoperit America.

Când a primit harta lui Piri Reis, Mallery, printr-o coincidenţă ciudată dar de înţeles, tocmai examina un exemplar din *Geographic Journal* care prezenta profilul gheţarilor din Groenlanda. Pe aceeaşi pagină se afla o descriere comparativă a calotelor de gheaţă polare ale Arcticii şi Antarcticii. Examinând liniile de coastă de pe harta lui Piri Reis el a conchis că acestea reprezentau corect coasta ţinutului Queen Maud, chiar şi cu golfurile şi insulele sale, dar *fără gheaţa* care acum le acoperea.

Profesorul Charles Hapgood, arheolog, istoric şi cartograf, a desfăşurat un program de cercetare întins pe mai mulţi ani având ca temă multe alte hărţi de navigaţie ale antichităţii, copiate după originale străvechi. O corelare completă a caracteristicilor cartografice cu hărţile moderne a demonstrat că originalele nu puteau fi realizate fără cunoaşterea unor metode care nu erau cunoscute nici măcar în perioada Renaşterii (cronometrul, necesar pentru determinarea longitudinii, a fost descoperit abia în jurul anului 1780), fără să mai pomenim de dificultatea efectuării unor observaţii la sol în Antarctica.

Când se examinează fragmentul rămas din harta lui Piri Reis, frapează alungirea neobişnuită a coastei Americii de Sud, deşi în esenţă aceasta este corect reprezentată în privinţa formei. Această discrepanţă aparentă este, desigur, o dovadă efectivă privind valabilitatea acestei hărţi antice prin faptul că încearcă să proiecteze forma

rotundă a Pământului pe o suprafaţă plană, luând ca prim meridian, pentru scopurile hărţii, pe cel al localităţii egiptene Syene (Assuan). Orice proiecţie sferoidală modernă pe o suprafaţă plană ar provoca o deformare identică. Este remarcabil faptul că cartografii antici, într-o perioadă necunoscută a trecutului, nu numai că ştiau despre coasta Antarcticii, dar erau obişnuiţi cu principiul proiecţiei sferice (şi încă nu ştim de câte ori a fost copiată imperfect harta).

Punctele de referinţă ale coastei Arcticii par a fi surprinzător şi inexplicabil de exacte. Aşa cum se spune în scrisoarea primită de Baza Westover a USAF (SAC), evocată de profesorul Hapgood ca o apreciere, din punctul de vedere al observării aeriene, a concluziilor sale privind harta lui Piri Reis: „... Detalii geografice din partea de jos a hărţii concordă remarcabil cu rezultatele profilului seismic realizat la suprafaţa calotei de gheaţă de către Expediţia Antarctică din 1949, organizată în comun de Suedia, Marea Britanie şi Norvegia. Aceasta sugerează că linia de coastă a fost desenată înainte de a fi acoperită de gheaţă. În prezent, stratul de gheaţă din această regiunea are o grosime de 1, 6 kilometri. Nu cunoaştem cum se pot reconcilia datele din această hartă cu stadiul presupus al cunoştinţelor geografice de la 1513".

Unele din informaţiile conţinute în vechile hărţi maritime, chiar dacă sunt decorate cu desene de sirene, monştri sau feţe de heruvimi care suflă cu putere aer, sugerează că cei care le-au conceput ori au avut cunoştinţe detaliate despre Pământ, ori au posedat puteri nemaipomenite de predicţie. Una dintre hărţile studiate de către academicianul francez Philippe Buache (1737) arată un curs de apă care *traversează* Antarctica şi care, în absenţa gheţii, ar diviza Antarctica în două, o separaţie despre care nu s-a ştiut până în 1959, Anul Internaţional al Geofizicii. Cu ajutorul celor mai moderne dispozitive de sondare a gheţii, acum este posibil să se demonstreze că, dacă gheaţa ar lipsi, Antarctica de Est ar fi separată de Antarctica de Vest de-a lungul Munţilor Transantarctici.

Deşi continentul Antarctica arată ca o masă unică de gheaţă, ştim acum, sau acceptăm pe baza încrederii în aparatele noastre de măsură, că de fapt este vorba de două insule gigantice. Dar cum de ştiau asta realizatorii hărţilor originale consultate de Buache, cu sute sau poate chiar mii de ani înainte de descoperirea „oficială" a Antarcticii?

Secţiunea din harta planetară Orance Firme realizată în 1532 care prezintă continentul Antarctica, nedescoperit până în 1818, descrie râuri care acum sunt gheţari. Harta Ibn ben Zara a Mărilor Mediterana şi Egee pare exactă în privinţa coastelor dar arată – alături de insulele cunoscute – câteva insule care nu există, sau *nu mai există la suprafaţa apei*, aşa cum probabil că existau spre sfârşitul ultimei glaciaţiuni, când nivelul apei la scară planetară era considerabil mai scăzut. O altă incursiune în trecutul îndepărtat are loc prin intermediul unei hărţi turceşti de la 1559, atribuită lui Hadji Ahmed, care nu numai că prezintă coastele vestice ale celor două Americi, dar se pare că arată o punte de uscat între Siberia şi Alaska – un indiciu în privinţa faptului că sursa lui Hadji Ahmed îşi are originea pe la sfârşitul ultimei ere glaciare, spre satisfacţia ulterioară a antropologilor americani susţinători ai „originii asiatice".

Lucrarea profesorului Hapgood este incitantă şi convingătoare, mai ales datorită faptului că cititorul este în măsură, prin folosirea extinsă a tabelelor comparative de longitudine şi latitudine şi a proiecţiilor geometrice, să verifice de unul singur informaţia – un adevărat curs de arheologie „fără profesor", care duce la o concluzie convingătoare. Ca să-l citäm pe profesorul Hapgood: „Pe vremea grecilor antici, matematica o luase înaintea instrumentaţiei mecanice. Nu exista niciun instrument pentru determinarea uşoară şi corectă a longitudinilor.

Cu toate acestea, harta Piri Reis şi alte hărţi par să sugereze că un asemenea instrument sau instrumente *au existat* cândva, fiind folosite de oameni care cunoşteau foarte exact *dimensiunea* adevărată a Pământului. Ei par

să fi fost foarte familiarizaţi cu cele două Americi, şi au fost în stare să cartografieze coastele Antarcticii”.

În *Popol Vuh*, o cronică a indienilor mayaşi din America Centrală, transmisă nouă din antichitate, există o aluzie neobişnuită, ciudat de coerentă cu conceptul unei foste culturi planetare. Ea se referă la „… prima rasă, capabilă de toate cunoştinţele… a examinat cele patru colţuri ale orizontului, cele patru colţuri ale firmamentului şi cercurile rotunde ale pământului”.

Uneori, modificări în concepţia noastră, despre dezvoltarea tehnologică a vremurilor de demult sunt aduse de câte un obiect mărunt – asemenea şocului cultural pe care l-am resimţi la descoperirea unei brichete sau a unei lanterne din antichitate. De regulă obiectul a fost inclus într-un grup mai mare de obiecte, dus într-un muzeu oarecare şi etichetat „obiect ritual” sau, printr-un acces de sinceritate „artefact; utilitate necunoscută”.

Arheologii profesionişti şi amatori (din păcate, termenul „amator” a căpătat o conotaţie defavorabilă în cadrul disciplinelor arheologice şi istorice) au făcut adesea speculaţii în legătură cu unele din aceste obiecte neidentificate, identificându-le uneori într-o manieră surprinzătoare.

Wilhelm König, un inginer german, a fost angajat în 1936 de către primăria oraşului Bagdad pentru construirea unei reţele de canalizare. El a remarcat şi a făcut speculaţii în legătură cu nişte pietre plate şi vaze din muzeul din Bagdad, clasificate ca „obiecte rituale”.

Mai târziu el a descoperit printre ruinele unei clădiri un vas vechi de circa 1700 de ani cu un cilindru interior din cupru, care era acoperit pe peretele interior cu asfalt. Aşa cum declară chiar el: „La capătul superior al cilindrului era introdus un dop de asfalt. În centrul dopului era înfiptă o bucată de fier”. Aceasta era de fapt o baterie electrică.

Nu ştim dacă o astfel de invenţie sugerează o utilizare mai generală a electricităţii în epoci în care

suntem destul de siguri că electricitatea era necunoscută, sau dacă reprezintă doar o tehnică de acoperire cu aur a bijuteriilor, folosită pe atunci în Orientul Mijlociu. În orice caz este vorba de un indiciu incitant privind posibilitatea folosirii electricităţii cu mii de ani înainte de Benjamin Franklin şi zmeul său.

Acest indiciu privind folosirea electricităţii pentru podoabele femeilor în Mesopotamia aminteşte de importanţa misticii feminine în dezvoltarea civilizaţiei: cea mai veche exploatare minieră a omenirii, mina de fier de la Ngwenya, veche de 43.000 de ani, se pare că a avut drept scop exploatarea minereului de hematit, utilizat în cosmetică.

Ceva care seamănă cu acoperirea galvanică a fost descoperit în cultura preincaşă chimu a Perú-ului antic, în cadrul săpăturilor de la Chan Chan, când au fost descoperite minunate obiecte de podoabă făcute din *cupru*, dar placate cu aur sau argint, ori făcute din argint şi placate cu aur. E greu să ne imaginăm cum s-ar fi putut realiza această operaţiune fără electroliză, chiar dacă s-a sugerat folosirea unui alt procedeu, prin care vaporii de aur sau de argint se ridicau din metalul topit şi aderau la cupru. Este important să nu uităm că, indiferent de metoda folosită, tehnologia provenea de la o cultură mai veche decât cea găsită acolo de conchistadorii spanioli, care folosea pentru fabricarea podoabelor aurul şi argintul pur, spre satisfacţia spaniolilor.

Nu se cunoaşte dacă electricitatea a fost folosită pentru iluminat într-o epocă îndepărtată. Există totuşi unele referiri ciudate la cunoaşterea ei, care ne-au parvenit prin intermediul descrierilor Templului lui Solomon (*Histoire Inconnue des Hommes* – Robert Charroux). Templul avea un şir de douăzeci şi cinci de vergele de fier lungi şi ascuţite fixate de-a lungul acoperişului aurit, precum şi conducte de apă care duceau la cisterne. O altă referire la iluminat vine din anul 400 î.e.n., de la fizicianul grec Ctesias, care vorbeşte despre folosirea în Egipt a „săbiilor din metal” înfipte în pământ,

cu vârful în sus, pentru a îndepărta efectele furtunilor.

În plus, pare să persiste misterul legat de iluminatul preistoric sau antic, pe lângă folosirea focului cu lemne, a torţelor, lumânărilor sau a candelelor. Aşa cum a spus John Pfeiffer, cu referire la folosirea focului, „luminile s-au aprins în urmă cu vreo 750.000 de ani”, şi de atunci, până la iluminatul modern, au fost încercate tot soiul de metode, inclusiv iluminatul indirect în lumea clasică şi amplificarea luminii în Orientul antic. Rămân însă unele întrebări fără răspuns. Ne-am putea întreba cum au putut fi săpate sau pictate galeriile subterane din mormintele egiptene, în special pasajele de sub Marea Piramidă de la Gizeh, fără o formă eficientă de iluminat, mai ales că pe tavanele joase nu se vede nicio urmă care să indice formele de iluminare cunoscute pe atunci.

Acest lucru aminteşte de misterul similar al ruinelor incaşe şi preincaşe din America de Sud, unde tavanele joase şi culoarele de trecere nu prezintă urme de înnegrire.

Întreg continentul american, precum şi insulele din Marea Caraibelor, constituie o sursă bogată de ceea ce s-ar putea numit mesaje din trecut, atâta doar că trecutul este în general mai dificil de datat în absenţa unei istorii scrise, iar pe de altă parte multe din obiectele de care dispunem sunt făcute din metale preţioase, piatră şi lut, neputând fi datate. Un aspect fascinant al arheologiei americane, care are o legătură, deşi incertă, cu vechimea sa, este faptul animalele dispărute sunt reprezentate consecvent sub forma unor movile de pământ, ca statui de piatră colosale, desenate pe obiectele de ceramică, incizate pe pietre, pe basoreliefurile templelor sau în formele podoabelor.

În Statele Unite, forma unui elefant sau a unui mamut poate fi uşor distinsă în Elephant Mound din Wisconsin, când este văzută de sus, în vreme ce în ruinele arhitecturale de la Palenque se poate distinge o formă asemănătoare unui cap de elefant cu trompa ridicată, la fel ca şi măştile de „elefant” din sculptura aztecă. În

Columbia, reprezentări ale unor elefanţi gravate pe nişte discuri de aur au fost recuperate de pe locul unde se construia un aeroport, în apropiere de Caii (ceea ce aminteşte de existenţa unui „cimitir” de elefanţi sau de mastodonţi din apropiere de Bogotá, datat înainte de apariţia omului civilizat pe această planetă).

În Brazilia, forme asemănătoare cu rinocerii au fost găsite săpate pe nişte stânci din regiunea amazoniană, odată cu desene ale unor animale asemănătoare dinozaurilor. Stânci cioplite sub forma unor lei, hipopotami şi a altor animale care nu aveau ce să caute în această regiune există în platoul Marcahuasi din Perú, în vreme ce obiectele de ceramică descoperite la Tiahuanaco (estimările privind vârsta aşezării Tiahuanaco variază între 3.000 şi 12.000 de ani) oferă reprezentări acceptabile ale toxodonului, un animal preistoric asemănător hipopotamului, un indiciu că oamenii care l-au desenat probabil l-au şi văzut.

Un extraordinar şi misterios sistem de marcaje la sol există în Valea Nazca din Perú, la nord şi la sud de oraşul Nazca, la aproximativ patru sute de kilometri sud de Lima. Sistemul constă dintr-o serie de marcaje paralele şi intersectate, semănând cu nişte drumuri sau aliniamente de căi direcţionale, cunoscute de multă vreme sub denumirea de „drumuri incaşe”. Numai că, spre deosebire de adevăratul sistem de drumuri incaşe, acestea nu conduc nicăieri în mod logic, ci formează un labirint de trapezoide, triunghiuri, dreptunghiuri şi alte forme geometrice, sau linii drepte, fără o configuraţie decelabilă. Alte „drumuri”, văzute de sus, alcătuiesc siluete enorme de păsări, păienjeni, broaşte ţestoase, jaguari, maimuţe, şerpi, peşti (inclusiv o balenă), o uriaşă siluetă umană, precum şi alte reprezentări ale unor lucruri necunoscute. Ele au fost realizate de o rasă necunoscută, cu mult înainte de apariţia incaşilor, probabil cu cincisprezece secole în urmă, prin săparea unor şanţuri în solul tare, prin incizarea desenelor pe pereţii stâncilor sau prin construirea unor moviliţe mici şi continue, în conformitate

cu relieful. Uriaşe pictograme au fost observate pe pereţii văii din apropiere şi mai înainte, dar adevăratul impact al „liniilor” sau „drumurilor” de la Nazca nu a fost sesizat până când nu au fost văzute din aer, în timpul unui studiu pentru irigaţii. De la sol, abia dacă se văd. Când treci cu maşina prin Nazca pe autostrada PanAmerican, traversezi un mănunchi de asemenea „drumuri”, dar nu prea ai ce vedea.

Din aer însă perspectiva se schimbă considerabil şi acest uluitor complex de desene şi figuri nu poate fi apreciat decât de sus, putându-se distinge cu claritate şi acum, după trecerea atâtor secole.

Liniile şi uriaşele pictograme acoperă o suprafaţă lungă de peste o sută de kilometri – pe alocuri, incluzând marcajele de pe coastele dealurilor şi munţilor din apropiere – şi lată de peste cincisprezece kilometri. Liniile sunt riguros drepte, de parcă ar fi fost trasate de experţi, ceea ce constituie încă o caracteristică inexplicabilă atunci când ne gândim la dimensiunile relative, la poziţie şi la perioada istorică. Dar nu mai puţin misterioasă este configuraţia acestor linii. Uneori ele se continuă preţ de câţiva metri doar, iar alteori se prelungesc pe distanţe de câţiva kilometri, păstrându-se absolut drepte chiar dacă trec peste (sau printr-un) munte.

S-au făcut numeroase speculaţii cu privire la posibilitatea ca aceste linii să constituie „terenuri de aterizare preistorice” destinate piloţilor interstelari, sau chiar mesaje adresate călătorilor cosmici, un periplu pe tărâmul fanteziei care, în mod destul de ciudat, îşi găseşte ecoul în tradiţia peruviană antică în legenda zeiţei Orejona, care coboară pe pământ într-o navă din ceruri.

O explicaţie mai puţin palpitantă şi totuşi fascinantă este oferită de cercetările efectuate de dr. Paul Kosok şi dr. Maria Reiche. Din întâmplare, în timp ce cerceta la faţa locului misterioasele linii, dr. Kosok se afla pe un deal, la capătul unei linii mari, de la care radiau alte linii. Era în ziua de 22 iunie, solstiţiul de iarnă în emisfera sudică. Când a apus, soarele a atins orizontul deasupra bazei liniei

pe care el şi soţia sa se aflau. Această coincidenţă remarcabilă l-a determinat să verifice direcţiile astronomice ale altor linii şi astfel a constatat că multe dintre acestea dădeau indicaţii uşor de înţeles de către un astronom, relativ la traiectoriile planetelor, ale soarelui şi a lunii, precum şi la calcule relative la solstiţii şi echinoxuri. Tot prin investigaţii la faţa locului, dr. Reiche a coroborat şi a analizat în detaliu aceste descoperiri, şi chiar a stabilit data probabilă (anul 500 e.n.) când a fost realizată „cea mai mare carte de astronomie din lume”. Ea a ajuns la acest rezultat prin determinarea ratei anuale de deviaţie pentru anumite stele „fixe”, pe baza drumurilor trasate în deşert.

Au fost oare aceste imense hărţi astronomice construite pentru a fi văzute de cineva de sus? în acest caz, acel „cineva” ar fi, cel mai probabil, zeii care trebuiau îmbunaţi şi cărora trebuia să li se aducă aminte nu numai să păstreze soarele, luna, planetele şi constelaţiile pe drumurile lor, dar şi să menţină clima în funcţiune. Aceste uriaşe figuri reprezentau probabil constelaţiile zodiacale sau alte grupuri de stele.

Căci America antică era deosebit de preocupată de datoria sa faţă de ceruri, în scopul de a le menţine funcţionarea corespunzătoare. Triburile şi naţiunile se considerau răspunzătoare pentru funcţionarea corectă a cosmosului – centrul cosmologiei incaşe era *Intihuatana*, „punctul de popas al soarelui”, o bornă de piatră unde umbra soarelui trebuia să se potrivească cu precizie în timpul solstiţiului. Cele mai vechi culturi americane au fost totodată şi cele mai preocupate de astronomie şi de calcule matematice. Abia mai târziu aztecii au considerat că echilibrul cerurilor poate fi menţinut prin creşterea constantă a sacrificiilor umane, până când au constatat că această modalitate de plată nu era acceptată.

„Candelabra de Andes” de la Paracas, Golful Pisco din Perú.

Astfel de construcţii enorme, produse ale unor populaţii avansate din punct de vedere cultural, care au dispărut *înainte* de descoperirea Americii, apar şi în alte părţi ale Americilor. Cu circa trei sute de kilometri mai la sud, mii de figuri asemănătoare, inclusiv stele, se găsesc gravate pe stânci. La fel, în California, pe valea râului

Colorado, există pictograme care acoperă mari suprafeţe de teren, constând din şiruri de pietre mici gravate, realizate după o tehnică asemănătoare celor de la Nazca şi incluzând uriaşe siluete umane. A fost numit Labirintul Mojave, deşi indienii mojave supravieţuitori spun că nu cunosc nimic despre ele. O mare parte din acest sistem a fost distrus spre sfârşitul secolului trecut când s-a construit calea ferată care străbate regiunea.

Probabil că cel mai spectaculos dintre aceste marcaje antice este cel numit Candelabru din Anzi, care are o lungime de peste 240 metri, fiind săpat în stânca impunătoare de la Paracas (Perú), în Golful Pisco. Acest marcaj uriaş poate fi văzut de la mare distanţă, de pe apele Pacificului, şi seamănă cu un candelabru, un trident sau o furcă, părând să indice spre Valea Nazca, asemenea unui indicator rutier uriaş. Când conchistadorii spanioli l-au observat prima oară l-au luat drept un semn de la ceruri – Trinitatea – şi l-au interpretat ca pe „un foc verde” pentru expediţia lor de cucerire, încreştinare şi înrobire a băştinaşilor.

Cercetând această săpătură în stâncă, spaniolii au descoperit că o funie uriaşă era ataşată de braţul central, existând indicii că şi de braţele laterale fuseseră legate nişte funii şi frânghii, care alcătuiau un fel de aparat cu o folosinţă necunoscută.

În *Histoire Inconnue des Hommes Depuis Cent Mille Ans*, Robert Charroux propune o explicaţie oferită de un comentator peruvian, Beltran García. În opinia acestuia din urmă, „Candelabru” se poate să fi fost un calculator al mareelor dar, totodată, „… acest sistem, echipat cu contragreutăţi, scări înclinate şi frânghii alunecând pe scripeţi constituie un seismograf gigantic şi precis, capabil să înregistreze undele telurice şi şocurile seismice provenite nu numai din Perú, ci şi de oriunde de pe planetă…”

Alţi comentatori au aderat la ideea zborurilor cu aparate „mai grele decât aerul”, care ar fi făcut din „Candelabru” un indicator aerian arătând către „terenurile

de aterizare” de la Nazca.

Obiect de aur dintr-un mormânt Columbian, vechi de o mie de ani

Ca un ecou exotic al acestor supoziţii, un obiect antic sud-american, vechi de aproximativ 1.000 de ani şi semănând izbitor cu un avion modern, a apărut în cele din urmă în colecţia de podoabe de aur de la Banco de Colombia. Când a fost expus în Statele Unite, obiectul a atras atenţia biologului şi arheologului Ivan Sanderson. Obiectul neidentificat în chestiune arăta ca o insectă sau un peşte aplatizat, dar la o cercetare mai atentă, dr. Sanderson a ajuns la părerea că ar putea fi o reprezentare a unui obiect mecanic.

Fiind familiarizat, în calitatea sa de biolog, cu felul cum *ar trebui* să arate o insectă sau un peşte, dr. Sanderson a devenit tot mai interesat de acest artefact care poseda atributele unui avion, fără să le includă pe acelea ale unor peşti, păsări sau insecte cunoscute. De

exemplu, marginile aripilor în formă de „delta” seamănă izbitor cu eleroanele sau elevatoarele mecanice. Corpul insectei sau al peştelui, lipsit de cap, acolo unde ar trebui să se afle capul, are o terminaţie frontală rectangulară „ca un Rolls-Royce desuet”. Coada nu este pur şi simplu verticală, ca o coadă de peşte, ci are marginile răsfrânte, ca la avioanele moderne şi, *dacă* ar fi un avion, pare să prezinte o adâncitură chiar pe locul unde s-ar afla în mod normal carlinga.

Alte opinii pertinente provin de la specialişti în inginerie, printre care se numără J.A. Ulrich, pilot de vânătoare, inginer şi pilot de încercare pe avioanele – rachetă germane. Fără a fi fost în prealabil informat despre ce era vorba, el a fost de părere că misteriosul obiect din aur ar fi un avion F-102 şi, remarcând marginile uşor curbate în jos ale aripilor, aşa cum este necesar pentru „ascensiunea abruptă în regim forţat”, a spus că forma aparatului „indică un singur lucru: avion cu reacţie”. El a mai observat că direcţia este convenţională şi că formele de la coada machetei ar putea fi nişte dispozitive de frânare, şi nu elevatoare. Absenţa elevatoarelor posterioare este o caracteristică a noilor avioane suedeze SAAB.

Întrucât aurul nu poate fi datat cu precizie, rămâne şi posibilitatea ca minusculul avion să fie un „intrus”, respectiv să fi fost inclus accidental sau intenţionat în cadrul unor descoperiri ulterioare, dintr-o epocă mai recentă. Desigur, tot felul de invenţii moderne îşi găsesc reprezentarea în reproduceri primitive, începând cu băştinaşii din Noua Guinee care cred că în timpul celui de-al doilea război mondial au fost vizitaţi de zeii coborâţi din ceruri în maşini zburătoare, care le-au adus diverse daruri şi încearcă şi acum să-i atragă pe zei construind machete primitive de avioane, piste de aterizare şi hangare, şi până la sculpturile în piatră din templele „antice” balineze care îi înfăţişează pe olandezi, uneori conducând automobile, alteori bătându-i cu sălbăticie pe băştinaşi.

În orice caz, tema călătoriei aeriene apare frecvent în

miturile şi tradiţiile antice: Icar, cretanul cu aripi de ceară care, după cum spune legenda, a zburat prea aproape de soare; Elijah şi caleaşca sa de foc; Endiku, babilonianul care a fost purtat la ceruri şi a relatat, cu destulă exactitate din punctul de vedere al călătoriilor noastre spaţiale, că uscatul seamănă cu un fel de *porridge*, iar marea cu o copaie plină cu apă; coborârea din ceruri a zeiţei Orejona (sau Orellana) în Tiahuanaco; şi frecventele referiri la carele zburătoare din *Mahābhārata*, celebrul poem epic indian.

În *Samarāṅgaṇa Sūtradhāra* există un foarte incitant set de instrucţiuni despre cum să-ţi construieşti propria *vimana*, cum erau numite aceste care zburătoare hinduse. Aceste instrucţiuni conţin unele detalii surprinzătoare.

…Corpul trebuie să fie solid şi durabil, ca o mare pasăre zburătoare, din material uşor. Înăuntrul ei trebuie să se plaseze motorul cu mercur, având dedesubt aparatul de încălzire din fier. Cu ajutorul puterii latente în mercur care pune în mişcare vârtejul propulsor, un om aşezat înăuntru poate călători spre ceruri la mare distanţă într-un mod minunat.

Tot aşa, folosind procesul descris, se poate construi o vimana mare cât templul Zeului-în-mişcare.

Patru rezervoare solide de mercur trebuie construite în structura interioară. Când acestea au fost încălzite de focul controlat de la conteinerele din fier, vimana dezvoltă o putere ca de tunet datorită mercurului. Şi imediat devine ca o perlă pe cer.

Mai mult, dacă acest motor cu încheieturi bine sudate este umplut cu mercur, iar focul este dirijat spre partea superioară, ea dezvoltă o putere precum răgetul unui leu…

O indicaţie mai precisă despre nebănuitul progres mecanic al trecutului îndepărtat a ajuns la noi de pe fundul Mării Egee, unde a stat vreme de două mii de ani, după care a mai aşteptat încă o jumătate de secol într-un muzeu

până când în sfârşit a fost recunoscută drept ceea ce era: un computer pentru stele.

Mările, în special cele interioare cu ape limpezi precum Mediterana sau Marea Egee, s-au dovedit a fi un fel de depozite arheologice, deoarece majoritatea obiectelor care au căzut, s-au scufundat ori au fost aruncate acolo din vremuri străvechi a rămas pe loc. În largul insulei Anticythera, în anul 1900, nişte scufundători greci au descoperit o minunată încărcătură de statui greceşti, probabil o pradă din Grecia aflată în drum spre Roma.

Printre statuile de bronz aduse ulterior la suprafaţă cu dificultate de scufundătorii care au lucrat la adâncimi considerabile cu preţul pierderii câtorva vieţi omeneşti, s-au aflat şi câteva piese de bronz şi lemn prinse sau sudate între ele. S-a crezut că e vorba de nişte fragmente neidentificate dintr-o statuie sau chiar dintr-o jucărie, datorită unor piese care semănau cu nişte roţi. Au fost lăsate deoparte pentru a se vedea unde se potriveau. Aşa cum s-a dovedit, ele nu se potriveau nicăieri, constituind ele însele o descoperire mai remarcabilă decât minunatele statui. Căci atunci când lemnul s-a uscat a ieşit la iveală un mecanism cu roţi dinţate, cu inscripţii şi indicaţii de direcţie, care în momentul când au putut fi interpretate au dezvăluit unele informaţii surprinzătoare.

Dezlegarea enigmei a durat câţiva ani, necesitând munca mai multor arheologi, printre care profesorul Stais, primul care i-a înţeles semnificaţia, Dean Meritt, care a datat stilul scrierii în secolul I î.e.n., Derek de Solla Price şi George Stamires, ale căror cercetări privind cadranele şi mecanismele i-au stabilit utilizarea şi identitatea.

Un sistem complicat de roţi dinţate, platane şi cadrane alcătuiau un planetariu miniatural, care furniza informaţii privind fazele, răsăriturile şi apusurile de lună, planetele şi constelaţiile zodiacale precum şi alte stele strălucitoare, funcţionând pe principiul unui ceas foarte complex şi ingenios. Îmbinarea roţilor dinţate sugerează un angrenaj diferenţial. Aşa cum spune profesorul Price:

„Nicăieri nu s-a mai păstrat un asemenea instrument. Nimic comparabil nu se cunoaşte din vreun text ştiinţific sau vreo aluzie literară”.

O altă opinie pertinentă a profesorului Price este aceea că astfel de modele au fost probabil strămoşii planetariilor moderne precum şi ale ceasurilor mecanice. Un aspect neobişnuit în privinţa ceasurilor este acela că primele asemenea mecanisme, din perioada Evului Mediu, erau cele mai complicate şi complexe, fiind mai mult destinate indicării fazelor lunii şi planetelor decât a timpului, această ultimă funcţie fiind o consecinţă logică a celei dintâi.

Dr. Price remarcă similaritatea cu calculatoarele calendaristice cu angrenaje ale civilizaţiei arabice târzii şi conchide: „Se pare că tradiţia populaţiei din Anticythera făcea parte dintr-un corp mai mare de cunoştinţe care pentru noi s-a pierdut, dar le era cunoscut arabilor… fiind apoi dezvoltat şi transmis de către aceştia Europei medievale unde a devenit fundamentul unui şir întreg de invenţii ulterioare în domeniul ceasornicăriei…”

Alte materiale care ţin de descoperirea de la Anticythera stau şi acum pe fundul mării, la o adâncime prea mare pentru a putea fi recuperate. Dar oceanul planetar şi fundurile mărilor sunt pline de promisiuni pentru arheologi. Căci marea, „drumul întunecat al vinului” cum l-a numit Homer, a fost într-adevăr un drum, marea şosea a antichităţii. Este foarte probabil ca în viitor să se facă descoperiri şi mai neobişnuite pe platformele continentale şi pe fundul mărilor, nu numai statui şi alte artefacte, dar chiar şi oraşe întregi şi, în cele din urmă, poate se va dezlega şi enigma unei civilizaţii care le-a precedat pe cele pe care le cunoaştem.

III. CUNOŞTINŢE PIERDUTE DESPRE ISTORIE

S-a calculat că mai puţin de 10% din mărturiile documentare ale antichităţii au ajuns la noi. Ţinând cont de cât este de greu să se păstreze astfel de materiale şi de vicisitudinile prin care au trecut, e o minune că avem chiar şi atât. Mare parte a materialului documentar a rezistat până în epoca actuală deoarece a fost tăiat în piatră, pictat sau gravat pe pereţii mormintelor, sub formă de tăbliţe de lut ars sau inscripţionat pe sigilii şi peceţi. Aceste „documente” au adesea un caracter laudativ şi comemorativ, mai rar fiind vorba de acele comentarii literare sau sociale care să ofere o imagine mai adecvată despre trecut.

Mare parte din literatura antică, care ar fi putut ajunge la noi, a fost distrusă de incendii, fie intenţionat, fie din întâmplare. „Cărţile” antice erau de fapt papirusuri lungi sau suluri de pergament păstrate în bibliotecile din anumite metropole şi puteau fi copiate de mână pentru bibliotecile personale ale celor care aveau permisiunea să facă acest lucru şi destui sclavi care să le copieze. Aceasta a avut ca efect limitarea numărului de ediţii ale oricărui manuscris original şi a sporit vulnerabilitatea capodoperelor la pierderi şi distrugeri.

Multe biblioteci din antichitate au fost distruse de incendii sau jafuri. Astfel, am putea enumera distrugerea capitalei Imperiului Persan, Persepolis, incendiată cu ocazia cuceririi de către Alexandru cel Mare, distrugerea cărţilor feniciene şi cartagineze din Biblioteca din Cartagina de către romani în anul 146 î.e.n., şi jafurile la care au fost supuse mai târziu Roma şi alte oraşe ale Imperiului Roman în declin, precum şi repetatele jefuiri ale oraşului Constantinopol.

Uriaşe pierderi de cărţi prin incendiere au fost provocate neintenţionat de Iulius Caesar când a cucerit Alexandria, dar Caesar, fiind el însuşi un scriitor, s-a grăbit să-şi decline orice responsabilitate, dând vina pe locuitorii

Alexandriei pentru că i-au rezistat. Biblioteca din Alexandria a supravieţuit distrugerii şi a redevenit un centru de cultură şi principalul depozit de cărţi din lumea mediteraneană până când Omar, al treilea calif al Islamului, a poruncit ca milioanele sale de suluri de pergament să fie folosite pentru încălzirea băilor oraşului (au ţinut şase luni), atunci când generalul său, Amru, a cucerit Alexandria în anul 636. Se spune că Omar ar fi decretat: „Conţinutul acestor cărţi este sau nu este în conformitate cu Coranul. Dacă este, atunci Coranul este suficient şi fără ele; dacă nu este, atunci cărţile sunt periculoase. Prin urmare, trebuie distruse”.

Pe lângă arderea documentelor antice ca rezultat al cuceririlor, multe din ele au fost intenţionat distruse din pricina excesului de zel al creştinilor timpurii, adesea la îndemnul expres al episcopilor lor, având la bază un raţionament asemănător cu al lui Omar, chiar dacă l-au precedat cu câteva secole.

Distrugerea lucrărilor scrise ale antichităţii a mai avut drept cauză şi scrierea unor lucrări noi, prin ştergerea, radierea sau acoperirea scrierilor originale, mai ales la începutul Evului Mediu când materialele de scris se găseau tot mai greu. Alte manuscrise au fost folosite în Egipt chiar şi la învelirea mumiilor – o modalitate sinistră dar eficientă de păstrare a unora din aceste manuscrise.

Pe lângă distrugerea documentelor antice din regiunea mediteraneană şi a Orientului Mijlociu provocată de întâmplările nefericite ale războaielor, cuceririlor şi fanatismului, istoria Chinei cuprinde cazul ieşit din comun al unui personaj care a radiat întreg trecutul scris al ţării sale pentru a se imortaliza pe sine însuşi. Este vorba de Shi Huangdi, împăratul unificator al Dinastiei Qin, care a adoptat conceptul politic şi psihologic conform căruia istoria chineză trebuie să înceapă odată cu el. În secolul al III-lea î.e.n. el a decretat că toate cărţile trebuie arse (chiar şi cele ale lui Confucius) şi i-a trimis pe învăţaţi la o distrugere lentă provocată de munca adeseori fatală la construirea Marelui Zid. Împăratul a exceptat de la acest

destin numai cărţile despre medicină, agricultură şi necromanţie. Ţinând cont că civilizaţia chineză s-a remarcat prin descoperiri ştiinţifice de mare valoare încă din epocile timpurii, nu putem şti ce cunoştinţe şi referinţe s-au pierdut, chiar dacă anumite practici medicale, cum ar fi acupunctura, datează încă din acele timpuri şi sunt folosite şi acum.

Utilizarea busolei constituie un exemplu de cunoaştere ştiinţifică păstrată ca prin minune în vreme ce adevăratul ei scop a fost uitat şi apoi încă o dată recunoscut. Necromanţii chinezi foloseau dispozitive asemănătoare pentru prezicerea viitorului, dar aceste obiecte mai erau folosite şi pentru determinarea direcţiei, atât pentru ambarcaţiuni, cât şi pentru căleşti, căci indicatoarele arătau fie spre nord, fie spre sud, polul sud fiind considerat de către chinezii din antichitate polul principal (probabil ca reminiscenţă a unor călătorii anterioare?).

Nu este încă limpede dacă chinezii antici au descoperit ei înşişi materialele explozive sau au păstrat cunoştinţele de la o sursă anterioară lor, aşa cum pare să fie cazul locuitorilor din antichitate ai Indiei. Folosirea explozibilelor în Extremul Orient pare să fie mult mai veche decât s-a crezut iniţial şi nu ca mijloc de distracţie, ci ca armă. Indienii au folosit un anumit tip de materiale explozive în luptele cu Alexandru cel Mare, iar chinezii le-au folosit împotriva invadatorilor mongoli şi turci. De fapt, singura bătălie pe care China dinastică a câştigat-o împotriva invadatorilor moderni a fost cea purtată cu misiunile de recunoaştere ale ruşilor trimise în Est, cu aproape 200 de ani în urmă, în perioada de început a ultimei dinastii chineze. Este adevărat că ruşii aveau puşti, dar deşi chinezii li se opuneau doar cu arcuri, săbii şi suliţe, ei mai aveau şi rachete ofensive.

Conform unor rapoarte recente, oamenii de ştiinţă chinezi cercetează în prezent documente din antichitate, nu doar pentru a completa lacunele istorice, dar şi pentru a vedea ce se poate învăţa din cunoştinţele ştiinţifice,

scrise într-un limbaj criptic, aşa cum se obişnuia în acele vremuri, când secretul asupra unor astfel de cunoştinţe era păstrat cu străşnicie de către cei care le controlau. O cercetare analoagă a documentelor arabe antice are loc în Rusia şi în ţările arabe, deoarece informaţiile interesante despre rachete, materiale explozive şi reacţii chimice, moştenite de la surse anterioare din antichitate de către marile centre de civilizaţie musulmană din Córdoba, Granada, Cairo şi Bagdad, ar putea să conţină indicii despre stadiul ştiinţific avansat al trecutului şi, într-o atare situaţie, despre evoluţia probabilă a viitorului.

Distrugerea arhivelor antice a continuat cu descoperirea şi cucerirea Lumii Noii, când episcopul Diego de Landa din Yucatán, la începutul secolului al XVI-lea, a provocat distrugerea tuturor cronicilor mayaşe care au putut fi găsite (fiind scrise pe hârtie din scoarţă de lemn acestea ardeau foarte uşor), ceea ce a dus probabil la distrugerea oricăror posibilităţi de descifrare a hieroglifelor gravate în stâncă sau a celor trei cărţi care au supravieţuit incendierii.

Trebuie remarcat că episcopul de Landa a devenit în cele din urmă interesat chiar de materialul pe care l-a distrus şi, efectuând un soi de cercetări arheologice bâlbâite, a inventat un alfabet imaginar după ce i-a interogat pe mayaşii supravieţuitori, care, înfricoşaţi, i-au spus episcopului tot ce credeau ei că acesta ar dori să audă. (Sistemul mayaş de scriere nu consta nicidecum din litere, ci din hieroglife, dintre care nici astăzi nu putem identifica decât câteva). Acest „alfabet” Maya, care nu a existat niciodată, a supravieţuit şi a stârnit o confuzie considerabilă printre cercetătorii din secolul al XIX-lea, ca în cazul în care acest alfabet imaginar al lui de Landa a fost folosit de doi savanţi francezi, Brasseur de Boubourg şi Auguste Le Plongeon, pentru a „traduce” o aşa-zisă carte mayaşă – *Codex Troano*. Francezii au crezut că pasajul pe care îl studiau descria scufundarea în ocean a „Ţării Dealurilor de Lut, Nu… împreună cu cele 64 de milioane de locuitori ai săi… cu 8060 de ani în urmă…” –

ceea ce ne aduce în minte fraza rostită de istoricul Robert Silverberg într-o situaţie similară: „[aceasta] are fascinaţia nebuniei, ca un pod monstruos construit din scobitori”.

Ţinând cont de procentajul extrem de mic din cunoştinţele antichităţii pe care le putem examina şi de marea parte a acestora pe care nu le putem citi corect sau, care au fost copiate şi recopiate după documentele antice cu erori şi omisiuni, putem totuşi detecta o caracteristică misterioasă şi inexplicabilă, comună cunoştinţelor ştiinţifice ale trecutului aşa cum au ajuns ele la noi.

Există indicii solide că anumite cunoştinţe astronomice şi ştiinţifice erau stăpânite în trecutul îndepărtat, într-o perioadă în care, judecând după stadiul tehnologic presupus al acelei epoci, era imposibil să se facă observaţiile necesare pentru respectivele descoperiri. Cu atât mai mult cu cât aceste cunoştinţe par să provină dintr-un stadiu foarte timpuriu de dezvoltare sau să fi fost cunoscute de acele rase sau naţiuni încă din perioadele culturale cele mai timpurii şi nu ca urmare a unei evoluţii lente şi fireşti.

Astfel, se cunosc indicii clare că babilonienii şi alte popoare de demult ştiau mult mai multe lucruri despre astronomie decât populaţiile ulterioare, în toată perioada scursă până la Renaştere. O parte din aceste cunoştinţe a fost dobândită sau moştenită şi apoi transmisă mai departe, adeseori prin intermediul legendelor, apărând iarăşi şi iarăşi în locuri neaşteptate şi în perioade când asemenea informaţii nu aveau cum să fie cunoscute în mod logic. De exemplu se consideră improbabil ca babilonienii să fi folosit telescoape asemănătoare cu cele moderne şi totuşi, în absenţa acestora, ei nu ar fi putut să vadă, să înregistreze şi să transmită mai departe unele dintre caracteristicile astronomice pe care le-au observat.

Primii cercetători ai civilizaţiei mesopotamiene timpurii, printre care s-a numărat şi Rawlinson, au fost surprinşi să descopere că babilonienii cunoşteau în mod surprinzător anumite detalii despre planete. Rawlinson bănuia că există „... dovezi clare că babilonienii au

observat cei patru sateliţi ai lui Jupiter şi motive întemeiate de a crede că ei erau familiarizaţi… cu cei şapte sateliţi ai lui Saturn…”

Cărţile babiloniene, cu scrierea lor cuneiformă aplicată pe cilindri de lut ars, ne vorbesc despre „coamele lui Venus”, pe care noi le numim „fazele” lui Venus şi care nu pot fi distinse fără un telescop. Constelaţia pe care o numim şi acum Scorpionul, ca în antichitate, nu seamănă în mod deosebit cu un scorpion decât atunci când, cu ajutorul unui telescop, se poate vedea o cometă din interiorul ei, care formează „coada” scorpionului. În mod destul de ciudat, scorpionul a fost denumit şi de cuvântul mayaş pentru „scorpion”, ceea ce înseamnă fie că era vorba de o tradiţie comună, fie că mayaşii din perioada de început aveau mijloacele de a discerne coada cometei din observatoarele lor din junglă, solid construite şi precis orientate.

Cunoştinţele ştiinţifice dobândite pot lua forma legendelor atunci când sunt transmise din generaţie în generaţie. Babilonienii şi predecesorii lor, sumerienii, precum şi alte popoare mai vechi, au observat repetarea lunară a constelaţiilor zodiacale şi le-au dat nume de popoare, obiecte sau animale care şi astăzi au o importanţă tot mai mare pentru un segment mare al populaţiei.

Tăbliţele de lut din Mesopotamia supravieţuiesc şi azi în cantităţi mari pe tot globul. Unele dintre ele au fost distruse de incendii în timpul cuceririlor, în vreme ce altele au fost numai „răscoapte”, supravieţuind cetăţilor şi culturilor care le-au produs. O parte din biblioteca regală a lui Ashurbanipal, împăratul asirian, se află la British Museum. Despre acest împărat colecţionar de cărţi se relatează că, odată, le-ar fi spus unor învăţaţi: „Acolo, în deşert, cu mult timp în urmă au existat cetăţi imense, ale căror ziduri au dispărut, dar noi mai păstrăm pe tăbliţele noastre mărturii despre limbile lor…”

Multe din tăbliţele provenite din biblioteca împăratului din Ninive nu au fost traduse, fie din cauza

lipsei unor traducători calificaţi, fie pentru că o mare parte din materialul tradus pare să conţină noţiuni de matematică şi astrologie. Nu putem decât să ne imaginăm ce informaţii nebănuite stau în continuare ascunse în literele cuneiforme ale tăbliţelor de lut netraduse încă.

De fapt, nu există niciun motiv pentru a le minimaliza din cauza accentului pus pe astrologie deoarece astrologia, care înseamnă „ştiinţa despre stele”, şi astronomia, „legea stelelor” erau, pentru locuitorii antici ai Mesopotamiei, în esenţă, aceeaşi ştiinţă.

Probabil că sub cerul senin al nopţilor din deşert a început omul să urmărească şi să traseze cursul şi influenţa lunii, al stelelor şi al planetelor, punând bazele unei ştiinţe care a sugerat şi în cele din urmă a pus la punct sistematizarea măsurării timpului, înfiinţarea calendarului, scrisul şi matematica avansată.

O carte de astronomie babiloniană ne spune că „stelele iau forma animalelor” pentru a le putea ţine minte şi identifica mai uşor, şi, odată cu regresia culturii, ele *devin* animale, eroi sau zei.

O legendă cunoscută a antichităţii vorbeşte despre Uranus care-şi mănâncă şi apoi îşi vomită copiii. Această legendă scabroasă ascunde de fapt o observaţie ştiinţifică căci, după ce au fost inventate telescoapele moderne, am aflat că planeta Uranus îşi acoperă în mod regulat sateliţii, care apoi devin iarăşi vizibili când ajung în cealaltă parte a orbitei. Dar cineva, cumva, a observat acest lucru cu mii de ani în urmă, cu ajutorul unui aparat de vizualizare având o putere de mărire suficientă pentru a-i permite să vadă şi să consemneze faptul respectiv.

Câţiva scriitori din perioada Renaşterii au ajuns să se întrebe cum şi de unde au primit anticii anumite informaţii ştiinţifice. Astfel, sir Walter Raleigh, explorator şi om de ştiinţă, se întreba, într-o carte despre istoria lumii pe care a terminat-o în 1616, de unde au ştiut autorii antici despre fazele lui Venus, care nu fuseseră descoperite decât cu puţin timp în urmă de către Galileo.

Un alt exemplu de anacronism frapant este dat de Jonathan Swift care, în *Călătoriile lui Gulliver*, apărută în 1726, descrie în mod inexplicabil „aştrii” sau „sateliţii” lui Marte, care au fost descoperiţi abia în 1877. Swift le-a dat chiar şi dimensiunile: „… Anumiţi astrologi… au descoperit de asemenea doi aştri sau sateliţi mai mici, care se rotesc în jurul lui Marte, dintre care cel interior se află faţă de centrul planetei principale exact la distanţa de trei diametre ale acesteia, iar cel exterior la cinci diametre; primul se roteşte în intervalul de zece ore, iar celălalt în douăzeci şi unu de ore şi jumătate… ceea ce arată în mod evident că sunt guvernate de aceeaşi lege a gravitaţiei care influenţează şi celelalte cortmri cereşti”.

În controversata sa carte *Worlds in Collision* (Lumi în coliziune), profesorul Immanuel Velikovsky subliniază corectitudinea aproximativă a informaţiei oferite într-un limbaj colocvial în *Călătoriile lui Gulliver*, o supoziţie care nu a fost făcută deloc întâmplător, fiind vorba probabil de o legendă sau o tradiţie provenită dintr-un corpus de cunoştinţe ştiinţifice pierdute.

Despre Thales din Milet, savant şi astronom grec care este creditat şi cu descoperirea forţei aburilor, Herodot a spus că a prezis cu succes o eclipsă de soare înainte ca ea să se producă pe data de 25 mai 585 î.e.n. Se ştie că, pentru a prezice o eclipsă, trebuie stabilite trei puncte de verificare distanţate la 120 grade longitudine unul de celălalt. Gândindu-ne la imaginea limitată despre lumea cunoscută despre care credem că exista la vremea predicţiei lui Thales, care au fost punctele de verificare ale învăţatului grec şi prin ce mijloace i-au fost transmise informaţiile necesare?

O referinţă enigmatică făcută de Dante în a sa *Divina Comedia* sugerează că acesta ştia sau auzise de existenţa Crucii Sudului cu mult înainte ca acest fenomen vizibil numai după traversarea ecuatorului să fie descoperit de marinarii europeni porniţi în călătoriile de explorare. În Purgatoriul *Divinei Comedii*, găsim următoarele şase versuri:

Io mi volsi a man destra e posi mente
All’altro polo, e vidi quattro stelle
Non viste mai fuor ch'alla prima gente.
Goder parea il ciel di lor fiammelle:
O sttentrional vedovo sito
Poi che privato sei di vedere quelle!
(M-am întors spre mâna dreaptă şi am privit
Către celălalt pol, şi am văzut patru stele
Nemaivăzute până atunci în afară de primii oameni
Cerul parcă scânteia de flăcările lor:
O, tărâm nordic văduvit
Ce păcat că nu poţi să le vezi!)

Aluzia este misterioasă şi din alte motive decât referirea la un fenomen necunoscut şi la „primii oameni”. Se naşte întrebarea de ce s-a mai ostenit Dante să includă în capodopera sa această observaţie astronomică. Probabil că astfel de fragmente de cunoştinţe antice erau relativ familiare pentru elita instruită care constituia publicul său. La fel de adevărat este că, cu multe mii de ani în urmă, Crucea Sudului era vizibilă şi din Emisfera Nordică. Ştia Dante acest lucru? Şi, dacă îl ştia, lucru indicat de versul „nemaivăzute până atunci în afară de primii oameni”, de unde ştia el că aceasta continua să fie vizibilă din emisfera sudică?

Scriitori antici precum Homer şi Virgiliu au considerat planeta roşie ca fiind Marte, zeul războiului, şi au arătat că *doi* sunt bidivii care trag de carul său pe cer, dându-le numele de „Phobos” (Groaza) şi „Deimos” (înfrângerea) – un exemplu literar de exprimare a cunoştinţelor ştiinţifice prin intermediul legendelor. Când Asaph Hall a descoperit în sfârşit sateliţii lui Marte în 1877, el le-a dat numele celor doi cai nărăvaşi ai zeului războiului, un gest elegant al prezentului relativ faţă de continuitatea cunoştinţelor din trecut, aproape pierdute

dar în cele din urmă reafirmate.

În perioada de început a istoriei omenirii găsim o inexplicabilă preocupare faţă de matematică şi capacitatea de a calcula sume enorme, care mai târziu au fost neglijate în perioadele clasice cu care suntem mai familiarizaţi, ca de exemplu civilizaţiile greacă şi romană. Grecii, de la care considerăm că ne parvin conceptele de geometrie şi trigonometrie, datorită unor personalităţi precum Pitagora, Euclid, Hippocrate şi alţii (deşi este probabil ca ei să fi moştenit aceste cunoştinţe de la constructorii Egiptului dinastic, care cunoşteau de multă vreme pătratul ipotenuzei şi alte date geometrice), nu erau interesaţi de calcularea sumelor matematice enorme. Cât priveşte interesul romanilor pentru matematici, merită amintită teoria conform căreia printre numeroasele motive ale declinului şi prăbuşirii Romei s-a numărat şi incapacitatea sistemului de calcul greoi al romanilor de a face faţă necesităţilor crescânde de evidenţă a banilor, bunurilor, populaţiei şi schimburilor comerciale în acel imperiu uriaş. Romanii nu foloseau zeroul deşi conceptul exista cu multe secole înaintea lor şi, fără zerouri, calculele necesare erau dificile, ca să nu spunem mai mult.

Babilonienii, care ştiau să rezolve sisteme de ecuaţii, erau familiarizaţi cu conceptul de zero şi se descurcau uşor cu numerele uriaşe – care se scriu cu ajutorul a 15 – 20 de cifre – folosindu-le pentru a calcula datele şi perioadele de timp la scară cosmică. Pe lângă sistemul zecimal şi multiplicarea cu 20, babilonienii sau predecesorii lor ne-au dat şi sistemul în baza 12 sau 60, convenabil nu numai pentru minute, ore, luni şi ani, dar de o şi mai mare utilitate pentru calcularea diviziunilor decât sistemul zecimal, deoarece 12 are mai mulţi divizori decât 10.

Importanţa numărului 12 le-a fost probabil sugerată astronomilor preistorici de procesiunea recurentă a celor 12 constelaţii zodiacale, iar înţelegerea importanţei şi a extraordinarei utilităţi a acestui număr, inspirată de ceea ce observau pe cerul nopţii, trebuie să le fi dat acelor primi

astronomi sentimentul de a fi receptat un mesaj de la zei.

Pentru scopurile matematicilor avansate, zero constituie ingredientul secret. Culturile străvechi l-au cunoscut şi adesea, odată cu apariţia decadenţei culturale, l-au uitat. Babilonienii foloseau acest concept, notându-l cu un spaţiu alb (o manieră adecvată de a exprima „nimic”), dar până la urmă folosirea sa a încetat, un fenomen retrograd care s-a produs şi în China. India antică, care are reputaţia de a-l fi „inventat”, a ştiut conceptul şi l-a păstrat până când, prin intermediul arabilor, a fost adus în Orientul Mijlociu şi în sfârşit în Europa.

Dar exact în partea opusă a planetei faţă de India descoperim că zeroul era folosit în oraşele şi observatoarele mayaşe de mii de ani. Mayaşii au fost se pare astronomii cei mai pricepuţi ai Americii precolumbiene, deşi toate triburile şi naţiunile sedentare par să fi fost preocupate de studiul cerului. Dintre toate popoarele antice, mayaşii, sau poate predecesorii lor, olmecii, s-au apropiat cel mai mult de calcularea exactă a lungimii anului solar, o măsură pe care civilizaţia noastră o cunoaşte abia de relativ puţină vreme. Valoarea exactă a anului solar este de 365, 2422 zile, iar mayaşii, folosind metode de calcul încă neînţelese pe deplin, au ajuns la valoarea de 365, 2420, adică la o diferenţă aproape neglijabilă.

O realizare astronomică la fel de remarcabilă este poarta solidă de 10 tone situată la altitudinea de 4.000 de metri pe platoul Tiahuanaco din Bolivia, o construcţie solitară, care nu duce către un loc anume. Pe ea sunt gravate un sistem de desene despre care se crede că ar reprezenta poziţiile lunii în funcţie de momentele zilei şi indicaţii privind echinocţiile şi solstiţiile. Sunt indicate mişcările reale şi aparente ale Lunii, ceea ce arată că sculptorii acestui monument aveau cunoştinţă de mişcarea de rotaţie a Pământului. Vârsta monumentului de la Tiahuanaco nu a fost stabilită şi nici indienii aymará, găsiţi acolo de conchistadorii spanioli, nu ştiau cine, în afară de zei, putuse construi această poartă uriaşă.

Forma aproximativ rotundă a Pământului era general cunoscută şi acceptată de civilizaţiile străvechi şi din cele mai îndepărtate colţuri ale planetei. O veche lucrare hindusă, *Sūrya Siddhānta*, descrie pământul ca o planetă cu calităţi superioare de relativitate:

…Oriunde pe această sferă, oamenii cred că locul unde se află este cel mai sus. Dar, fiind vorba de o sferă în vid, ce rost au cuvintele „deasupra” şi „dedesubt”?

Arhivele antice din India demonstrează o familiaritate cu majoritatea regiunilor planetelor, inclusiv cu locuri îndepărtate şi exotice precum Irlanda.

Conform inscripţiilor hieroglife de la Sakkara, copiii din Egiptul antic erau învăţaţi că planeta este rotundă.

În secolul al III-lea î.e.n., învăţatul grec Eratostene, măsurând înclinaţia Soarelui la prânz în Syene şi în Alexandria, a estimat circumferinţa pământului, cu o eroare de numai câteva sute de kilometri. Majoritatea măsurătorilor de pe hărţile marine din antichitate nu ar fi putut fi efectuate decât cu cunoaşterea sfericităţii planetei.

Există chiar şi o referinţă la continentul american în dialogul lui Platon *Timaios*. Critias, unul dintre vorbitorii din acest dialog, scris cu 2400 de ani în urmă, pregăteşte terenul pentru descrierea Atlantidei dar, făcând asta, face un comentariu neobişnuit şi incitant, care s-ar putea referi la America. El spune:

…În acele zile Atlanticul era navigabil; iar în faţa strâmtorii pe care o numiţi Coloanele lui Heracles se afla o insulă. Insula era mai mare decât Libia şi Asia puse laolaltă şi era calea către alte insule, iar din insule puteai să treci către întreg continentul opus care înconjura adevăratul ocean. Căci această mare aflată dincoace de Strâmtoarea lui Hercule nu e decât un port, care are o intrare strâmtă, dar cealaltă este adevărata mare, iar ţinutul care o înconjoară poate fi considerat cu adevărat un continent…

Referirile lui Platon la continentul scufundat al Atlantidei rămân un subiect fascinant de studii şi

speculaţii, dar aluzia sa la un continent aflat în cealaltă parte a „oceanului adevărat” constituie o realitate, un adevăr de care el a auzit sau pe care l-a cunoscut cu 2000 de ani înainte de Columb.

Columb a fost atât de fascinat de *Medeea* lui Seneca, scrisă cu 1500 de ani înainte de epoca sa, încât a copiat-o cuvânt cu cuvânt şi a făcut dese referiri la ea. Deşi în *Medeea* Seneca nu este la fel de explicit ca Platon, extrasul de mai jos este tot atât de incitant. Versiunea latină, aşa cum a citit-o Columb, este urmată de o traducere aproximativă, lipsită de metafore:

Venient annis saecula seris
Quibus oceanus vincula rerum
Laxet et ingens pateat tellus
Tethisque novos detegat orbes
Nec sit terris ultima Thule.

(… Vor veni secole în vremurile de pe urmă ale lumii
În timpul cărora oceanul, care încătuşează lucrurile
Se va relaxa; iar lumea va apărea vastă
Iar Marea va dezvălui noi continente
Iar Thule nu va mai fi capătul lumii…)

Aluzia la continente necunoscute sau la ţinuturi care ar exista dincolo de locul unde se considera că se sfârşeşte lumea a fost o sursă de inspiraţie pentru Columb, care s-a documentat pentru călătoria sa plănuită cu un zel demn de toată lauda, adunând numeroase aluzii şi teorii clasice privind adevărata formă a planetei.

Evident că nu toţi grecii şi romanii din antichitate credeau că pământul este plat, ori în Apollo şi carul său luminos, în intrările în Hades situate în anumite locuri şi alte fantezii frumoase legate de cosmos. Nici hinduşii înclinaţi spre meditaţie nu credeau cu toţii că planeta noastră plată se sprijină pe spinările a patru elefanţi care

stau pe o ţestoasă uriaşă, la fel cum nici americanii nu cred în existenţa reală a lui Santa Claus (Moş Crăciun), a personajelor din benzile desenate sau a iepuraşului de Paşti. Dar atunci când o „intuiţie” sau o „supoziţie” documentată, exprimată cu mult înainte de descoperirea lor, indică existenţa sateliţilor din jurul lui Jupiter şi Uranus, a inelelor lui Saturn, dimensiunile sateliţilor lui Marte, o descriere a Crucii Sudului şi prezenţa unui continent transoceanic cu insulele sale adiacente, ceva ne spune că cineva a călătorit în regiunea asta înaintea noastră.

În vreme ce aceste „previziuni” astronomice sau geografice descoperite în arhivele antichităţii indică o reflectare literară a unor cunoştinţe mai cuprinzătoare şi mai vechi, anumite obiecte mecanice despre care deţinem reprezentări sau descrieri picturale conferă un aspect neobişnuit de modern trecutului.

Napalmul, de exemplu, pare o substanţă cât se poate de modernă, dar „focurile greceşti” folosite de vasele de război ale Bizanţului antic, fabricate după o formulă specială care folosea ţiţei şi sulf sau petrol brut şi salpetru, aveau cam acelaşi efect ca napalmul şi, imune la acţiunea apei, continuau să ardă atunci când se încerca stingerea lor cu apă ba chiar ardeau la suprafaţa mării în care se aruncau supravieţuitorii unei corăbii inamice cuprinsă de flăcări. Recipiente etanşe conţinând această armă chimică aveau proprietatea de autoaprindere, putând fi aruncate cu ajutorul catapultelor, expediate prin intermediul unor rachete sau pompate cu nişte aruncătoare de flăcări căptuşite cu bronz către vasele inamice. Marinarii bizantini erau adeseori echipaţi cu aruncătoare de flăcări portabile, atât de mici încât puteau fi purtate ca nişte pistoale.

Extraordinarele invenţii ale lui Arhimede din Syracusa (287 – 212 î.e.n.), unele dintre ele fiind realizate se pare în timpul cât acesta a studiat la Biblioteca din Alexandria, cuprind o versiune îmbunătăţită a pompei elicoidale, sisteme ingenioase de pârghii, scripeţi şi

dispozitive de prindere pentru ridicarea greutăţilor mari (folosite, de exemplu, la scufundarea corăbiilor romane care asediau portul Syracusa), şi o metodă de refracţie a razelor solare pentru incendierea corăbiilor.

„Îmbunătăţirile" moderne din antichitate nu erau întotdeauna legate de război. Palatele din Creta (2500 î.e.n.) aveau apă curentă, toalete cu apă în apartamente minunate cu pereţii decoraţi cu fresce înfăţişând delfini şi fete despuiate care săreau peste tauri uriaşi, ca într-o variantă timpurie a luptelor cu tauri. Marii „oameni de afaceri" babilonieni îşi dictau scrisorile unor secretari care le incizau pe tăbliţe de lut în birourile din marile lor magazine din cărămidă. Unele din „plicurile" din argilă care conţineau aceste scrisori au fost găsite nedeschise, cu scrisorile de afaceri încă înăuntru. În Roma antică, apa caldă la robinet era un lucru obişnuit, ca şi conteinerele tip termos, în care se puteau păstra alimentele fie calde, fie reci. Timpul era măsurat destul de exact cu ajutorul unor ceasuri cu apă, bazate pe 12 (nu pe 24) diviziuni ale zilei. Blocuri de piatră enorme au fost înălţate pe construcţii cu ajutorul unor macarale uriaşe, a căror putere motoare era furnizată de câţiva sclavi.

Tehnicile medicale sau chirurgicale de atunci nu au fost depăşite decât în secolul al XIX-lea, ca să nu mai vorbim de neurochirurgia practicată în Egiptul antic, care nu a fost încă pe deplin înţeleasă. Alte vestigii ale unor cunoştinţe de medicină din antichitate au supravieţuit în Evul Mediu sub forma unor elixire folosite de vrăjitori şi magicieni, cum ar fi utilizarea pânzei de păianjen (penicilina) pentru tratarea rănilor infectate. Documente din India antică, vechi de câteva mii de ani, se ocupă de chirurgia plastică, neurochirurgie şi cezariene, iar tratamentele cu plante medicinale pentru sporirea vitalităţii, ameliorarea memoriei, a sănătăţii dinţilor, a vederii şi a tonusului pielii se bucură astăzi de un interes cel puţin similar ca în vremurile de demult.

În ultimele două secole de dinainte de Cristos, Biblioteca din Alexandria a devenit centrul principal de

cercetare al lumii antice. Heron, un învăţat grec, a elaborat un studiu de inginerie şi a pus la punct un „instrument mecanic”, respectiv un instrument pentru prelucrarea şuruburilor şi o turbină cu aburi care a folosit aburul pentru prima oară ca sursă de energie. Cu toate acestea, într-o lume unde forţa de muncă a sclavilor era o resursă nelimitată, această ultimă utilitate nu a fost valorificată.

Marele Arhimede, care a efectuat şi el cercetări în Alexandria, este creditat cu inventarea şurubului lui Arhimede, deşi unele indicii sugerează că acest dispozitiv a fost folosit în Egiptul antic cu câteva secole înainte şi făcea parte din volumul general de cunoştinţe existente la acea dată.

Ctesibios, un alt învăţat alexandrin, a pus la punct un stingător de incendii dotat cu o pompă cu dublă acţiune, un aparat deosebit de util în oraşe, unde lăcomia proprietarilor de locuinţe dusese la construirea unor clădiri cu numeroase nivele, expuse incendiilor (o altă caracteristică modernă), lucru rectificat parţial la Roma unde a fost interzisă construirea supraetajată a unor astfel de locuinţe.

Romanii din Imperiile de Răsărit şi de Apus aveau iluminat interior indirect; ziduri „incasante” şi podele din sticlă; un sistem radiant de încălzire şi chiar încălzire cu petrol (în Bizanţ) pentru marile băi. Sistemul roman de apeducte, cu planul lor bine structurat de valve şi pompe, atât de solid construite încât mai sunt folosite şi astăzi, putea furniza apa atât de rapid încât o întreagă arenă putea fi umplută cu apă până la adâncimea de plutire a unor corăbii, între care se încingeau bătălii navale în scurtele pauze dintre alte distracţii.

Cu puţin înainte de prăbuşirea Imperiului Roman şi de recăderea Europei în semibarbarism, „modernizarea” atinsese un asemenea nivel încât ajunseseră să fie folosite chiar şi maşini de recoltat pentru strângerea grânelor, un exemplu de inventivitate forţată de scăderea numărului de sclavi. Astfel de elemente nu au fost consemnate în analele

supravieţuitoare (poate că nici măcar nu au fost considerate demne de a fi menţionate) şi nici n-ar fi fost bănuite dacă în urmă cu câţiva ani, printre nişte ruine romane din Franţa, nu ar fi fost descoperit un bloc de piatră sculptat care înfăţişă o maşină de recoltat.

Pe lângă aceste caracteristici moderne ale culturilor antice, anumite tehnici sugerează că antichitatea ar fi pus la punct anumite procese pe care noi încă nu le-am descoperit. Ştim, de exemplu, că fierul şi oţelul ruginesc într-un timp relativ scurt atunci când sunt expuse factorilor de mediu. Ştim că vechii egipteni foloseau fierul, dar nu s-a găsit nicio bucată de fier până la deschiderea mormântului regal al faraonului Tutankamon.

Iată însă că un exemplu neobişnuit de fier care nu rugineşte a rezistat la acţiunea factorilor climatici mai bine de o mie de ani, fără să sufere nicio degradare.

Pilonul de fier de la Quth Minar, Delhi, India, care nu prezintă semne de rugină, deşi are o vechime de cel puţin 1600 de ani.

În curtea de la Quth Minar din Delhi (India) se înalţă Pilonul lui Asoka, o coloană din fier turnat înaltă de circa 9

metri, care a fost luată de la locul său din Muttra şi transportată la Delhi de către invadatorii musulmani din secolul al X-lea. Înainte, coloana a stat în templul ei din Muttra peste şase sute de ani, având în vârful ei o pasăre Garuda, una din întruchipările pe care zeul Vishnu şi le asuma în timpul periodicelor sale salvări ale omenirii. Garuda, la fel ca şi celelalte coloane (dacă au existat) au dispărut demult, fiind probabil topite şi transformate în săbii de către cuceritorii musulmani. Aspectul cel mai neobişnuit al acestei coloane este faptul că ea nu ar fi trebuit să mai existe, căci atât fierul cât şi oţelul ruginesc în câţiva ani şi cu siguranţă că ruginirea ar fi dus la dispariţia obiectului într-o perioadă de peste şaisprezece secole. Longevitatea sa ar putea fi explicată de folosirea unui ingredient metalurgic secret, ceea ce constituie încă un indiciu privind tehnicile antice care au fost pierdute sau uitate odată cu trecerea timpului.

Deşi corpurile planetare au primit numele unor zei sau eroi din mitologie, se pare că observaţiile îndelungi efectuate asupra lor în antichitate aveau mai multă legătură cu ştiinţa decât cu mitologia. Pornind de la referinţele făcute la corpuri cereşti care nu sunt vizibile cu ochiul liber, bănuim că în acele timpuri era folosit un gen de telescop, care apoi a fost uitat.

Plutarh atribuie folosirea instrumentelor optice lui Arhimede care le-a întrebuinţat „… pentru a scoate în evidenţă… mărimea soarelui”. Dar chiar dacă nu am găsit astfel de instrumente datând din vremurile de demult, avem la îndemână exemple mai mici care dovedesc utilizarea măririi optice.

Încă din 1853, la Asociaţia Britanică pentru Progresul Ştiinţei, un anume Sir David Brewster a prezentat un obiect care era o lentilă optică perfectă, chiar şi după standardele vremii. Aspectul neobişnuit legat de această lentilă era că fusese excavată dintre ruinele de le Ninive, capitala Imperiului Asirian, ruine datate în jurul anului 600 î.e.n. Oricine cunoaşte că lentilele şlefuite nu au fost descoperite decât cu nouăsprezece secole mai

târziu. Deşi autenticitatea sa nu a fost atacată la acea dată, utilizarea ei a fost pusă sub semnul întrebării, considerându-se că era o bijuterie sau o altă podoabă care, chiar dacă constituia o lentilă, nu fusese folosită ca atare de către asirienii antici. Prezenţa unei lentile optice sub straturile excavate la Ninive a fost pur şi simplu catalogată ca inexplicabilă şi lentila, bijuteria sau ce-o fi fost obiectul cu pricina a ajuns la British Museum.

De atunci, alte lentile antice au fost descoperite în diferite părţi ale lumii, incluzând Libia, Irak, Mexic, Ecuador şi chiar Australia Centrală. O lentilă de obsidian concavă şi şlefuită a fost scoasă la suprafaţă de pe fundul mării la Esmeraldas (Ecuador), iar alte lentile concave minuscule, şlefuite printr-un procedeu necunoscut, au fost dezgropate la La Venta (Mexic), fiind atribuite culturii olmece, despre care se crede în prezent că este cea mai veche din Mexic.

Astfel de elemente tehnice ajutătoare ar putea explica unele metode de prelucrare a metalelor şi pietrelor semipreţioase ale culturilor americane precolumbiene.

Oricum, este de remarcat că culturile amerindiene au ajuns la un anumit nivel al civilizaţiei cu mult înainte de cucerirea Americii.

Un exemplu de cunoştinţe pierdute, ilustrativ prin el însuşi, se referă la cunoaşterea sau necunoaşterea roţii.

Se ştie bine că atunci când primii conchistadori spanioli au ajuns pe continentul american şi au întâlnit pentru prima oară culturile avansate din Mexic, America Centrală şi Platoul Andin, ei au găsit drumuri pavate, pasaje peste munţi şi tuneluri, pasarele peste lacuri şi lungi poduri suspendate. Cu alte cuvinte, au găsit tot ce era necesar pentru un sistem de transporturi foarte evoluat, în afară de mijloacele logice de transport: căruţe, trăsuri sau căleşti. Nu existau roţi, totul era transportat de către caravane tip safari sau, în Anzi, pe spinări de lama sau de oameni. În timpul incaşilor, alergătorii umani (ichasquis) deveniseră aproape o rasă distinctă, fiind

capabili să parcurgă distanţele atât de repede încât incaşii din capitala situată în munţi puteau să mănânce peşte proaspăt de pe coastă. Dar în ciuda acestei organizări, a culturii arhitecturale, a progresului tehnic, a transportului de bunuri şi alimente din imperiile indiene, absenţa roţii a fost de regulă acceptată ca o dovadă că locuitorii precolumbieni ai Americii nu au depăşit niciodată nivelul Epocii de Piatră.

O carenţă pregnantă a acestei teorii general acceptate este faptul că roţile apar tot mai des în legătură cu artefactele mexicane antice – de obicei sub forma unor machete sau jucării cu roţi reprezentând câini (sau coioţi) şi cărucioare. Roţi au fost descoperite în diferite locuri din Mexic (Cholula, Cazaca, Tres Zapotes şi El Tajin, în apropiere de Vera Cruz) şi în Republica Panamá. Pare improbabil ca americanii antici să fi „inventat" roţile numai pentru jucării şi nu pentru alte utilizări mai importante, şi nici nu putem fi siguri că discurile pe care le vedem pe monumentele precolumbiene nu erau derivate sau predecesoare ale roţilor. Nu putem fi siguri nici măcar că ceea ce noi considerăm a fi nişte jucării *sunt* într-adevăr jucării. E posibil ca obiectele acelea să fi avut semnificaţii şi utilizări cu totul diferite faţă de cele atribuite de noi, dintr-o perspectivă cu totul diferită.

Căţeluş cu rotile precolumbian dezgropat în apropiere de Vera Cruz, Mexic. Deşi s-a crezut că roţile de orice fel erau necunoscute de către amerindienii precolumbieni, au fost descoperite tot mai multe jucării cu rotile (dacă într-adevăr sunt jucării).

De exemplu, ne putem întreba ce semnificaţie ar putea avea acel extraordinar obiect din aur şi pietre preţioase care pare a fi ori un jaguar lung, ori un crocodil scurt, dezgropat din mormintele columbiene ale mai puţin cunoscutei culturi Cocle din Panamá în deceniul al treilea al secolului nostru, care acum este expus la muzeul universităţii Pennsylvania din Philadelphia. Neobişnuit la acest obiect este faptul că conţine roţi dinţate pe o osie cu un braţ balansier între ele, cu alte două balansiere la spate, iar gura jaguarului are nişte dinţi precum colţii unei cupe de excavator. Doctorul Ivan Sanderson, care a examinat obiectul în amănunt şi este familiarizat cu

jaguarii (şi crocodilii) vii, este de părere că avem de a face cu macheta unui excavator sau buldozer precolumbian, construit sub forma unui jaguar modificat. El mai remarcă faptul că „articulaţiile picioarelor sunt îmbinate greşit faţă de animalul real, dar corect pentru absorbirea şocurilor la o maşină de mare tonaj”. Dat fiind că acest obiect neobişnuit este incomplet, nu putem decât să ne întrebăm dacă este macheta preistorică a unui vehicul funcţional, fapt ce ar explica unele din triumfurile constructive ale precolumbienilor, sau dacă nu cumva este doar o jucărie cu roţi dinţate, asemenea căţelului cu rotile, într-o regiune unde se presupune că principiul roţii era necunoscut.

Există multe astfel de anomalii la marile civilizaţii precolumbiene distruse de spanioli, precum şi la rasele care le-au precedat pe acestea şi dispăruseră ori fuseseră distruse deja la vremea Conquistei. Nu ştim, de exemplu, cum reuşeau peruvienii antici să deplaseze uriaşii monoliţi şi să-i îmbine atât de exact cu uneltele de care dispuneau, şi nici cum de puteau să efectueze delicate operaţii de trepanare, îndepărtarea unei porţiuni de craniu şi introducerea unei plăci de aur sau de cupru, o formă de chirurgie pe creier, precum şi alte operaţii delicate legate de plombarea şi acoperirea cu coroane a dinţilor, ori sistemul de medicină care a dus la obţinerea medicamentelor într-o perioadă timpurie. Nu ştim cum reuşeau columbienii chibchas sau peruvienii chimus să facă acoperiri cu metale preţioase fără ajutorul electricităţii. Nu cunoaştem nici măcar utilitatea a numeroase obiecte care există şi acum. (De exemplu, care este rostul numeroaselor scaune de piatră cioplită împrăştiate în număr mare în munţii Columbiei, fără ca în apropiere să se găsească vestigii ale unor construcţii, sau dacă terasamentele de pe dealuri reprezintă amfiteatre sau sisteme de irigaţii.) La fel, abundenţa de sfere de piatră de pe coasta vestică a Mexicului şi din Costa Rica trebuie să aibă o semnificaţie, însă ea ne scapă.

Nu cunoaştem nici numele adevărat al multora dintre culturile amerindiene dispărute, şi nu facem decât să le

atribuim numele locurilor geografice unde au fost găsite urme ale acestora. O parte dintre aceste origini amerindiene ar putea fi clarificate dacă am putea citi, sau măcar găsi, vreun document indigen, chiar dacă numeroasele inscripţii mayaşe, care se găsesc din belşug în peninsula Yucatán şi America Centrală, continuă să rămână un mister pentru noi, cu excepţia numerelor şi a datelor.

Antropologii şi arheologii ruşi au aplicat acestei scrieri antice metode moderne computerizate la Centrul de Calcul din Novosibirsk, fără să reuşească să o descifreze. S-au identificat circa o mie de combinaţii sau de constituenţi separaţi în scrierea mayaşă. Nu ştim totuşi dacă limba mayaşă vorbită astăzi în diferitele ei dialecte este într-adevăr limba glifelor Maya. S-ar putea ca aceste fascinante semne grafice să rămână un mister, doar dacă nu cumva, la un moment dat, va fi descoperită în junglă o populaţie supravieţuitoare a culturii mayaşe antice, care să fi păstrat secretul scrierii respective. Un asemenea grup de refugiaţi, indienii lacandon din pădurea tropicală Chiapas, care au fugit din calea năvălitorilor spanioli cu sute de ani în urmă, şi care au fost intens cercetaţi în ultimul timp, au păstrat anumite tradiţii mayaşe, dar se pare că au uitat orice cunoştinţe despre scriere.

În America de Sud, în diferite locuri din platoul andin şi din sistemul de râuri amazonian, există numeroase inscripţii, cele mai multe intraductibile şi neidentificabile, precum şi o legendă ciudată din vremurile incaşilor care spune că scrierea a fost cunoscută cândva în Perú şi ţinuturile învecinate, dar a fost interzisă sub ameninţarea pedepsei capitale de către un conducător din antichitate căruia preoţii îi băgaseră în cap că scrisul era cauza nenorocirilor care se abătuseră asupra imperiului său (se întrezăreşte o aluzie alegorică la puterea cuvântului scris). Oricum, cu excepţia acestor indicii vagi şi nedovedite, nu au fost descoperite inscripţii scrise sau săpate în piatră, care să provină de la imperiile preistorice ale Americii de Sud şi care să poată fi datate ca atare.

Pe de altă parte, imperiul incaşilor a folosit un substituent neobişnuit pentru scriere, al cărui mod de întrebuinţare încă nu a fost pe deplin înţeles. Este vorba de *qupu*, un ciucure din fire divers colorate cu ajutorul căruia incaşii alcătuiau rapoarte despre populaţie, tributuri, trupe militare şi, în general, cam toată „hârţogăria" unui imperiu extrem de bine organizat şi în esenţă socialist. O castă specială de „cititori" de *quipus* era pregătită şi ţinută la îndemână pentru traducerea mănunchiuri lor de fire cu ajutorul cărora se ţineau nişte evidenţe atât de exacte încât, se spunea, dacă o pereche de sandale lipsea în orice parte a întinsului imperiu, incaşii aflau imediat.

S-ar putea ca sistemul *quipu* să fi fost o formă de scriere sau de metascriere, care depăşise cumva alfabetul şi ajunsese la stadiul de sistem de computerizare. Dacă ne gândim la variantele posibile de combinare a elementelor separate din aceste bănci de memorie implicite dintr-un mănunchi de *quipu*, trebuie să ţinem cont nu numai de numărul firelor, dar şi de lungimea şi de culoarea acestora, de diferitele tipuri de sfoară, de frecvenţa şi de spaţierea nodurilor, ba chiar şi de forma fiecărui nod. Combinaţiile sunt infinite şi devine posibilă chiar şi redarea cuvintelor din limba vorbită.

Când se evaluează stadiul avansat al ştiinţei şi mecanicii civilizaţiilor antice de pe tot cuprinsul planetei, în afară de invenţiile legate de comunicaţii şi înregistrări de arhivă, de tehnicile relativ avansate de construcţie, matematică şi medicină, de observare ştiinţifică a naturii vizibile şi de ideile despre planetă şi cosmos, se naşte întrebarea dacă culturile străvechi ale lumii aveau habar despre structura atomică a materiei, care constituie realizarea supremă şi posibil finală a omului modern.

În această privinţă există aluzii obscure, dar fascinante, legate de faptul că într-o anumită perioadă din trecutul îndepărtat, câteva culturi cunoşteau compoziţia materiei. Chiar cuvântul „atom" vine de la o construcţie lingvistică grecească având sensul de „care nu poate fi

divizat”. Democrit face chiar o referinţă, atribuită unor surse feniciene, că atomul indivizibil era, de fapt, divizibil. Mai mult decât atât, o parte din textele vedice şi budiste ale Indiei antice conţin descrieri ale legăturilor dintre particulele unei entităţi, pe care acum le putem înţelege în termenii unei teorii atomice şi ai legăturilor intermoleculare, chiar dacă înainte de accesul la aceste cunoştinţe aceste pasaje păreau nişte pure mistificări.

Comentariile budiste timpurii furnizează descrieri uşor de înţeles ale legăturilor intermoleculare atunci când vorbesc despre mănunchiuri de papură care interacţionează şi se conectează cu alte mănunchiuri de papură ca şi despre necesitatea disocierii conexiunilor pentru a scăpa de renaştere şi de roata existenţei, ceea ce ar putea constitui un alt exemplu de cunoştinţe ştiinţifice care reapar prin intermediul filosofiei.

Scriitorul şi yoghinul indian Paramhansa Yogananda arăta în 1945 (anul I al Erei Atomice) că un sistem de filosofie hindusă, Vaisesika, derivă din cuvântul sanscrit *visesas*, care poate fi tradus ca „individualitate atomică”. Conform unor arhive sanscrite păstrate, în secolul al VIII-lea î.e.n. un indian pe nume Aulukya expunea, cu propriile sale cuvinte, o teorie ştiinţifică surprinzător de modernă despre natura atomică a materiei, despre golurile spaţiale dintre atomi în propriile lor sisteme, despre relativitatea timpului şi a spaţiului, teoria radiaţiei cosmice, natura cinetică a tuturor formelor de energie, caracterul inerent al legii gravitaţiei la atomii „tereştri”, căldura care provoacă schimbul molecular.

Ar fi cu totul surprinzător dacă toate aceste cunoştinţe de o vechime extremă, pe care omul modern a început să le redescopere începând cu Renaşterea şi pe care continuă să le descopere, ar fi doar nişte intuiţii întâmplătoare ale astronomilor, matematicienilor, filosofilor şi profesorilor din antichitate. Este mai logic să le considerăm o moştenire reziduală de la o cultură mai veche, larg răspândită, sau de la un sistem de culturi, din care doar o părticică, asemenea zecimii de aisberg care

iese la suprafaţă, a parvenit sau a putut fi înţeleasă de omul modern.

IV. O CAPSULĂ A TIMPULUI ÎNALTĂ DE 45 DE ETAJE

Pe lângă numeroasele referinţe şi indicii privind o cultură avansată de demult şi obiecte inexplicabile care ar putea să reprezinte vestigii ale acesteia, s-ar putea să existe o mărturie a unei civilizaţii preistorice care a ajuns până la noi aproape intactă, atât de solid construită încât este aproape indestructibilă, atât de familiară încât mesajul ei este obscur. Este vorba de Marea Piramidă de la Gizeh, atribuită faraonului Keops, al doilea faraon al celei de-a IV-a dinastii a Egiptului, despre care se crede că a fost construită cu 4500 – 5.000 de ani în urmă. Este cea mai mare dintre cele şaptezeci de piramide ale Egiptului şi chiar şi astăzi, când o parte din vârf i-a dispărut, e înaltă cât un bloc cu patruzeci şi cinci de etaje, fiind construită din 2, 5 milioane de blocuri cântărind între 2, 5 şi 12 tone fiecare.

Această construcţie nu este remarcabilă numai prin înălţimea sau masa ei.

Marea Piramidă de la Gizeh.

E posibil ca ea să fi fost, pe lângă o bornă de marcaj pentru primul meridian, o capsulă a timpului aproape permanentă pentru conservarea şi transmiterea cunoştinţelor acumulate în perioada de timp scursă între sfârşitul unei civilizaţii mai vechi şi începutul alteia noi.

Căci deşi generaţii de jefuitori de morminte şi alţi aventurieri au căutat comorile secrete dinăuntrul Marii Piramide, iar conducătorii arabi ai Egiptului din Evul Mediu au încercat să pătrundă cu ajutorul explozibililor în culoarele secrete care au fost localizate, pierdute şi regăsite în vremurile moderne, din câte cunoaştem, nu s-a

găsit nicio mare comoară, iar „Camera Regelui” nu s-au descoperit decât nişte sarcofage goale din piatră, fără urme de vandalism sau de pătrundere anterioară.

Cu toate acestea, cea mai mare descoperire a fost evidentă pentru toată lumea de-a lungul secolelor istoriei noastre „oficiale”, dar nu a fost recunoscută ca atare decât atunci când ştiinţa modernă a „prins din urmă” ştiinţa vremurilor de demult. Căci „comoara secretă” a piramidei s-ar putea să o constituie tocmai amplasamentul, volumul, dimensiunile interioare şi chiar şi orientarea culoarelor sale interioare.

Deşi s-a presupus în general că Marea Piramidă a fost construită ca mormânt pentru regele Keops, legendele legate de intervalul ei de viaţă (sau de moarte) de 4.000 până la 5.000 de ani, sau mai mult, vorbesc despre un secret încorporat în această formidabilă construcţie. Tradiţia legată de această înţelepciune secretă a fost păstrată de către copţi, o sectă creştină indigenă care îşi are originile din timpul egiptenilor antici, căci Egiptul a fost creştinat cu câteva sute de ani înainte de a fi cucerit de musulmani. Şi astăzi această sectă foloseşte un limbaj bisericesc înrudit cu sau coborând de la egiptenii antici, şi are loje secrete în cadrul cărora zeii Egiptului antic continuă să fie veneraţi.

Iată ce afirmă un text scris de Masudi, un scriitor copt din Evul Mediu:

Surâd… unul dintre regii Egiptului de dinainte de Potop… a construit două mari piramide… El a poruncit preoţilor să depoziteze acolo toată ştiinţa lor şi cunoştinţele despre diferite arte şi ştiinţele matematicii şi geometriei, ca să rămână o mărturie de care să beneficieze cei care vor putea în cele din urmă să le înţeleagă…

Arabii, după ce au cucerit Egiptul pentru Islam în secolul al VII-lea al erei noastre, au auzit de legendele copte şi despre comorile şi manuscrisele de „dinainte de Potop” depozitate acolo, care conţineau tot felul de cunoştinţe ştiinţifice utile, inclusiv secrete de o utilitate

imediată legate de arme care nu ruginesc şi sticlă care nu se sparge. Referinţele la sticla incasantă apar în mod repetat în legendele arabe despre secretele antichităţii, incluzând credinţa că celebrul Far din Alexandria, o construcţie înaltă de circa 180 de metri situată în faţa» portului, avea o fundaţie alcătuită din blocuri solide de sticlă.

Avid după comorile reale sau închipuite ale Marii Piramide, un calif musulman din Evul Mediu, Al Mamun, a poruncit unor echipe de lucrători să cerceteze latura nordică a piramidei în căutarea unei intrări secrete, menţionată de scriitorul roman Strabo, de căutare care a avut un caracter distructiv, căci oamenii califului au dărâmat şi au aruncat în aer porţiuni de perete pentru a pătrunde în interior. Deşi nu s-a descoperit nimic preţios, s-a pus în evidenţă existenţa unor culoare lungi în interiorul piramidei. Căutătorii lui Mamun au parcurs şi alte culoare către Camera Regelui, unde nu au găsit decât nişte sarcofage din piatră goale, dar nici urmă de comoară sau de rege.

Înţelegerea a ceea ce ar putea să reprezinte adevăratul secret al Marii Piramide a survenit aproape din întâmplare la începutul secolului al XIX-lea, în timpul uneia din numeroasele cuceriri ale Egiptului, de data aceasta de către Napoleon şi armata sa. Când geniştii armatei franceze au început cartografierea Egiptului, ei şi-au ales Marea Piramidă ca punct de triangulaţie convenabil.

Când şi-au analizat punctele de triangulaţie, ei au observat pentru prima oară că latura estică a piramidei era orientată spre est, fiind aliniată la axa polară a Pământului mult mai corect decât ar fi fost posibil fără instrumente moderne de genul busolei, sau chiar fără cunoaşterea existenţei axei polare, despre care până atunci se credea că este o realizare mai mult sau mai puţin „modernă”. După aceea s-a constatat că dacă liniile diagonale care porneau din colţurile de sud-est şi sud-vest şi treceau prin colţurile de nord-vest şi, respectiv, nord-est, erau prelungite, aceste linii încadrau exact Delta Nilului, un

ajutor binevenit din trecut pentru cartografierea regiunii. Mai mult, meridianul trecea prin vârful piramidei, secţionând Delta Nilului exact în două. Poziţia exactă a piramidei nu părea să aibă vreo legătură specială cu Nilul sau cu vreun loc anume, în afară de faptul că coincidea cu măsurătorile indicate sau cu frontierele pe care le delimitau.

De fapt, poziţia piramidei putea să fie, şi probabil că a şi fost, un loc excelent pentru stabilirea unui prim meridian, aşa cum se întâmplă în prezent cu meridianul Greenwich, căci, dacă urmărim meridianul care trece prin piramidă în drumul său în jurul planetei, observăm că el constituie o mare linie de separaţie care împarte continentele locuibile în două părţi egale iar apoi, trecând de poli spre partea „cu apă” a Pământului, este evident că împarte Pacificul în două părţi destul de egale.

Istoricul grec Herodot, ca şi alţi scriitori ai antichităţii, au arătat că înălţimea înclinată exactă a piramidei era egală cu lungimea de un stadiu[1], adică şase sutimi dintr-un grad de latitudine. Agatharchides din Cnidus, scriitor din secolul al II-lea î.e.n., scria că lungimea unei laturi a marii piramide era de o optime dintr-un minut de latitudine.

Aceste indicaţii de măsurători geodezice, sugerând cunoaşterea de către antici a dimensiunilor Pământului, au sugerat de multă vreme că s-ar putea descoperi şi alte corelaţii dacă piramida ar fi cercetată în mod corespunzător. Lucru care s-a şi întâmplat în ultimii două sute de ani, când piramida a fost supusă unor măsurători riguroase de către o sumedenie de arheologi, savanţi, geodezi, astronomi, cartografi, ingineri, arhitecţi, astrologi şi mistici. Mulţi dintre aceşti învăţaţi şi-au dedicat o bună parte din viaţă şi din avere studierii şi interpretării „secretelor” piramidei.

În zilele noastre, baza piramidei a fost degajată

1 Unitate de măsură a lungimii în antichitate, având o valoare variabilă, cuprinsă între 178 şi 192de metri (n.tr.).

pentru a se putea efectua măsurători exacte şi s-au calculat toleranţele pentru plăcile care acopereau cândva piramida, făcând-o să strălucească în soarele Egiptului, înainte de a fi desprinse şi folosite la alte construcţii. Măsurarea exactă a interiorului şi a exteriorului piramidei ne-a oferit o întreagă serie de dimensiuni, ale căror implicaţii sunt aproape la fel de uluitoare ca şi teoria care spune că dimensiunile şi orientarea coridoarelor interioare ale piramidei consemnează trecutul şi prezic viitorul.

Întrucât numeroasele teorii privind legătura dintre măsurători şi istoria prezentă şi viitoare nu pot fi verificate în niciun fel şi dat fiind că rezultatele finale prezise sunt destul de pesimiste (declinul general al lumii începe în 1962, iar „calendarul" se opreşte în anul 2001), este preferabil să examinăm coincidenţele legate de forma piramidei pe care le putem aprecia şi controla mai bine.

Şi aşa, rezultatele interpretative ale măsurătorilor pe care le avem la îndemână sunt îndeajuns de uluitoare.

Câteva dintre exemplele şi statisticile mai uşor de înţeles şi de verificat ne dau sentimentul că într-adevăr Marea Piramidă este o bibliotecă în care pietrele uriaşe şi meticulos îmbinate iau locul fragilelor suluri de pergament şi de papirus, un tezaur de cunoştinţe ştiinţifice care aşteaptă în deşert ca o imensă capsulă a timpului să fie interpretată de rasele viitoare îndeajuns de pregătite ştiinţific.

Dimensiunile piramidei dau se pare valoarea *modernă* a lui *pi*, 3,1416, un număr care se obţine împărţind suma laturilor la dublul înălţimii piramidei – o metodă normală de calculare a relaţiei dintre circumferinţă şi rază. Anterior, matematicienii greci, printre care şi Arhimede, nu au reuşit să obţină pentru *pi* o valoare mai exactă decât 3,1428, iar asta la mii de ani după ce piramida a fost construită. Se crede că „ţolul piramidal" se bazează pe dimensiunea reală a Pământului, dat fiind că cincizeci de astfel de ţoli alcătuiesc, cu o bună aproximaţie, o lungime egală cu zece milionimi din axa polară.

Odată cu revoluţia ştiinţifică care a urmat după Revoluţia Franceză, oamenii de ştiinţă francezi au adoptat metrul ca unitate de lungime, fără vreo referinţă cunoscută la cubitul antic, considerând că acesta ar reprezenta zece milionimi dintr-un meridian. De fapt, este mai scurt cu cinci miimi, deoarece contururile Pământului nu sunt regulate şi fiecare meridian are propria lungime. Prin urmare, o unitate de măsură mai exactă ar trebui să se bazeze nu pe meridian ci pe valoarea fixă a razei sau axei polare, ceea ce duce în final la concluzia că sistemul egiptean era mai logic decât cel folosit în prezent.

Odată cu stabilirea ţolului piramidal, ies la iveală o mulţime de coincidenţe tulburătoare. Suma laturilor bazei piramidei indică numărul de zile dintr-un an, sau 365,240 ţoli piramidali.

Înălţimea piramidei înmulţită cu zece milioane dă distanţa aproximativă dintre Pământ şi Soare.

Un ţol piramidal înmulţit cu 100.000.000 dă aproape, dar nu exact, distanţa parcursă de Pământ pe orbita sa în jurul Soarelui. Chiar şi uşoara discrepanţă poate fi explicată prin mărirea orbitei terestre în decursul celor 5.000 sau 6.000 de ani scurşi între timp.

Dublând lungimea celor patru laturi ale piramidei obţinem aproape echivalentul unui minut de grad la ecuator. (Măsurată în metri, valoarea dată de piramidă este de 1842, 92, faţă de valoarea actuală de 1842, 78.)

Piramida este atât de perfect dimensionată şi construită încât, dacă s-ar trasa un cerc având raza egală cu înălţimea sa, aria cercului desenat ar fi egală cu pătratul ariei bazei.

Axa polară a Pământului este orientată diferit în spaţiu în fiecare zi şi nu revine la poziţia iniţială decât o dată la 25, 827 ani. Această valoare apare aproape exact (25826,6) în dimensiunile piramidei prin adunarea diagonalelor bazei.

Greutatea aproximativă a piramidei este de aproape 600.000 de tone. Dacă o înmulţim cu un miliard, obţinem

valoarea aproximativ estimată a greutăţii Pământului.

O indicaţie neobişnuită privind vârsta piramidei apare în orientarea sa către Steaua Polară, perfect vizibilă prin Marea Galerie care străbate vertical piramida, pornind din Camera Regelui până la o deschidere din vârf. S-a demonstrat că Steaua Polară la momentul când a fost „prinsă” în vizorul piramidei se afla în Constelaţia Dragonului şi de atunci a devenit componentă a Carului Mare, care la rândul său face parte din Ursa Major.

Aceasta aduce în discuţie „utilitatea” Marii Piramide, şi anume dacă a avut şi alte întrebuinţări în afară de acelea de mormânt, bornă topografică, observator, depozit de cunoştinţe şi de măsurători.

Se pare că printre multe alte utilizări, dintre care multe încă nu sunt clare, piramida a constituit şi un uriaş „ceas” sezonier şi un calendar. Forma uşor concavă a plăcilor albe de calcar ce acopereau piramida, care între timp au fost îndepărtate şi folosite la construirea oraşului Cairo, făcea posibil ca lungimile diferite ale umbrelor aruncate de piramidă să indice sosirea echinoxului de primăvară, trecerea anului şi chiar şi orele zilei.

Edmé François Jomard a fost un pionier în materie de „piramidologie” al cărui interes faţă de Marea Piramidă datează de pe vremea invaziei lui Napoleon în Egipt, cu multele sale divizii de soldaţi şi cu aproape o divizie de oameni de ştiinţă. Printre multele sale contribuţii la studiul acestui fenomen a fost şi teoria că sarcofagele goale din granit roşu aflate în Camera Regelui erau destinate să fie goale şi probabil că nu erau nişte sicrie din piatră pentru mumia faraonului ci nişte conteinere care indicau o măsură standard de volum, tot aşa cum piramida însăşi pare a fi un ansamblu de distanţe şi de alte dimensiuni.

L. Sprague de Camp, un istoric modern, scriitor şi arheolog cercetător, exprimă scepticismul larg răspândit legat de interpretarea oricărui element al piramidei ca fiind un mesaj atunci când comentează sarcofagul din piatră gol:

…Se spune că sarcofagul era un etalon – deşi e limpede că un om întreg la minte nu şi-ar lua drept etalon volumetric un recipient în care să intre circa o tonă şi un sfert de apă, iar apoi să-l închidă într-un munte artificial, unde să nu mai poată fi folosit…

Un alt comentariu asemănător spunea că „… adevăratul mister al piramidei este motivul pentru care regele Keops s-a răzgândit în privinţa înmormântării sale acolo”, ştiut fiind că sicriul regelui a fost *întotdeauna* gol.

În concordanţă cu proliferarea misterelor întâlnite în studiul Marii Piramide este şi chestiunea celorlalte şaptezeci şi ceva de piramide din Egipt. Erau toate nişte morminte sau marcau ceva anume? Iar dacă erau morminte ale faraonilor, de ce sunt mai mulţi faraoni în istorie decât piramide? Să luăm cazul marelui Ramses al II-lea, a cărui adulare de sine a acoperit zidurile Egiptului şi care a poruncit cioplirea în stâncă la Abu Simbel a unor statui înalte de peste douăzeci de metri care să-l reprezinte. (Aceste statui au fost salvate de la inundare în timpul construirii barajului de la Assuan prin tăierea lor din rocă şi urcarea în vârful stâncii. Operaţiunea a fost finanţată mai ales prin contribuţii publice provenite de la membrii ai unor naţiuni la care Ramses nici n-a visat, la câteva mii de ani după moartea sa.) Unde este piramida acestui maestru antic al relaţiilor cu publicul, ca şi cele ale altor mari faraoni? Cel mai probabil este faptul că faraonii au renunţat pur şi simplu să mai fie îngropaţi în piramide, care atrăgeau prin dimensiunile lor pe viitorii jefuitori de morminte.

Nu trebuie exclusă nici posibilitatea ca unele dintre celelalte piramide să fie copii ale celei mai mari, fără ca cei care le-au construit să le înţeleagă semnificaţia, preocupaţi fiind doar de lăsarea unui semn de aducere aminte a propriei lor faime. Herodot relatează o anecdotă picantă despre o prinţesă egipteană care, dorind cu tot dinadinsul să aibă şi ea o piramidă, s-a vândut unui lung şir de amanţi pentru a strânge fondurile necesare pentru construcţie – de bună seamă, cel mai original motiv pentru o prinţesă de

a deveni o prostituată.

Se consideră în general că piramidele, alături de obeliscuri, sunt legate de venerarea soarelui, ele marcând evoluţia astrului în decursul zilei şi al anului. În apropierea unora dintre piramide au fost descoperite îngropate şi orientate exact pe axa vest-est nişte „corăbii solare, pentru ca faraonii înmormântaţi să urmărească soarele pe cer.

O teorie extrem de originală a fost formulată recent de dr. Kurt Mendelssohn din Oxford, care a sugerat că piramidele au fost construite pentru a ţine ocupat surplusul de forţă de muncă din Egipt în timpul perioadei anuale de inundaţie a Nilului, care ţinea trei luni. Cu alte cuvinte, era vorba de nişte programe de muncă cu caracter social care reglau distribuţia muncii prin alternarea programelor de construire a diferitelor piramide şi aveau interesantul efect secundar că unificau şi controlau economia ţării. Ştim din marcajele găsite pe pietrele piramidei că muncitorii, care nu erau sclavi, erau plătiţi în grâu, bere, usturoi şi alte lucruri indispensabile.

Aceeaşi teorie s-ar putea aplica şi în alte regiuni ale lumii, cum ar fi incredibilele drumuri şi construcţii din imperiul incaş „socialist" din America de Sud sau zidurile şi canalele din China. În orice caz, atribuirea unor teorii şi explicaţii moderne pentru culturile antice, al căror aspect real abia dacă-l putem ghici, este cel puţin riscantă. În felul acesta am putea sfârşi prin a echivala exodul triburilor de israeliţi din Egipt cu un conflict de muncă axat pe cantitatea de paie folosită la cărămizi.

Marea Piramidă a fost construită la începuturile istoriei „oficiale" a Egiptului şi, lucru ciudat pentru o construcţie de asemenea proporţii, nu a fost pomenită de autorii contemporani, ci de greci şi romani, – care au ajuns acolo după câteva mii de ani, ca turişti. De fapt, istoria timpurie a Egiptului conţine o stranie anomalie, căci perioada sa de superioritate culturală pare să fi avut o evoluţie bruscă, cam pe la sfârşitul mileniului al patrulea î.e.n., de la stadiul anterior neolitic, fără dovezi ale unor etape de tranziţie obişnuită. Ea nu a evoluat, ci a apărut:

instrumentele, tehnica, arta, arhitectura, ingineria, medicina, ştiinţa şi organizarea marilor oraşe par să se fi produs dintr-odată, aproape ca şi cum ar fi fost importate dintr-o altă regiune. Şi asta chiar dacă istoria ne spune că civilizaţia egipteană este aproximativ contemporană cu celelalte culturi incipiente din Orientul Mijlociu, care oricum nu se aseamănă cu ea.

Dar această primă explozie de civilizaţie, exemplificată de Marea Piramidă, nu s-a dezvoltat foarte mult şi în cele din urmă a părut să regreseze, tot aşa cum culturile timpurii din America de Sud şi Centrală au părut să fie mai puternice, mai pline de vitalitate şi mai avansate tehnic la începuturi decât atunci când au fost „descoperite” de spanioli. E ca şi cum ar fi primit o „infuzie” de tehnici civilizatoare de altundeva, un impuls care odată cu trecerea secolelor s-a diluat şi şi-a pierdut forţa iniţială.

În studiul lui Peter Tomkins, „Secretele Marii Piramide”, autorul conchide că piramida a fost, printre altele, un observator şi, totodată, datorită indicaţiilor sale longitudinale, o cheie pentru „o hartă la scară a emisferei nordice”. În una din declaraţiile privind aptitudinile geodezice şi ştiinţifice ale constructorilor, el face o remarcă extrem de pertinentă:

Oricine a construit Marea Piramidă ştia, aşa cum legenda relatează cu exactitate, cum să întocmească excelente hărţi ale stelelor cu ajutorul cărora să calculeze corect longitudinile, să deseneze hărţi ale globului şi astfel să îi străbată continentele şi oceanele.

Pare să existe o relaţie distinctă între cunoştinţele fundamentale ale celor care au făcut ca Marea Piramidă să fie construită şi cartografii care au desenat hărţile originale ale mărilor, mai vechi decât hărţile lumii existente pe atunci şi, totodată, mult mai exacte şi mai cuprinzătoare.

Dacă adoptăm supoziţia că o rasă străveche a ajuns la un stadiu cultural avansat într-o perioadă de timp

îndepărtată, aşa cum se spune în multe legende ale unor popoare fără nicio legătură între ele, puţine mărturii ar fi ajuns până la noi sub forma unor obiecte sau documente identificabile, ţinând cont de intervalul de timp scurs, de distrugerile provocate de om, de descompunere, de schimbările climatice, sau de modificările de nivel ale pământului şi ale mării. Pentru a supravieţui, cunoştinţele ar fi trebuit să fie încorporate în nişte „documente” atât de mari încât să fie practic indestructibile sau să fie atât de utile încât să continue să fie folosite şi copiate, oricât de imperfect, pentru simplul motiv că oamenii trebuiau să călătorească în siguranţă.

Prima condiţie, este îndeplinită de Marea Piramidă iar a doua de copiile medievale ale hărţilor antice ale globului.

V. CLĂDIRILE IMPOSIBILE

În încercarea de a urmări evoluţia în timp a unei civilizaţii preistorice, căpătăm impresia că receptăm sau desluşim doar ecouri ale acesteia, sub forma unor legende, copii ale unor hărţi, fiecare recopiere pierzând din claritatea originală, interpretări ale dimensiunilor, fragmente inexplicabile de informaţie ştiinţifică scoase în afara continuităţii procesului de scurgere a timpului. Dar oare să nu mai existe nimic altceva? Există oare clădiri sau vestigii ale unor clădiri care să indice anumite tehnici ce le-ar diferenţia categoric de alte ruine antice mai uşor de explicat?

Ţinând cont de trecerea timpului, aşa cum transpare ea în informaţia transmisă prin intermediul hărţilor antice ale trecutului, în special acelea care au ca obiect un continent antarctic neacoperit de gheaţă, trebuie să fi trecut între douăsprezece şi cincisprezece mii de ani între ultimele zile ale acestei civilizaţii ipotetice şi prezent, odată cu modificări climatice importante pe tot întinsul planetei. În acest timp, fierul sau oţelul, dacă ar fi fost folosit de aceste populaţii, ar fi dispărut. Construcţiile din lemn ar fi dispărut şi ele. Clădirile din cărămidă, oricât de mari ar fi fost, s-ar fi deteriorat până la a nu mai putea fi deosebite de dealuri sau munţi mai mici, aşa cum s-a întâmplat în Mesopotamia, unde uriaşe suprafeţe urbane, chiar şi Babilonul însuşi, au fost „pierdute” până nu demult, pur şi simplu pentru că ruinele lor acoperite de nisip sau sol nu mai puteau fi recunoscute ca atare. În America de Sud şi Centrală, procesul de recunoaştere a dealurilor şi munţilor „artificiali” se află în plină desfăşurare, mai ales cu ajutorul recunoaşterii aeriene.

Ruine identificabile ale unei civilizaţii preistorice s-ar putea să ne aştepte sub stratul de gheaţă al Antarcticii, căci dacă Antarctica a prezentat cândva suficient interes pentru navigatori, care i-au cartografiat cu grijă coastele lipsite de gheaţă, insulele din larg, râurile şi munţii, atunci

pare logic să presupunem că acolo au trăit oameni care desfăşurau activităţi comerciale, acesta fiind dintotdeauna un motiv întemeiat pentru întocmirea de hărţi. În orice caz, astfel de dovezi preistorice ne sunt deocamdată inaccesibile, doar dacă forajele de mare adâncime din Antarctica nu ar scoate la iveală vestigii ale prezenţei anterioare a omului, aşa cum lucrările de teren din Alaska, Canada Arctică şi Siberia au dezgropat din solul veşnic îngheţat tigri, cai preistorici, mastodonţi şi alte animale nearctice, precum şi aşezări antice având aproape întinderea unui oraş, cum ar fi cele de la Point Barrow şi Port Hope din Alaska. În apropiere de Port Hope s-au găsit dovezi privind o civilizaţie arctică preistorică foarte avansată, printre care şi morminte care mai conţineau schelete cu globi oculari din fildeş introduse în găvanele goale.

Este foarte probabil ca în adâncurile mărilor şi oceanelor să fie identificate construcţii complexe, căci culturi şi probabil continente întregi au fost scufundate. Astfel de descoperiri vor deveni în viitor tot mai frecvente odată cu dezvoltarea noilor echipamente şi vehicule de cercetare subacvatică.

Există însă unele clădiri sau părţi de clădiri, care nu se află nici sub gheaţă, nici sub apele mărilor, chiar dacă sunt relativ inaccesibile, care ar putea reprezenta o verigă de legătură între civilizaţia preistorică şi cea modernă. Aceste ruine masive ar putea fi numite „clădiri imposibile”, deoarece construirea lor de către nişte oameni cu adevărat primitivi nu ar fi fost posibilă numai cu tehnicile de care se presupune că dispuneau.

Astfel de ruine se găsesc în diferite locuri de pe tot globul. În fiecare caz, locuitorii băştinaşi pretind că nu ştiu cine le-a construit, în afară de cazul când le atribuie unei rase de supraoameni, de uriaşi sau zeilor.

În America de Sud, pe înaltul platou andin, pe piscurile munţilor, cocoţate la marginea unor prăpăstii

adânci de sute de metri ori chiar pe platouri deşertice pustii, atât de înalte încât oamenii şi animalele întâmpină dificultăţi de respiraţie, există ruine de proporţii ciclopice, care sunt pur şi simplu imposibil de explicat fără a face apel la cele mai moderne instrumente de tăiere a pietrei sau mijloace de transport.

Conchistadorii au găsit oraşele, forturile şi palatele incaşe construite pe fundaţii şi ziduri rămase de la culturile anterioare. Aceste ziduri continuă să reziste şi acum, evidenţiindu-se adesea modificările ulterioare aduse de incaşi. Rasa sau rasele misterioase care le-au precedat pe incaşi erau capabile nu numai să taie şi să asambleze monoliţi uriaşi, dar şi să transporte blocurile de porfir roşu de la distanţe incredibile peste munţi, râuri şi torente, uneori de la cariere situate la peste 1.000 de mile distanţă, depozitându-le pe stânci sau vârfuri de munte cum ar fi Ollantayparubo (Perú), de parcă le-ar fi adus acolo pe calea aerului, aşa cum sugerează legendele. Unele din aceste blocuri de andezit şi granit cântăresc între 150 şi 200 de tone. Multe sunt acoperite cu inscripţii complicate săpate direct în piatră, aşa cum sunt şi uriaşele clădiri din piatră sau pilonii comemorativi înalţi, asemenea obeliscurilor, din ţinuturile mayaşe ale Americii Centrale.

Hyatt Verrill, referindu-se la uneltele de cioplire a pietrei care se pare că au fost folosite, spunea:

Niciun om în viaţă, indian sau de orice altă origine, nu ar fi putut duplica cel mai simplu dintre modelele săpate în piatră numai cu ajutorul uneltelor pe care le-am descoperit. Aici nu e vorba de pricepere, răbdare sau timp. Este o imposibilitate umană.

Dar modelele săpate în piatră nu constituie decât o caracteristică minoră a acestor clădiri surprinzătoare, clădiri pe care le putem cerceta şi acum, dar a căror explicaţie este la fel de departe de noi ca oricând.

Oricine a vizitat ruinele incaşe din Perú sau Bolivia a putut să observe monoliţii cu multe unghiuri ale palatelor, forturilor sau templelor, construite din pietre atât de

strâns îmbinate încât nici cel mai mic interstiţiu nu poate fi depistat între ele. Unele pietre sunt aproximativ rectangulare, în vreme ce altele au până la treizeci şi două de plane oblice şi fiecare se potriveşte *exact* cu cele din jurul său, inclusiv pe suprafeţele *interioare*.

Motivul pentru acest sistem de îmbinare perfectă ar fi sporirea rezistenţei la seisme, lucru înfăptuit cu succes se pare, căci ele au rezistat mai bine decât multe din structurile ridicate pe ele de către spanioli, care s-au prăbuşit de-a lungul anilor în urma numeroaselor cutremure care au zguduit zona andină.

Dacă n-au fost tăiate, prin ce mijloace au fost transportate în vârful munţilor şi, în sfârşit, cum au fost îmbinate? Ar fi trebuit să fie aşezate pe zid, scoase afară, tăiate, aşezate din nou şi iarăşi scoase până se obţinea îmbinarea perfectă.

Pietre îmbinate perfect la Sacsahuaman

Dar întregul sistem de pietre se întrepătrunde în aşa fel încât procesul acesta complicat ar fi fost imposibil, chiar dacă preincaşii ar fi posedat uneltele de tăiere a

pietrei necesare pentru o asemenea precizie.

Din câte se cunoaşte, sud-americanii din antichitate nu cunoşteau niciun instrument de prelucrare precisă a pietrei sau maşini care să facă posibilă o îmbinare multiplă de o asemenea complexitate. Din acest motiv, stăruie legendele şi zvonurile care spun că constructorii antici puseseră la punct un „ingredient secret", un extract de plante radioactiv care putea să dizolve şi să perforeze piatra, făcând ca marginile să se sudeze sau, cel puţin, să devină maleabile. O asemenea invenţie, dacă a existat, ar explica îmbinările incredibile dintre pietrele uriaşe, complexitatea frumoaselor săpături în piatră, care ar fi putut fi realizate cu ajutorul unor *mulaje*, şi chiar şi construirea drumurilor incaşe, care străbat munţii, canioanele şi toate felurile de bariere imposibil altfel de trecut.

Colonelul P.H. Fawcett, explorator al junglelor sud-americane şi cercetător al civilizaţiilor precolumbiene, care a pierit în Brazilia în 1925 în timp ce căuta un oraş dispărut în regiunea râului Xingu, din sistemul de afluenţi ai Amazonului, era de părere că constructorii preistorici puteau înmuia pietrele şi să le „stivuiască", asemenea unor saci cu nisip sau ciment umed, astfel încât să se îmbine şi să se solidifice apoi la locul îmbinării.

Fawcett relatează un incident petrecut în Perú. În timp ce prospectau una din nenumăratele *huacas* (movile funerare) din apropiere de Cerro de Pasco, o echipă de ingineri geologi a găsit un conteiner etanş, din cele numite la fel, *huaca*, şi pe care incaşii şi preincaşii le foloseau pentru păstrarea lichidelor, a prafului de aur, a seminţelor de porumb sau a orice altceva care prezenta proprietăţi de curgere.

Găsind ceva lichid în acea *huaca*, ei au încercat să-l forţeze pe unul din lucrătorii indieni pe care-i aveau cu ei să-l bea. Acesta s-a opus cu violenţă şi, spărgând *huaca* în timp ce se zbătea, a rupt-o la fugă. Când inginerii s-au întors din urmărirea fără succes a victimei lor, au observat că roca pe care cursese lichidul din *huaca* spartă devenise

maleabilă, pentru ca după un timp să se solidifice la loc.

Dacă lichidele care înmoaie roca se pot obţine din anumite plante (şi se ştie că unele plante din junglă, cunoscute de multă vreme de către indieni, conţin comori nebănuite sau otrăvuri puternice, precum curara), acele plante nu au fost descoperite încă.

O altă relatare povesteşte despre un om care, mergând prin pădure ca să-şi aducă acasă calul, a constatat că pintenii săi lungi i se topiseră în jurul rotiţelor. Când a ajuns la *chacra* sau ferma către care se îndrepta şi le-a arătat celor de acolo pintenii topiţi, a fost întrebat dacă nu cumva trecuse printr-un pâlc de plante joase cu frunze groase şi roşii care, în opinia celor cu care vorbea, erau plantele folosite de incaşi pentru înmuierea rocilor.

Şi mai neobişnuit în relatarea lui Fawcett este faptul că nişte păsări mici din Anzi îşi scobesc cu ciocul găuri în stâncile solide de peste cursurile de apă vijelioase. Fawcett a observat că înainte de a începe ciocănitul pietrei, păsărelele freacă stânca cu o frunză.

Mai trebuie remarcat că Fawcett nu a reuşit niciodată să intre în posesia unei astfel de frunze şi nu se explică nici de ce un agent de maleabilizare atât de puternic nu „înmoaie” şi borcanele în care sunt ţinute, picioarele calului care trece prin frunzele cu pricina sau, aşa cum observă naturalistul şi exploratorul Ivan Sanderson, ciocul păsării care ţine frunza.

Oricum ar fi fost construite, aceste enigmatice monumente rezistă în continuare pe vârfurile munţilor şi pe stânci aproape inaccesibile. Într-un fel, ele ne confruntă cu un *fait accompli* arheologic: nu puteau fi construite şi totuşi sunt acolo!

Caracteristica „imposibilă” a oraşului Tiahuanaco, ale cărui ruine gigantice se găsesc pe malul lacului Titicaca din Bolivia, este însuşi faptul că a fost construit. El se înalţă pe un platou pustiu la o altitudine de 4.000 de metri, înălţime care provoacă *soroche*, răul de munte,

oamenilor neobişnuiţi cu asemenea altitudini. Aici porumbul nu poate creşte, pisicile nu se pot acomoda, femeile albe nu pot să nască. În pofida altitudinii incredibile, o populaţie numeroasă trebuie să fi trăi cândva în vecinătate, aşa cum o dovedesc dealurile terasate, un port părăsit şi ruinele extinse din apropiere.

Când spaniolii au sosit la Tiahuanaco, indienii quéchua şi aymara pe care i-au găsit acolo nu au putut să le spună despre vastul oraş părăsit decât că a fost construit de către zei.

Cercetând cu atenţie, spaniolii au constatat că uriaşele ziduri din piatră ale templelor, ridicate pe blocuri de fundaţie cântărind câte 100 de tone fiecare, erau ţinute laolaltă cu nişte ştifturi de argint. Plini de entuziasm, descoperitorii spanioli au scos aceste ştifturi în cadrul unei vaste operaţiuni proprii de construcţie (sau de distrugere). Din nefericire, multe dintre ziduri s-au prăbuşit în timpul cutremurelor care au urmat şi o mare porţiune din oraş, inclusiv pietrele cioplite şi statuile, au fost literalmente cărate în alte locuri de-a lungul secolelor, pentru înălţarea altor clădiri, inclusiv o bună parte din oraşul La Paz, ca şi pentru construirea terasamentelor de şosele. Mare parte din materialul rămas a fost pur şi simplu prea greu pentru a fi transportat.

Totuşi, au rămas suficiente mărturii pentru a alcătui un enigmatic mozaic arheologic. Este incredibil faptul că ciopliri de o asemenea complexitate au putut fi realizate pe piatră cu unelte de piatră, ca şi faptul că pietrele de construcţie sunt tăiate după criterii geometrice clare, de parcă ar fi fost întrebuinţate unelte din oţel.

O poartă din piatră rămasă în picioare, numită de indienii de astăzi Poarta Soarelui (deşi se pare că figura centrală este Zeul Ploii), este tăiată dintr-un singur bloc gigantic şi în ea sunt săpate adânc figuri enigmatice, unele din ele fiind neterminate, de parcă ceva ar fi întrerupt brusc munca cioplitorilor.

Vârsta aşezării Tiahuanaco constituie subiect de

controversă, variind între 1500 şi 15.000 de ani, sau chiar mai mult.

Poarta Soarelui

Schelete ale unor animale dispărute, găsite în apropiere, nu indică în mod necesar vechimea oraşului. Totuşi, când desene ale unor animale dispărute, precum toxodonul, apar pe cioburi de ceramică, este îndreptăţită prelungirea intervalului de viaţă al acestei aşezări. S-a sugerat adesea că Tiahuanaco, un port aflat acum departe de apă, şi lacul Titicaca, un lac adânc cu faună oceanică, s-au aflat cândva la nivelul mării şi au împinse în sus pe o înălţime de peste două mile în timpul unei convulsii terestre care a dus şi la formarea „noului" lanţ al Anzilor, o teorie care ar explica şi părăsirea oraşului precum şi existenţa unei linii de „sare" pe munţii înconjurători.

Originea aşezării Tiahuanaco este atât de misterioasă, amplasamentul său este atât de pustiu iar construcţia sa e atât de inexplicabilă încât anumiţi cercetători, care au zăbovit suficient de mult la faţa locului pentru a se acomoda cu altitudinea, au adâncit misterul

legat de Tiahuanaco prin concluziile lor.

Unele dintre acestea se referă la Poarta Soarelui. Figura antropomorfică centrală din partea de sus a porţii are capul înconjurat de raze şi ţine în fiecare mână ceea ce ar putea fi nişte fulgere simbolice. Este flancată de douăzeci şi patru de siluete mai mici, unele semănând cu nişte oameni, altele cu aspect de pasăre. Acestea ar putea avea o funcţie calendaristică sau astronomică, aşa cum se întâmplă adesea cu sculpturile amerindienilor.

Totuşi, o cercetare foarte atentă a capului acestor siluete „subordonate" pune în evidenţă nişte asemănări surprinzătoare. Ochiul îndreptat spre sus al uneia din creaturile-păsări pare a fi o parte dintr-un avion sau vehicul subacvatic cu propulsie reactivă, în vreme ce ochiul uneia din siluetele umanoide pare a fi o reprezentare a unui scafandru de mare adâncime. Aceste similarităţi sugerate au o semnificaţie sporită în parte şi datorită legendelor legate de „zeii din ceruri" coborâţi la Tiahuanaco ca şi din cauza zvonurilor privind existenţa unor ruine de mari proporţii sub apele lacului Titicaca. Deşi a explorat o parte din fundul lacului, căpitanul Cousteau nu a reuşit să descopere respectivele ruine.

Ca o consecinţă a lipsei unor documente scrise, sau măcar a unor documente pe care să le putem citi, e posibil ca anumite monumente uriaşe din America să nu poată fi recunoscute categoric nici astăzi, şi nu din cauză că au dispărut, ci pentru că sunt atât de mari. Aşa este cazul cu Panecillo („pâinica"), un munte de lângă capitala ecuadoriană Quito, care îşi datorează numele faptului că seamănă cu o pâine îndreptată în sus. Încă de când Quito, capitala nordică a imperiului incaş, a fost cucerită şi incendiată de spanioli pentru a nu mai fi ulterior reconstruită, pe Panecillo s-au făcut săpături nenumărate din pricina zvonurilor privind aurul, argintul şi nestematele incaşilor ascunse acolo. În ultimii ani, în urma studiilor de stratigrafie care au constatat lipsa straturilor, a devenit evident că Panecillo nu este câtuşi de puţin un munte, ci o movilă artificială uriaşă, construită cu atâta

timp înaintea incaşilor încât nu există nici măcar o legendă legată de acesta. Excavaţiile efectuate pe culmea movilei au scos la iveală o curioasă construcţie în formă de stup de albine semănând întrucâtva cu un convertor Bessemer sau cu o hazna modernă inversată, fără niciun indiciu privind semnificaţia sa sau măcar pentru ce a fost construit.

Pe tot întinsul celor două Americi, multe astfel de dealuri şi coline au fost identificate abia în ultimul timp ca fiind piramide sau movile construite de oameni.

Ştim astfel că dealul pe care s-a construit biserica Cholula din Ciudad de México era o platformă pentru un templu piramidal aztec, înalt de peste 60 de metri şi acoperind o suprafaţă considerabil mai mare decât Marea Piramidă din Egipt.

Cea mai înaltă clădire de pe continentele americane, până la construirea primilor zgârie-nori din New York, a fost un templu mayaş uitat din Tikal (Guatemala), denumit acum simplu Tikal IV: Acoperit de copaci, Tikal IV s-a „pierdut” vreme de secole în junglă deşi, având mai degrabă forma unui turn înalt decât a unei piramide, are o înălţime de 65 de metri.

În mod similar, despre unele palate piramidale uriaşe, temple şi forturi de pe coasta peruviană, construite din chirpici, s-a crezut că sunt forme naturale de relief, până când construcţiile înconjurătoare, vizibile din avion, au arătat că sunt nişte centre construite de om, aparţinând culturii preincaşe chimu precum şi altor culturi.

În Mexic, în timpul perioadei revoluţionare, soldaţii lui Pancho Villa şi-au stabilit la un moment dat un post de artilerie pe culmea netedă a unui deal, de unde să bombardeze Armata Federală. Tirul lor susţinut a dislocat o parte din pământul care acoperea vârful piramide aztece pe care stăteau de fapt.

Şi alte forme naturale ale reliefului american ne-ar putea duce la descoperiri surprinzătoare. Dealurile şi stâncile din anumite părţi ale Amazonului seamănă suspect

de mult cu construcţii artificiale. Pe platoul Marcahuasi din Perú, largi secţiuni de rocă montană au fost cioplite şi modificate pentru a li se da forme de feţe umane, de lei, cămile şi animale care seamănă cu aligatori, hipopotami şi ceva care seamănă mult cu un stegozaur preistoric. Aceste sculpturi nu sunt vizibile decât în anumite momente, ca de exemplu în timpul echinoxului de vară, când razele soarelui cad în aşa fel încât scot în evidenţă trăsăturile lor complete.

În 1947, un seism a provocat o falie în peretele unui munte din Paraguay, dezvăluind un perete interior „prelucrat" înalt de circa 36 de metri şi prelungindu-se pe o distanţă de aproape o milă. Dar, la fel ca şi alte reminiscenţe sud-americane „ilogice", dimensiunile sale uriaşe şi inaccesibilitatea sa îngreunează o eventuală examinare detaliată, fiind mai uşor să fie clasificată ca o minune „naturală".

Evident, exagerările pot apărea cu uşurinţă şi în sens invers. Probabil că aşa stau lucrurile cu uriaşele coloane de calcar din Australia, la 50 de kilometri nord de Rope River, despre care legenda spune că ar fi opera membrilor unei rase albe, care a aterizat în Australia cu mii de ani în urmă, sau cu rapoartele repetate făcute în timpul celui de-al doilea război mondial de către piloţii americani din China, conform cărora la circa 60 de kilometri de Sian-fu, în provincia Shensi, ar exista nişte piramide uriaşe construite din pământ, cam de două ori mai înalte decât cele din Egipt şi având latura bazei de circa 450 de metri. Se pare că fotografii ale acestor „piramide" sunt îndosariate în arhivele Air Force, dar nu au fost date niciodată publicităţii.

Monumentele adevărate, cum ar fi obeliscurile, templele şi piramidele egiptene, sunt la fel de misterioase în privinţa indicaţiilor despre cunoştinţele pe care le-ar putea înmagazina, dar caracteristicile constructive şi de transportare a materialului au fost trasate pentru generaţiile următoare de către egiptenii antici înşişi. Blocurile enorme au fost dislocate cu ajutorul unor pene,

apoi au fost ridicate pe scripeţi şi trase sau împinse pe role sau sănii mari care, la rândul lor, alunecau pe piste netede şi bine unse. Obeliscurile se pare că au fost ridicate pe rampe şi înclinate în gropi umplute cu nisip după care, pe măsură ce nisipul era scos afară, obeliscul se îndrepta şi se fixa în poziţie verticală.

Opinia larg răspândită în acest moment este că pietrele Marii Piramide au fost aşezate la locul lor cu ajutorul unor rampe de înălţime variabilă, corespunzător nivelului la care ajungea construcţia. Dacă acest lucru ar fi adevărat, atunci numărul de 100.000 de oameni care ar fi lucrat timp de douăzeci de ani la ridicarea piramidei (după Herodot), ar trebui corectat considerabil în sens crescător, ţinând cont de timpul necesar pentru scosul şi transportul blocurilor de piatră, de personalul care să aprovizioneze numeroşii muncitori cu hrană şi apă, de construirea, repararea şi modificare rampelor din pământ, de aşezarea blocurilor la locul lor şi de acoperirea acestora cu plăci de calcar. Chiar dacă piramidele nu sunt „imposibile”, rămâne o doză de mister legată de aranjarea precisă a unor blocuri atât de masive ca şi de ştiinţa şi motivaţia care a dus la construirea lor.

Pe Insula Paştelui, o insulă izolată în Pacific, la 3800 kilometri de coasta chiliană, se află aproape şase sute de statui din piatră enorme, denumite *moai*, unele dintre ele fiind înalte cât o clădire cu patru etaje şi cântărind până la 50 de tone. Iniţial erau aşezate pe platforme de piatră iar pe capetele plate stăteau în echilibru nişte „moţuri” din piatră roşie, aduse de la o carieră îndepărtată. Cele mai multe dintre statui au fost răsturnate, pierzându-şi moţurile, iar altora li s-au spart falusurile.

Şi totuşi altele se mai află în cariera unde este evident că se lucra la construirea lor până când cine ştie ce dezastru a provocat pieirea sculptorilor.

Populaţia băştinaşă a Insulei Paştelui, numărând doar câteva mii de oameni atunci când a fost descoperită în 1722 (şi redusă ulterior la câteva sute de către negustorii de sclavi peruvieni), a fost considerată prea

mică pentru producerea unor astfel de coloşi. Prin urmare, s-a sugerat că Insula Paştelui a făcut parte cândva dintr-o masă de uscat mai mare care ar fi putut să furnizeze numărul necesar de lucrători, ca în cazul Egiptului. Într-adevăr, părea imposibil ca populaţia indigenă să fi transportat pietrele în poziţie, să le fi ridicat şi să-i mai fi aşezat şi „moţurile” roşii pe cap, o operaţiune destul de dificilă chiar şi cu maşinile moderne.

În orice caz, Thor Heyerdahl, după ce le-a câştigat încrederea, a aflat că printre băştinaşi mai există vestigii ale unei tradiţii privind ridicarea statuilor de piatră şi a reuşit chiar să fotografieze ridicarea unei astfel de statui, la care au participat numeroşi lucrători, folosindu-se de stâlpi lungi pe post de leviere, de frânghii şi grămezi de pietre pe post de punct de sprijin pentru pârghii. Pregătirea psihologică a muncitorilor se realiza prin cântece şi ceremonii desfăşurate în cursul nopţii, făcându-i să lucreze la unison şi în armonie.

Oricum, rămâne de stabilit de ce strămoşii lor au construit atât de multe statui şi, de asemenea, de ce construcţia lor a fost brusc întreruptă. Legendele locale vorbesc despre războaie între triburi şi caste, de decimări şi masacre care au sfârşit prin canibalism, un fel de *descensus averni* al unei foste culturi avansate.

Un sistem similar de pârghii, frânghii şi pietre de susţinere trebuie să se fi folosit şi la ridicarea coloanelor de la Stonehenge, de pe câmpia Salisbury din Anglia, precum şi la miile de menhire şi dolmene din Bretania franceză.

Aceste construcţii preistorice din piatră par a fi concentrate de-a lungul coastelor şi insulelor Atlanticului şi Mediteranei, deşi ele se extind în toată Europa, până la munţii Ural din Rusia. Unele sunt uriaşe, cum ar fi acoperişul unul mormânt din Franţa construit din lespezi ce cântăresc peste 80 de tone fiecare. Un menhir înălţat la Locmariquer în Bretania măsoară aproape douăzeci de metri înălţime, cântărind 342 tone.

Construcţia uriaşelor cercuri de piatră de la Stonehenge, cu trăsături arhitecturale de genul cepurilor şi locaşurilor de îmbinare tăiate în piatră demonstrează o legătură cu structurile megalitice de la Tiahuanaco şi alte ruine preincaşe din America de Sud, nu doar în privinţa anumitor detalii constructive, dar probabil că şi în ceea ce priveşte motivele pentru care au fost construite – uriaşe ceasuri astronomice sau calendaristice, având poate şi alte caracteristici pe care încă nu le-am descifrat.

Descoperirea *in situ* a unor bijuterii şi arme „importate” a furnizat indicii că reprezentanţi ai unei rase mai avansate au contribuit cu cunoştinţele lor la ridicarea monumentelor de la Stonehenge şi din alte locuri, ei furnizând probabil şi măsurătorile exacte care au făcut ca soarele să se înalţe exact deasupra „pintenului de piatră”, marcând axa principală a templului Stonehenge, la începutul verii, pe 21 iunie. Dat fiind că poziţia pământului şi a soarelui s-a modificat uşor faţă de momentul construcţiei, s-a calculat că perioada în care soarele trecea *exact* pe deasupra pintenului de piatră se situează în jurul anului 2000 î.e.n.

Templul Soarelui fără acoperiş de la Machu Picchu, Perú.

O discrepanţă similară în poziţionarea razelor solare la momentul echinoxului a fost remarcată la sanctuarul preincaş de la Machu Picchu din Anzi.

Există şi alte asemănări „transoceanice”, nu neapărat în stil, ci mai ales în scopul aparent: un imens calendar zodiacal la Glastonbury, un cerc cu circumferinţa de aproximativ 48 de kilometri aproape de Stonehenge, a fost destinat, după toate aparenţele, să fie văzut din aer. Vârsta sa nu este cunoscută dar se consideră a fi contemporan cu aşezările din vecinătate pentru care datările cu carbon dau o vechime de 20.000 de ani. O altă pictogramă uriaşă de o vechime şi o utilitate incertă există pe coasta unui deal din Dorset, care aminteşte de „Candelabra de Andes” din Perú.

Vedere interioară din Templul Soarelui

Despre marele templu de la Avebury din Wiltshire se spune că ar fi fost mult mai mare decât Stonehenge, având cândva 650 de pietre gigantice formând un cerc în jurul unui deal artificial, dar de-a lungul anilor pietrele sale au fost folosite la diverse alte construcţii, nemairămânând

decât douăzeci în picioare.

Pe întinsa câmpie de la Carnac (Bretania) există sute de pietre verticale aranjate în şiruri perfect drepte. E posibil ca acestea să fi funcţionat pe post de calendar, ca sistem de numărare, ca monumente comemorative sau au avut alt scop pe care nu ni-l putem imagina, probabil legat de astrologie. Dar întinderea sa, la fel ca şi în cazul Stonehenge, deşi nu are un caracter de imposibilitate, sugerează că în vremurile preistorice a existat în Europa un sistem de lucru bine organizat.

Carnac, Bretania (Franţa). Vedere aeriană a bulevardului alcătuit din menhire şi dolmene preistorice, care acoperă 15 mile din coasta Bretaniei, având o semnificaţie astronomică sau calendaristică.

La Baalbek, în Liban, cuprinsă în platforma de fundaţie pe care a fost ridicat Templul lui Jupiter, aparţinând perioadei clasice a arheologiei, se găsesc câteva pietre ciclopice pentru care nu se găsesc explicaţii

privind scoaterea lor din carieră şi transportarea lor până la locul respectiv. Platforma templului a fost construită de nişte lucrători care nu au lăsat niciun fel de dovadă a trecerii lor pe acolo, iar pe ea a fost înălţat Templul lui Jupiter. Pe una din laturile platformei se află trei pietre imense de câte o mie de tone fiecare, mai mari şi mai grele decât oricare altele descoperite la construcţiile clasice, dar chiar şi acestea sunt depăşite de o alta, dislocată din stâncă dar rămasă netransportată, care cântăreşte nu mai puţin de 2000 de tone.

Imensitatea ilogică a acestor pietre aminteşte de pietrele de la forturile preincaşe din Sacsahuaman, Cuzco şi alte locuri. Preincaşii foloseau se pare tot ce găseau la îndemână, fără să se sinchisească prea mult de dimensiuni. Mergând pe linia aceluiaşi raţionament, în afară de cazul în care constructorii terasei de la Baalbek posedau o modalitate de deplasare şi de aşezare a blocurilor total necunoscută nouă, n-ar fi fost mai simplu să se *taie* în prealabil aceste pietre uriaşe şi apoi să fie aşezate la locul lor? Obeliscurile egiptene, aşa grele cum erau ele, aveau o destinaţie comemorativă, dar aceste blocuri, îmbinate cu altele de dimensiuni mai normale, nu constituiau decât fundaţia unui templu.

Cu mult înainte ca Partenonul să fie construit pe colina Acropole de lângă Atena, acolo existau structuri de dimensiuni ciclopice provenite dintr-o epocă anterioară. Cuvântul „ciclopic” vine de la Ciclop, un uriaş orbit de Ulise şi oamenii lui în timpul uneia din numeroasele lor aventuri nefericite care le-au marcat întoarcerea acasă de la războiul troian. De bună seamă că grecii, observând unele structuri megalitice imense de pe pământurile lor şi în numeroase insule din Mediterana, au considerat că acestea nu puteau fi construite decât de nişte uriaşi.

Găsim aceste structuri megalitice în toată Mediterana, în Grecia, Creta, Asia Mică, Libia, Sardinia, Pantelleria, Malta, sudul Spaniei, Insulele Baleare şi chiar pe fundul Mării Egee.

Printr-o coincidenţă interesantă, majoritatea acestor

ruine ciclopice se află aproape de mare. Cultul pietrelor gigantice se întinde până în Anglia, coastele Franţei şi Portugalia şi este cu totul remarcabil în Irlanda, unde originea marelui fort de piatră de la Aran este atribuită fie uriaşilor, fie misterioşilor oameni ai mării sosiţi în Irlanda în vremuri imemoriale.

Departe de Irlanda, în Rhodesia (Africa de Sud-Est), se înalţă inexplicabilul complex de clădiri de la Zimbabwe, despre care s-a crezut rând pe rând că ar fi un palat, un templu, o fortăreaţă sau minele de aur ale regelui Solomon. Este realizat din piatră tăiată într-o zonă Unde piatra tăiată, probabil fiindcă nu a fost necesară, nu a fost niciodată folosită. Dar o comparaţie a zidurilor din Zimbabwe cu cele ale misterioaselor forturi atlantice din Irlanda sugerează că au fost construite de aceiaşi oameni, la fel ca şi alte structuri megalitice din alte părţi ale globului, mai ales în insule şi pe coastele marine.

Monumentele ciclopice descoperite în Oceanele Pacific şi Atlantic, ca şi în America de Sud, includ cele mai uluitoare clădiri construite vreodată. Vestigii arheologice preistorice nu lipsesc nici în centrul Statelor Unite, unde mii de movile piramidale, unele având formă de animale şi reptile şi cel puţin una având formă de elefant, constituind de secole un interesant câmp de cercetare. Din nefericire, multe au fost rase de pe faţa pământului de primii colonizatori sau ulterior, de buldozere. Originea lor este în continuare controversată, căci nu se ştie dacă au fost construite de o civilizaţie „dispărută” sau de către strămoşi ai indienilor care, victime ale unei ciudate regresii, i-au „uitat”.

În orice caz, aceste movile sau piramide americane se înscriu în modelul general al movilelor gigantice răspândite pe toată suprafaţa globului – aşa-numita „centură piramidală” – din Egipt şi Mesopotamia spre vest către Europa şi America şi spre est către India, Asia Centrală, China, Indonezia şi alte insule din Pacificul de Sud.

Este o problemă de interpretare dacă aceste movile

enorme au fost inspirate de o sursă comună cum ar fi Sumeria, Egipt sau chiar o cultură anterioară care a dispărut, sau au fost pur şi simplu rezultatul unei porniri naturale comune de a construi un monument funerar durabil sau de a construi un templu în „locurile înalte” asociate cu generarea soarelui sau cu astronomia.

Descoperiri recente sau chiar reevaluări ale descoperirilor trecute din Statele Unite ar putea să indice prezenţa unei culturi megalitice, cea care a ridicat movilele indiene sau de cultura bazată pe chirpici sau de oamenii peşterilor din sud-vest. Aceste „reevaluări” sunt cercetate în locuri neaşteptate precum New Hampshire sau diferite alte locuri din statele de pe coasta Atlanticului, unde au rămas neidentificate secole de-a rândul, fiind folosite ca fundaţii sau încorporate în construcţii noi de către primii colonizatori care, fiind interesaţi mai mult de propria supravieţuire şi confort decât de arheologie nu şi-au pus problema originii acestor structuri „ci pur şi simplu s-au folosit de ele.

Statele Unite, multă vreme considerată din punct de vedere arheologic o „parvenită” printre naţiuni, ar putea să rezerve unele surprize pentru studiul preistoriei. Totuşi, s-a ajuns la consensul că în partea de est a Statelor Unite nu a existat o cultură băştinaşă dezvoltată, fiindcă ar fi trebuit să se găsească urme ale acesteia, în special de-a lungul coastei, aşa cum s-a întâmplat în multe alte regiuni.

Recent, în largul coastei Statelor Unite, conservate în cel mai mare muzeu al trecutului lumii, oceanul, scafandrii au descoperit şi fotografiat structuri megalitice, unele alcătuite din roci ciclopice. Aceste noi descoperiri ar putea influenţa întreg conceptul despre posibilitatea scufundării unor continente, despre vârsta omului civilizat în America şi despre rutele timpurii de comunicaţie dintre America şi alte părţi ale lumii.

VI. ORAŞE SCUFUNDATE

În perioada interbelică, avioanele au început să contribuie esenţial la dezvoltarea arheologiei, nu numai prin trasarea contururilor fostelor cetăţi, ziduri şi drumuri prin observaţiile aeriene, ci şi prin descoperirea sub apele limpezi ale Mărilor Mediterana şi Egee a unor oraşe, cetăţi şi porturi complete, care fie că au fost scufundate sub nivelul crescând al apelor, fie s-au prăbuşit sub ape.

Pentru a se putea fotografia ruinele scufundate, apa trebuie să fie calmă, limpede şi fără mişcări de suprafaţă. Ceea ce ar fi vizibil într-o zi, a doua zi s-ar putea să devină neidentificabil. În Mediterana şi în Marea Egee, reperarea întâmplătoare din aer a scos la iveală imagini detaliate ale unor vile romane, antica aşezare balneoclimaterică de la Baiae, marile porturi feniciene Tyr şi Sidon şi chiar părţi ale Cartaginei, ale cărei vestigii terestre fuseseră distruse cu atâta înverşunare de către romani. Deşi aceste oraşe şi ruine scufundate s-au aflat la îndemână vreme de mii de ani şi fără îndoială că au fost vizitate sporadic de către scufundătorii aflaţi în căutare de bureţi, abia după apariţia avioanelor a fost posibil să se localizeze, fotografieze şi să se cartografieze atât de multe dintre ele şi într-un mod atât de detaliat.

Pe continentul american astfel de ruine nu au fost localizate deoarece nimănui nu i-a trecut prin cap să le caute. În timpul celui de-al doilea război mondial totuşi, clădiri construite de om sau alte tipuri de construcţii au fost descrise de către piloţii de submarine aflaţi în misiune în Marea Caraibelor. Piloţii aveau ocazia uneori să observe linii drepte şi rectangulare sub apă, adeseori legate de uscat, mai ales în apropiere de Mexic, peninsula Yucatán şi Hondurasul Britanic.

Traversând în diagonală intervalul dintre Isla Mujeres şi Cozumel, şi golful dintre Cozumel şi Cetumal, ca şi pe coasta de la Quintana Roo (Mexic), se află pasarele din piatră care sunt şi acum vizibile sub apă, la o adâncime

de 10 până la 30 de metri, ca o continuare a pasarelelor de pe uscat, care între timp au fost complet acoperite de junglă. Aceste drumuri suspendate sunt vizibile ocazional până în Belize, în Hondurasul Britanic.

O formaţiune extinsă din calcar formează un fund de mare relativ puţin adânc în largul coastei Yucatánului şi îndeosebi în complexul insulelor Bahamas. Peşterile submarine din această regiune prezintă fenomenul de formare a stalactitelor şi stalagmitelor, ceea ce indică faptul că întreaga zonă s-a aflat în trecut deasupra nivelului mării. Prin urmare, s-ar putea presupune în mod rezonabil că aceste drumuri suspendate, dacă într-adevăr asta sunt, duceau de la un oraş sau templu mayaş la altul, când acestea se aflau amândouă pe uscat, deşi acum drumurile de pe uscat au dispărut în vreme ce prelungirile lor duc la alte oraşe care acum sunt scufundate.

Descoperirile submarine din cadrul grupului insular Bahamas au fost însoţite de un şir de coincidenţe extraordinare, de afirmaţii şi de negaţii, şi ar putea să evolueze într-o dispută arheologică în toată regula. Ele se referă la clădiri, temple, ziduri, drumuri, porturi şi oraşe întregi aflate sub apele ce acoperă platforma continentală a Americii.

Ruinele şi epavele scufundate abundă în zona Caraibelor şi în largul coastelor Atlanticului, dar până acum aveau ca obiect colonizatorii spanioli şi fortăreţele lor, corăbiile spaniole scufundate de furtuni sau în timp ce fugeau de piraţi şi, în sfârşit, vestigii ale piraţilor înşişi. Cât despre unul din oraşele scufundate, îi cunoaştem numele – Port Royal (Jamaica), şi data la care s-a scufundat (7 iunie 1692), ba chiar şi ora la care a pierit, de la ceasul de aur al uneia dintre victimele sale, care s-a oprit în timpul cutremurului care a scufundat brusc oraşul piraţilor odată cu toţi locuitorii săi sub aproape doisprezece metri de apă şi de mâl.

În orice caz, descoperirile din Bahamas datează dintr-o epocă de dinaintea lui Columb, având probabil o vechime de o mie de ani. De ce nu au fost descoperite până

în 1968? Iată câteva motive: se poate să fi fost acoperite de nisip, care s-a dat la o parte în urma unei furtuni; e posibil să fi devenit mai proeminente în urma unor cutremure minore; dat fiind că nu au circulat zvonuri privind existenţa unor comori deosebite, nimeni nu le-a căutat în această regiune a oceanului; sau, poate cea mai logică explicaţie, faptul că nimeni nu le-a căutat.

Circumstanţele iniţiale ale descoperirilor din Bahamas care, deşi tot mai numeroase, încă nu au fost verificate din punct de vedere arheologic, au luat naştere în momentul în care doi piloţi, în cursul unor zboruri de rutină peste ţărmurile Bahamas, căutau de fapt reapariţia unei părţi a Atlantidei, continentul dispărut descris de Platon, care s-ar fi scufundat cu circa 11500 de ani înainte de epoca noastră. Această reapariţie a Atlantidei fusese prezisă pentru anul 1968 de către Edgar Cayce, în 1923.

În timpul vieţii sale, care s-a sfârşit în 1945, Edgar Cayce şi-a format numeroşi adepţi datorită activităţilor sale de medium psihic, prin intermediul cărora s-au rezolvat probleme de sănătate pentru oameni din diferite părţi ale globului, mulţi dintre ei fiindu-i total necunoscuţi. Activitatea sa a dus la înfiinţarea Fundaţiei Edgar Cayce şi a Asociaţiei pentru Cercetări şi Iluminare de la Virginia Beach (statul Virginia), care şi acum, la multă vreme după moartea sa, continuă să atragă noi membri atraşi de capacitatea sa de vindecare şi de conţinutul profeţiilor sale. Unele dintre aceste profeţii, referitoare la asasinarea preşedinţilor şi a viitorilor preşedinţi, tulburările rasiale, cutremure şi chiar la alunecările de teren din California, s-au dovedit tulburător de similare cu evenimentele care aveau să se producă după mulţi ani. Printre subiectele profeţiilor sale se găsesc numeroase referinţe la Atlantida şi la reapariţia unei părţi din aceasta în 1968.

Astfel, în 1933, el spunea că „... o porţiune a templului [Atlantidei] s-ar putea să fie descoperită sub mâlul depus de-a lungul epocilor de mare în apropiere de localitatea Bimini, în largul coastei Floridei”. Mai târziu, în 1940, el a prezis cu exactitate reapariţia unei părţi din

zona vestică a Atlantidei peste exact douăzeci şi opt de ani: „Iar Poseidia va fi printre primele părţi din Atlantida care se vor înălţa din nou. Să vă aşteptaţi la aceasta în şaizeci şi opt sau şaizeci şi nouă ('68 şi '69). Nu mai e mult!”

Prin urmare, aspectul neobişnuit al primelor observaţii raportate în largul insulei Andros este faptul că piloţii care le-au văzut primii erau membri ai Asociaţiei pentru Cercetări şi Iluminare şi că, în timp ce-şi îndeplineau misiunile obişnuite de piloţi, căutau şi o confirmare a profeţiei lui Cayce. În mod natural, ceea ce pare a fi o revelaţie pentru cei ce cred în profeţiile lui Cayce, pare o pură coincidenţă pentru cei ce privesc toate fenomenele neobişnuite cu un ochi critic, ştiinţific.

Prima descoperire subacvatică de lângă insula Andros, aproape de Pine Key, în 1968, a fost o mare construcţie dreptunghiulară, destul de aproape de suprafaţă şi divizată în mai multe secţiuni de pereţi din piatră. Zidurile se continuă sub nisip iar fundaţia construcţiei încă nu a fost descoperită.

Având în minte referinţele lui Cayce la localizarea Atlantidei în apropiere de Bahamas, cei ce credeau în Atlantida au interpretat observaţia din 1968 ca o confirmare a profeţiei acestuia şi au considerat construcţia ca fiind un templu al atlanţilor, care s-a ridicat literalmente din apa mărilor.

Alţii, deşi şi-au dat seama că dreptunghiul misterios este o construcţie făcută de om şi cunoscând faptul că la vremea descoperirii Americii băştinaşii din Caraibe nu construiau în piatră, au etichetat-o drept cazemată spaniolă (fără să explice de ce se afla sub apă), capcană pentru peşti (cu toate că era inutil de complicat construită şi precis măsurată), sau chiar ţarc de depozitare a cochiliilor, bureţilor sau ţestoaselor. Sugestia de utilizare ca ţarc pentru ţestoase a provocat o şi mai mare confuzie, ţinând cont de faptul că planul de construcţie este similar cu cel al „Templului ţestoaselor” de la Uxmal, Yucatán.

Pe măsură ce tot mai multe fotografii ale zonei au

fost realizate, au fost descoperite tot mai multe „clădiri” subacvatice, sugerând vestigii ale unei aşezări sau ale unui oraş. Cercetările continuă, dar un singur lucru e sigur. Aceste construcţii nu au fost ridicate sub apă iar prezenţa lor actuală sub apele mării indică scufundarea unui teren care cândva a fost uscat.

Alte dovezi privind ceea ce ar fi putut să fie lucrări portuare dinainte de descoperirea Americii au existat în Miami pe malul sudic al râului Miami sub forma unei mari gropi circulare aproape de plaja „preistorică”, ai cărei pereţi prezintă urme de prelucrare cu ajutorul uneltelor. De remarcat că porturile circulare interioare erau o caracteristică a construcţiilor portuare cartagineze. Indiferent ce a fost în realitate, acum este astupat şi posibilul port preistoric se află acum sub un bloc de locuinţe.

Tot în regiunea Bimini s-a descoperit o uriaşă construcţie din piatră la circa 11 metri sub apă. E vorba de un şir de pietre enorme, despre care s-a crezut mai întâi că ar fi un drum deoarece, văzute de sus, blocurile enorme de piatră păreau a fi nişte pietre de pavaj. Acum, descoperitorii săi sunt de părere că avem de a face fie cu un zid răsturnat de o mişcare seismică, fie de fundaţia unei clădiri dispărute sau chiar de partea de sus a unui zid masiv care continuă să fie îngropat în nisip. Există indicii că lucrarea din piatră se extinde mult mai mult decât porţiunea dezgropată, poate chiar formând o centură în jurul insulelor Bimini.

Chiar dacă de data asta opiniile contrare nu au mai taxat zidul drept ţarc pentru ţestoase, s-a sugerat în general că pietrele ar fi nişte formaţiuni naturale, rezultate în urma unei deformări a fundului mării. În orice caz, cercetarea formei regulate a zidului şi modul de îmbinare a pietrelor, precum şi asemănarea izbitoare cu construcţiile preincaşe din Perú constituie argumente convingătoare privind originea lor artificială pentru oricine le-a văzut.

Continuă semnalările aeriene, mai ales de când piloţii

caută anume vestigii ale unor construcţii subacvatice. Cel puţin o duzină au fost depistate în zona Andros şi numeroase altele în largul mării. Astfel, Robert Marks, scafandru, explorator subacvatic şi arheolog, aminteşte relatarea unui pilot care, din motive lesne de înţeles, a dorit să-şi păstreze anonimatul şi care a descoperit încă un zid la o adâncime destul de mare (21 de metri) în apropiere de Bimini, care „avea la mijloc o mare arcadă”. Dacă pilotul a observat zidul din aer, lucru posibil în condiţii optime de vizibilitate, o arcadă ar fi fost totuşi foarte dificil de distins dacă observatorul nu se afla sub apă. În plus, o arcadă precolumbiană ar fi determinat o reevaluare a teoriei arheologice americane, deoarece nu se cunoaşte nicio arcadă la construcţiile amerindienilor.

Astfel de descoperiri au provocat reexaminarea apelor din zona Bahamas şi, în apele mai adânci din larg, a fost localizată o construcţie piramidală subacvatică. S-a raportat că ar avea dimensiunile de 55x43 metri. Este vorba fie de o piramidă trunchiată, fie de partea superioară a unei platforme de templu.

În entuziasmul explicabil al scufundărilor efectuate în căutarea civilizaţiilor antice sub. Oceanul Atlantic, trebuie avut grijă să nu se transforme dorinţele sau supoziţiile în concluzii. Unele coloane de piatră „antice” de pe fundul mării de lângă Bimini s-au dovedit la o cercetare mai atentă nişte cilindri de ciment folosiţi ca balast. Totuşi, mai recent, scafandrii au observat în ape ceva mai adânci coloane de piatră cu caneluri, precum şi suporturi de piatră, încă în picioare, înălţate pe piloni, comparabile constructiv cu docurile şi porturile din Mediterana antică, unde construcţiile din piatră permiteau acţiunea liberă a valurilor sub docuri.

Cu cât sunt cercetate mai mult apele din zona Bahamas şi Marea Caraibelor, cu atât mai multe construcţii clădite de om, amintind după formă de clădiri, ziduri, pasarele, străzi, pieţe şi lucrări portuare, apar nu numai aproape de ţărmuri, dar uneori şi la câteva sute de mile în larg. Recent s-a raportat descoperirea unei cetăţi

din marmură (*acropolis*), acoperind 1, 5 – 2 ha de fund de mare, cu drumuri care pornesc de la ea şi duc spre o destinaţie necunoscută.

Clădiri şi ziduri subacvatice, anterioare oricăror atestări istorice deţinute în prezent, au fost semnalate şi în alte puncte din largul coastelor Statelor Unite, precum şi în unele din lacurile interioare. Deosebit de interesantă este descoperirea în 1935, în apropiere de Brenton's Point, Newport, Rhode Island, a unei movile având în vârf ziduri, la o adâncime de circa 12 metri. S-a remarcat că dacă ar fi vorba de o bază pentru un far relativ modern ar fi trebuit să existe o referinţă documentară legată de ea, deoarece abia de curând a fost posibil să se construiască faruri la o asemenea depărtare de ţărm, prin scufundarea prealabilă a unor chesoane de oţel pe fundul oceanului, în cazul respectiv cam la o milă de ţărm. Arhivele Gărzii de Coastă nu menţionează nicio astfel de construcţie în zona Brenton Reef. Pe de altă parte, dacă construcţia ar avea o vechime de câteva mii de ani, este posibil ca fundul oceanului de acum să se fi aflat peste nivelul mării.

Mai mulţi scafandri au încercat să cerceteze această construcţie de la data când a fost semnalată iniţial. Cea mai interesantă relatare a fost oferită în 1958, de scafandrul Jackson Jenks, care a spus că era vorba de „un turn de formă conică, înaltă de 15 – 18 metri, cu diametrul de 12 – 15 metri, cu vârful la circa 12 metri sub nivelul apei… construit din pietre de carieră necimentate, mari cât un birou, cu un parapet la partea superioară… (şi) o uşă părea să fie amenajată pe platforma superioară în formă de farfurie…"

Alte construcţii subacvatice, care aşteaptă investigaţii mai amănunţite, au fost localizate în unele lacuri interioare din Noua Anglie, cum ar fi de exemplul lacul Meddybemps din Maine. Ele ar putea să fie vestigii ale unor centre rituale indiene sau construcţii preistorice, dar în oricare dintre situaţii au fost construite într-o perioadă când nivelul apei lacurilor, ca şi nivelul mării, se aflau considerabil mai jos.

În 1966, o descoperire cu totul neobişnuită în largul coastelor peruane a provocat o mare agitaţie printre arheologi, dar raportul a fost clasat şi niciodată explicitat public şi nici nu i s-a dat curs, din câte se cunosc.

Era vorba de o expediţie de cercetări oceanografice organizată de Universitatea Duke, sub conducerea doctorului Robert Menzies, care se afla în căutarea unui anume tip de moluscă în zona canalului Milen-Edward din largul coastei peruane. În timpul cercetărilor, camerele de luat vederi au surprins mai multe coloane sculptate, împrăştiate pe un platou situat la o adâncime de circa 1800 metri. Examinările făcute ulterior cu sonarul au semnalat mase staţionare de o natură oarecare în aceeaşi zonă, care ar fi putut fi resturi ale altor clădiri deşi, aşa cum afirma doctorul Menzies: „... ipoteza unui oraş scufundat în Pacific pare incredibilă...” Cercetarea fotografiilor a arătat că colonele nu erau doar sculptate, ci şi gravate cu nişte semne ce dădeau impresia unor caractere de scriere.

Faptul că coloanele au fost fotografiate la o asemenea adâncime nu înseamnă neapărat că ele au fost construite acolo, când şi dacă terenul s-a aflat deasupra apei. Se poate să fi aparţinut moştenirii coloniale a spaniolilor şi să se fi scufundat o dată cu corabia care le transporta, deşi prezenţa în apropiere a unor clădiri s-ar potrivi de minune cu teoria unor modificări de relief catastrofale în America de Sud. Ar fi fost vorba de mişcări de teren uriaşe care ar fi ridicat cu câteva sute sau chiar mii de metri nivelul terenurilor joase din antichitate, au secat lacurile şi mările interioare, munţii continuând să păstreze urmele mareelor; au fost mişcări care au „întors pe dos” munţii, expunând peşterile interioare şi aruncând pe platourile montane secţiuni din peşterile exterioare, şi care au făcut ca unele oraşe să se prăbuşească în şanţuri adânci în largul liniei de coastă nou formate.

Fotografiile coloanelor sculptate au rămas clasate şi nu s-au mai dat alte explicaţii, după cum se ştie că nicio altă expediţie nu a încercat să recupereze ceva din ele,

lucru explicabil ţinând cont de costurile considerabile pe care le-ar presupune o asemenea operaţiune.

Văzute de sub apă, formele de relief naturale lasă adesea impresia unor clădiri sau epave, în vreme ce adevăratele epave sau resturi de clădiri rămân nerecunoscute ca atare, dacă nu sunt descoperite de persoane experimentate. În plus, lucrurile se petrec atât de repede sub apă, iar condiţiile sunt atât de efemere din cauza curenţilor schimbători precum şi a vitezei de deplasare a observatorului, încât obiectele neobişnuite sunt zărite o singură dată în treacăt, de regulă în cursul unei misiuni care are alt scop, şi apoi nu mai pot fi regăsite. Un exemplu în acest sens este misterioasa scară observată în 1964 de ofiţerii de marină francezi în timpul unei scufundări la mare adâncime cu batiscaful *Archimède*... Privind afară prin hublou, căpitanul Houot şi locotenentul de Froberville au văzut, în timpul scufundării pe lângă peretele subacvatic abrupt al prăpastiei, un şir de trepte tăiate în piatră, care coborau spre adâncimi mai mari. Astfel de formaţiuni văzute fulgerător sub apă ar putea fi explicate ştiinţific prin stratificarea şi fărâmiţarea naturală a stâncilor submarine, deşi pregătirea tehnică a ofiţerilor de marină ar trebui să excludă posibilitatea unor asemenea renghiuri ale imaginaţiei.

Cercetând harta de adâncime a oceanului din jurul insulelor Bahamas se poate observa o masă de uscat despre care se crede că s-a aflat deasupra nivelului mării în timpul ultimei Ere Glaciare, când o mare parte din apa terestră a îngheţat sub forma gheţarilor din nord. Această insulă uriaşă, formată în principal din calcar, a fost penetrată de secţiuni ale oceanului adevărat, inclusiv canionul submarin denumit Limba Oceanului, care pătrunde adânc în Bancul Bahamas direct la est de Andros, unde adâncimea apei creşte abrupt de la 4,5 – 5 metri, la peste 1200 metri. În această faleză se află vestitele „găuri albastre”, deschideri subacvatice în faleza de calcar, asemănătoare unor peşteri, care dau uneori în nişte culoare de trecere despre care unii scufundători afirmă că

ar avea lungimi de peste o milă. Faptul că aceste peşteri s-au aflat cândva deasupra mării este evidenţiat de prezenţa stalactitelor şi a stalagmitelor în interiorul lor.

Dacă întreaga zonă a Bancului Bahamas, cu excepţia săpăturilor făcute de oceanul adevărat, s-a aflat deasupra nivelului mării cu 12.000 de ani în urmă, este de aşteptat ca în cele din urmă să se găsească vestigii ale ocupaţiei umane în aceste peşteri submarine, aşa cum s-a întâmplat cu alte formaţiuni similare de pe coasta Floridei. Prezenţa ruinelor submarine în această parte a Atlanticului şi a Mării Caraibelor ar avea aceeaşi explicaţie: ele au fost construite pe uscat, care ulterior a fost inundat de ape atunci când gheaţa s-a topit cu o viteză accelerată. Această explicaţie evidentă ar putea fi aplicată şi la ţinuturi presupuse „dispărute” din alte zone ale oceanului, pe măsură ce ne apropiem de frontiera care desparte legenda de istorie.

VII. CONTINENTELE DISPĂRUTE

Din lumea antică ne-au parvenit nişte scrieri care demonstrează credinţa predominantă că în vreme ce uneori, de pe fundul mărilor se înalţă noi ţinuturi, vechile pământuri se scufundă adesea în mare, anihilând în acest proces fostele civilizaţii.

Preoţii egipteni, care ştiau de multă vreme de prezenţa unor fosile marine în Valea Nilului şi dealurile înconjurătoare, l-au informat despre aceasta pe istoricul itinerant Herodot (484 î.e.n.) când a vizitat Egiptul. El a corelat acest fapt cu propriile sale evaluări privind prezenţa sării în rocile egiptene şi a dedus că acea parte a Egiptului aflată în apropierea Mediteranei a fost cândva acoperită de mare.

Xanihus (500 î.e.n.), istoric din oraşul grec Sardis, din Asia Mică, a remarcat prezenţa unor cochilii-fosilă în munţii din Armenia şi Asia Mică şi a conchis că fundul oceanului şi uscatul îşi schimbau în mod constant poziţia. Un alt observator grec din Asia Mică, Xenophon, discutând despre scufundările şi catastrofele recurente, menţionează amprentele de frunze de laur găsite în rocile din apropierea mării, ca pe o dovadă a unei păduri scufundate;

În faimoasa sa lucrare *Metamorphosis*, Ovidiu (43 î.e.n.) face o referire la ceea ce ar putea fi separarea Siciliei de ţinutul principal al Italiei: „Am văzut că ceea ce a fost cândva teren solid era o strâmtoare iar pământul s-a ridicat de la nivelul mării…”

În *De Mundo*, Apuleius, scriitor latin din secolul al II-lea al erei noastre, comentează: „Pământuri care odinioară au fost continente s-au preschimbat în insule iar altele, care au fost insule, s-au transformat în continente prin retragerea mării…”

Grecii şi romanii ştiau că, în urma unor cutremure, anumite oraşe istorice se prăbuşiseră literalmente în mare. Un astfel de oraş, Helike, din Golful Corint, mai putea fi

văzut de la suprafaţă în vremurile antice, cu străzile şi vilele rămase aproape intacte sub apă, şi era frecvent vizitat de turiştii vremii, care îl priveau din bărci, iar scufundătorii curajoşi se avântau pe străzile lui scufundate în căutare de bureţi, recuperând uneori „antichităţi”.

Printre diferitele ţinuturi scufundate menţionate în antichitate ca centre de civilizaţie înfloritoare, au ajuns până în vremurile noastre numeroase referiri la ţinuturile sau misterioasele insule din Oceanul Atlantic, de dincolo de Coloanele lui Hercule, la intrarea în (sau ieşirea din) Mediterana, uneori denumite Atlantida, sau cu nume cu sonorităţi similare ca Antilla, sau Insulele Prospere, Insulele Binecuvântate, Hesperidele, sau alte nume. Aceste aluzii sunt legate adesea de faptele legendare ale zeilor sau eroilor antici, dar se creează impresia generală a unui imperiu puternic, localizat în largul Atlanticului şi ţinutul sau continentele de pe cealaltă coastă a oceanului. Aluziile clasice sunt numeroase. Homer (născut în secolul al VIII-lea î.e.n.) scria în *Odiseea* despre Scheria aflată „departe, peste adâncuri nemăsurate”, precum şi despre faptul că acolo se găseau „multe alte” continente. Aristotel (născut în anul 383 î.e.n.) vorbeşte despre Antilla, Plutarh (născut în anul 46 e.n.) se referă la un continent numit Saturnia, Marcelinus (născut în anul 330 e.n.) a scris despre credinţa generală în Atlantida şi că „o mare insulă a fost înghiţită”. Produs (născut în anul 410 e.n.) a consemnat că locuitorii din insulele Atlanticului îşi aminteau de o insulă mai mare, conducătoare, care dispăruse în mare. Timagenes (născut în secolul I î.e.n.) se referă la o „insulă în mijlocul oceanului”, de unde galii îşi reclamau descendenţa. Tertullian foloseşte scufundarea Atlantidei ca un exemplu despre schimbările pământului, observând că insula fusese „căutată în zadar”.

Trebuie spus că unele relatări antice legate de un astfel de continent dispărut nu îndeplinesc cerinţele unei credibilităţi desăvârşite, cum ar fi relatarea lui Theopompus privind o discuţie despre un continent războinic îndepărtat între regele Midas al Cretei şi Silenus,

care, se menţionează, nu era doar satir, ci şi beat în acel moment.

Cea mai completă relatare pe care o avem cu privire la Atlantida îi aparţine lui Platon (secolul al V-lea e.n.), care a descris-o în două din faimoasele sale dialoguri, *Timaios* şi *Critias*. Această relatare – studiată şi comentată vreme de 2400 de ani – a dat naştere la o controversă pro şi contra Atlantida, care a continuat până în zilele noastre. Ea a constituit subiectul a mii de cărţi şi a zeci de mii de articole aşa încât astăzi simpla menţionare a cuvântului „Atlantida" îi împarte automat pe ascultători în două tabere. Pe de o parte sunt cei care categorisesc imediat Atlantida ca pe o legendă sau o mistificare, iar pe de alta, cei care la auzul cuvântului au instantaneu viziunea unei grandori antice, a unui paradis terestru, a unor minunate oraşe antice zăcând pe fundul oceanului, a unui continent scufundat într-un mare cataclism natural, a supravieţuitorilor refugiaţi în alte părţi ale lumii pentru a păstra o cultură care între timp a devenit a noastră.

Platon îşi bazează relatările despre Atlantida pe ceea ce el susţinea că erau arhivele scrise reale, ţinute de preoţii egipteni din Sad's, pictate pe coloanele templelor. Preoţii i-au explicat aceste documente lui Solon, legislatorul atenian, un strămoş al lui Platon. Cu toate acestea, el a fost suspectat că s-a folosit de o tradiţie existentă ca de un „vehicul" pentru enunţarea propriilor idei despre o bună guvernare, eroismul atenienilor în respingerea invaziei atlanţilor şi sfârşitul Atlantidei ca o pedepsire a răului… „S-au produs cutremure şi inundaţii violente şi într-o singură zi şi noapte de ploaie toţi războinicii voştri s-au scufundat în pământ, iar insula Atlantida a dispărut la fel, fiind scufundată sub mare. Şi acesta e motivul pentru care marea în acele părţi este de netrecut…" în cadrul dialogului, Platon a făcut descrieri atât de exacte ale clădirilor, facilităţilor de comunicaţii, obiceiurilor, oamenilor, istoriei, topografiei şi distanţelor încât dialogurile par să îndeplinească funcţia de „ghid turistic" pentru Atlantida.

În secolele care au trecut şi chiar şi astăzi, unele din măsurătorile indicate de Platon au fost comparate cu diferite poziţii posibile pentru Atlantida, cum ar fi Creta, Thera şi o mulţime de alte locuri, fără ca vreuna din ele să se afle în largul Atlanticului, unde Platon însuşi a afirmat că s-ar fi aflat Atlantida. Unele din pasajele sale cele mai interesante indică faptul că *cineva* a cercetat cu atenţie civilizaţia puternică şi foarte avansată a vremurilor străvechi.

După ce relatează descoperirea Atlantidei de către Poseidon, zeul mărilor, el descrie cu amănunţime bogăţia şi splendoarea unui imperiu care se întindea, se pare, până în Egipt.

„Aveau atât de multe bogăţii cum n-au avut nicicând alţi regi şi potentaţi şi nici nu-i de crezut că vor avea vreodată, şi erau înzestraţi cu tot ce puteau să aibă, atât la oraşe, cât şi la ţară. Căci, imperiul lor fiind atât de întins, multe lucruri le erau aduse din ţările străine şi chiar şi insula le asigura multe din cele trebuincioase pentru viaţa de toate zilele… ei scoteau din pământ tot ce era de găsit acolo, minerale şi metale, şi ceea ce acum e doar un nume, dar pe atunci era mai mult decât un nume – oricalcul – era scos din pământ în multe părţi ale insulei şi, în afară de aur, era considerat cel mai preţios dintre metale de oamenii acelor vremuri…” Platon face o referinţă ciudată la elefanţi, fapt ce a sugerat o legătură cu legendele şi reprezentările de elefanţi din America.

„… Pe insulă se afla un mare număr de elefanţi, şi se găsea hrană pentru toate felurile de animale, atât pentru cele care trăiau în lacuri şi mlaştini, cât şi pentru cele care trăiau în munţi şi pe câmpii, deci şi pentru animalul care este cel mai mare şi mai lacom dintre ele…”

Descrierea climatului Atlantidei şi a hranei variate care se găsea acolo reprezintă un paradis terestru în care traiul nu presupunea niciun efort: „Orice lucruri aromate există pe pământ, fie ele rădăcini, ierburi sau copaci, ori

picături distilate din flori şi fructe, creşteau şi prosperau în acele ţinuturi… fructele cultivate ale pământului, atât fructele comestibile uscate cât şi alte feluri de mâncare… şi fructele care aveau coajă tare, din care se făceau băuturi, şi mieji şi alifii, provizii mari de castane şi alte asemenea cu care te puteai juca, şi mai erau fructe care se stricau dacă le ţineai prea mult – şi feluritele deserturi care ne consolau după masă, când oboseam de-atâta mâncat – pe toate acestea insula aceea care zace sub apa mării le producea într-o abundenţă infinită”.

Descrierea lucrărilor de construcţie şi a palatelor imense aminteşte de structurile ciclopice din alte părţi ale globului.

„Ei au înălţat poduri peste zone ale mării care înconjurau metropola antică şi au făcut un culoar care intra şi ieşea din palatul regal; apoi au început să construiască palatul în cinstea zeilor şi a strămoşilor lor… începând de la mare, au săpat un canal lat de trei sute de picioare, adânc de o sută de picioare şi lung de cincizeci de stadii, până în regiunea cea mai îndepărtată, care a devenit port, şi lăsând o deschidere destul de largă pentru ca şi cele mai mari corăbii să poată pătrunde. Mai mult decât atât, ei au împărţit zona de uscat care separa zonele de mare, construind poduri de o asemenea lăţime încât doar câte o singură triremă să poată ieşi din unul şi să pătrundă în altul, după care le-au făcut acoperişuri; iar dedesubt era loc pentru nave, căci malurile în acea zonă erau mult ridicate deasupra apei… Insula în care era situat palatul avea un diametru de cinci stadii. Pe aceasta, zonele şi podul, care avea o lăţime de o şesime de stadiu, le-au înconjurat cu un zid de piatră, înălţând turnuri în ambele părţi şi porţi pe pod acolo unde pătrundea marea…” Menţionând culoarea rocilor din Atlantida, Platon a indicat fără să ştie aceeaşi culoare predominantă a pietrelor din arhipelagul Canarelor din Atlantic. În plus, despre Quetzalcoatl, învăţatul alb şi bărbos care a adus scrierea şi alte arte în Mexicul antic, se spune că ar fi venit „din ţinutul negru şi roşu”. Platon a spus „piatra care era

folosită la lucru era scoasă din subsolul centrului insulei şi de sub zonele interioare şi exterioare. Un fel de piatră era albă, celălalt era neagră, iar al treilea tip era roşie. Unele clădiri erau simple, dar în altele puneau laolaltă pietre diferite, pe care le combinau din motive decorative, ca să fie o sursă naturală de încântare…" Insistenţa cu care Platon pomeneşte de aur şi de bogăţii a fost interpretată ca o referire la legătura cu civilizaţiile antice bogate în aur ale Americii, sau cu misterioasele culturi dispărute din sud-vestul Spaniei, Tartessos – Tarshish din Vechiul Testament. Spaniolii cunoşteau lucrarea lui Platon în timpul lui Columb, fiind incitaţi de perspectiva unor cantităţi nelimitate de aur.

„Întreg circuitul zidului care înconjura zona cea mai îndepărtată a fost acoperit cu alamă, iar circuitul zidului următor l-au acoperit cu cositor, iar al treilea, care împrejmuia citadela, strălucea cu lumina roşiatică a oricalcului… în centru se afla templul sfânt dedicat zeilor Cleito şi Poseidon, care rămânea inaccesibil şi era încercuit de o împrejmuire din aur… întreg exteriorul templului, cu excepţia foişoarelor, era acoperit cu argint, iar foişoarele cu aur. În interiorul templului, acoperişul era din fildeş, împodobit peste tot cu aur, argint şi oricalc. Toate celelalte părţi ale zidurilor, coloanelor şi coloanelor erau acoperite cu oricalc. În templu ei au aşezat statui din aur: una îl înfăţişau pe zeul însuşi, stând într-un car tras de şase cai înaripaţi, fiind atât de înalt încât atingea acoperişul clădirii cu capul. În jurul lui se aflau o sută de nereide călare pe delfini, căci pe atunci atât de multe se credea că sunt… Iar în jurul templului, pe afară, erau aşezate statui de aur ale tuturor celor zece regi şi ale soţiilor lor…"

Când Platon pomenea de izvoarele reci şi fierbinţi pentru băile termale, el aprecia corect un fenomen dintr-o insulă a Atlanticului. Astăzi, casele din Reykjavík (Islanda) primesc căldură şi apă caldă de la izvoarele fierbinţi, iar izvoarele vulcanice sunt predominante în Azore, despre care unii afirmă că ar fi vârfurile munţilor din Atlantida.

„Ei foloseau fântâni cu apă de la izvoarele fierbinţi şi reci, care erau abundente şi minunat adaptate folosinţei, datorită gustului şi calităţii deosebite a apei lor. Ei au construit clădiri în preajma lor şi au plantat copaci potriviţi; de asemenea, au construit bazine, unele deschise, altele acoperite, pentru a fi folosite iama la băile calde. Băile regale erau separate de băile persoanelor particulare; de asemenea, erau băi separate pentru femei şi altele pentru cai şi vite, şi fiecare era împodobită corespunzător cu cei care le foloseau…”

Referinţa la irigaţii aminteşte de unul din imensele sisteme de irigaţii precolumbiene de pe coastele Americii de Sud:

„O parte din apa scursă era dirijată spre livada lui Poseidon, unde se înălţau tot soiul de copaci minunaţi, care creşteau înalţi datorită solului foarte bun…”

În descrierea activităţii comerciale a portului, se bănuieşte că Platon s-a folosit ca modele de Tyr sau alte porturi feniciene ori cretane, deşi este improbabil ca în vremuri atât de îndepărtate să fi existat un comerţ oceanic. În orice caz, se pare că există o legătură între fenicieni şi Oceanul de Vest, mult mai veche decât s-a bănuit.

„Docurile erau pline de trireme şi de magazii navale, şi toate lucrurile erau gata de a fi folosite… Traversând porturile exterioare, trei la număr, ajungeai la un zid care începea de la mare şi mergea de jur-împrejur. Acesta se afla peste tot la o distanţă de cincizeci de stadii de port şi de zona cea mai mare şi înconjura întregul, capetele lui întâlnindu-se la gura canalului ce dădea în mare. Întreaga regiunea era plină de locuinţe, iar canalul şi cel mai mare dintre porturi erau pline de corăbii şi negustori veniţi din toate părţile şi care, din pricina numărului lor, făceau zi şi noapte gălăgie…”

Descrierea canalelor interioare şi a sistemelor de irigaţie aminteşte de sistemul de irigaţii din Mesopotamia şi din zona de coastă peruană.

„Voi descrie acum câmpia, care a fost cultivată multe veacuri de-a rândul de multe generaţii de regi. Aceasta era dreptunghiulară şi, în cea mai mare parte, dreaptă; şi… urmărea linia şanţului circular. Adâncimea, lărgimea şi lungimea acestui şanţ erau incredibile, încât cu greu ai fi crezut că putea fi făcut de mâna omului, la fel ca şi multe alte lucrări. Dar trebuie să vă spun ce am auzit. A fost săpat până la adâncimea de o sută de picioare, iar lăţimea sa era peste tot de un stadiu. Înconjura în întregime câmpia şi avea o lungime de zece mii de stadii, în el se vărsau torentele care coborau din munţi, iar după ce apele înconjurau câmpia şi atingea oraşul în diferite puncte, erau apoi lăsate să se scurgă în mare. De asemenea, din regiunile mai înalte, erau săpate canale drepte late de o sută de picioare, care se vărsau şi ele în canal şi apoi în mare. Aceste canale se aflau la distanţe de câte o sută de stadii şi pe ele era adus lemnul din munţi la oraş. Canalele comunicau între ele astfel încât corăbiile puteau să transporte roadele pământului la oraş, roade care erau culese de două ori pe an: iama erau udate de apele ploilor, iar vara canalele erau umplute cu apă…” Platon dă chiar şi o estimare a numărului de oameni cuprinşi în activităţile militare, pusă la îndoială de critici, în special cu privire la numărul de oameni şi la folosirea cailor, care aveau să fie domesticiţi abia după o mie de ani. Altfel ar însemna fie că Atlantida nu s-a scufundat cu o mie de ani înainte de perioada în care a trăit Platon, fie că domesticirea cailor a avut loc la o dată anterioară celei presupuse.

„Conducătorul (fiecărei formaţiuni) era obligat să asigure pentru război a şasea parte a unui car de luptă, astfel încât să se ajungă la un total de zece mii de care de luptă; de asemenea, doi cai cu călăreţi cu tot, un car uşor fără scaun, însoţit de un luptător pedestru înarmat cu un scut mic şi un surugiu călare care să aibă caii în pază; totodată, el trebuia să aducă doi bărbaţi înarmaţi până în dinţi, doi arcaşi, doi prăştieri, trei aruncători de pietre şi trei suliţaşi, toţi pentru luptele corp la corp, ca şi patru marinari care împreună cu ceilalţi alcătuiau echipajele

pentru o mie două sute de corăbii. Aşa erau ordinele de război în oraşul regal – în fiecare din celelalte nouă provincii, ele erau diferite”.

O legătură cu Creta şi celelalte insule mediteraneene poate fi identificată în vânarea şi sacrificarea taurilor - o ceremonie care continuă să lege naţiunile hispanice de trecutul îndepărtat.

„Erau tauri care trăiau în preajma templului lui Poseidon iar cei zece [regi] care erau lăsaţi singuri în templu, după ce înălţau rugăciuni zeilor ca să primească sacrificiile, vânau taurii fără arme, numai cu beţe şi laţuri. Iar taurul care era prins era dus la coloană, lovit în cap şi înjunghiat deasupra inscripţiilor sacre”.

(Numărul de zece din relatarea lui Platon se referă la cei zece regi ai Atlantidei, care îşi alegeau dintre ei un conducător la anumite intervale de timp, o legendă care îşi are replica istorică în cei zece regi ai mayaşilor şi în cei zece regi ai Insulelor Canare.)

Elementele descriptive ale relatării lui Platon îşi găsesc paralele neaşteptate în Mediterana antică şi chiar în America preistorică, şi ar putea reprezenta o sinteză a legendelor atlantice şi mediteraneene, după cum ar putea descrie fapte reale. Cu toate acestea, mulţi critici au considerat-o o pură născocire, încă de când a scris-o. Chiar şi discipolul său de mai târziu, Aristotel, comentând întreruperea bruscă a dialogurilor despre Atlantida, se spune că ar fi remarcat: „El, care a inventat-o, a ucis-o”. Un comentator din vremurile noastre, Stephan Gsell, a încercat să dea lovitura de graţie observând că „Atlantida este menţionată numai de Platon şi de cei care l-au citit”.

Amândoi s-au înşelat. Atlantida nu a fost „inventată” de Platon, ci i-a fost sugerată de amintirea comună despre un continent atlantic purtând numele de Atlantida sau alte nume pe care s-ar putea să nu le aflăm niciodată, nume date de popoare şi triburi care trăiau pe *ambele* coaste ale Atlanticului: în est, în ţinuturile care acum se cheamă Irlanda, Ţara Galilor, Franţa, Spania, Portugalia, Maroc şi

insulele din Marea Mediterană şi Oceanul Atlantic, iar în vest, printre triburile indiene din Statele Unite, Mexic, America de Sud şi Centrală.

Printre numeroasele „dovezi” ale existenţei sau inexistenţei Atlantidei, una destul de nebuloasă este destul de convingătoare. Este însuşi numele de Atlantida care poate fi asemuit cu o cheie aproape potrivită pentru deschiderea uşii către epocile trecute. Căci constatăm că printre multele rase antice de pe coastele Atlanticului, de regulă printre acelea care au comune conceptele de structuri ciclopice, unelte, invenţii, cunoştinţe medicale, venerarea soarelui, mumificarea şi tradiţiile şi legendele, numele unui ţinut dispărut în ocean, sau al unui paradis, sau al unui tărâm al morţilor, are o sonoritate similară cu vocalele şi consoanele principale ale cuvântului „Atlantida” – literele A, T, L şi N.

Platon folosea cuvântul „Atlantida” cu sensul de fiică sau pământ al lui Atlas (gigantul legendar care ţinea pe umerii săi cerul). Atlas este numele unui lanţ muntos în nord-vestul Africii, ale cărui vârfuri se continuă sub apele Oceanului Atlantic, reapărând la suprafaţă ca Insulele Canare. În aceste insule, numele reapare ca denumire a complexului megalitic de peşteri Atalaya. Când locuitorii Insulelor Canare se mai aflau în legătură cu romanii, se spunea despre ei că sunt supravieţuitorii unui continent dispărut. Anumite triburi din regiunea vestică a Africii de Nord erau denumite Atarantes şi Atlantioi, iar scriitorii clasici se refereau frecvent la locuitorii Spaniei cu numele de atlanţi.

În mijlocul Oceanului Atlantic, cartaginezii şi predecesorii lor, fenicienii, se pare că au vizitat o mare insulă denumită Antilla, care apare destul de des pe hărţile medievale şi ar putea reprezenta Azorele sau chiar Antilele. Este foarte probabil ca Columb, în prima sa călătorie, să fi avut la el o copie a hărţii Benicasa, care arăta Antilla sau Antilha în mijlocul Oceanului Atlantic, ştiut fiind că Azorele fuseseră deja descoperite şi marcate pe hartă.

Dincolo de ocean, în Lumea Nouă, aflăm că aztecii le-au spus conchistadorilor spanioli că strămoşii lor, poporul din Az, veneau din Aztlán, un ţinut scufundat din est, şi că „zeul blond”, Quetzalcoatl, un învăţător cu barbă albă, venise şi el dintr-un ţinut numit Tollán-Tlallapan, aflat în mijlocul mării. O altă coincidenţă lingvistică survine când ne gândim că cuvântul aztec pentru „apă” - atl – înseamnă tot „apă” şi în berberă, limba unui popor non-arabic care trăieşte în munţii Atlas din Africa de Nord.

Mayaşii, tot din America Centrală, menţineau tradiţia unui zeu alb, denumit Kukulkán, care a adus civilizaţia. Totodată îşi aminteau de ţinutul Aztlán, ca şi indienii „albi” din Venezuela (dispăruţi la scurtă vreme după cucerirea spaniolă), care denumiseră una din aşezările lor Atlán, după insula dispărută. Dacă ne continuăm investigaţia în Europa, recunoaştem sunetul în misteriosul ţinut dispărut Avallon al galilor, şi poate chiar în Valhalla germanilor, paradisul războinicilor.

Revenind la civilizaţia pe care am considerat-o multă vreme ca fiind cea mai veche, descoperim Tărâmul Morţilor egiptean, localizat în vest şi denumit Aalu sau Amenti, în vreme ce paradisul babilonian este Arallu. În capitolele VII, XXVI, XLI, XLVI ŞI LXXXIX din Coran, biblia Islamului, parte din care conţine referinţe la scrieri mai vechi, prima silabă a numelui continentului dispărut este aproape recognoscibilă în menţionarea poporului Ad, o rasă avansată care a construit Oraşul Coloanelor şi care a fost pedepsit de Dumnezeu pentru trufie, aşa cum au fost ultimele generaţii de dinaintea lui Noe şi a Potopului, a căror amintire apare la aproape toate rasele planetei. Dar, în afară de potopul menţionat în Vechiul Testament, nu pare să se menţioneze vreun nume de legătură, doar dacă numele primului om ar putea avea sensul de nume colectiv pentru prima mare rasă civilizată, asemenea poporului Ad – „Ad-am”.

Diferitele interpretări ale numelui, punctele comune ale tradiţiilor, mitologia comună, referinţele antice, legendele şi poveştile identice, arhitectura şi cunoştinţele

comune sunt incitante, dar nu oferă nicio dovadă concludentă privind Atlantida, care să poată fi acceptată de ochiul obiectiv al disciplinelor ştiinţifice.

Prezenţa inexplicabilă a animalelor şi insectelor continentale în Azore, Canare şi Madeira implică faptul că Azorele au făcut cândva parte dintr-un continent sau dintr-un istm. Este vorba de focile mici din Azore, o specie care trăieşte în general în largul coastelor şi în arhipelaguri, la şobolanii găsiţi în Azore, la câinii indigeni din Canare (de unde şi-au şi tras insulele numele actual), acelaşi gen de râme care există în Europa, Africa de Nord şi insulele din Atlantic, fluturii şi cărăbuşii comuni în Africa şi America, o moluscă de apă dulce comună în Europa, America şi în Azore, moluştele Cypraea, comune Azorelor, Canarelor şi coastei de vest a Africii *şi* coastei de est a Statelor Unite, ale căror larve sensibile nu rezistă în apă adâncă, şi specia de crustacee mici din Insulele Canare, ai cărei membri orbi trăiesc în peşterile subacvatice (în vreme ce membrii ne-orbi ai aceleiaşi specii trăiesc în apele oceanice), ca şi cum un cataclism brusc i-ar fi prins în capcana peşterilor marine lipsite de lumină.

Pentru a explica prezenţa comună în Europa şi Lumea Nouă atât a animalelor mici, cât şi a celor mai mari, cum ar fi mastodonţii dispăruţi, elefanţii şi caii, precum şi populaţia umană băştinaşă, s-a sugerat adesea că cele două emisfere erau încă legate de limbi de uscat în Pleistocen şi Pliocen, ţinând cont de faptul că deriva continentală ar fi prea lentă (câţiva centimetri pe an) pentru a explica prezenţa anumitor forme avansate de viaţă animală. În această privinţă, merită amintit comentariul lui Charles Hapgood, care spune că „… limbile de uscat au reprezentat o ipoteză foarte convenabilă pentru mulţi oameni de ştiinţă care au căutat să evite alternativă oribilă a unor foste continente”.

În orice caz, animalele nu indică prezenţa unei civilizaţii avansate şi chiar şi relatarea contemporană care spune că băştinaşii *guanches* din Insulele Canare, care

păstrează tradiţia celor zece regi electori (aşa cum spune Platon despre Atlantida), atunci când au fost redescoperiţi de navigatorii spanioli din secolul al XIV-lea, şi-au exprimat surpriza că spaniolii au supravieţuit scufundării generale a fostului lor continent, nu este concludentă, întrucât nu este decât o tradiţie orală oarecare, păstrată de ei *după ce şi-au uitat* limbajul scris.

Insulele Canare, unde o rasă antică supravieţuitoare a fost descoperită (şi exterminată) şi Insulele Azore, unde se pare că au fost găsite statui, plăci şi ruine subacvatice, au fost considerate de unii cercetători ca fiind vârfurile muntoase ale continentului atlantic scufundat.

Interesul modern pentru Atlantida apare în valuri succesive, ca valurile oceanului care se sparg de ţărm. Şi odată cu interesul crescând al generaţiei actuale şi cu dezvoltarea explorărilor subacvatice, s-ar putea să ne îndreptăm spre cel mai mare dintre valuri.

Miile de cărţi scrise pentru a demonstra existenţa sau inexistenţa Atlantidei în mijlocul Atlanticului (sau într-o mare varietate de alte locuri) au pierdut din vedere cea mai logică explicaţie dintre toate, una legată strâns de descoperirile subacvatice din Bahamas şi Caraibe şi care ar putea fi acceptată în esenţă chiar şi de arheologia „oficială”. Cel mai ciudat este că ea a fost atât de evidentă şi poate că tocmai de aceea nu a fost sesizată. Lucrurile stau cam aşa: se ştie că Bancurile Bahamas s-au aflat deasupra apei în timpul ultimei glaciaţiuni, la fel ca şi alte porţiuni întinse ale platformei continentale de pe întreg globul. Râul Hudson din New York se continuă în canioane care se prelungesc în largul mării, la fel ca şi canioanele râurilor din Franţa şi Spania, La Plata din Argentina şi alte râuri care se varsă în ocean. Astfel de canioane nu pot fi săpate sub apă. Nici plajele de nisip nu se formează pe fundul oceanului, aşa cum e cazul plajelor scufundate din Azore.

Prin urmare, pentru a „rezolva” un aspect al controversei legate de Atlantida, nu trebuie decât să punem întrebarea: s-a ridicat nivelul apei cu mult la un

moment situat la limita istoriei documentate? De data aceasta obţinem răspunsul de la geologi şi specialiştii în gheţari

— Un mulţumitor „Da” – cu topirea accelerată a ultimilor gheţari probabil în urmă cu 12.000 de ani. Aceasta reprezintă o ridicare de circa 180 de metri, care a acoperit câmpiile de coastă ale continentelor *şi insulelor*, inundând totodată (dacă au existat) drumurile, zidurile, oraşele popoarelor de dinaintea potopului, ai căror supravieţuitori au păstrat legenda de neuitat a ridicării apelor, a inundaţiilor şi ploii care i-a copleşit.

Adâncimile oceanelor au fost calculate de-a lungul timpului cu o precizie crescândă. Cu măsurătorile aproape complete de care dispunem astăzi, putem construi o imagine globală a porţiunilor de uscat existente în timpul ultime perioade glaciare, care ar putea să ofere un răspuns parţial privind situarea primelor aşezări omeneşti şi a posibilelor civilizaţii timpurii.

Găsim asemenea zone puţin adânci în Marea Nordului, în Marea Manecii şi în sudul şi vestul Irlandei, despre care putem presupune că înainte de ridicarea apelor oceanice au fost porţiuni de uscat. Supoziţia este confirmată de descoperirea unor oase de mastodont şi a unor unelte din Epoca de Piatră pe fundul Mării Nordului, precum şi a unor construcţii subacvatice în largul insulei germane Helgolan.

Coastele de vest ale Irlandei şi Franţei abundă în legende despre oraşe aflate sub apele mărilor care, deşi atribuite parţial imaginaţiei şi misticismului celtic, au fost confirmate de unele descoperiri subacvatice din neolitic în largul coastei vestice a Franţei.

Unele din aleile cu menhire se continuă sub apele Atlanticului, iar prelungirile lor subacvatice pot fi văzute atunci când nivelul mareelor scade neobişnuit de mult, la intervale de cinci sau zece ani.

În Mediterana, un nivel al apei mai scăzut cu câteva zeci de metri ar fi adăugat o porţiune considerabilă de

uscat la estul Tunisiei şi ar fi unit Sicilia de Italia, aşa cum scriitorii antichităţii au şi relatat că ar fi fost. Insulele greceşti ar fi fost mai întinse şi mult mai numeroase. De fapt, pe harta Alexandriei întocmită de Ibn Ben Zara în 1487, care, la fel ca şi Piri Reis, a copiat-o după hărţi antice realizate într-o perioadă mult mai veche, sunt evidenţiate numeroase insule din Marea Egee care acum sunt acoperite de apă. Este deosebit de interesant de remarcat, în lumina teoriilor recente ale antropologilor greci Galanapoulos şi Marianatos, faptul că insula Thera, din nordul Cretei, a fost Atlantida, sau cel puţin a dat maştere „legendei" cu pricina. De altfel, o insulă de pe harta lui Ibn Ben Zara, semănând cu Thera, este reprezentată ca având dimensiuni mult mai mari la vremea întocmirii hărţii, probabil cu câteva mii de ani în urmă. Se consideră că actuala insulă Thera şi-a pierdut o mare parte din arie într-o explozie vulcanică din anul 1500 î.e.n. De atunci s-au produs numeroase cutremure pe insulă, care continuă să „fumege".

Mai mult decât atât, o mare parte a fundului Mediteranei pare a fi constituit din maluri abrupte, stânci ascuţite şi văi, ca şi cum n-ar fi un fund de mare ci o porţiune de uscat acoperit de apă.

Multe din oraşele şi porturile mediteraneene aflate acum sub apă au fost inundate sau scufundate în vremuri istorice, uneori ieşind din nou la suprafaţă după ce au coborât, aşa cum e cazul cu coloanele de templu antice din Pozzuoli (Italia), actualmente deasupra apei, care prezintă urme evidente de la ultima imersiune prelungită a templului în apă.

În orice caz, există şi multe alte oraşe scufundate în Marea Mediterană şi în Marea Egee, situate la adâncimi mult mai mari, la care se poate să fi ajuns ca rezultat al numeroaselor cutremure din regiune.

Pe lângă scufundarea porturilor istorice cunoscute din Mediterana, drumuri şi clădiri mult mai vechi sunt descoperite la adâncimi şi mai mari de către scafandri aflaţi de obicei în căutarea bancurilor de peşti sau a altor

obiecte.

Ziduri enorme compuse din blocuri lungi de 8 metri şi înalte de 6 metri, la o adâncime minimă de circa 14 metri au fost găsite pe fundul apelor marocane din partea mediteraneană a strâmtorii Gibraltar, şi s-a constatat apoi faptul că acestea se prelungesc pe distanţe de câteva mile. Construcţia generală a acestor ziduri, înconjurate de pietre mai mici, seamănă izbitor cu lucrările în piatră preistorice, de proporţii ciclopice, de pe coastele Atlanticului şi din insulele Mediteranei, aflate încă deasupra apei.

Alte scufundări ale clădirilor şi oraşelor preistorice au fost semnalate în apropiere de Thera şi mai ales lângă Melos, unde un alt scafandru, Jim Thorne, în cursul tentativelor repetate de recuperare a braţelor statuii Venus din Milo (în nomenclatura greacă, Afrodita din Melos), a găsit din întâmplare o citadelă preistorică scufundată la câteva zeci de metri, de la care alte drumuri şi alei porneau în jos, spre adâncimi şi mai mari.

În America descoperim o largă platformă continentală extinzându-se de la Newfoundland la Noua Scoţie, unde are o lăţime de câteva sute de mile, şi din nou de câteva sute de mile est de Cape Cod până în Florida, îngustându-se până la o medie de 90 – 100 de mile în larg. Această zonă subacvatică, care probabil că a fost cândva teren uscat, devine mai mare în regiunea Bahamas, în largul peninsulei Yucatán şi al Americii Centrale şi din nou în largul coastei nordice a Americii de Sud, se îngustează în Brazilia şi apoi se lăţeşte iar la câteva sute de mile la sud de Rio de Janeiro.

Oceanul Atlantic este împărţit pe mijloc de un lanţ sau un şir de lanţuri muntoase care pornesc din Islanda spre parte nord-estică a Americii de Sud, coteşte spre est până aproape de Africa şi se continuă spre sud. În regiunea de latitudine sudică de 38° şi de longitudine vestică de 37 – 30°, pe o linie dreaptă ce începe la Lisabona, unele dintre aceste vârfuri muntoase ies la suprafaţa Atlanticului pentru a deveni Insulele Azore. Din

platoul subacvatic nr. 1 al Insulelor Azore, Pico, se ridică un munte uriaş, înalt de 7300 metri, din care 5.000 metri se află sub apă, restul ridicându-se peste nivelul apei. (Piscul abrupt Pico aminteşte de descrierea făcută de Platon marelui munte din insula principală a Atlantidei, care se ridică în mijlocul unei câmpii mănoase.)

Deşi Atlantida a fost „localizată” în mai multe regiuni ale globului, peste o treime din sursele care au cercetat „problema” atlantică au situat-o în platoul scufundat din jurul Azorelor, incluzând probabil Madeira şi Insulele Canare (ai căror locuitori originari credeau că sunt supravieţuitori ai atlanţilor), precum şi alte puncte de sub mare. Este vorba de o poziţie convenabilă prin faptul că coincide mai mult sau mai puţin cu cea indicată de Platon şi în plus este partea cea mai largă a lanţului muntos atlantic dintre adevăratul fund de mare de la est de Bazinul Iberic şi cel de la vest de Bazinul Nord-American şi Câmpia Abisală. Mai mult, măsurătorile efectuate de la perfecţionarea metodelor de investigare subacvatică i-ar fi încântat pe Donnelly şi pe ceilalţi cercetători ai Atlantidei de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului nostru. Căci, dacă considerăm platoul subacvatic care înconjoară Azorele, găsim o masă de uscat submarină cu peninsule, istmuri, golfuri, munţi şi văi, mai întinsă decât Portugalia. Întreaga zonă se află la o adâncime variind între 120 şi 270 metri, cea mai mare parte a ei aflându-se deasupra apei în urmă cu 12.000 de ani, la fel ca şi alte insule din apropiere. (Să ne amintim de Platon, care vorbea de insulele pe lângă care se putea naviga până la adevăratul continent care mărginea cealaltă parte!) Iar dacă luăm al doilea nivel al Platoului Azore de la o adâncime mai mare (300 – 600 metri), obţinem măsurătorile unei insule uriaşe sau ale unui mic continent, complet diferenţiat din punct de vedere topografic de câmpia abisală înconjurătoare a adevăratului ocean.

Anumite trăsături actuale ale Azorelor şi chiar unele tradiţii maritime ale locuitorilor de astăzi ai insulelor sugerează cu tărie existenţa unor ţinuturi scufundate.

Astfel, pescarii obişnuiesc ca ajunşi într-un anume punct al oceanului situat la vest de Flores să-şi scufunde găleţile pentru a obţine apă dulce. La o sută de mile în vestul arhipelagului, pescarii cunosc un loc unde-şi pot ancora ambarcaţiunile, deşi pare situat în mijlocul oceanului. Nu de puţine ori năvoadele le sunt rupte de stânci colţuroase acolo unde fundul apei ar trebui să se afle la mare adâncime.

Părţi ale Azorelor par şi acum să se scufunde în apă. Când au fost prima oară colonizate, insulele Flores şi Corvo erau mai apropiate, dar între timp au pierdut atât de mult teren încât distanţa dintre ele a crescut. Intensa activitate vulcanică a făcut ca măsurătorile de adâncime ale oceanului să fie revizuite şi, pe de altă parte, constituie fără îndoială explicaţia existenţei izvoarelor reci şi fierbinţi în Azore (din nou Platon!), precum şi a altor caracteristici acvatice neobişnuite, inclusiv lacurile adiacente, dar separate, albastre şi verzi din São Miguel, un lac subacvatic în Graziosa şi un bazin de lac complet secat în Flores.

Există mai multe dovezi surprinzătoare privind scufundări de mari proporţii ale unor porţiuni de uscat, în apropiere de Azore, de la o adâncime de 3600 de metri au fost scoase alge de apă dulce, fapt ce dovedeşte că aceste alge au trăit cândva într-un lac de suprafaţă. Mai mult decât atât, la adâncimi de mii de metri sub ocean se găsesc platforme acoperite cu nisip, cu toate că plajele cu nisip se formează doar în locurile unde valurile s-au spart timp de secole de un ţărm.

Rocile de pe fundul oceanului tind să confirme teoria submergenţei. În 1898, o navă care încerca să recupereze un cablu ce se rupsese la nord de Azore a scos la suprafaţă bucăţi de tahilit – un gen de lavă vitroasă, care se formează *numai* la suprafaţă, la presiune atmosferică –, având o vechime de 12.000 – 13.000 ani. Mai recent, în cursul unei expediţii organizate de Academia de Ştiinţă a U.R.S.S., dr. Maria Klinova, examinând roci extrase de pe fundul mării la 60 de mile nord de Azore, de la o adâncime

de 2000 de metri, a găsit dovezi că acestea s-au format la presiunea atmosferică, estimând scufundarea lor în jurul anului 15.000 î.e.n. Ambele descoperiri atestă că respectivele porţiuni ale fundului de ocean s-au scufundat, cam în perioada indicată de Platon pentru scufundarea Atlantidei.

Cercetări recente efectuate de savanţi şi oceanografi americani pare să confirme teoria scufundării Atlantidei.

Profesorul Ewing de la Universitatea Columbia a găsit dovezi că lava s-a împrăştiat abia de curând pe fundul oceanului şi a declarat: „Ori terenul s-a scufundat cu două-trei mile, ori marea a fost cândva cu două-trei mile mai joasă decât acum. Oricare dintre concluzii este surprinzătoare”.

Profesorul Bruce Heezen, lucrând în cadrul unui proiect al Universităţii Duke privind Canalul Puerto Rico, a identificat recifuri de coral la adâncimi extrem de mari şi a remarcat: „Recifurile nu cresc la adâncimi mai mari de cincisprezece metri. Aceasta înseamnă că zona pe care am cercetat-o s-a aflat cândva aproape de nivelul mării”.

În ultimul timp au fost înregistrate variaţii foarte mari ale adâncimilor de ocean în aceleaşi locuri, ca şi cum fundul oceanului s-ar înălţa şi ar coborî în mod constant, în 1923, o navă de întreţinere a cablurilor a companiei Western Union a raportat o înălţare aparentă de două mile în acelaşi loc în care, cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, fusese întins un cablu.

Dar oare Atlantida chiar s-a scufundat sau a fost pur şi simplu inundată de apele aflate în ascensiune. Se poate ca parţial să se fi scufundat, deoarece lanţul din centrul Atlanticului este situat în cea mai activă zonă seismică a planetei, în care mişcările vulcanice constante modifică adâncimea şi topografia fundului oceanic, făcând în acelaşi timp ca, de-a lungul secolelor, insulele să apară şi să dispară, ori să devină mai mari sau mai mici. De curând, o insulă mare, Sursey, s-a înălţat din mare în apropiere de Islanda, eveniment însoţit de explozii vulcanice

spectaculoase.

În fiecare an se produc aproximativ 100.000 de cutremure, provocate de eforturile variabile din scoarţa terestră de-a lungul „liniei de slăbiciune”. Majoritatea acestor cutremure, dintre care doar o mie sunt serioase, au loc sub mare, de-a lungul marii falii seismice care străbate centrul Atlanticului, parţial pe la est de Mediterana, cu „accese” care se prelungesc până în Asia Centrală, dar în principal în jurul Africii, în Marea Fisură a Africii, în Oceanul Indian, continuând pe la sud de Australia, apoi prin Pacific spre nord către Indonezia, Japonia, Aleutine, Alaska şi California, şi de asemenea la sud-est spre Mexic, Chile şi Perú. Din vremuri imemoriale, una din zonele seismice principale ale planetei a fost lanţul muntos de pe fundul Atlanticului, exact în locul unde se spune că s-ar fi scufundat cel de-al optulea continent – Atlantida – în oceanul care acum îi poartă numele.

Dacă, examinăm Oceanul Pacific, constatăm că nu are un lanţ muntos central ca Atlanticul. Pacificul este considerat a fi marele ocean originar al Terrei – *Panthalassa* – acea mare atotcuprinzătoare pe care conform teoriei derivei continentale a lui Wegener, s-a format masa de uscat iniţială a Pământului, separându-se apoi în secţiunile ei continentale, care s-au distanţat asemenea unor uriaşe insule plutitoare, formând actualele continente şi insule aflate în continuare într-o derivă lentă de câţiva centimetri pe an.

Exceptând zonele din apropierea maselor de uscat continentale, lanţurile muntoase ale acestei super-mări reziduale nu formează ţinuturi scufundate considerabile care să indice că un continent suplimentar s-ar fi aflat deasupra nivelului mării în Holocen, Epoca omului.

Lanţurile muntoase submarine, dintre care unele sunt orientate de la est la vest, ies din loc în loc la suprafaţă sub forma unor şiruri de insule cum ar fi: Caroline „Mariane, Marshall, Gilbert, şi Hawaii, Aleutinele în nord şi grupurile Melaneziene în sud. În orice caz, dacă nivelul apei ar fi calculat cu 180 de metri mai jos în timpul

erei glaciare, unele dintre aceste insule, ca de exemplu Hawaii, ar fi legate prin porţiuni de uscat. Mai mult decât atât, Australia ar fi legată de Asia de Sud-Est şi mari porţiuni din fundurile de ocean din Indonezia şi Malaysia s-ar afla deasupra apei.

Ruinele ciclopice descoperite în insulele Pacificului, despre care actualii locuitori păstrează doar nişte legende vagi, au dat naştere unor speculaţii legate de faptul că aceste insule ar fi resturi ale unui alt continent dispărut. O asemenea masă continentală trebuie să fi existat, spune raţionamentul, pentru a explica sutele de statui şi construcţii ciclopice de pe Insula Paştelui, a cărei suprafaţă actuală n-ar putea găzdui decât o populaţie mică; uriaşul oraş de piatră de la Ponape, din Caroline; ruinele din piatră şi drumurile care se continuă în mare de pe alte insule precum şi legendele despre un imperiu măreţ din Pacific. Amintiri despre acest imperiu au persistat până în vremurile moderne, aşa cum demonstrează plăţile de tribut efectuate de băştinaşii din insulele Yap, Truk şi altele, care îşi duc tributurile în locuri îndepărtate, fără să ştie exact de ce, dar fiind convinşi că este *obligatoriu* să procedeze astfel.

Spre deosebire de Atlantida, presupusul continent dispărut din Pacific are un element de confuzie în denumirea sa, Nu sau Lemuria. Numele de Lemuria a fost iniţial sugerat de către biologi pentru un ipotetic continent în Oceanul Indian, care ar explica existenţa lemurilor şi altor animale descoperite numai în Madagascar, fiind împrumutat de susţinătorii teoriei continentului dispărut din Pacific. Cuvântul Nu a fost prima oară supus atenţiei publice de traducerea eronată a documentelor mayaşe de către „americanistii" francezi sau de către cercetătorii civilizaţiei amerindiene, Le Plongeon şi Brasseur de Boubourg, din secolul al XIX-lea.

Situarea unui unic continent în imensitatea Oceanului Pacific este îndoielnică. O parte dintre misterele arheologice care marchează diferitele insule sunt separate prin distanţe de mii de kilometri. Oraşul părăsit Nan Madol

din Caroline este aproape în cealaltă parte a oceanului faţă de misterioasa zonă arheologică Rapa Nui, sau de Insula Paştelui, a cărei poziţie estică extremă o situează aproape direct la sud de localitatea Gallup, New Mexico. Alte ruine, drumuri şi docuri de piatră, trunchieri ale piscurilor muntoase pentru formarea unor platouri, sculpturi în piatră şi scriere pictorială există în locuri diferite şi foarte depărtate între ele cum ar fi Hawaii, Pitcaim, Yap, Malden, insulele Line[2] şi Marquesas[3].

Oraşul părăsit de o vechime incertă Ponape, ale cărui mărime şi construcţie dovedesc o fostă cultură puternică şi bine organizată, care a dispărut aproape fără nicio urmă. Nan Madol, numit şi Metalanim (sau Metaranimu în timpul îndelungatei stăpâniri japoneze a insulelor Caroline), acoperă aproape 29 km², fiind împânzit de canale şi construit din blocuri de bazalt imense, perfect tăiate, transportat de la cariere situate la cincizeci de kilometri distanţă. Unele ziduri sunt înalte de 12 metri şi groase de 5, 5 metri. O caracteristică extrem de neobişnuită a construcţiei sale este aceea că, după toate aparenţele, canalele sale au fost construite în sus şi nu în jos, iar insulele propriu-zise sunt în mare măsură artificiale, fiind de fapt nişte platforme de piatră amenajate în mare. Blocurile de piatră au fost aşezate pe recifurile de corali pentru a forma o serie de insule şi canale legate interconectate. Pentru protecţia oraşului au fost ridicate diguri în ocean iar o poartă maritimă permitea accesul la mare al marilor canoe.

Numărul braţelor de muncă necesare pentru construirea unui astfel de oraş şi, de aici, ideea existenţei anterioare a unui ţinut mai întins sunt comentate de J. Macmillan Brown în cartea *The Riddle of the Pacific* (Enigma din Pacific):

„Ridicarea blocurilor de piatră de până la douăzeci şi

---

2 Line Islands - grup de 11 atoli din zona centrală a Pacificului, la sud de Hawaii (n.t.).

3 Grup de insule franceze din sudul Pacificului (n.t.).

cinci de tone în greutate la înălţimi de aproape douăzeci de metri trebuie să fi antrenat zeci de mii de lucrători bine organizaţi, care trebuiau adăpostiţi, îmbrăcaţi şi hrăniţi. Şi totuşi, pe o rază de o mie cinci sute de mile de jur-împrejur, astăzi nu sunt mai mult de cincizeci de mii de oameni. Ar fi unul din miracolele Pacificului, dacă nu am presupune scufundarea unui ţinut de douăzeci de ori mai întins decât cel existent azi…" Legendele băştinaşilor privind construirea oraşului sunt extrem de sărace în detalii tehnice – eroi de sorginte divină ar fi făcut să zboare pietrele de la carierele îndepărtate până la poziţia lor finală din cadrul zidurilor, canalelor şi digurilor, o explicaţie similară fiind dată şi pentru construcţiile ciclopice din Anzi. O populaţie concentrată, bine organizată şi înzestrată cu unelte şi tehnici sofisticate ar fi fost fireşte în stare să construiască Nan Madol ca şi celelalte edificii enigmatice din insulele Pacificului.

Majoritatea acestor insule aveau o populaţie mult mai numeroasă când au fost descoperite de oamenii albi decât ulterior, când bolile, alcoolul, sclavia şi uneori măcelărirea pur şi simplu au decimat populaţiile. În general, civilizaţiile cândva înfloritoare se aflau într-o stare de declin cultural la vremea când au fost descoperite. Din nou un paralelism straniu cu cazul amerindienilor, unde s-au păstrat legende despre nişte foste rase mai dezvoltate.

Se poate ca imensele edificii din Ponape, Rapa Nui şi alte insule să nu fi fost ridicate în cadrul culturii unui „continent dispărut" de o mare întindere, ci să fi fost construite de descendenţii raselor care au fost influenţate, cucerite sau instruite de membrii unei mari rase exploratoare a mărilor, dispărută între timp, fie prin absorbţie culturală, fie dintr-un alt motiv.

Indicii că dezvoltarea culturală s-a oprit cu o bruscheţe alarmantă în unele insule ale Pacificului predomină în legende legate de distrugeri sau cataclisme neaşteptate. Chiar şi ruinele prezintă urme ale unei întreruperi bruşte. Zeci de statui din Insula Paştelui erau în curs de prelucrare în momentul în care ceva i-a făcut pe

sculptori să-şi lepede uneltele. Blocuri de piatră finisate aşteptau să fie expediate iar la Nan Madol unele ziduri ciclopice aflate în construcţie nu au fost niciodată terminate.

Erupţiile vulcanice ar fi putut provoca modificări considerabile de teren în lanţurile subacvatice ale căror vârfuri sunt insulele Pacificului. Insula Paştelui, de exemplu, este situată pe un con înalt care se înalţă de pe fundul oceanului în zona Platoului Nazca, fiind poziţionată pe o bază cât se poate de instabilă, între „zonele de fractură" – zona de fractură Insula Paştelui la nord şi zonele de fractură Challenger şi Mendez la sud.

Ca şi Atlanticul, Pacificul este caracterizat de o sumedenie de „munţi marini" – conuri misterioase care se înalţă de pe fund dar au vârfurile aplatizate, uneori destul de aproape de suprafaţă. S-a sugerat că aceşti munţi marini ar fi fost cândva insule, ale căror suprafeţe plate s-ar fi aflat cândva deasupra apei. Reciproc, în ambele oceane, găsim foste plaje ridicate la mari înălţimi pe uscat: 120 metri la Paracas (Perú), 400 de metri în apropiere de Valparaiso (Chile), 450 metri în nordul Californiei şi 520 de metri pe coasta Groenlandei. Faptul că aceste modificări au avut loc în timpul perioadelor de civilizaţie este dovedit de fragmentele de obiecte artificiale (bucăţi de năvod sau de materiale textile şi cioburi de ceramică) găsite în amestecul de nisip, scoici şi pământ săltate la mare înălţime sub forma plajelor supra-înălţate din Perú.

Ţinând cont de enorma difuziune a culturii preistorice din Pacific şi de capacitatea navigatorilor de a găsi insule relativ mici şi îndepărtate, călătorind perioade lungi de timp fără să vadă uscatul, ai sentimentul că primii navigatori ai Pacificului au avut cândva acces la tehnici şi informaţii provenite dintr-o epocă avansată anterioară a navigaţiei, când marinarii-pionieri navigau pe tot cuprinsul unei planete mai tinere, întocmind hărţi ale oceanelor şi cerului.

Unele elemente neaşteptate şi neobişnuite de ştiinţă, dezvoltate sau moştenite de băştinaşii insulelor din

Pacific, par să indice, la fel ca şi ruinele lor uluitoare, legături cu o cultură mult mai rafinată. Primii navigatori, în canoele lor duble, erau în stare să parcurgă distanţe mai mari decât Columb şi într-o perioadă mult anterioară acestuia. Din câte cunoaştem, ei dispuneau de nişte instrumente din lemn corelate cu poziţiile stelelor, probabil moştenite de la o populaţie de exploratori ai mărilor de dinainte de ei. Călătoria Hawaienilor din Tahiti în Hawaii este doar un exemplu al priceperii lor într-ale navigaţiei. Maorii, care au migrat în masă, cu o mie de ani în urmă, din Polinezia în Noua Zeelandă, ştiau multe lucruri despre poziţiile stelelor dar, nu se ştie cum, ştiau şi faptul că planeta Saturn avea inele.

În cercetările arheologice de pe Insula Paştelui au fost determinate trei niveluri culturale, cel mai vechi fiind şi cel mai avansat. Sculpturi în piatră din Insula Paştelui reprezintă o corabie antică cu trei catarge, mai mare şi diferită de cele utilizate de locuitori atunci când au fost descoperiţi.

Multe din tabuurile polineziene sau lucrurile care nu trebuie făcute pentru a nu atrage mânia zeilor sau a spiritelor, precum şi incantaţiile vracilor ar putea fi vestigii suplimentare ale unor cunoştinţe medicale antice deghizate în vrăjitorii. Într-o carte cuprinzătoare despre Ponape, Sibley S. Morill oferă o bine fundamentată opinie conform căreia „vracii” cunosc un tratament eficient pentru tetanos şi gonoree, precum şi „poţiuni” pentru alinarea durerilor de inimă şi întreruperea sarcinii.

Un exemplu concludent de regres cultural printre populaţiile din insulele Pacificului este pierderea sistemului de scriere din Insula Paştelui înainte de a putea fi tradus. Când Insula Paştelui a fost vizitată prima oară, unii dintre băştinaşi, dintr-o populaţie de circa 6.000 de oameni, puteau să citească misterioasa scriere *rongo-rongo*, scrisă sau cioplită pe scânduri sau pe piatră. Scrierea părea să fie un alfabet silabic, unele din caractere reprezentând siluete umane şi alte figuri cu un desen simplu. După decimările provocate de sclavie şi boli, când

populaţia a fost redusă la circa o sută de supravieţuitori, toţi cei care ştiuseră cândva să le citească au murit şi, odată cu ei, secretul „alfabetului” ca şi conţinutul documentelor. Alte scrieri similare, la fel de indescifrabile, au fost descoperite în Insulele Caroline.

Alfabetul, sau mai degrabă scrierea silabică (fiindcă avea peste cinci sute de semne), reprezintă un mister poate chiar mai mare decât statuile din Insula Paştelui. După toate aparenţele, aceasta este înrudită cu scrierea unei culturi dispărute situată la antipozi faţă de Insula Paştelui, adică în Valea Indului din Pakistan, locul marilor oraşe Mohenjo-Daro şi Harappa, despre care se crede că au o vechime de 4500 de ani, antedatând cultura istorică a Indiei. Cultura din Valea Indului era răspândită pe toată Valea Indulu şi includea oraşele extrem de bine organizate şi foarte dens populate, cu sisteme complexe de alimentare cu apă şi eliminare a reziduurilor. Ea a luat sfârşit brusc în jurul anului 1500 î.e.n. fiind cucerită şi distrusă de invadatorii din nord, atât de brusc încât scheletele locuitorilor măcelăriţi au fost descoperite conservate la vechiul nivel al străzilor.

Cultura din Valea Indului este considerată a fi contemporană cu Sumeria antică, a cărei scriere o putem citi, dar scrierea din Mohenjo-Daro şi Harappa s-a dovedit indescifrabilă, deoarece limba propriu-zisă a dispărut odată cu oamenii care o vorbeau.

Distanţa terestră maximă dintre Valea Indului şi Insula Paştelui face cu atât mai incredibil faptul că multe din literele şi silabele inscripţiilor descoperite în Valea Indului pe sigilii folosite pentru ştampilare sau identificare, şi în Insula Paştelui pe „lemnele vorbitoare” (scândurile *rongo-rongo*) sau cioplite în piatră, seamănă atât de mult încât fac de neconceput o asemănare întâmplătoare sau datorată unei simple coincidenţe. Asemănarea este atât de apropiată încât, ţinând cont că inscripţiile din Insula Paştelui au adeseori o linie dublă, putem porni de la un semn din Valea Indului şi deduce care va fi echivalentul lui din Insula Paştelui.

Scrierea din Insula Paştelui a fost folosită până într-o perioadă relativ recentă iar unele tăbliţe de lemn au scăpat de distrugerile previzibile provocate de misionari. O propoziţie memorată a fost identificată de episcopul Jaussen din Tahiti prin intermediul unui supravieţuitor din Insula Paştelui care trăieşte în Tahiti. Fostul localnic al insulei a memorat conţinutul unei tăblite, dar nu mai reuşea să separe sunetele, arătând în mod repetat spre o frază care conţinea aceleaşi simboluri, traducându-le prin „Ei îşi înălţau rugăciunile către zeul Rangitea”. Dacă traducerea este corectă, aceasta nu face decât să sporească misterul, căci Rangitea se află în Friendly Islands, aflate într-o altă regiune a oceanului, la o distanţă de 1500 de mile.

Existenţa unei scrieri izolate pe o insulă situată la mii de mile de oricare continent, în cel mai mare dintre oceanele lumii, la o distanţă de o jumătate de circumferinţă terestră de o scriere similară aparţinând de India preistorică implică nu numai origini comune, dar şi o difuziune a culturii, şi constituie un indiciu concret privind călătoriile oceanice neconsemnate documentar din vremuri străvechi, de o amploare considerată până acum imposibil.

Cu toate acestea, dacă nivelul mării ar fi fost mai coborât, sau dacă masele de uscat ar fi fost aranjate altfel, astfel de călătorii, deşi lungi, ar fi fost posibile şi prin urmare ar fi înlesnit difuziunea culturală, rasială şi lingvistică în ţinuturile de coastă de pe întreaga planetă.

VIII. ZEII MĂRILOR

Majoritatea antropologilor acceptă ideea că strămoşii amerindienilor au plecat cândva din Siberia peste Strâmtoarea Bering, pe atunci îngheţată, şi în cele din urmă au populat America începând cu Alaska până în extremitatea sudică numită Tierra del Fuego, cu triburile sălbatice şi imperiile civilizate găsite în America de primii exploratori europeni. Toată lumea pare convinsă de acest lucru cu excepţia indienilor înşişi, atât cei din trecut cât şi cei de acum, care au conservat tradiţii orale, scrise şi pictoriale privind provenienţa lor, niciuna dintre ele neavând nicio legătură cu Siberia.

Aztecii din Mexic, toltecii, care i-au precedat, mayaşii şi alte triburi din America Centrală considerau că se trag dintr-o insulă situată în marea de est şi numită Aztlán sau Atlán (spre eterna satisfacţie a susţinătorilor tradiţiei Atlantice). Ei descriau chiar, în documentele arhivate după cucerirea spaniolă, când tradiţia era încă proaspătă, locul unde strămoşii lor au debarcat pe coasta mexicană (aproape de Vera Cruz) şi cum şi-au adus cu ei nepreţuitele lor cărţi şi picturi. Episcopul Landa, enigmaticul instigator la distrugerea arhivelor mayaşe, care mai târziu a studiat rămăşiţele, a consemnat la un moment apropiat de cucerirea iniţială a Yucatánului că toate tradiţiile din această peninsulă indică *o origine estică şi străină* a populaţiei. Cei care au transcris printre primii documentele mayaşe au raportat următoarele: „Băştinaşii cred că strămoşii lor au *traversat marea* printr-o trecătoare care s-a deschis pentru ei”. Mayaşii quiché din Guatemala, consemnează în cronica lor, *Popol Vuh*: „Cei trei fii ai regelui Quiché au făcut o vizită într-o ţară situată la est, de unde vin strămoşii noştri”.

Printre indienii din Statele Unite există o larg răspândită tradiţie a imigrării, de regulă pe calea mării, dinspre est. Indienii din regiunea Marilor Lacuri credeau că strămoşii lor au trăit cândva spre „soare-răsare”.

Tradiţiile hopi relatează migraţia lor din sudul tropical şi povestesc că la un moment dat au scăpat de distrugere trăind sub mare, în vreme ce alţii au scăpat de inundarea celei de-a „treia lumi” traversând marea pe plute uriaşe din papură.

Indienii len-lenapi din Delaware credeau că vin din „prima ţară… de dincolo de marele ocean” şi, potrivit tradiţiei sioux: „Triburile de indieni erau altă dată unul singur, şi toţi trăiau împreună pe o insulă… către est sau răsărit…” şi că au sosit în noua ţară plutind „vreme de săptămâni” în canoe uriaşe. Indienii Iowa se referă şi ei la o insulă ca punct de origine într-o legendă care spune: „La început toţi oamenii trăiau pe o insulă unde se naşte steaua zilei”.

În America de Sud, preincaşii chimu, care au dezvoltat o civilizaţie avansată pe coasta vestică a Perú-ului, construind un oraş imens, Can Chan, ale cărui ruine se întinde pe mai bine de 28 de kilometri pătraţi, spuneau că strămoşii lor au sosit pe mare, cu o mare flotă de canoe lungi.

Deşi nu sunt de acord cu legendele pitoreşti ale indienilor privind punctul lor de origine, antropologii au acceptat faptul că indienii nu îşi au originea pe continentul american. Unul din motivele cele mai pertinente pentru apariţia relativ recentă a omului în Lumea Nouă este absenţa unor fosile de maimuţe antropoide mari sau de alte specii înrudite cu humanoizii în America. Un altul este faptul că urmele prezenţei omului aici au o vechime estimată între 10.000 şi 30.000 de ani, în vreme ce proto-omul din Africa şi Asia ajunge la o vechime de un milion şi jumătate de ani.

Până şi cifra de 10.000 de ani a fost considerată exagerată pentru vechimea prezenţei omului în America. Când resturile fosile ale unui „buffalo” monstruos (*bos americană*), dispărut de 10.000 de ani, au fost găsite în anii douăzeci în apropiere de Folsom, New Mexico, cu un

vârf de săgeată fin prelucrat înfipt între oase, „experţii” au proclamat că e vorba de un vârf de săgeată din cele folosite de indieni care fusese adusă acolo de cine ştie ce animal rozător. Ulterior, când un alt vârf de săgeată a fost găsit într-una din coastele unui alt *buffalo*, opinia a început să se schimbe şi în cele din urmă s-a stabilit că omul de Folsom a fost unul dintre primii locuitori ai continentului american. Alte urme ale omului preistoric au ieşit la iveală în diferite zone ale Statelor Unite, cum ar fi cea de pe coasta dinspre Atlantic a Floridei, unde au fost găsite fosile de tigri şi cămile printre obiecte de ceramică şi unelte de piatră fabricate de om.

Deşi în general se consideră că încă înainte de apariţia omului, caii au dispărut de pe continentul american, oase de cai primitivi şi de oameni au fost găsite *împreună* în mai multe peşteri (Fell Cave, Cerro Sota şi Pallo Aike) din regiunea strâmtorii Magellan în anul 1938, şi care mai târziu au fost datate cu 9.000 de ani în urmă.

În America de Sud se întâlneşte o sugestie şi mai surprinzătoare privind vechimea omului. În apropiere de Pisco (Perú), cam în vecinătatea marcajelor de la Nazca, printre ruinele a doua oraşe de coastă construite mai ales din piatră de porfir (descoperite de arheologul peruvian dr. Julio Tello), s-au găsit obiecte de ceramică decorate cu reprezentări de lama. Aceste animale sunt reprezentate ca având câte cinci degete la fiecare picior, în loc de două, sau de copită despicată, aşa cum are lama din zilele noastre.

Amintirile despre elefanţii şi mastodonţii dispăruţi ar putea explica motivele cu elefanţi din arta mexicană antică precum şi faimoasa „movilă a elefantului” din Wisconsin. Aceeaşi deducţie se poate face şi pornind de la reprezentările de toxodon, un mamifer despre care ştim că a existat în această zonă în epoci îndepărtate, pe obiectele de ceramică găsite la Tiahuanaco, în Bolivia. Siluete semănând cu dinozauri au fost găsite zgâriate pe aflorimentele de rocă şi bolovanii din Valea Amazonului iar modele mici de dinozauri au fost excavate în centrul

Mexicului. Pe frizele templelor din Mexic şi America Centrală au fost găsite reprezentări de dragoni şi de şopârle enorme.

Bineînţeles că pictogramele amazoniene pot fi doar nişte reprezentări de monştri sau de şopârle stilizate ca în China şi, la drept vorbind, dragonii mayaşi chiar seamănă cu dragonii chinezeşti, într-o măsură uluitoare. Dar oricare ar fi elementul temporal al prezenţei omului în America, devine tot mai evident că acesta se află aici de foarte multă vreme, în orice caz de suficient timp ca să fi intrat în contact şi să fi fost influenţat şi de alte culturi în afară de cele din Siberia, via Strâmtoarea Bering.

Printre naţiunile cele mai avansate din punct de vedere cultural din America antică persistă o tradiţie ciudată despre vizitele repetate ale unor zei, semizei şi învăţători albi. În Mexicul antic este vorba de „zeul blond" Quetzalcoatl, asociat cu planeta Venus, care prefera ofrandele de flori, în locul sacrificiilor umane oferite zeilor mai „bruneţi" din acea perioadă. Quetzalcoatl este creditat cu faptul că i-a învăţat multe dintre artele civilizate pe predecesorii aztecilor şi se spunea că vine dintr-un loc situat în marea estică, denumită Tula, Tollán sau Hue Hue (vechi, vechi) Tlapallan. Pe lângă barbă şi pielea deschisă la culoare, Quetzalebatl mai era renumit pentru faptul că purta veşminte lungi împodobite cu cruci brodate.

Un zeu similar, cu acelaşi trecut, era venerat în ţinuturile mayaşe precum Kukulkán. Atlantologii consideră legenda Quetzalcoatl-Kukulkán un element esenţial al teoriei atlanteene, în timp ce alţii consideră că acesta ar fi putut avea o origine minoică, feniciană, cartagineză, romană sau scandinavă, iar irlandezii, cu un entuziasm celtic nestăvilit, cred că el ar fi putut fi sfântul Brendan, care a pornit însoţit de călugări într-o expediţie din portul irlandez Tralee, navigând spre vest în anul 484, expediţie din care nu s-a mai întors, sau că ar fi fost puternicul şef al războinicilor irlandezi, Chuchulain, datorită similarităţii de nume cu Kukulkán.

Tradiţiile mayaşe amintesc şi de alţi învăţători cu

pielea albă care au venit şi s-au întors în „insula sau ţinutul din marea unde răsare soarele”. Populaţia quiché din Guatemala îl numea pe zeul-învăţător Gucumatz. Itzamna, zeul mayaş al medicinei, al scrisului şi al cărţilor, pare a fi un alt exemplu cultural important pentru America antică. În Columbia, zeul soarelui la populaţia chibcha din Bochica seamănă cu Quetzalcoatl în atributele sale de învăţător şi promotor al civilizaţiei. Totuşi, un aspect neobişnuit al legendei bochicane este faptul că zeul şi soţia sa au venit în Columbia dinspre est călare pe cămile. Same, învăţătorul semidivin a cărui amintire a fost păstrată de indienii din Brazilia, cel care i-a învăţat agricultura şi magia, ar fi venit şi el de peste ocean, din locul în care răsare soarele. Ca şi Quetzalcoatl şi ceilalţi învăţători misterioşi, el poseda o barbă albă, atipică pentru indieni.

O legendă întrucâtva diferită dar la fel de interesantă fost transcrisă în spaniolă de către episcopul de Chiapas în 1691, după ce acelaşi episcop a provocat arderea cărţilor mayaşe originale, din care şi-a extras informaţiile. Relatarea se referă la un grup de colonişti cu veşminte lungi, sosiţi în ţinuturile mayaşe la o dată calculată de episcop şi de ajutoarele sale ca fiind în jurul anului 1.000 î.e.n. Ei erau conduşi de un semizeu numit Votan, uneori considerat nepotul lui Quetzalcoatl, şi se spune că aceştia au făcut căsătorii mixte cu mayaşii şi au întemeiat oraşul Palenque. O parte foarte interesantă a legendei lui Votan relatează că acesta s-a întors de mai multe ori în ţinutul său de origine de peste ocean pentru a aduce şi mai mulţi adepţi.

Aceste legende persistente s-ar putea dovedi un factor crucial în prăbuşirea Imperiului Aztec şi mai târziu al oraşelor mayaşe sub asaltul spaniolilor căci, printr-o incredibilă coincidenţă, Cortez şi armata sa de conchistadori au sosit în „anul-nume” *ce-acatl* (o trestie) al zeului Quetzalcoatl, ca şi cum acesta s-ar fi întors de ziua sa de naştere, exact aşa cum spusese zeul că se va întoarce într-o bună zi, atunci când plecase cu corabia către Hue Hue Tlapallan. Când aztecii au văzut pielea

palidă a spaniolilor, au fost aproape siguri că aceştia erau solii lui Quetzalcoatl şi că Cortez sau poate blondul căpitan Alvarado, pe care l-au numit Tonantiuh (Copilul Soarelui), era fie zeul însuşi, fie o rudă apropiată. La începutul confruntărilor, aztecii, care de regulă erau o naţiune combativă şi războinică, au fost foarte derutaţi şi divizaţi în măsura în care în subconştient simţeau că războiul ar putea fi împotriva voinţei zeilor, un fenomen care nu e restrâns strict la acea perioadă.

Uriaşul Imperiu Incaş, care se întindea din Columbia până în Chile şi în interiorul continentului sud-american până în Bolivia, care avea, după unele estimări, circa douăzeci de milioane de locuitori bine înregimentaţi şi conduşi de o guvernare proto-socialistă, acest imperiu deci s-a prăbuşit din acelaşi motiv. Se spune că zeul şi învăţătorul lor, Viracocha (Marea bătută de vânturi), ar fi venit de la marele ocean şi s-ar fi întors într-un ţinut situat la vest – o inversare a legendei Quetzalcoatl-Kukulkán. Când peruvienii antici au fost atacaţi pe neaşteptate de către spanioli, ei nu au putut să scape de sentimentul că Pizarro şi oamenii săi erau într-un fel înrudiţi cu Viracocha. Voinţa lor de a rezista a fost şi mai mult afectată de o profeţie făcută de al doisprezecelea inca, Huayna Capac, care a prezis pe patul de moarte că, sub domnia celui de-al treisprezecelea inca, nişte „bărbaţi albi vor veni de sub Soare şi-i vor cuceri pe peruvieni”.

Incidenţa profeţiei amestecată cu tradiţiile unor binefăcători de origine divină veniţi de pe mare este unul dintre aspectele cele mai neobişnuite ale cuceririi civilizaţiilor amerindiene. Sora ultimului împărat aztec, prinţesa Papantzin, a prezis şi ea corect apariţia unor zei albi de pe mare, din largul coastei Mexicului, o profeţie care l-a afectat atât de mult pe fratele ei, Montezuma, încât atunci când au sosit spaniolii, el a fost incapabil să mai acţioneze. Chilám Balám „mare preot al mayaşilor, a prezis că la sfârşitul celei de-a treisprezecea epoci oamenii albi vor veni din nou în Yucatán.

Se mai cunoaşte o profeţie aztecă, potrivit căreia

după venirea oamenilor albi şi distrugerea vechilor zei şi a templelor lor, va veni o vreme când vechii zei şi vechea stăpânire vor dobândi din nou puterea în valea Mexicului, o profeţie care continuă să fie păstrată de unele triburi de indieni neasimilate, oricât de incertă ar fi data confirmării ei.

În timp ce-şi continuau cuceririle în America antică, spaniolii au găsit reminiscenţe ale unor rase de coloraturi diverse. Într-un oraş numit Atlán, de pe coasta panameză dinspre Atlantic, ei au găsit locuitori cu pielea deschisă la culoare, ale căror soţii aveau pielea asemănătoare cu a femeilor din Spania, dar, în entuziasmul acestei descoperiri, toate celelalte comentarii antropologice s-au pierdut (dacă au existat într-adevăr).

Triburi de oameni cu pielea aproape neagră şi extrem de războinici au fost întâlnite în junglele din America de Sud şi, când au ajuns în Perú, spaniolii au observat că aristocraţia ereditară din Imperiul Incaş avea pielea extrem de albă, cu părul şaten, roşu sau blond, în vreme ce frumoasele Fecioare ale Soarelui erau considerate de cuceritorii spanioli ca având pielea cea mai albă dintre toate.

Peruvienii antici îşi mumificau morţii, ca şi egiptenii, şi se foloseau cam de aceleaşi metode generale, cum ar fi eviscerarea, îmbălsămarea şi dotarea mumiei cu obiecte de valoare pentru călătoria spre cealaltă lume. Această tradiţie foarte grijulie a provocat în mod firesc jefuirea şi devalizarea mormintelor din Egipt şi Perú timp de generaţii. În cazul Perú-ului, aceasta a condus la o descoperire arheologică surprinzătoare: mulţi dintre peruvienii antici aveau părul arămiu sau blond cenuşiu, exact la fel cum spaniolii îi văzuseră în viaţă.

Alte figuri bărboase, cu trăsături atipice pentru băştinaşi, uneori în grupuri, pot fi văzute săpate pe ruinele mayaşe de la Chichén Itzá din Yucatán şi la Très Zapotes şi La Venta din apropiere de Vera Cruz; precum şi pe numeroasele figurine din piatră şi lut dezgropate recent în Mexic şi America Centrală, având de asemenea trăsături

ne-indiene, adesea cu caracteristici semitice, în vecinătatea localităţii Vera Cruz, unde au fost identificate aceste statui, sculpturi şi plăci, s-au mai găsit şi nişte capete enorme din bazalt, cu trăsături pronunţat negroide. Aceste capete uriaşe, unele cântărind în jur de 24 de tone şi înalte de peste 1, 80 metri, au fost excavate la Très Zapotes, unde se scufundaseră în solul junglei. Ele seamănă cu nişte capete cu coifuri găsite la La Venta, în statul Tabasco, din apropierea mării. Mai spre interior, printre ruinele de la Monte Albán, o friză cu dansatori sculptată pe blocurile de construcţie arată ambele tipuri de trăsături rasiale non-indiene: negroidă şi semită.

Aceste sculpturi şi obiecte mai mici (inclusiv jucăriile sau machetele cu roţi) sunt în general asociate culturii olmece, cea mai veche civilizaţie atribuită în prezent Mexicului. Contemplând juxtapunerea diferitelor rase ne-indiene, ne amintim de menţiunea din cronica mayaşă - *Popol Vuh* – privind un fost ţinut „unde albii şi negrii locuiau împreună în pace”, ceea ce, în paranteză fie spus, constituie o observaţie neobişnuită pentru un continent ai cărui locuitori nu sunt nici negri, nici albi.

Constance Irwing, autoarea cărţii *Fair Gods and Stone Faces* (Zei blonzi şi chipuri de piatră) oferă o explicaţie plină de imaginaţie pentru aparentul anacronism rasial din Mexicul antic. Ea sugerează că oamenii cu înfăţişare semită portretizaţi pe frize şi statuete erau negustorii fenicieni, o supoziţie susţinută de tipul de îmbrăcăminte, încălţăminte şi de căştile purtate de aceştia, sau, mai târziu, fugari cartaginezi scăpaţi de distrugerea Cartaginei de către romani. În opinia aceleiaşi autoare, dansatorii negroizi de la Monte Albán şi capetele colosale de la La Venta şi Tres Zapotes reprezintă africani care au venit odată cu cartaginezii, probabil ca sclavi. Aceasta nu ar explica totuşi de ce capetele colosale îi reprezentau pe africani, a căror presupusă condiţie de sclavie nu ar fi justificat glorificarea la un nivel comparabil cu al statuilor faraonilor din Egipt. Şi, în sfârşit, în afară de misterul rasial al capetelor uriaşe, trebuie să ne întrebăm dacă

aceste capete făceau parte din nişte coloane imense, asemenea coloanelor de sprijin „atlanteene” de la actualul sit arheologic din localitatea mexicană Tula, sau dacă erau părţi ale unor statui care au dispărut sau nu au mai fost asamblate niciodată.

Curentele Oceanului Atlantic ar fi înlesnit, este adevărat, călătoria în sens unic către cele două Americi pe ruta sudică a curentului nord-atlantic, părăsind ţărmurile vestice ale Europei cu curentul Canarelor şi, cu ajutorul vânturilor dominante, prinzând curentul ecuatorial nordic pentru a naviga către coasta nord-estică a Americii de Sud sau, prin Antile în Marea Caraibelor, unde se putea debarca în Venezuela, Columbia şi coasta Americii Centrale, până în Yucatán şi în jurul peninsulei Yucatán, în Vera Cruz. Aceasta ar explica numeroasele mistere cum ar fi tezaurele de monede romane găsite în Venezuela, sutele de inscripţii feniciene din Brazilia şi enigmele de la La Venta şi Tres Zapotes. Ar explica, de asemenea, renumitele vestigii ale culturilor mediteraneene şi de alte origini de pe coasta Statelor Unite, începând cu Florida şi până spre oraşul Mâine, la care călătorii dinspre sud ar fi ajuns uşor datorită Curentului Golfului şi a vânturilor.

Reciproc, Curentul Golfului care curge spre nord şi Curentul Atlanticului de Nord ar fi putut în mod logic să-i poarte pe amerindieni în Europa, aşa cum se pare că s-a întâmplat în primul secol al erei noastre, când o canoe lungă ocupată de nişte bărbaţi cu pielea arămie veniţi din necunoscut au ajuns la ţărmul nordic al Europei venind prin Marea Nordului, au fost luaţi în custodie şi prezentaţi ca sclavi proconsulului roman Metellus Cellar. Există chiar şi un bust al unuia dintre aceşti călători transatlantici, ale cărui trăsături, în stilul reprezentativ al romanilor, prezintă categoric caracteristici ale indienilor americani. Chiar şi Cristofor Columb a observat două cadavre aduse la ţărm în Galway (Irlanda), într-o barcă lungă, care semănau cu nişte „chinezi” dar erau foarte probabil indieni sau eschimoşi.

Coloniştii vikingi din Groenlanda şi vizitatorii timpurii

ai Americii s-ar fi putut folosi şi ei de curenţii favorabili (curenţii de est şi de vest ai Groenlandei care merg spre vest şi curentul Labrador, care merge în josul coastei Newfoundland, de unde puteau pătrunde cu uşurinţă în Golful St. Lawrence spre Noua Scoţie, Insula Newfoundland şi alte puncte sudice de-a lungul coastei.

În pofida faptului că astfel de călătorii peste Atlantic, în special prin nord şi din vestul Africii spre Brazilia au o durată mai scurtă decât cele efectuate de locuitorii insulelor din Marea Sudului în ambarcaţiuni mai mici, pe continentul american persistă o reticenţă îndelungată privind acceptarea ca adevărate a oricăror relatări ale unor călătorii transatlantice înainte de Columb. Charles Michael Bowen, care a cercetat subiectul călătoriilor timpurii spre America, a inventat termenul „principiul NEIC" care ar însemna „niciun european înainte de Columb". În cartea *Ei toţi au descoperit America*, el reconstituie detaliat călătoriile precolumbiene probabile şi destul de bine documentate ale lui Cortereal din Portugalia (1477), prinţul scoţian Henry Sinclair şi fraţii Zeno din Veneţia (1395), norvegianul Paul Knutson (1355), prinţul Madoc din Ţara Galilor (1171), episcopul Eric Gnupsson, trimis de Vatican în 1121, islandezul Thorfinn Karlseffni (1010), vikingii Leif (1003) şi Thorvald Ericsson (1007), ca şi alţi călători transatlantici, cu mai puţine mărturii şi mai îndepărtaţi în negura timpurilor.

Triburile şi naţiunile americane au consemnat aceste vizite dinspre mare ca legende, în timp ce vizitatorii s-au întors acasă şi au scris despre locurile pe unde au fost, cu unele exagerări explicabile. Scandinavii au păstrat cronici despre Groenlanda (care acum nu mai e deloc verde, chiar dacă pe atunci era mai cald şi fostele sate, construite din piatră, se află şi acum sub stratul de gheaţă), Vinland, ţara strugurilor (probabil Noua Anglie), în timp ce ţara unde sfântul Brendan a descoperit o colonie de călugări irlandezi, emigraţi anterior, pare a fi Bermuda, Bahamas, Antilele Mari sau chiar coasta de est a Floridei.

Mai multe locuri din Lumea Nouă, pe lângă denumiri

ca Indiile de Vest, indieni etc., îşi datorează numele faptului că europenii le-au dat numele unor ţinuturi legendare despre care se spunea că s-ar afla în vecinătatea celor pe care tocmai le descoperiseră. Acestea sunt Antilele, versiunea englezească pentru Antilla, care ar putea fi înrudită chiar cu Atlantida, şi cuvântul Brazil sau Hy Brazil, o misterioasă ţară vestică, de origine irlandeză. În mod destul de ciudat, expresia enigmatică Hy Brazil (*I BRZL*) înseamnă „insula de fier" în limbile semitice antice, grupul de litere B-R-Z-L continuând să însemne „fier" în ebraica modernă. Cuvintele „Isle of Iron" (Insula de fier) repetat ca denumire a unui ţinut vestic de către irlandezii care nu cunoşteau sensul expresiei, par să reprezinte o denumire potrivită pentru Brazilie bogată în fier, ţara care atunci când a fost descoperită a primit numele misterioasei „insule a fierului".

Se poate ca expediţii chineze să fi vizitat America de Nord dinspre vest. Regele Hai (circa 2250 î.e.n.) descrie o traversare a „Marelui Ocean de Est" şi o lungă călătorie spre sud de la locul de debarcare, incluzând o excursie către interior spre o „mare vale luminoasă, cu pereţii din piatră" – presupusă a fi Marele Canion.

Un alt voiaj transpacific mai sudic în jonci de mari dimensiuni, a fost consemnată de preotul budist chinez Hwui Shin, în secolul al V-lea e.n., în timpul perioadei care în istoria chineză este cunoscută sub numele de Cele Şase Dinastii. El a denumit ţinuturile pe care le-a vizitat peste mare Fusang, termenul chinezesc pentru „arborele de aloe", iar descrierea pe care a făcut-o pare să se refere la Mexic (unde există arbori de aloe) şi America Centrală.

Călătoriile din Orient, cum ar fi cea a lui Hwui Shin şi altele mai de demult, ar putea explica influenţa remarcabilă a „dragonului" în arta mexicană antică, ca şi reprezentările lotusului, ale svasticii (pe care chinezii o numeau „inima lui Buddha" cu peste două mii de ani înainte ca Hitler să fi auzit de ea) şi ale altor motive orientale.

Orientalii care au adus motivul mitologic al

dragonului, ca şi (probabil) călătorii din ţinuturile mediteraneene antice, se poate să fi văzut „bizonul” american, care trebuie să li se fi părut extraordinar, ca un adevărat dragon. Un comentariu scris în turca veche pe latura americană a hărţii lui Piri Reis vorbeşte despre „monştri lungi de şapte şchioape, care între ochi aveau o distanţă de o şchioapă. Dar sunt nişte animale nevătămătoare…”

Niciunul din mesajele sau vestigiile care ar fi putut fi lăsate pe continentele americane de către călătorii antici sau de coloniştii anteriori lui Columb nu a fost acceptat. Majoritatea exemplelor au fost considerate înşelătorii. Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă vestita Piatră Kensington, dezgropată în 1898 de un fermier din Minnesota. Presupusă a fi o cronică a călătoriei geţilor, suedezilor sau norvegienilor din „vestul Vinlandei”, ea descrie un atac asupra taberei lor şi un apel la ajutor. Faptul că piatra a fost descoperită de descendenţi ai vikingilor dintr-o comunitate scandinavă probabil că nu a fost cel mai neînsemnat motiv pentru respingerea sa, după controverse care au durat mai multe generaţii, de către ne-scandinavi. Mai greu de explicat din perspectiva mândriei etnice sau naţionale este cazul miilor de inscripţii feniciene sau cartagineze din Brazilia, dintre care una, o tabletă de piatră găsită în statul Paraiba în 1872, extrem de controversată de atunci, poartă inscripţia „Suntem… din Sidon… Negoţul ne-a adus pe acest ţărm îndepărtat, o ţară a munţilor…” şi spune că zece au fost corăbiile care au navigat dintr-un port fenician din Golful Aqaba, destul de aproape de poziţia actuală a portului israelian Elath. Deşi a fost multă vreme considerat un fals, pare ilogic ca brazilienii să falsifice cu atâta scrupulozitate nişte inscripţii feniciene şi apoi să le îngroape în locuri îndepărtate. O autoritate în limbile semitice, profesorul Cyris Gordon, declara în 1968 că, după părerea sa, un falsificator obişnuit nu ar fi avut de unde să cunoască anumite aspecte ale scrierii feniciene, care nu le erau cunoscute filologilor în 1872.

Şi mai dificil de contrafăcut ar fi reprezentarea sculptată a unei corăbii care seamănă cu un vas antic fenician sau minoic, incizată pe o stâncă din lacul Assawompset din Massac Kussetts. Dificultatea în acest caz ar consta în faptul că uriaşul bolovan sculptat se află sub apă şi a fost dezvăluit doar temporar, atunci când nivelul apfei a coborât în timpul secetei din 1957. Trebuie remarcat că dacă nivelul mării ar fi fost considerabil mai coborât într-o anumită perioadă din trecutul îndepărtat, nivelul apelor interioare ar fi fost şi el mai scăzut, explicând prin urmare nu numai această sculptură a unei corăbii antice, în prezent sub apă, dar şi clădirile subacvatice din lacurile aflate în anumite zone din Noua Anglie şi din Haiti. Vestigii ale incursiunilor unor culturi preistorice în America de Nord ar avea prin urmare tendinţa de a fi găsite sub apă, pe platforma continentală şi sub apele golfurilor şi strâmtorilor din apropierea coastelor.

În tot cazul, pe uscat s-au făcut mai multe descoperiri în locuri extrem de distanţate, indicând întemeierea unor aşezări în estul Statelor Unite de către oameni aparţinând unei culturi mediteraneene sau, probabil atlantice. Astfel de reminiscenţe sunt atât de neaşteptate încât se întâmplă frecvent să nu fie recunoscute şi să sufere tot soiul de modificări, denaturări şi distrugeri înainte de a fi studiate în amănunţime.

Un bun exemplu îl constituie clădirile megalitice de pe Mistery Hill (Dealul Misterios) din North Salem (New Hampshire, unde, la o distanţă de circa 25 de mile de actuala linie de coastă, douăzeci şi două de structuri din piatră ruinate se află pe vârful unei coline de 60 de metri înălţime. Aceste structuri, iniţial denumite Peşterile lui Pattee, deoarece Jonathan Pattee a fost primul colonist cunoscut care a ocupat dealul, au fost pur şi simplu încorporate de către acesta în sistemul lui de magazii şi pivniţe, fără să se gândească la vechimea lor sau la felul în care ajunseseră acolo. Ulterior, clădirile din piatră au avut o soartă arheologică obişnuită – au fost folosite pe post de

cariere de piatră, în acest caz pentru construirea canalizării localităţii Lawrence (Massachusetts).

În cele din urmă, ce a mai rămas din ruine a fost achiziţionat de către Asociaţia pentru Cercetarea Antichităţilor din Noua Anglie care, sub conducerea lui Robert Stone, desfăşoară un program continuu de cercetare pentru a stabili identitatea şi vârsta clădirilor, pentru care s-a stabilit cu aproximaţie o origine între anii 1225 şi 865 î.e.n.

Teoriile privind constructorii acestor culoare, tuneluri, camere, menhire, dolmene şi pietre de sacrificiu, construcţii megalitice netencuite, le atribuie fenicienilor, cartaginezilor, minoicilor, călugărilor irlandezi sau chiar indienilor sau, cum a spus un critic care încerca să explice identitatea celor care au conceput planul aparent haotic al ruinelor, „beţivilor indieni”.

Robert Stone este de părere că acestea sunt structuri megalitice similare cu cele descoperite în Peninsula Iberică, mai ales în Portugalia, şi seamănă cu clădirile preistorice din Malta, Sardinia şi alte insule mediteraneene.

Nicio scriere identificabilă nu a fost până acum tradusă de pe Mistery Hill, deşi au fost găsite litere sau simboluri care par să semene cu alfabetul fenician sau cu unul similar. Alte litere cu aspect fenician au fost descoperite la Mechanicsburg, Pennsylvania, începând cu 1948, când au fost găsite circa o mie de pietre gravate, marcate nu cu inscripţii, ci cu litere feniciene singulare. Charles M. Boland, care a studiat problema împreună cu dr. William Strong din Mechanicsburg, sugerează că aceste ciudate pietre gravate au fost tăiate intenţionat pentru a se asambla laolaltă, în conformitate cu o codificare alfabetică.

Uneori, ceea ce anterior s-a crezut că ar fi petroglife sau inscripţii indiene de dată recentă s-a constatat că reprezintă cuvinte inteligibile în feniciană sau minoică, ori un limbaj similar. Un exemplu fascinant este o piatră

găsită în 1885 aproape de Morganton, în comitatul Loudon din Tennessee, despre care s-a crezut că ar fi o inscripţie în limba cherokeză, dat fiind că naţiunea cherokee din Georgia şi-a dezvoltat propriul alfabet înainte de a fi exilată spre vest. Cu toate acestea, deşi literele seamănă într-adevăr cu unele semne ale scrierii cherokee, când piatra este întoarsă cu susul în jos, se poate citi inscripţia „Pentru Jehu”, în canaanită, aşa cum remarcă dr. Cyrus Gordon de la Universitatea Brandeis, o autoritate în civilizaţiile şi limbile antice. Este încă un exemplu ilustrativ de savanţi care s-au uitat la o inscripţie întoarsă invers timp de optzeci şi cinci de ani.

Mai recent, Manfred Metcalf, un lucrător civil de la Fort Benning, Georgia, în timp ce culegea pietre pentru un grătar în aer liber, a găsit una cu o inscripţie, care a fost în cele din urmă identificată de dr. Gordon şi de dr. Joseph Mahan de la Muzeul de Artă Columbia ca fiind o inscripţie minoică, cuprinzând numere şi simbolul minoic al securii duble.

Mai sunt şi alte relatări despre descoperiri şi locuri încă necatalogate care îşi datorează supravieţuirea migraţiei populaţiei din zonele rurale ale Noii Anglii spre oraşele din vest, ca şi spre centrele urbane din est. Terenurile agricole au fost acoperite din nou de vegetaţia sălbatică şi, în acest proces, artefacte americane având o vechime comparabilă cu Epoca Bronzului sau Epoca Pietrei au fost uitate sau au rămas nedescoperite şi neidentificate. Tocmai în aceste locuri, ca şi pe fundul lacurilor, râurilor şi a apelor de coastă de deasupra vechii linii a ţărmului, pot fi găsite în America de Nord alte reminiscenţe ale culturii megalitice sau preindiene.

Mai multe piramide de piatră în trepte, ocolite de puţinii indieni seminole care susţin că le-ar fi văzut, au fost raportate în mlaştinile Big Cypress din Everglades, la sud-vest de Okeechobee, la nord de autostrada dintre Fort Lauderdale şi Naples (Florida) şi în porţiunea de şosea denumită „Aleea aligatorilor”.

Astfel de movile sau piramide au fost construite de

preindieni sau de indienii caloosa care au lăsat movilele piramidale acoperite cu cochilii de scoici precum şi obiecte de ceramică şi de podoabă sofisticate pe coasta şi pe insulele Floridei, şi care s-ar putea să fi fost ei înşişi urmaşii direcţi ai unei culturi mai vechi.

Pe măsură ce devine evident că arheologia americană este mult mai veche decât s-a considerat anterior, descoperirile mai vechi sunt reexaminate şi reevaluate. În Virginia de Vest, într-o misterioasă peşteră montană din Valea Kanawha, aproape de Chelyan, în vecinătatea unui zid de piatră lung care însoţeşte creasta muntelui Carbon, o mare statuie de lemn a fost descoperită în 1896, reprezentând o femeie care ţinea în braţe un pui de bizon. Indienii cherokee şi shawnee din partea locului nu obişnuiau să cioplească statui de mari dimensiuni în lemn, iar când au fost întrebaţi cine construise zidul, au răspuns în maniera indienilor sud-americani că o rasă albă a locuit cândva în acea vale, înaintea lor. Această „Madona cu bizonul” a dat naştere ulterior teoriilor privind domesticirea de către indieni a bizonilor pentru hrană, piele şi transport al oamenilor şi materialelor.

Civilizaţia constructorilor de movile reprezintă o altă descoperire arheologică nu mai puţin misterioasă fiindcă este mai la îndemână, deşi o mare parte din dovezi dispar cu repeziciune sub asaltul timpului şi al buldozerelor.

Primii colonizatori ai zonei centrale şi sudice a Statelor Unite au găsit movile şi piramide trunchiate pe întreg cuprinsul văilor Mississippi şi Ohio, şi aproape pe toate cursurile de apă din Midwest şi regiunea golfului. Unele erau uriaşe, cum ar fi Movila Cahokia din Illinois, care acoperea 6,5 hectare şi era înaltă cât o clădire cu zece etaje, altele erau mai mici şi serveau se pare drept amenajări funerare, unele având formă de animale [Movila Şarpelui din apropiere de Louden (Ohio), este cea mai mare reprezentare de şarpe din lume cu fălci deschise lungi de 18 metri], în timp ce altele constituiau platforme înalte pentru nişte temple dispărute. Altele par să fi fost platforme individuale pentru grupuri de clădiri sau oraşe

întregi protejate cu ziduri din pământ. Dr. James Ford de la Muzeul American de Istorie Naturală, referindu-se la dimensiunile unui „oraş-movilă” de la Poverty Point, Louisiana, cu datări cuprinse între anii 1300 şi 200 î.e.n., a calculat că are un volum de 35 de ori mai mare decât al Marii Piramide egiptene.

La început, primii colonizatori au ignorat movilele, exceptând situaţiile când acestea le asigurau refugiu temporar împotriva inundaţiilor sau în circumstanţe presante legate de supravieţuia. Când au ajuns să-i întrebe pe indieni despre movilele cu pricina, li se răspundea în general că acestea fuseseră construite cu mult timp în urmă de către popoare antice a căror identitate le era necunoscută chiar şi indienilor. Colonişţii au distrus sau au ras de pe faţa pământului multe movile atunci când şi-au curăţat terenurile agricole sau au construit peste sau în jurul movilelor. Mai târziu, ei au făcut săpături în ele, căutând comori. Un complex de movile îşi datorează supravieţuirea faptului că a fost încorporat într-un teren de golf din Newark (Ohio).

În timpul secolului al XIX-lea, interesul pentru constructorii de movile a cunoscut un crescendo în tinerele State Unite ale Americii, care nutreau dorinţa de a avea propriile tradiţii de o vechime cât mai mare. În antrenantul său studiu *The Moundbuilders of Ancient America* (Constructorii de movile din America antică), Robert Silverberg a sesizat un entuziasm exagerat la o parte din cercetătorii acelei epoci care, observând neobişnuitele sculpturi, efigii de animale, obiecte din cupru, căşti, şi pietre semipreţioase – jad şi perle – descoperite în movile, au văzut în constructorii de movile populaţii extrem de variate cum ar fi atlanţii, galezii sau chiar şi cele zece triburi rătăcite ale Israelului. Ei au atribuit acestor misterioşi preindieni oraşele uriaşe, domesticirea bizonului *şi* a mastodontului şi au presupus că aceste ajutoare de origine animală au contribuit la construirea enormelor movile şi ridicături de pământ.

Generaţiile care au urmat au cercetat cu mai multă

îndoială problema constructorilor de movile şi unele opinii pertinente împărtăşesc punctul de vedere al lui Silverberg, conform căruia movilele au fost ridicate de strămoşi mai avansaţi ai indienilor care mai târziu au uitat de ei sau au regresat cultural mai jos de stadiul organizatoric necesar pentru continuarea construcţiilor.

Un anumit scepticism s-a născut în legătură cu descoperirile din mii de movile care au fost deschise şi jefuite în ultimii 160 de ani. Într-o movilă antică din Wisconsin s-a găsit o interesantă brăţară de argint cu nişte litere care, la examinare, s-a constatat că formau cuvântul „Montreal”, în vreme ce o placă metalică găsită într-o movilă din Illinois avea o inscripţie care semăna cu nişte caractere chinezeşti. S-a dovedit *a* fi într-adevăr chinezească, chiar dacă era numele unei mărci de ceai. Cu toate acestea, faptul că unele triburi de indieni au continuat să folosească movilele pe post de morminte în vremuri recente sau acela că persoane interesate au încercat uneori să subordoneze istoria preistoriei Americii nu diminuează importanţa acestor movile antice.

Pare acum evident că movilele piramidale din sudul statului Mississippi şi regiunea Golfului au fost influenţate de culturile mexicane, în vreme ce movilele nordice se poate să fi fost supuse altor influenţe, probabil mai vechi. Dacă movilele din Statele Unite au fost construite de triburi indiene avansate cultural, care ulterior au uitat de ele, acest fapt se înscrie tendinţei retrograde a culturilor americane şi a altor culturi antice, prin faptul că, cu cât se merge mai departe în trecut, se găsesc modele culturale mai avansate în erele precedente decât în secolele care au urmat. Acest lucru este adevărat în Mexic, unde aztecii nu au dezvoltat civilizaţia predecesorilor lor, toltecii şi olmecii şi, de fapt, deşi au păstrat însemnate cunoştinţe ştiinţifice şi elemente de artă şi literatură, au practicat sacrificiile umane şi canibalismul; în ţinuturile mayaşe, unde civilizaţia decăzuse încă înainte de cucerirea spaniolă; şi în Imperiul Incaş din America de Sud ale cărui clădiri, aşa remarcabile cum erau, nu se putea compara cu cele

construite înaintea lor.

Acest lucru este adevărat şi în cazul insulelor din Pacific, unde centrele locale de civilizaţie capabile cândva să ridice oraşe de piatră şi statui uriaşe au decăzut la barbarism şi canibalism. Dovezi despre modul în care o civilizaţie poate intra în declin sau efectiv să dispară o dată ce forţa motrice este întreruptă sau a dispărut se poate observa în unele oraşe mari din Asia de Sud-Est abandonate în vremuri consemnate istoriceşte. Printre ele se numără oraşele Templului dispărut de la Angkor Wat şi Angkor Thom din Cambodgia, din care numai templele şi palatele din piatră sculptată au rămas – casele de lemn ale numeroasei populaţii metropolitane deteriorându-se şi dispărând complet într-o mie de ani, ca şi uriaşele oraşe din jungla Ceylonului, mult timp cunoscute numai prin tradiţie, Anuradhapura şi Polannaruwa, primul întinzându-se pe o distanţă de 16 mile de la o poartă la alta şi având o populaţie estimată de peste un milion de oameni.

Alte oraşe dispărute în junglele din America Centrală ar putea arunca mai multă lumină asupra preistoriei americane şi mondiale. De obicei ele sunt mai întâi reperate din aer, în locuri în care grupuri de dealuri acoperite de păduri, numeroase şi ciudat de simetrice, se înalţă brusc din junglă. Astfel de formaţiuni s-au dovedit adesea a fi complexe de temple şi palate ale oraşelor mayaşe.

Există legende persistente şi interesante, reînviate periodic, privind unele oraşe dispărute încă nedescoperite din junglele Braziliei sau cele amazoniene, în care se vorbeşte că încă mai trăiesc descendenţi ai constructorilor din Epoca Pietrei. Aceste oraşe, în special cel numit Manoa, au fost menţionate încă de la sosirea spaniolilor în zonă, în căutarea aurului, iar descrierea făcută lui Francisco Lopez de către indieni la data cuceririi Perú-ului conţinea elemente capabile să tenteze pe orice căutător de comori.

„Ma-Noa se află pe o insulă dintr-un mare lac sărat. Zidurile şi acoperişul sunt din aur şi se reflectă într-un lac

placat cu aur. Toată vesela de la palat este din aur şi argint pur şi până şi cele mai neînsemnate lucruri sunt făcute din argint şi cupru… În mijlocul insulei se înalţă un templu închinat soarelui. În jurul clădirii sunt statui din aur care reprezintă uriaşi. Pe insulă sunt şi copaci făcuţi din aur şi argint… iar statuia unui prinţ este acoperită în întregime cu pulbere de aur".

Relatări frecvente despre asemenea oraşe pline de bogăţii, locuite uneori de indieni albi şi înconjurate de triburi de sălbatici periculoşi, alteori părăsite, s-au consemnat de-a lungul secolelor în legătură cu regiunea amazoniană şi mai la nord, spre Guyana şi Venezuela, contribuind indirect dar considerabil la explorarea zonei. Chiar şi Sir Walter Raleigh a încercat fără succes să îl găsească în anul 1595. Pornind de la relatările unui anume Raposa, care susţinea că ar fi vizitat oraşul în 1743, o expediţie braziliană din patru sute de omeni a pornit spre Mâncă sub conducerea lui Bodavilla, doar douăzeci şi cinci dintre căutători reuşind să se mai întoarcă. Cu un alt prilej, o întreagă armată braziliană de 1400 de oameni a dispărut în junglă. Căutarea oraşului sau a oraşelor de aur Manoa a făcut victime celebre chiar şi în zilele noastre, cum ar fi colonelul Fawcett în 1925 şi, mai recent, exploratorul francez R. Manfrais în 1950.

Nu trebuie să uităm că mari „oraşe dispărute" au fost găsite de fapt în junglele americane, de la celebrul „oraş dispărut" Machu Picchu din Perú, descoperit la începutul secolului XX, până la metropola mayaşă ascunsă în junglă Dzibilchaltun, având o vechime de 3500 de ani, localizată abia în anii cincizeci ai secolului nostru, deşi se află la doar câţiva kilometri de Merida din Yucatán. Cu siguranţă, este posibil ca unul sau mai multe oraşe mari din piatră să fi scăpat până acum descoperirilor în Brazilia sau pe graniţele sudice ale Venezuelei şi Guyanei, unde de curând piloţii au semnalat frecvent astfel de oraşe, chiar dacă ulterior aceiaşi piloţi nu au mai reuşit să le găsească – un eşec explicabil ţinând cont de întinderea zonei.

Mai îndoielnic, deşi nu întru totul imposibil, este existenţa în continuare în acele locuri a unor supravieţuitori ai culturilor antice care ar locui acum în oraşe sud-americane înconjurate de teritorii aproape de netrecut, fiind populate de triburi care se disting printr-o lipsă de entuziasm faţă de străini şi printr-o folosire eficientă a săgeţilor otrăvite.

Cât despre poveştile având ca subiect aurul şi repetate insistent de indieni atâtor şi atâtor exploratori, ele s-ar putea explica prin dorinţa uşor de înţeles a băştinaşilor ca, o dată ce au înţeles ce caută străinii, să-i trimită să caute dincolo de râul învecinat, de valea învecinată sau de lanţul muntos învecinat, oriunde numai în locul unde se aflau ei nu.

Dar ultimele cuvinte ale lui Fawcett, dat fiind că nu s-a mai întors din ultima sa expediţie, exercită un soi de fascinaţie, nu numai pentru căutătorii de aur, ci şi pentru cei care doresc să exploreze trecutul şi să-i lumineze locurile întunecoase şi ascunse. El spunea:

Un lucru e sigur: răspunsul la enigma Americii de Sud – şi probabil la întreaga lume preistorică – ar putea fi găsit atunci când poziţia acelor oraşe antice va fi stabilită cu precizie şi va fi făcută accesibilă pentru explorarea ştiinţifică. Atâta pot să afirm: oraşele există… Chiar eu se poate să fi văzut o parte din el – şi tocmai de aceea simt că trebuie să mă întorc… Vestigiile par a fi avanposturi ale unor oraşe mai mari care… sunt convins că ar putea fi găsite dacă s-ar putea iniţia o expediţie bine organizată. Din nefericire, nu reuşesc să-i conving pe oamenii de ştiinţă nici măcar să accepte simpla supoziţie că în Brazilia s-a putea găsi urmele unei civilizaţii antice. Am călătorit în multe regiuni… Indienii mi-au vorbit în mod repetat despre clădiri, despre caracteristicile populaţiei şi despre toate lucrurile stranii din ţinutul de dincolo…

În afară de oraşele dispărute din junglă, de pe munţi aproape inaccesibili sau scufundate ca ruine pe platforma continentală, alte descoperiri importante relativ la începuturile arheologiei americane sau vestigii ale

vizitatorilor în America antică veniţi din alte locuri, s-ar putea să fi fost deja descoperite în sistemele de peşteri din Yucatán. Complexul Loltun de pe dealurile Puuc din centrul Yucatánului reprezintă un exemplu concludent. Iată ce spune doctorul Manson Valentine, arheolog şi zoolog, care a făcut acolo importante descoperiri:

Este probabil cel mai important complex subteran din punct de vedere arheologic din America. Legendele antice se referă la el. Numele, Loltun, înseamnă „Floarea din piatră", şi este numit aşa, credem noi, datorită aranjamentului său unic de coridoare şi săli, care se ramifică din imensul vestibul de intrare, ca petalele unei flori. Floarea de piatră, amintind de lotus, este un simbol universal arhaic şi foarte venerat, găsit pe multe clădiri sacre şi ornamentând frunţile zeilor din întreaga lume antică, inclusiv ale celor mayaşi. De asemenea, ea este strâns asociată cu cel mai semnificativ şi omniprezent dintre toate simbolurile, crucea înscrisă în cerc, cu care Loltun ar putea fi asemuită dacă ţinem cont de diferitele culoare radiale, dispuse ca spiţele unei roţi. Aici, în această peşteră fabuloasă, cunoscută de om şi folosită de el neîntrerupt din vremuri imemoriale, există dovezi abundente că multe sculpturi ciudate, formaţiuni modificate şi glife nu sunt opera mayaşilor ci a uneia sau mai multor rase mai vechi…

Printre cele mai neobişnuite descoperiri făcute de doctorul Valentine se numără statui colosale, sculptate se pare cu foarte mult timp în urmă din coloanele de piatră, stalactitele sau stalagmitele din peşteri. Semnele lăsate de apă în interiorul peşterilor şi pe aceste statui arată că peşterile, care acum se află la câteva sute de metri deasupra nivelului mării, au fost inundate *după* ce au fost sculptate straniile siluete din piatră. Teoria că întreaga porţiune calcaroasă a zonei s-a aflat sub apă a fost verificată suplimentar atunci când scafandrii, explorând fântânile sacre (*cenotes*) din apropiere, au scos la iveală vegetaţie oceanică.

Deşi se pare că generaţii de mayaşi au ocupat

complexul de peşteri Loltun, care rămâne în mare parte neexplorat, statuile mai vechi, realizate înainte ca peşterile să fie inundate, par a fi fost sculptate de oameni aparţinând unei culturi complet diferite, amintind uneori de Orientul Mijlociu antic. Aşa cum spune doctorul Valentine:

O asemenea siluetă, un uriaş sinistru înalt de doi metri şaptezeci, având o barbă respectabilă, pare a fi înaripată şi trupul său este perforat vertical şi orizontal de găuri, servind probabil ca suport pentru torţe şi alte accesorii rituale… Totuşi, cel mai ciudat şi mai important lucru despre Loltun este existenţa a nenumărate sculpturi din piatră reprezentând feţe de oameni, animale, zei etc. Multe dintre ele, inclusiv numeroase petroglife, nu sunt câtuşi de puţin similare cu sculpturile mayaşe, iar feţele sunt de obicei cele ale unor oameni cu bărbi impozante…

Aşa cum se întâmplă de obicei în cazul reminiscenţelor unei culturi antice din America, rasele băştinaşe care trăiesc în apropiere au doar nişte legende foarte vagi în legătură cu acestea. Iată ce remarcă doctorul Valentine:

Mayaşii din zilele noastre spun că ei [ca rasă] nu au absolut nimic de a face cu sculpturi precum cele de la Loltun sau din peşterile învecinate. Ei spun că obiectele au fost aşezate acolo de „primii locuitori” ai Yucatánului, acei oameni mici de statură şi cocoşaţi pe care îi numesc „Puus”. Aceşti oameni se pare că au pierit cu toţii în urma unei catastrofe care a distrus Yucatánul în vremuri îndepărtate, măturând tot ce se găsea la suprafaţă şi lăsând numai sculpturile din peşteri ca o mărturie a felului în care şi-au găsit sfârşitul. Mayaşii spun că mai târziu primii mayaşi, strămoşii celor de astăzi, au intrat acolo şi au găsit aceste stranii reminiscenţe ale „puus”-ilor.

E firesc pentru o populaţie ulterioară să atribuie caracteristici fizice neobişnuite predecesorilor săi, lucru care s-a întâmplat frecvent şi în alte părţi ale pământului, cu legende despre oameni mărunţi, care trăiau de obicei în peşteri, sau frecventele legende despre uriaşii antici. Se

pare că piticii sau *troll* – îi[4] îşi datorează dimensiunile atribuite necesităţii accesului uşor în peşteri, în timp ce uriaşilor, ca în cazul ţinuturilor andine, în Irlanda, Mediterana, nordul Africii şi insulele Pacificului, li se atribuie o statură sporită pentru a explica construirea unor clădiri care altfel ar fi inexplicabile.

Membrii unei rase diferite de băştinaşii de pe coaste şi insule care i-au văzut primii li s-ar părea acestora stranii şi exotici, lucru care s-ar reflecta în obiectele artistice realizate fie în perioada vizitelor, fie copiate în răstimpuri de pe modelele supravieţuitoare ale statuilor, basoreliefurilor sau picturilor. Elementele unor astfel de reprezentări ar avea tendinţa să conserve aspectele faciale şi fizice diferite de ale populaţiei locale, imortalizând în felul acesta caracteristicile mediteraneene şi africane ale obiectelor americane antice şi aspectul straniu al monoliţilor din Insula Paştelui, precum şi siluetele straniu îmbrăcate din desenele pe stâncă de la Tassili, în peşterile nord-africane şi în peşterile din deşertul Kalahari, ca şi acei neidentificaţi „oameni ai mării” reprezentaţi în picturile egiptene antice de la Medinet Habu. Chiar şi cele mai vechi legende ale Sumeriei, un loc despre care presupunem că a văzut naşterea civilizaţiei, spun că civilizaţia a fost adusă în Sumeria de pe mare.

O temă comună unificatoare a acestor legende privind vizitele pe care aceşti „zei de pe mare” le-au făcut triburilor şi naţiunilor este faptul că zeii au venit întotdeauna cu intenţii paşnice, aducând cu ei civilizaţia, o excepţie notabilă fiind relatările lui Platon despre agresiva armată a atlanţilor, care a fost oprită numai datorită hotărârii concitadinilor lui Platon, atenienii.

Cu riscul de a atribui motive contemporane unor popoare atât de antice încât nu avem nicio idee despre scopurile lor bune sau rele, se poate sugera că aceşti „zei” sau oameni ai mărilor au venit să delimiteze locuri în

---

4 în folclorul scandinav, rasă de fiinţe supranaturale, de regulă ostilă oamenilor, care trăieşte sub pământ sau în peşteri (n.t.).

porţiunile pe atunci subdezvoltate ale planetei, cu scopul de a întemeia industrii – învăţând populaţiile băştinaşe cum să facă anumite lucruri, bijuterii, ceramică, îmbrăcăminte, sculpturi în piatră, astfel încât să valorifice aceste mărfuri în părţile civilizate ale planetei, multe dintre ele aflându-se acum sub ape sau poate chiar sub gheţuri. Apoi, când nu s-au mai întors (poate din pricina unor evenimente catastrofice survenite în propriile lor ţinuturi), populaţiile din aceste avanposturi au continuat să aştepte revenirea „zeilor de peste mări”, neîncetând să fabrice lucrurile pe care fuseseră învăţaţi să le facă. Dar, odată cu trecerea timpului şi cu transmiterea meşteşugurilor de la o generaţie la alta, precizia prelucrării a slăbit pentru ca în final să fie uitat şi motivul pentru care realizau acele obiecte sau cine făcuse obiectele originale, copiate ulterior.

Există o paralelă stranie chiar şi în vremurile noastre. Băştinaşii din Noua Guinee, în timpul celui de-al doilea război mondial, au fost încântaţi că „zeii albi” în maşinile lor zburătoare vin în ţara lor, aducând tot soiul de comori şi invenţii uluitoare, pe care le-au împărţit cu generozitate băştinaşilor uimiţi şi încântaţi, ba chiar le-au dat nişte leacuri magice ca să-şi vindece unele boli. În satele îndepărtate, şi astăzi băştinaşii îi aşteaptă pe zeii albi pe care părinţii lor i-au cunoscut în timpul perioadei măreţe dintre 1942 şi 1945, iar ei *şi* urmaşii lor continuă să facă jalnice efigii de aerodromuri, avioane şi jeepuri din lut, beţe, pietre şi cârpe, cu speranţa că miraculoasele vizite ale zeilor din ceruri se vor repeta într-o bună zi.

IX. CORTINA TIMPULUI ŞI VÂRSTELE PIERDUTE ALE OMULUI

Dacă o cultură avansată a existat înaintea civilizaţiilor antice cunoscute astăzi, trebuie să ne preocupe nu numai posibilele urme ale unei asemenea civilizaţii ci şi dacă era respectivă a avut o durată suficient de mare pentru a permite dezvoltarea unei civilizaţii în anumite locuri ale suprafeţei terestre, dintre care unele s-ar fi putut scufunda în secolele care au urmat.

Cortina timpului a fost împinsă înapoi în ultimii ani cu o viteză vertiginoasă. Descoperirile doctorului Louis Laekey din Africa arată că o formă a omului a existat în Olduvai Gorge din Tanzania în urmă cu 1.500.000 până la 2000.000 de ani. La astfel de valori, datarea cu C14 nu mai poate fi folosită pentru determinarea vechimii (eficienţa metodei se limitează la circa 50.000 de ani) şi trebuie aplicat un alt sistem, cum ar fi datarea cu potasiu-argon, la locurile unde au fost descoperite obiecte şi resturi omeneşti. Un zid sau un parapet a fost identificat ca aparţinând acestei perioade incredibil de timpurii. Desigur, un zid rudimentar nu constituie în mod necesar un indiciu al unei culturi sau civilizaţii, fiindcă diverse construcţii fac şi animalele şi insectele (castorii, păsările, popândăii, furnicile şi cazul ceva mai puţin cunoscut al construcţiilor din roci submarine şi corali realizate de caracatiţe). În plus, se ştie că unele maimuţe mari, precum babuinii, se folosesc de beţe şi pietre atunci când întreprind atacuri războinice asupra altor grupuri de babuini.

Prin urmare, rămăşiţele ascendenţilor omului ar trebui să fie datate începând cu folosirea limbajului inteligent, pe care deocamdată nu o putem estima, sau de la utilizarea uneltelor de piatră modificate artificial (lucru pe care din câte ştim niciun animal nu l-a realizat încă), a picturilor, folosirea focului şi în sfârşit domesticirea animalelor şi cultivarea cerealelor. S-a stabilit că unelte

tăietoare au fost folosite în peşterile Vallonet din Franţa în urmă cu circa un milion de ani, aşa cum la Olduvai Gorge, din aceeaşi perioadă, au fost găsite securi din piatră cioplită laolaltă cu nişte oase, ca şi cum ar fi fost puse acolo într-un adăpost special, o adevărată magazie de unelte preistorică.

Luminile s-au aprins pe planetă, sub forma capacităţii de a face focul, în urmă cu 500.000 – 700.000 de ani. Acest pas important pe calea civilizaţiei, menţionat în legenda antică a lui Prometeu, care a furat focul de la zei, poate constitui o bornă de timp simplificată dar utilă pentru momentul când omul a început să se diferenţieze cu claritate de rudele sale antropoide. Dovezi ale unor focuri făcute de om de o vechime extremă s-au găsit în Asia, Africa şi Europa. În China, şi anume la Chou-Kou-Tien, aproape de Beijing, cranii umane au fost descoperite foarte aproape de urme de cenuşă care au putut fi datate.

Epoca în care trăim, Holocenul, se întinde în trecut pe un interval de 11.000 de ani, în vreme ce Pleistocenul, care a precedat-o, fiind epoca în care s-au produs glaciaţiunile, este estimat ca întinzându-se până în urmă cu 500.000 – 2000.000 de ani. Orice consideraţie privind vechimea extremă a omului civilizat trebuie deci limitată de sfârşitul pleistocenului, o teorie care deocamdată nu a fost acceptată de mulţi specialişti în preistorie, dar care devine tot mai solidă pe măsură ce noi informaţii ies la lumină.

Impresia generală a publicului despre omul preistoric, generată de filme şi de televiziune, este aceea a unei creaturi brutale, cu aspect de maimuţă, care trăieşte în peşteri, îşi atacă inamicii cu bâta şi roade oase.

Investigaţiile antropologice ale preistoriei prezintă o imagine oarecum diferită, reprezentându-l pe omul preistoric ca trăind în grupuri sau triburi primitive şi posedând unelte şi alte obiecte artificiale.

În general, el este catalogat după numele perioadelor denumite la rândul lor după oraşele sau regiunile unde

anumite tehnici de realizare a uneltelor, aplicate la pietre sau oase, au fost descoperite prima oară. De exemplu, dacă uneltele din piatră sunt doar cioplite, ele sunt atribuite Paleoliticului, iar dacă sunt şlefuite şi incizate, atunci sunt atribuite culturilor mai avansate ale Mezoliticului sau Neoliticului.

Aşa cum este şi firesc în studiul unei perioade atât de îndepărtate în timp, opiniile despre semnificaţia rămăşiţelor preistorice au fost revizuite frecvent. Până la începutul vremurilor moderne, de exemplu, numeroasele securi din piatră găsite în Europa au fost explicate de către reprezentaţii clerului, care erau autorităţile ştiinţifice ale acelei perioade, ca fiind arme aruncate din ceruri în timpul luptelor dintre Dumnezeu şi Satana.

Chiar şi în perioada modernă au fost revizuite anumite teorii, cum ar fi cele referitoare la mulţimea de cranii zdrobite de urşi uriaşi găsite în peşterile preistorice, despre care la început s-a crezut că ar fi consecinţa sacrificiilor sau că ar avea legătură cu vânătoarea sau cu hrana. Acum se consideră că locuitorii preistorici ai peşterilor, în disputa pentru ocuparea peşterilor cu impunătorii urşi, au fost capabili să conceapă planuri pe termen lung, aşteptând până când fiarele intrau în hibernare pentru a lăsa să cadă pietre pe capul acestora în timp ce dormeau.

Alte anomalii pot fi observate atunci când studiem epoca peşterilor, cărora s-ar putea să le acordăm o importanţă nemeritată în calitatea lor de locuinţe deoarece numai în fundurile peşterilor s-au păstrat anumite relicve ale culturii preistorice.

Omul din Neanderthal pare să fi ocupat Europa şi alte regiuni ale planetei pentru o lungă perioadă de timp, estimată la circa 150.000 de ani. Specialiştii în preistorie au reuşit să-i reconstituie înfăţişarea: trupul scurt şi adus de spate, fruntea teşită şi o constituţie foarte robustă.

În urmă cu 30.000 – 34.000 de ani, o nouă rasă, cro-magnon, a apărut în Europa, contemporană dar nu

descendentă din omul de Neanderthal, care a provocat se pare şi dispariţia rasei neanderthaliene în cursul unui adevărat război de exterminare. După părerea multor antropologi, omul de cro-magnon originar avea o capacitatea cerebrală superioară omului modern. Stadiul de dezvoltare al armelor sale, al hranei, al statuetelor, al picturilor (multe din ele s-au păstrat în peşterile din Franţa şi Spania) evidenţiază o incredibilă diferenţă culturală faţă de omul de Neanderthal. Omul de cro-magnon era înalt, cu spatele drept, bine clădit, şi avea un creier foarte dezvoltat. Doctorul Jérôme Bruner, o autoritate în dezvoltarea cunoaşterii umane, fiind întrebat ce rezultate ar fi obţinut un tânăr cro-magnon la universitate, a răspuns că nu s-ar fi remarcat prin rezultate deosebit de negative.

Nu există nicio dovadă care să demonstreze că oamenii de cro-magnon s-au dezvoltat pornind de la complexul cultural neanderthalian, mai ales că, în toate perioadele istoriei umane, triburi şi naţiuni înapoiate şi avansate au existat în acelaşi timp, de obicei, aşa cum s-a confirmat începând cu perioada Neanderthal şi până în prezent, în detrimentul celor mai primitive, atunci când a avut loc o confruntare directă.

Prin urmare, putem spune că primele indicii concrete privind civilizaţii avansate, anterioare celor general acceptate ca fiind primele (Egiptul şi Sumeria), pot fi recunoscute în intervalul de timp cuprins între 30.000 şi 35.000 de ani, odată cu apariţia bruscă a omului de cro-magnon (de remarcat că prima apariţie a acestuia s-a produs în golful Biscaya de pe coasta franceză şi spaniolă a Atlanticului).

O caracteristică ciudată a apariţiei omului de cro-magnon pe continentul european şi în nordul Africii este faptul că diferite „valuri” culturale par să se succeadă reciproc, fiecare dintre ele apărând brusc. O privire aruncată pe harta Europei cu zonele unde au fost găsite obiecte preistorice şi picturi în peşteri creează impresia că cei care au adus noi modele culturale au venit pe calea

mării pe ţărmurile vestice ale Europei. O asemenea teorie, care nu mai pare atât de improbabilă dacă ne gândim la incidenţa sporită a reprezentărilor de nave din arta neoliticului, provoacă în mod firesc o convingere satisfăcută din partea susţinătorilor ideii de continent atlantic preglaciar, deoarece, aşa cum a arătat Lewis Spencer, apariţia unor noi culturi preistorice în Europa, cum ar fi Aurignacian, Magdalenian şi Azilian (circa 32.000, 16.000 şi, respectiv, 12.000 de ani înaintea vremurilor actuale) corespunde aproximativ cu scufundările periodice ale pământurilor oceanice care au avut loc fie în timpul retragerii gheţarilor, fie în timpul tulburărilor climatice sau seismice legate de ultimele două glaciaţiuni. Totodată, dacă refugiaţi din alte părţi ale planetei ar fi ajuns în Europa, ei ar fi păstrat doar o parte imperfectă a civilizaţiei lor, dar tot s-ar fi situat cu ani-lumină înaintea predecesorilor lor neanderthalieni.

În mod destul de ciudat, ţinând cont de sărăcia relicvelor şi a obiectelor aflate la dispoziţia noastră, ceva de acest gen pare să se fi întâmplat nu numai odată cu sosirea oamenilor de cro-magnon, ci şi într-un interval istoric ciudat după ce aceştia s-au stabilit în Europa. Este vorba de apariţia culturii solutreene, denumită astfel după oraşul Solutre din Franţa, care s-a produs cu aproximaţie între două perioade mai lungi – Aurignacian şi Magdalenian – cam cu 22.000 – 20.000 de ani în urmă. O parte din delicatele sculpturi în piatră (unele fiind chiar din pietre semipreţioase) ale acestor oameni misterioşi nu servesc nici unui scop utilitar la care ne-am putea gândi noi astăzi. În mod inexplicabil, într-o epocă a istoriei omului în care în general se considera că eforturile sale erau concentrate în întregime unor activităţi strict utilitare (încălzit, procurarea hranei şi apărarea împotriva duşmanilor), aceşti oameni neobişnuiţi făceau desene delicate, fine şi întortocheate, folosind pietre semipreţioase alături de cremenea obişnuită, ca şi cum ar fi încercat să combine o artă care era firească pentru ei, cu o tehnică de supravieţuire care devenise necesară. Unele

din cuţitele şi săgeţile lor sunt atât de fine încât nu ar fi putut servi efectiv ca arme de război sau de vânătoare, neputând fi considerate decât ca elemente de ceremonial sau decorative. Picturile lor din peşteri erau straniu de dezvoltate şi de sofisticate. Acele de cusut din os, cu urechi mici, sugerează că solutrienii erau obişnuiţi cu coaserea atentă a veşmintelor din piele şi blană, concept discordant cu imaginea mentală pe care o avem despre omul peşterilor îmbrăcat cu o blană de urs aruncată peste umeri.

Desenele preistorice găsite la Lussac (Franţa) prezintă oameni din perioada Magdaleniană îmbrăcaţi în haine bine croite şi cu aspect neobişnuit de modern, reprezentaţi într-un amestec uluitor de stiluri – impresionist, realist şi abstract. Unele din picturile din peşterile europene şi africane, din epocile Aurignaciană şi Magdaleniană, sunt atât de moderne, de decorative şi realizate cu o tehnică atât de rafinată încât au fost considerate la început nişte falsuri moderne, până când studii îndelungate efectuate de autorităţi în domeniul picturilor din peşteri, cum ar fi regretatul abate Breuil, au dovedit autenticitatea lor. Opinia lui Robert Silverberg este împărtăşită de mulţi alţii care au văzut aceste picturi: „Până în anul 1400, cei mai buni pictori ai Europei nu au înţeles cum să confere operelor lor caracteristici atât de realiste…”

Nu se ştie exact cum şi de ce au fost făcute aceste picturi. „Cum”, în sensul longevităţii pigmenţilor sau al exactităţii cu care au fost realizate în peşterile întunecate. Ce formă de iluminare posedau? Se pare că nu s-au folosit de torţe, căci nu există urme de înnegrire pe tavanele peşterilor. De asemenea, întrebarea „de ce” se referă la taurii sălbatici, leii, mamuţii, rinocerii, urşii, gazelele, caii şi alte animale, despre care nu se ştie dacă erau reprezentări rituale, pentru succes în vânătoare sau erau pur şi simplu ilustrative. Dar cea mai acută este întrebarea de ce au fost pictate în peşteri în care accesul este atât de dificil, unele dintre ele scufundându-se în miile de ani

scurse între timp şi aflându-se acum sub nivelul solului.

S-a avansat ipoteza că oamenii din epoca Magdaleniană aveau locuinţe şi chiar oraşe în exteriorul peşterilor în care acum noi le găsim vestigiile, dar astfel de construcţii, dacă nu au fost realizate din piatră (iar structurile din piatră preistorice sunt foarte dificil de datat) sau dacă nu s-au păstrat sub apă sau nămol, ar fi dispărut cu mult timp în urmă. Mai mult, nu este cu totul exclus ca oamenii din Epoca Pietrei să fi folosit cimentul, aşa cum o dovedeşte folosirea extrem de complexă cimentului de către mayaşii din America Centrală şi inventarea cimentului ignifug de către indienii chibcha din Columbia, ambele culturi fiind catalogate în Epoca Pietrei. Numai că diferitele tipuri de structuri – cărămidă, ipsos, ciment - s-ar fi deteriorat de-a lungul secolelor mult mai rapid în păduri sau zonele supuse unor modificări climatice extreme decât într-un climat uscat cum e cel al Egiptului sau al ţărilor învecinate, adică tocmai locurile unde au fost descoperite ceea ce se consideră a fi cele mai vechi oraşe şi cetăţi ridicate de om – o cetate fortificată la Ierihon şi ruinele de la Wadi el Natuf, cu o vechime de până la 10.000 de ani.

La fel, este posibil ca structurile din piatră arhaice de pe coastele vestice ale Europei, din Mediterana şi continentele americane să fie mai vechi decât s-a considerat până acum, iar posibilitatea ca ele să fi fost reparate sau parţial reconstruite de generaţiile succesive le-ar face să apară mai recente decât sunt ele cu adevărat.

Părintele Poidebard, celebrul „arheolog al aerului” francez, unul din pionierii observaţiilor aeriene, a descoperit în săpăturile sale din Orientul Mijlociu că arhitecţii romani civili şi militari au încorporat pur şi simplu în planurile lor complexele de construcţii mai vechi ale asirienilor, babilonienilor şi hitiţilor, acestea din urmă fiind la rândul lor construite pe baza construcţiilor din Epoca Pietrei. La fel s-a întâmplat şi cu uriaşele platforme de piramide şi temple din America unde, atunci când s-au făcut săpături, s-au descoperit una sau mai multe piramide

interioare, fiecare dintre ele fiind acoperită de cele mai recente. Într-un sens, pagini sau capitole întregi ale istoriei umane s-ar putea să fi fost acoperite într-o manieră identică de către rasele mai noi, care nu au manifestat interes pentru a conserva istoria predecesorilor lor şi pur şi simplu s-au folosit de ceea ce le-a fost util de la culturile mai vechi şi în cele din urmă au uitat de acestea.

Cetăţi mari şi puternice au dispărut pur şi simplu. În cazul Babilonului, cândva o metropolă cu o populaţie de câteva milioane, până şi poziţia i s-a pierdut sub nisipurile deşertului, fiind redescoperită abia după 2000 de ani. Spina, o mare aşezare maritimă şi comercială a misterioşilor etrusci, stăpânii Italiei de dinaintea romanilor, a fost redescoperită abia în 1935 din aer, aproape din întâmplare, când diferite nuanţe ale vegetaţiei din mlaştinile de pe coaste au indicat formele unor palate, clădiri, străzi şi canale antice.

Alte oraşe antice, cum ar fi Tiahuanaco, în America, centrele Epocii Bronzului din Europa de Nord, oraşele părăsite din deşerturile Asiei Centrale şi Valea Indului, sunt pierdute pentru istoriei prin faptul că nu există dovezi scrise contemporane referitoare la ele, sau cel puţin dovezi pe care să le putem citi. Chaldeenii antici au lăsat un amplu interval spaţio-temporal pentru culturile preistorice, stabilind un interval de exact 39.180 ani între Potop şi prima dinastie istorică.

Nu putem urmări mersul istoriei decât dacă dispunem de materiale scrise şi îi putem atribui date cât de cât precise. În absenţa unor dovezi scrise, culturile şi civilizaţiile rămân permanent pierdute într-o mare de presupuneri şi supoziţii, şi mii de ani de preistorie există numai ca legende ale legendelor în memoria rasei, uneori fiind uitate de-a dreptul. Termenul „preistoric” acoperă istoria preţioasă a Epocilor de Piatră şi de Bronz, dar dacă nu este consemnată documentar, rămâne preistorie, bineînţeles.

Un oraş preistoric încă neregăsit a fost totuşi subiectul unor numeroase comentarii scrise în antichitate.

Deşi avem o dată probabilă pentru cucerirea şi distrugerea sa de către cartaginezi în anul 533 î.e.n. şi numeroase referinţe la bogăţia şi importanţa sa în documentele greceşti, precum şi aluzia la Tarsis (sau Tartessos) în Biblie, poziţia propriu-zisă a oraşului nu a fost determinată. Se crede că se află fie sub mare, sub mâlurile din estuarul Guadalquivir, ori chiar sub străzile actuale ale oraşului Sevilla. Mai sunt şi alte ruine ciclopice la Niebla şi Ronda, dintre care unele au fost găsite după inundaţiile devastatoare din 1923, şi despre care se crede că ar fi legate de Tarsisul dispărut. Zidurile uriaşe ale portului şi scările din piatră din apropiere de Huelba seamănă cu construcţiile ciclopice ale Imperiului Incaş şi ale predecesorilor acestuia.

Un aspect foarte interesant al aşezării Tartessos sau Tarsis este faptul că a fost localizat pe coasta dinspre ocean a Spaniei şi că poseda încă dintr-o perioadă timpurie o importantă flotă comercială.

Biblia, descriind măreţia curţii lui Solomon, menţionează acest comerţ în 3 Regii X, 22: „Căci regele avea pe mare corăbii, care mergeau la Tarsis cu corăbiile lui Hiram; şi la trei ani odată veneau corăbiile din Tarsis şi-i aduceau aur, argint, fildeş, maimuţe şi păuni”. Şi din nou în Ezechiel, XXVII, 12 găsim: „Cei din Tarsis făceau negoţ cu tine pentru tot felul de bogăţii şi veneau la târgul tău cu argint, cu fier, cu cositor şi plumb”.

Documentele greceşti timpurii relatează că corăbiile care ajungeau în portul Tarsis găseau atâta belşug de argint încât la întoarcere îşi înlocuiau ancorele din plumb cu ancore din argint.

Prezenţa acestei metropole comerciale pe latura dinspre ocean a Gibraltarului a dat naştere teoriei conform căreia Tarsisul a fost de fapt Atlantida şi că grecii şi cei din Minos care au vizitat-o au proiectat legenda Atlantidei asupra oraşului bogat şi puternic care, într-adevăr, a „dispărut” după ce a fost cucerit. Cartaginezii şi-au luat toate asigurările că acest depozit bogat va dispărea din vedere încheind cu romanii un tratat la scurtă vreme după

cucerirea sa, prin care călătoriile oceanice dincolo de Gibraltar erau permise numai corăbiilor cartagineze.

Cultura dispărută a Tarsisului era renumită pentru folosirea unui sistem de scriere cu ajutorul căruia locuitorii întocmeau documente cu mii de ani înainte de dispariţia aşezării. Strabo, istoric grec din secolul I î.e.n., scria: „Sunt cei mai civilizaţi dintre iberici. Ei cunosc scrierea şi au cărţi străvechi şi de asemenea poeme şi legi în versuri, pe care le consideră vechi de şapte mii de ani”. Inscripţii incizate în piatră descoperite în sud-vestul Spaniei, nordul Africii şi în Insulele Canare, prezintă diferite sisteme de scriere care par a fi alfabetice şi nu ideografice, semănând cu scrierea feniciană sau etruscă, dar care nu au fost încă descifrate şi care ar putea fi înrudite cu sistemul de scriere din Tarsis. O inscripţie pe un inel găsit de un profesor german în apropiere de presupusa poziţie a aşezării Tarsis prezintă o scriere care poate fi *pronunţată* în etruscă dar al cărei sens nu poate fi descifrat.

Problema momentului când a fost inventat alfabetul este interesantă, deoarece alfabetul, atribuit fenicienilor, se întinde numai până la începutul mileniului al II-lea î.e.n. Aceasta nu înseamnă că omul nu a scris până atunci, ci doar că nu a folosit un alfabet care să-i permită să alcătuiască cuvinte din litere individuale, în loc de desene, aşa cum e cazul hieroglifelor egiptene sau al ideogramelor chineze, sau o simplificare a hieroglifelor egiptene precum scrierea cuneiformă babiloniană, unde semnele reprezentau silabe întregi. Scrierea cu ajutorul silabelor continuă să fie folosită şi astăzi în scrierile moderne japoneză, coreeană şi altele, dar în general este greoaie din cauza numărului mare de simboluri suplimentare necesare, nefiind deci la fel de eficientă ca alfabetul adevărat. Originea alfabetului fenician sau nord-semitic, din care se trag toate celelalte alfabete adevărate, a fost stabilită în localitatea Byblos din Liban (a se compara cu Biblie, bibliografie, bibliofil etc.), unde a fost folosit cu mai bine de 4.000 de ani în urmă.

Faptul că tipul de scriere fenician a fost descoperit în

părţile vestice ale Mediteranei, pe coasta de vest a Spaniei, insulele Atlanticului şi Lumea Nouă demonstrează nu numai că fenicienii erau mari navigatori, lucru deja ştiut, dar şi că alte popoare africane, iberice şi atlantice foloseau această scriere alfabetică pentru a da o formă scrisă propriilor lor limbi. Multe din inscripţiile cu caractere feniciene găsite în regiunea amazoniană şi altele care se pot discerne pe stâncile din insulele Atlanticului şi chiar pe coasta Statelor Unite au fost de multă vreme catalogate drept falsuri, deşi există posibilitatea ca în vreme ce literele par să fie feniciene, limba să fie diferită.

Ţinând cont de vechimea extremă a metropolei Tarsis şi de antichitatea atribuită scrierilor tarsiene precum şi a inscripţiilor nedescifrate din nordul Africii şi Spania, ne putem gândi la posibilitatea interesantă ca fenicienii să nu-şi fi dezvoltat alfabetul pornind de la sursele cuneiforme şi hieroglifice avute la dispoziţie, ci să-l fi preluat de la o sursă vestică în timpul călătoriilor lor şi să-l fi adoptat iniţial ca o prescurtare utilă a semnalelor folosite în comerţ.

O foarte incitantă teorie despre originea alfabetului este sugerată de lucrarea lui Hugh Moran {*Alfabetul şi semnele calendaristice din Antichitate*) şi de cercetările doctorului Cyrus Gordon, autorul a numeroase cărţi despre cultura şi scrierea mediteraneană antică. Pe scurt, alfabetul nostru provine de la semnele zodiacale la care s-au adăugat semnele pentru socotirea zilelor într-o lună.

Alfabetul sau alfabetele originale conţineau de obicei sub treizeci de litere şi au fost prin urmare influenţate de numărul de zile dintr-o lună precum şi de zodiac şi de alte constelaţii. Navigatorii antici aveau nevoie de o modalitate precisă de numărare a zilelor petrecute pe mare şi se poate să fi desemnat şi înregistrat numerele prin semne simplificate care au constituit şi ele un alfabet. Se ştie că, în primele alfabete, literele erau folosite atât pentru scris cât şi pentru socotit. În cazul ebraicii, o limbă antică încă foarte vie, numerele erau exprimate prin literele alfabetului, *alef*, *bet*, *gimmel* şi *dalet* fiind 1, 2, 3 şi 4.

Acest lucru se poate remarca şi astăzi pe unele ceasuri fabricate în Israel la care orele sunt indicate de litere ebraice, în locul cifrelor romane Sau arabice.

Prin urmare, misterul originii alfabetului fonetic ar putea fi legat de o realizare ştiinţifică şi mai veche, aceea a calculului aritmetic, iar alfabetul, dacă mergem mai departe cu raţionamentul, ar putea fi copilul matematicii. Conceptul de alfabet, sau de scriere fonetică, a fost cu siguranţă „un mare pas înainte pentru omenire", ca să citǎm comentariul contemporan al lui Shepherd despre prima aselenizare, fără de care în mod cert n-am fi reuşit să adunăm suficiente adevăruri ştiinţifice pentru a ajunge la lună. Într-o manieră similară, această mare înfăptuire ştiinţifică a fost probabil iniţiată cu mii şi mii de ani în urmă. Luna însăşi, ale cărei faze i-au determinat pe astrologi, astronomi, matematicieni sau simpli navigatori să calculeze timpul cosmic pe baza lunii, şi ulterior pe calculului lunar al zilelor şi nopţilor şi al semnelor zodiacului circular, formând un sistem de semne care a evoluat în alfabet.

Discul Phaistos din Creta, un disc de lut având imprimate pe ambele feţe nişte figuri care par a fi hieroglife, ar putea fi un exemplu despre dezvoltarea alfabetului prin intermediul zodiacului dacă este adevărat, aşa cum s-a sugerat, că foloseşte semne zodiacale pentru simbolurile fonetice. Încă de la descoperirea discului în 1908, filologii au încercat să-l descifreze ca pe un text lingvistic care poate fi „fragmentat" şi ulterior tradus. O autoritate în cultura minoică, Leon Pomerance, îndrăzneşte să afirme că nici n-ar fi scris într-o limbă anume, fiind vorba de un sistem aluziv de simboluri alegorice, izvorât din constelaţiile zodiacale, care trebuie „interpretat", nu tradus, şi atunci când este corect înţeles constituie o invocaţie sau un imn adresat soarelui. Una din figurile recurente de pe disc este un cap care pare să poarte un acoperământ pentru cap din pene, o curiozitate care a sugerat o influenţă transatlantică unor preopinenţi, iar altora o referinţă la Atlantida. Alte semne de pe discul

Phaistos apar şi pe alte sculpturi şi monumente din Creta şi alte insule din Marea Egee şi Mediterana, ca şi pe altă legendă spiralată de dimensiuni mai mari, sculptată pe o piatră rotundă găsită în localitatea egipteană Dendera.

O caracteristică frapantă a discului Phaistos este faptul că diferitele simboluri au fost imprimate individual pe lutul umed, o altă modalitate de a spune că discul Phaistos a fost „imprimat” cu ajutorul unor caractere mobile cu câteva mii de ani înainte de inventarea tiparului. Oricum, este adevărat că sigiliile pentru semnături, o formă de tipărire, adeseori circulare, erau larg folosite în antichitate încă de pe vremea celor mai timpurii culturi din Egipt, Sumeria şi Valea Indului, precum şi din alte locuri. Aspectul extraordinar al discului Phaistos este acela că un număr de sigilii sau simboluri au fost folosite pentru a alcătui un text mai complex. Într-un cuvânt, principiul tipăririi cu ajutorul literelor a fost cunoscut foarte devreme, dar rămâne un mister pentru noi dacă a fost vreodată folosit pe papirus, pe pietre sau pe vreo substanţă asemănătoare cu hârtia.

Începutul scrierii de orice fel, fie că era vorba de marcaje cioplite sau crestate pe oase de ren sau de alte animale, pictate sau cioplite în piatră, imprimate în lut sau pictate pe pereţii peşterilor este permanent revizuit în privinţa situării sale întrecut. Scrierea ca atare nu trebuie considerate scenele desenate ci pur şi simplu marcajele sau simbolurile provenind probabil iniţial din imaginile desenate sau pictate, menite a exprima idei concrete sau abstracte.

Câteva astfel de inscripţii au fost găsite în Europa Occidentală, având o vechime atât de mare încât se consideră că, deşi obiectele sunt veritabile, ele nu pot să constituie o scriere. O bucată de os de ren dintr-o peşteră din Rochebertier (Franţa) pare să conţină unele simboluri care seamănă cu inscripţia necunoscută de pe inelul din Tarsis, în vreme ce coame de cerb găsite în alte peşteri din Mas d’Azil şi La Madeleine sunt şi ele inscripţionate cu

semne care seamănă cu literele feniciene. Tot aici au fost găsite celebrele pietre pictate de la Mas d'Azil. Unele dintre ele par a avea litere pe ele, deşi este posibil ca aparentele litere să fie nişte simboluri, marcaje totemice, marcaje de calcul sau pur şi simplu desene, deşi desenele de dragul desenelor ar fi la fel de remarcabile într-un sens, ca şi celelalte scopuri atribuite pietrelor aziliene. Pe una din pietre se află o cruce încercuită, un desen care apare frecvent, ca şi zvastica, în părţi foarte îndepărtate ale lumii şi, iarăşi la fel ca zvastica, folosit ca simbol al forţei vitale şi al divinităţii cu mii de ani înainte de transformarea sa în simbol al naţionalismului şi rasismului – zvastica în Germania şi crucea încercuită sau „celtică" în Franţa.

Şi mai remarcabile sunt descoperirile „alfabetice" mai mari de la Glozel descoperite în 1924 în apropiere de Vichy (Franţa), fiind de atunci subiectul unor dispute aprinse. Printre cărămizi, securi, obiecte de ceramică şi tablete din epoca Magdaleniană, o tabletă incizată prezintă o colecţie de semne sau de litere, multe dintre ele fiind echivalente cu cele greceşti sau feniciene, în vreme ce altele sunt neidentificabile. O scriere clar definită din această epocă şi dintr-o asemenea zonă geografică este inacceptabilă din punct de vedere arheologic şi, cu toate că tabletele de la Glozel au fost autentificate de mulţi specialişti în preistorie, misterul rămâne. Un mister care, dacă se va verifica, ar indica faptul că o populaţie necunoscută din nordul Europei a cunoscut scrierea cu mii de ani înainte ca egiptenii să-şi pună la punct scrierea hieroglifică – ceea ce ar reprezenta o ipoteză foarte tulburătoare pentru arheologia tradiţională.

O altă teorie neortodoxă privind scrierea preistorică, de data aceasta având o vechime şi mai mare, din epoca Aurignaciană, a fost adusă la cunoştinţa publicului în 1971 de către antropologul Alexander Marshack, care a studiat cu atenţie oasele de vultur, mamut şi cerb găsite în peşterile aurignaciene, actualmente expuse în e ferite muzee din Europa, şi a emis ipoteza conform căreia

crestăturile şi inciziile de pe aceste oase ar fi o selecţie de semne care servea drept calendar ajustat la lună cu notaţii modificate, tăiate cu o varietate de unelte, ceea ce ar fi echivalentul unei forme de scriere primitivă sau cel puţin de păstrare a unor informaţii prin notaţii crestate. Aceasta ar duce notaţia scrisă, dacă nu chiar scrierea, înapoi cu circa 30.000 de ani.

Aceste marcaje au fost observate şi anterior pe oasele cu pricina dar au fost considerate nişte incizii decorative pe mânerul unei unelte probabile, făcute cu scopul de a asigura o prindere mai bună. Observând o serie de simboluri care semănau cu diferitele faze ale lunii şi un sistem de linii drepte crestate, Alexander Marshack a dedus teoria unui calendar lunar şi a verificat alte piese de muzeu, folosind uneori metode de iluminat speciale şi măriri puternice pentru a pune în evidenţă adevărata formă a marcajelor. El a găsit de multe ori siluete de animale sau de femei amestecate cu aparentele notaţii calendaristice, bănuind că acestea ar avea o legătură cu vânătoarea „sportivă” sau cu înregistrarea ciclului menstrual al femeii.

Indicaţii privind un pas atât de important către civilizaţii ca începuturile scrierii în urmă cu 35.000 de ani, când până acum s-a considerat că scrierea nu ar avea mai mult de cinci-şase mii de ani vechime, ar lăsa un interval temporal considerabil pentru dezvoltarea culturilor preistorice despre care în prezent nu avem decât indicaţii vagi. Desigur, se poate contraargumenta că adevărata civilizaţie nu ar fi putut să înceapă fără cultivarea cerealelor şi domesticirea animalelor, numai că şi această cifră a fost împinsă înapoi în timp cu câteva mii de ani faţă de punctul tradiţional de început reprezentat de Sumeria.

Conceptul vârstelor pierdute ale civilizaţiei, al unor culturi avansate atât de îndepărtate în timp încât nu se încadrează în niciun model de civilizaţie stabilit anterior, este privit în mod firesc cu scepticism, cu suspiciune şi uneori cu nelinişte de către reprezentanţii arheologiei şi ştiinţei tradiţionale. Acest lucru este de înţeles într-o

vreme în care obiectele arheologice au fost atribuite ocazional vizitatorilor de pe alte planete din sistemul nostru solar, cum ar fi Venus şi Marte, sau de pe planete din alte sisteme solare. Cu toate acestea, dorinţa explicabilă a experţilor de a păstra lucrurile în cadrul graniţelor tradiţionale nu înseamnă că noile informaţii nu vor modifica fundamental ideile anterioare. Acest lucru s-a întâmplat de multe ori în istoria consemnată documentar în cazul acceptării teoriilor ştiinţifice şi al invenţiilor, un proces care ar putea reflecta în cadrul perioadei de existenţă a speciei umane, aici pe această planetă, fluxul şi refluxul civilizaţiei însăşi.

X. MEMORIA SPECIEI

Pe toată suprafaţa globului sunt anumite legende sau tradiţii atât de asemănătoare în conţinutul lor esenţial încât este greu de crezut că nu au o origine comună. Cea mai spectaculoasă este legenda potopului, referitoare la nemernicia civilizaţiei antediluviene pe care, conform tradiţiei, Dumnezeul Dumnezeilor a hotărât să o distrugă. În fiecare caz el a ales un bărbat, un cuplu sau mai multe ca supravieţuitori şi i-a prevenit înainte de producerea catastrofei.

Tradiţia iudeo-creştină a lui Noe şi a celor zece generaţii de dinaintea sa provine sau este înrudită cu o legendă babiloniană similară, la fel ca şi tradiţia musulmană în care poporul distrus este denumit „oamenii din Ad”. Marele Potop şi repopularea ulterioară a Pământului cu supravieţuitori aleşi au fost cunoscute de toate popoarele antichităţii – în Grecia şi lumea Mediteraneană, triburile din nordul Europei, cu mult înainte de apariţia creştinismului, la fel ca şi în Sumeria, Babilon, Persia, India, China şi alte părţi ale Asiei.

S-a constatat chiar că această legendă era larg răspândită în rândul populaţiei amerindiene a Lumii Noi, cu unele modificări referitoare la modul cum au scăpat supravieţuitorii, iar animalele alese pentru a fi salvate au fost adaptate la specificul american (lama, bizoni, jaguari, coioţi etc.).

Uneori chiar şi numărul zilelor cât a plouat aproape coincide pe ambele ţărmuri ale Atlanticului, variind de la biblicele patruzeci de zile şi nopţi până la şaizeci în unele versiuni amerindiene.

Preponderenţa legendelor legate de potop, precum şi semnele înalte lăsate de apă pe platourile şi munţii de pe întreg cuprinsul planetei, inclusiv urmele de viaţă marină din Himalaya şi un „strat marin” între nivelurile culturale din Mesopotamia antică, sugerează că unul sau mai multe potopuri sau mari inundaţii cu undele mareice însoţitoare

s-au produs şi au fost observate de supravieţuitori care au păstrat vie povestea prin intermediul legendei şi transcrierea ulterioară până în vremurile actuale. Şi, dacă una sau mai multe mase de uscat s-au scufundat în acele timpuri, supravieţuitorii de pe numeroasele insule de atunci, ajunşi în diferite părţi ale lumii, de bună seamă că au crezut sau cel puţin le-au spus populaţiilor semibarbare cu care au intrat în contact că ei sunt singurii supravieţuitori ai catastrofei; cu alte cuvinte, au existat mai mulţi „Noe”.

Se pare că nu există nicio legătură lingvistică între numele supravieţuitorilor potopului şi cel al lui Noe din tradiţia iudeo-creştino-islamică. În legenda babiloniană, era Ut-Napishtam; în Iranul antic era Yima; în legenda greco-romană, Deucalion; în mitologia hindusă, Baisbasbata; Coxcox sau Tezpi în legenda aztecă şi preaztecă; şi Tamandare în legendele Guarani din Brazilia, Paraguay şi Argentina.

Se spune că uriaşa piramidă de la Cholula din Mexic a fost clădită astfel încât constructorii să aibă un loc de refugiu în cazul unui nou diluviu, dar se pare că a fost părăsită de lucrători înainte de a ajunge la înălţimea proiectată din pricina talmeş-balmeşului de limbi. Acest ultim exemplu de legendă, asemănătoare cu cea despre Turnul Babel, care a traversat oceanul, i-a făcut pe preoţii spanioli să creadă că Satana se afla în spatele acestor extraordinare coincidenţe menite să-i deruteze pe adevăraţii credincioşi. Aceste coincidenţe includeau crucile sculptate de pe tot întinsul Mexicului antic, crucile de pe veşmântul lui Quetzalcoatl, existenţa confesiunii, a postului, a penitenţei şi a iertării păcatelor în religia aztecă, alături de ritualul complet necreştinesc al sacrificiilor umane.

Întrucât tradiţiile, legendele şi poveştile s-au putut răspândi cu uşurinţă în Europa şi Asia, trecând peste Mediterana până în Africa, adevărata difuziune a unor modele culturale ar putea fi căutată cu folos în părţi izolate ale planetei, insule îndepărtate aflate în ambele oceane şi

continente relativ izolate, cum ar fi cele două Americi. Modelele culturale şi amintirile comune unor asemenea locuri izolate şi altor părţi ale lumii sugerează că, probabil, în vremurile preistorice acestea nu au fost chiar aşa de izolate. Popoarele şi rasele tind să-şi amintească anumite lucruri din motive diverse. Îşi amintesc ceea ce au găsit că le este util, ceea ce este amuzant, distractiv sau frumos, precum şi lucrurile care i-au îngrozit sau i-au impresionat în mod deosebit.

Utilizarea bumbacului în America intră în categoria „util", dar conţine şi elemente de mister, îndeosebi datorită numărului de cromozomi, aşa cum remarcă Constance Irwin în cartea ei *Fair Gods and Stone Faces*. Bumbacul sălbatic din America are treisprezece cromozomi mici, în vreme ce bumbacul din lumea veche are treisprezece cromozomi mari. Dar iată că bumbacul descoperit la Huaca Prieta, unul din cele mai vechi locuri datate din Perú (2347 î.e.n.), avea câte treisprezece cromozomi mici şi mari, rezultaţi se pare din hibridizarea bumbacului american cu cel din Lumea Veche în urmă cu mii de ani. Mai mult decât atât, războaiele folosite pentru ţeserea bumbacului în Perú erau aproape identice cu cele din Egiptul antic, până într-atât încât aveau fiecare câte unsprezece părţi active. În conformitate cu teoria lui Thor Heyerdahl, asemenea schimburi se produceau dinspre Est către Vest, cu toate că există şi posibilitatea ca ambele zone să fi beneficiat de aportul uneia surse comune, mai centrale.

În Mexicul antic, invadatorii spanioli au constatat că aztecii practicau un joc (atunci când mai aveau timp pentru jocuri, înainte de venirea spaniolilor) care era identic cu *parchesi*, jucat cu mii de ani în urmă în India şi Persia, cu diferenţa că în Mexic, în locul zarurilor, erau folosite boabe de fasole marcate. Aztecii îl numeau *patolli*, un nume cu reminiscenţe vagi, dar nicăieri nu era consemnat cine îl inventase sau cu ce nave traversase Pacificul, dacă, într-adevăr, aşa ajunsese în Mexic.

Uneori, surse dintre cele mai improbabile sugerează

contactul dintre izolată Lume Nouă şi continentele „mai vechi”. Să luăm ca exemplu o poveste simplă relatată atât de irlandezii din Lumea Veche, cât şi de indienii ojibway din America precolumbiană, similară în aproape toate detaliile şi totuşi diferită şi mai veche decât obişnuitele poveşti populare europene:

Legenda indienilor ojibway: Într-o bună zi, păsările s-au adunat pentru a vedea care zboară mai sus. Unele s-au înălţat foarte iute, dar au obosit curând şi au fost întrecute de altele cu aripi mai puternice. Însă vulturul a zburat mai sus decât toate şi tocmai se pregătea să-şi anunţe victoria când câneparul cenuşiu, o pasăre foarte mică, a zburat de pe spatele vulturului, unde se pitise neobservat, şi, cu forţe proaspete, a reuşit să ajungă cel mai sus. Când păsările au coborât şi s-au adunat la sfat, au hotărât să acorde premiul vulturului, care nu numai că se apropiase cel mai mult de soare dintre toate păsările mari, dar îl şi purtase în spinare pe cânepar.

Iată de ce penele de vultur au devenit semnul distinctiv cel mai onorabil pe care îl poate purta un războinic.

Poveste folclorică galică: Într-o zi păsările s-au întâlnit toate şi au căzut la învoială că aceea dintre ele care va zbura cel mai sus avea să le fie rege. Tocmai când se pregăteau să pornească în zbor, o pitulice s-a cocoţat neştiută de nimeni pe coada vulturului. Şi-au pornit păsările către înaltul cerului, sus, tot mai sus, până când vulturul a ajuns cu mult deasupra tuturor şi nu mai putea să zboare, căci era tare obosit. „Înseamnă că sunt regele păsărilor!” spuse el. „Minţi!” strigă pitulicea, săltându-se deasupra marii păsări. Vulturul s-a mâniat atât de tare… încât atunci când pitulicea a vrut să coboare a lovit-o cu aripa şi, de atunci, pitulicea n-a mai putut niciodată să zboare mai sus de tufele de păducel. I

În cartea *Men out of Asia*, Harold Sterling Glawin

subliniază un element muzical aparent minor legat de contactele dintre fosta Lume Veche şi America. Raiul; instrumentul muzical la care cânta zeul Pan şi păstorii Greciei antice, a fost găsit sub o construcţie aproape identică în insulele Solomon din Pacific şi în platourile înalte ale Anzilor, unde păstorii continuă să-l folosească şi în zilele noastre. Pe lângă asemănarea structurală, s-a constatat că şi diapazonul acestor naiuri este acelaşi, cu toate că provin din puncte situate la antipozi.

Atunci când se încearcă atribuirea unor contacte pe scară largă între alte părţi ale lumii şi America, trebuie să se manifeste o anumită prudenţă în recunoaşterea unor desene simple incizate sau gravate în piatră sau metal, pictate pe obiecte de ceramică sau ţesute în materiale textile, deoarece multe din figurile simbolice care reprezintă oameni, animale, soarele, luna şi stelele, munţi şi părţi ale anatomiei umane, sunt desenate în general cam în aceeaşi manieră pentru simplul fapt că aşa este cel mai uşor şi cel mai firesc să fie desenate. Totuşi, uneori sunt găsite desene de o asemenea complexitate încât prezenţa lor în locuri atât de distanţate ar depăşi cu mult limitele de probabilitate ale coincidenţei. Un asemenea exemplu poate fi văzut în motivele de friză „chinezeşti” descoperite la El Tajin şi zonele învecinate din Mexic, atunci când sunt comparate cu desenele extrem de vechi din China primelor dinastii (Hsia, Shang şi Chou, adică între 2000 şi 250 î.e.n.).

O altă coincidenţă surprinzătoare se referă la desenul labirintului descoperit la culturile indiene din America de Nord şi de Sud, în mormintele egiptene şi în Creta antică, unde i s-a acordat o importanţă atât de mare încât a fost gravat chiar şi pe monedele cretane. În legenda grecească, labirintul a fost literalmente cuşca teribilului minotaur, omul-taur, o interpretare primitivă a utilizării sale iniţiale, legată probabil de ceremoniile religioase aşa cum labirinturile tombale din Egiptul antic erau legate în mod alegoric de rătăcirile sufletului de după moarte.

Amintirile rasiale despre alte culturi, clădiri sau monumente care între timp au dispărut ar putea constitui explicaţia pentru faptul că triburi relativ primitive imită la nesfârşit desene şi chiar clădiri aparţinând unor alte civilizaţii. Aşa s-a întâmplat se pare cu uriaşele statui din Insula Paştelui, Rapa Itu, structurile de piatră din insulele Caroline şi Mariane, imensele figuri de piatră din Noua Guinee, repetate la nesfârşit de către tribul acultural Malekula, în cinstea „strămoşului" lor, forturile de piatră din Irlanda şi insulele Aran, structurile megalitice din insulele mediteraneene, Portugalia şi sudul Spaniei, miile de menhire aliniate atent de la Carnac (Bretania) Stonehenge şi Avebury (Anglia), şi clădirile preistorice inexplicabile de pe coastele şi canalele navigabile ale ambelor Americi.

Dar mai există şi o legătură mai puternică a memoriei rasiale – memoria limbii. Este interesantă ideea că sunetele vorbite ale limbii, unul dintre cele mai efemere şi mai uşor de modificat mijloace de comunicaţie, au fost conservate de-a lungul a nenumărate generaţii, antedatând izvoarele noastre scrise cele mai vechi şi, în cazul anumitor limbi, rezistând mai mult sau mai puţin direct din vremurile preistorice până în prezent.

În efervescenţa intelectuală a secolului al XIX-lea, când preistoria şi originea omului au fost supuse pentru prima oară analizei ştiinţifice, multe limbi, antice şi moderne, au fost comparate în privinţa sensurilor. Rădăcinilor şi construcţiilor comune cu scopul de a obţine indicaţii privind o origine comună, poate şi pentru a găsi limba fundamentală a omului de dinaintea incidentului legendar sau alegoric al Turnului Babel. Aproape toate limbile din Europa şi unele din limbile din Orientul Mijlociu până în India sunt legate între ele, atât prin vocabular cât şi prin construcţie. Ele descind probabil dintr-o limbă-mamă care transcende istoria şi care le-a conferit la toate caracteristici comune. Iniţial, lingviştii germani au categorisit aceste limbi ca indo-germanice, deşi în general noi tindem să folosim termenul mai neutru de limbi indo-

europene, introdus de lingviştii francezi.

În determinarea vechimii şi originii limbilor indo-europene s-a sugerat că limba-mamă ar fi putut începe în Europa, în regiunea râurilor Rin, Oder, Elba şi Vistula, în special datorită prevalenţei unui set de trei cuvinte în cadrul acestui grup lingvistic: „ţestoasă”, „fag” şi „somon”.

— Toate acestea au existat între limitele geografice ale râurilor europene de mai sus. Datorită proximităţii geografice faţă de grupul lingvistic indo-european sau indo-germanic, limbile semitice din Orientul Mijlociu şi, într-o măsură mai mică, limbile turce din Asia Centrală au adeseori origini comune pentru cuvinte într-o măsură mult mai mare, până în vremurile moderne, decât cu grupul lingvistic semitic al Orientului îndepărtat, sutele de limbi din Africa subsahariană, limbile din insulele Pacificului şi cele peste o mie de limbi amerindiene care, dacă Columb a reprezentat primul contact dintre America şi restul lumii, ar fi trebuie să nu aibă niciun cuvânt comun cu limbile din Europa şi Asia.

Prin urmare, nu este deloc surprinzător să găseşti în esenţă acelaşi cuvânt existent într-o varietate de limbi indo-europene antice şi moderne, dat fiind că marile migraţii tribale au răspândit limbile indo-europene în toată Europa şi o mare parte din Asia. În schimb, cu totul neobişnuit ar fi să se găsească cuvinte sau influenţe din alte limbi recognoscibile în limbile amerindiene sau în alte insule lingvistice ale planetei, ceea ce ar indica faptul că, la un moment dat, cu mai multe mii de ani în urmă, una sau mai multe culturi marine au răspândit elemente lingvistice şi de civilizaţie spre locuri îndepărtate situate pe ţărmurile oceanelor.

Legenda Turnului Babel, care apare pe ambele ţărmuri ale oceanului, poate reprezenta o amintire comună a dispariţiei unui limbaj mai vechi, care nu a fost vorbită neapărat ca limbă maternă de popoare diferite, dar a servit în general ca vehicul de cultură şi comerţ, aşa cum se întâmplă azi cu limba engleză în Africa şi Asia, precum şi cu alte limbi internaţionale vorbite de „utilizatori

secundari” (franceza, rusa, spaniola, araba etc.).

Poate că dispariţia uneia sau mai multor limbi, anterior larg folosite în comunicaţia mondială dintre popoare, şi înţelegerea ulterioară a faptului că o astfel de limbă nu mai e disponibilă, a dat naştere ciudatei legende a Turnului Babel, care a făcut din acesta un fel de monument lingvistic pentru acea limbă dispărută.

Uneori, dispariţia unei limbi comune este consemnată în legende, fără referire la Turnul Babel.

Legenda mayaşă *Popol Vuh*, compilată din cronicile mayaşe originale, cuprinde următoarele:

Cei care priveau la răsăritul soarelui… aveau o singură limbă… Aceasta s-a întâmplat după ce au sosit la Tulán, înainte de a porni spre apus. Aici, limba triburilor s-a schimbat. Vorbirea lor a devenit alta. Tot ce auzeau şi înţelegeau când au plecat din Tulán a devenit de neînţeles pentru ei…

şi tot aşa:

Căci limba (limbile)… a(u) devenit diferită (diferite).

…Vai nouă că ne-am părăsit vorbirea! De ce am făcut asta?… Limbile noastre erau una singură când am plecat din Tulán, una singură în ţara unde ne-am născut…

Lipsa unui limbaj de legătură cu cuceritorii lor a reprezentat încă un dezavantaj pentru civilizaţiile indiene din America Centrală deoarece, dacă ar fi ştiut de la început ce plănuiau spaniolii pentru ei, istoria Lumii Noi ar fi putut fi alta. Când au intrat prima oară în contact cu indienii din Mexic, conchistadorii li se adresau acestora în latină, iar apoi în greacă, fiindcă unele din silabele mayaşe aveau o sonoritate mai curând greacă decât latină. S-au produs unele incidente neobişnuite. Când spaniolii, ajunşi în Yucatán l-au întrebat pe liderul unui grup de mayaşi în latină cum se numea ţinutul lor, şeful a răspuns „Yucatán?” (Ce ai spus?), cuvânt care a şi fost stabilit pe dată drept denumire a teritoriului. Cu un alt prilej, un soldat spaniol se pregătea să ucidă un indian care i-a spus pe neaşteptate în spaniolă: „Nu mă ucide, *cabellero*, căci

sunt castilian ca şi tine”. El spunea adevărul, căci după ce cu ani în urmă naufragiase prin apropiere, acum devenise sclav al mayaşilor. Când s-a alăturat din nou compatrioţilor săi, el a fost un translator deosebit de util în relaţiile cu mayaşii şi, cu ajutorul cunoştinţelor de limbă mayaşă, în relaţiile cu aztecii.

Pe măsură ce se familiarizau şi mai mult cu limbile indienilor, preoţii spanioli au început să descopere amestecate printre cuvintele indigene şi cuvinte pe care ei le considerau a proveni din greacă, ebraică şi chiar bască, şi asta nu numai în America Centrală ci chiar şi în Perú. Aceste coincidenţe au căpătat diverse explicaţii, printre care aceea că indienii ar fi descendenţi ai atlanţilor sau cele zece triburi pierdute ale Israelului. Şi într-un caz, şi în celălalt, cucerirea şi convertirea lor la creştinism avea în ochii conchistadorilor o justificare în plus.

Mai multe cuvinte remarcate în această perioadă timpurie prezintă similitudini stranii. Cuvântul sau prefixul nâhuatl (aztec) pentru „zeu” sau „zei” este *teotl*, prescurtat la *teo* în cuvintele compuse (în greacă *theos* înseamnă „zeu”), şi apare adesea în combinaţii ca *teocalli* - „casa zeilor” (Kalia înseamnă „locuinţă mică” în greceşte). De asemenea, *Teotl* (*teo*) este folosit în multe denumiri geografice, cum ar fi vestitele piramide de la Teotihuacán (care înseamnă literalmente „locul celor care au zei”). Ciudata dublă coincidenţă a asemănării dintre *teocalli* şi *theou kalias* – „sălaşul zeilor” (în greaca antică) l-a făcut pe Alexander von Humboldt să exclame: „Aceasta este greacă pură!” – o afirmaţie întrucâtva excesiv de entuziastă, explicabilă totuşi în circumstanţele date.

Limba aymará vorbită în ţinuturile andine folosea cuvântul *mallku* pentru „rege”, care aminteşte de *melek* din ebraică sau de *malik* din arabă. Iar cuvântul *garúa* („burniţă”) era acelaşi în quéchua, limba imperială a incaşilor, şi bască. Un exorcism mayaş s-a descoperit că seamănă aproape întocmai cu o frază folosită în celebrarea antică secretă a misterelor greceşti. Numele Tlaloc al zeului mexican al apei şi ploilor a fost comparat cu

cuvântul grecesc pentru „mare” – *thalassa* – nu numai pentru sonoritate, ci şi pentru elementul pe care îl guvernează. Chiar şi în Statele Unite avem ceea ce ar putea fi doar un accident lingvistic, şi anume asemănarea dintre numele celebrului nostru râu, Potomac, şi cuvântul grecesc pentru „râu”, *potomos*.

Examinând afinităţile dintre limbi sau grupuri de limbi, trebuie avut grijă să nu se tragă concluzii pripite pe baza unor asemănări întâmplătoare, exceptând cazurile în care acestea se repetă cu consecvenţă. De exemplu, adverbul şi interjecţia englezească „se” (deci, aşa etc.) este folosit aproape în acelaşi mod în japoneză. Cuvântul englezesc „hole” (gaură) este reprezentat de acelaşi sunet în mayaşă. Faptul că „se „a fost un cuvânt japonez înainte de contactul cu lumea exterioară reprezintă un „accident lingvistic”. Dar faptul că, în prezent, japoneza conţine peste două mii de cuvinte englezeşti adoptate este suficient pentru a indica arheologilor din viitor un contact cultural important. Prin urmare, în scopul identificării contactelor antice cu cele două

Americi, trebuie evitate cu grijă cuvintele *noi*, posibil a fi fost adoptate „la grămadă” în limbile indienilor din limbile descoperitorilor.

În această privinţă, din punct de vedere lingvistic este mai prudent să se examineze mai întâi cuvintele de bază, denumirile de lucruri care sunt constante pentru o cultură dată, apoi numele de animale, păsări, alimente, relaţii de familie şi tribale şi fenomene naturala sau supranaturale. De asemenea, trebuie luate în considerare limbile care, la data descoperirii Americii sau a insulelor din zona centrală a Pacificului, erau deja antice sau dispăruseră.

În afară de influenţa limbii greceşti antice, în cuvintele din Lumea Nouă apar ciudate împrumuturi din alte culturi mai vechi. *Tepe* înseamnă „deal” în limbile turcice din Asia Centrală, iar un cuvânt similar – *tepetl* sau *tepec* – înseamnă „deal” în aztecă (nâhuatl), ca în Chapultepec („Dealul cosaşului”) şi în Popocatépetl

(„Muntele fumegând”). În Egipt, crocodilul, sanctificat în vremurile antice, era numit *s-b-k* (nu cunoaştem exact valoarea vocalelor), iar în nâhuatl *cipac-tli*. Latinescul *papilio* („fluture”) apare în nâhuatl ca *papalo-tl*, şi chiar un cuvânt ce seamănă cu extrem de vechiul cuvânt sumerian pentru „antilopă” – *mashl* – apare în nâhuatl ca denumire pentru „cerb” – *mazatl* –, pe care aztecii îl numeau cal spaniol, neştiind cum să-i zică altfel. În mayaşă, cuvântul pentru „preot” este *balaam*, în vreme ce în ebraică *bileam* înseamnă „magician”.

Similarităţi şocante apar chiar şi în limbile unor triburi minore. Denumirea feniciană a Zeului Soare era *Shapash*, iar *shapash* înseamnă „soare” la tribul indian Klamath din nordul Californiei şi sudul statului Oregon. În limba hopi, Zeul Soare este numit *Taiowa*, în vreme ce „soarele” (ca subiect) este *taiyo-wa* în japoneză. *Kharus* înseamnă „aur” în feniciană, iar *cuarasi* este cuvântul pentru „soare” în limba guarani din sud-estul Americii de Sud. Aceste cuvinte prezintă o asemănare care devine şi mai strânsă atunci când ne gândim că în America de Sud aurul era metalul asociat cu soarele, incaşii denumindu-l „lacrimile soarelui”. Pentru quéchua, fosta limbă de curte şi administrativă a Imperiului Incaş, vorbită şi acum de milioane de indieni de pe Platoul Andin, au fost atribuite afinităţi cu limbi extrem de îndepărtate geografic precum basca şi japoneza. Aceste două limbi seamănă cu quéchua în unele silabe, iar basca seamănă şi în construcţie, dat fiind că amândouă sunt limbi aglutinante dar, în pofida unor relatări mai vechi care atestă contrariul, japoneza şi quéchua, pe de o parte, şi basca şi quéchua, pe de alta, nu sunt reciproc inteligibile, chiar dacă unele cuvinte sunt surprinzător de asemănătoare, cu unele mici diferenţe. Basca, care ar putea fi mai veche decât alte limbi europene, nu are legături cu niciuna dintre ele, exceptând un mic grup lingvistic din Munţii Caucaz, şi respectă modelul lingvistic aglutinant al limbii quéchua şi al altor limbi amerindiene. În plus, quéchua pare să aibă anumite cuvinte comune cu insulele din Pacific, în special cu

limbajul maori din Noua Zeelandă şi chiar cu limbile vorbite în Malaysia şi India.

Cuvintele comune limbilor quéchua şi maori constituie exemple convingătoare de contacte culturale prin intermediul călătoriilor oceanice peste Pacific.

MAORI:

Muna Nocu Kiri Mutu Pura Kura

(dragoste) (al meu) (piele) (mutilat) (între) (şef de trib) Kumara (cartof dulce)

QUÉCHUA:

Munay Nuca Kara Mutu Pura Kuraca

(dragoste) (eu) (piele) (mutilat) (între) (şef de trib) Kumara (cartof dulce)

Alte vestigii surprinzătoare ale unor limbi dispărute apar in quéchua. Astfel, cuvântul pentru „minciună” (neadevăr) este *llulu* in quéchua şi *lul* în sumeriana antică; la „trestie” se spune *sug* în sumeriană şi *soco* in quéchua, în vreme ce cuvântul folosit în limba quéchua pentru „coş” – *kusuru* – are în esenţă aceleaşi consoane ca şi *kasher* din sumeriană. Uneori, similitudinile dintre cuvinte precum babilonianul *laklak* pentru „pasăre mare” şi quéchuanul *lleka-lleka* pentru „bâtlan” pot fi doar nişte exemple de onomatopee, sau de cuvinte exprimând sunetul unei acţiuni (în acest caz, bătaia aripilor păsării mari).

Şi mai frapante sunt similitudinile lexicale dintre Hawaiană şi greacă, care par să indice că marinarii, care vorbeau greaca antică sau o limbă asemănătoare, navigau pe un ocean despre care, din câte ştim, grecii din istorie nici măcar nu ştiau că există. O listă alcătuită de Arnold Wadler (*One Language*) include următoarele cuvinte cu sonorităţi şi înţelesuri similare, ţinându-se cont de tendinţa de simplificare din partea melodioasei limbi tahitiene-hawaiene:

HAWAIANĂ:	GREACA ANTICĂ:
Acto (vultur)	Actos (vultur)
Noo-Noo (gând)	Nous (inteligenţă)
Manao (a gândi)	Manthano (a învăţa)
Mele (a cânta)	Melodhia (melodie)
Lahui (popor)	Laos (popor)
Hiki (a veni)	Hikano (a sosi)
Noko (a trăi, a sta)	Naio (a locui)

Ce s-a întâmplat cu consemnările documentare ale acestor ocoluri ale lumii făcute de flotele minoice, greceşti sau feniciene? Probabil că multe s-au pierdut în frecventele cuceriri şi distrugeri ale cărţilor şi cronicilor din cetăţile feniciene şi în distrugerea definitivă a Cartaginei de către romani. O singură menţiune a ajuns până la noi, referitoare la o călătorie „de plăcere” făcută în jurul Africii de către fenicieni aflaţi în slujba faraonului egiptean Necho, începând de la Marea Roşie, într-o vreme când fostul canal „Suez”, care lega Golful Suez de Nil şi de Mediterana, nu mai era disponibil. (O stranie previziune a prezentului!) Probabil că singurul motiv pentru care avem cunoştinţă de această călătorie este faptul că a fost finanţată de imperiul egiptean şi a fost inclusă în cronicile egiptene. Fenicienii aveau obiceiul să păstreze cu asiduitate secretul călătoriilor şi al traseelor lor comerciale faţă de posibilii concurenţi, violarea acestor secrete de stat fiind pedepsită cu moartea.

Totodată, mai este posibil ca flotele care au lăsat vestigii lingvistice şi culturale pe tot cuprinsul planetei să

nu fi venit din centrele pe care le asociem în mod normal cu grecii şi fenicienii, ci din alte ţinuturi mai vechi, între timp dispărute, din care a rămas doar un ecou imperfect şi tot mai slab al limbii şi culturii în insule izolate şi pe ţărmuri neaşteptate. Probabil că nu vom şti niciodată dacă navigatorii vorbeau o formă de greacă, feniciană, sumeriană, bască, mayaşă, quéchua sau, mai probabil, o limbă sau nişte limbi originare, care au lăsat urme în toate limbile, din vremurile când nivelul oceanelor era mai scăzut, insulele erau mai întinse şi mai numeroase şi înainte ca schimbările climatice şi mişcările seismice să fi modificat părţi întregi ale planetei, distrugându-le sau modificându-le populaţia.

Flotele care au răspândit civilizaţia şi cultura pe întinsul oceanelor şi al coastelor planetei înaintea istoriei au dispărut de multă vreme, deşi unele ambarcaţiuni mai pot fi găsite conservate sub straturile de gheaţă sau de corali, sub nisipurile de pe fundul mărilor sau sub noroiul din estuarele colmatate, ori chiar sub mâlul conservant de pe fundul oceanelor. Amintiri despre această difuziune culturală sunt doar sugerate de anumite cuvinte din alte limbi, aduse de undeva precum nişte resturi de corabie aduse de valuri la ţărm, păstrate în memoria rasei de-a lungul mileniilor prin persistenţa limbajului vorbit.

Chiar şi denumiri neobişnuite de locuri apar în diferite părţi ale lumii, ca şi cum un oraş nou ar fi denumit după un altul mai vechi, aşa cum s-a întâmplat cu New York (Noul York) sau cu numeroasele denumiri europene ale oraşelor americane, atribuite în cinstea predecesorilor lor. E posibil că aşa să se fi întâmplat cu Carnac (Bretania), cu miile sale de menhire aliniate în preajma mării, şi Karnak (Egipt) cu şirurile sale de coloane de templu uriaşe. Un alt oraş antic, Kanarak, există în sudul Indiei, iar alte două sunt situate în Scoţia, ambele denumite Camock. Printre alte asemănări de nume, amintim de Kanak (Turcia), Kanayka (Kazahstan), Cama (Irlanda), Camaxide (Portugalia), dintre care unele ar putea face referire la un alt oraş mai vechi, cu sonoritate similară.

Cartagina, metropola antică din nordul Africii, ar putea fi înrudită cu Kar din Karnak, deoarece *kart* în feniciană înseamnă „cetate” sau „oraş”. Un cuvânt similar pentru „oraş” – *car* – apare în America de Sud printre indienii araucani, precum şi în Bretania, unde cuvântul pentru „oraş” este *ker*.

Toponimul Tula apare în vestul Irlandei şi în estul Mexicului, unde nu este doar numele unui loc real, dar şi locuinţa legendară a lui Quetzalcoatl în Marea de Est. Denumirea romană Thule se referea probabil la una din Insulele Hebride sau chiar la Islanda, iar expresia Ultima Thule, care apare pe unele hărţi latineşti vechi, voia să indice limita vestică a pământului. Cuvântul Tula sau Thule formează un mare triunghi pe întinsul oceanului, aşa cum diferitele denumiri ale Atlantidei formează un mare cerc în sensul acelor de ceasornic începând cu Venezuela, trecând prin Mexic, America Centrală, Yucatán şi Antile, până în Europa, spre est către Mediterana şi nordul Africii şi din nou către vest, spre Insulele Canare. Această „memorie a cuvântului” Atlantis, sau a celor mai importante litere din componenţa cuvântului (A-T-L-N), păstrată de atâtea triburi şi naţiuni de pe perimetrul Oceanului Atlantic, constituie probabil cea mai frapantă memorie lingvistică a speciei, iar variaţiunile regionale ale denumirii nu fac decât să-i sporească credibilitatea.

Tribul Guanche din Insulele Canare a păstrat vreme de câteva mii de ani o tradiţie orală şi scrisă despre un eveniment care pare să coroboreze povestea lui Platon despre Atlantida. Când primii navigatori spanioli au ajuns în Insulele Canare, în secolul al XIV-lea, ei au găsit reminiscenţele unei culturi avansate şi bine organizate aparţinând Epocii Pietrei, incluzând unele elemente „atlantice”, cum ar fi clădiri din piatră, un text scris, venerarea soarelui, mumii, lupte cu tauri şi chiar zece regi aleşi, amintind de cei Zece Regi ai Atlantidei pomeniţi de Platon şi de cei Zece Regi ai culturii mayaşe. Când băştinaşii guanche au putut să comunice cu spaniolii, ei şi-au exprimat surprinderea că şi alţi oameni, în afară de ei

înşişi, au supravieţuit catastrofei abătute asupra fostului lor ţinut, care fusese mult mai întins. De fapt, pentru băştinaşi, catastrofa finală s-a produs odată cu venirea spaniolilor. Când apele s-au limpezit, cronicile şi limba băştinaşilor guanche au dispărut, împreună cu cea mai mare parte a populaţiei. Dintre cuvintele guanche care au supravieţuit, unele cuvinte de bază, cum ar fi cele pentru „zeu", „soare" şi „lună" prezintă similitudini interesante cu figurile mitologiei greceşti. Astfel, cuvântul guanche pentru „zeu" este *coron*, care seamănă cu *Chronos*, titanul care a stăpânit universul şi al cărui nume a figurat multă vreme în legenda Atlantidei. Cuvântul guanche pentru „soare" era *alio*, iar cuvântul pentru „lună" era *se*, corespunzând îndeaproape cu zeul grec al soarelui *Aelios* sau *Helios* şi cu zeiţa lunii *Selena*.

Cercetările legate de cultura preistorică a Atlantidei ar progresa considerabil dacă mai multe elemente ale limbii guanche ar putea fi scoase la lumină şi studiate. Se relatează că unele comunităţi de păstori din munţii insulei Gran Canaria au menţinut o anumită puritate a rasei şi chiar că au păstrat o parte din limba lor antică, dar la fel ca mulţi supravieţuitori primitivi, nu se lasă cu uşurinţă chestionaţi privitor la cultura lor trecută. Cercetarea limbii guanche şi a posibilelor sale conexiuni cu basca, berbera, egipteană antică şi cu misterioasa temanagh, limba unui trib tuareg izolat din Sahara, ar putea să ofere unele surprize, lingvistice şi culturale.

Instinctul ereditar sau memoria reţinută a speciei, care ar putea fi acelaşi lucru, a fost adus adesea în discuţie ca un indiciu privind existenţa unor foste mase de uscat sau a unui continent scufundat în Oceanul Atlantic. Această categorie cuprinde migraţiile sinucigaşe ale lemingilor din Norvegia, când grupuri ale acestor rozătoare mici intră în mare şi înoată spre vest, de parcă s-ar afla în căutarea unei mase de uscat, a cărei amintire este posibil să o fi *moştenit*, până când se îneacă.

Un alt fenomen observat îl constituie zborurile sezoniere ale păsărilor peste ocean, din Europa către

America de Sud, în timpul cărora unele stoluri se rotesc la nesfârşit deasupra unor zone aflate în mijlocul oceanului, ca şi cum ar căuta un ţinut uscat, şi îşi continuă drumul după ce o parte din păsările stolului cad în mare.

Pe coasta dinspre Pacific a Americii de Sud găsim ceea ce ar putea fi un exemplu remarcabil de nostofilie - refuzul de a părăsi locurile ancestrale – care apare în Platoul Andin, singurul loc de pe planetă unde păsările flamingo trăiesc la mare înălţime, dar zboară spre ţinuturile joase de pe coasta Pacificului pentru a se hrăni. Păstrând probabil memoria perioadei când Platoul Andin *nu* se „ridica la înălţimea sa actuală (lacurile saline şi mlaştinile de pe piscurile platourilor andine din Perú până în Chile constituie indicii clare privind o înălţare orogenetică bruscă a fundului de mare), flamingii continuă să trăiască într-un climat cu totul nemilos pentru ei, fiind şi deficitar în privinţa hranei.

Dintre toate, cea mai neobişnuită este migraţia de reproducere a ţiparilor din Europa, un mister care a fost menţionat prima oară de Aristotel în antichitate. Ţiparii nu îşi depun ouăle în Europa, ci traversează Atlanticul într-un mare banc, până în Marea Sargaselor. Această mare, care-şi merită pe deplin denumirea de „mare a corăbiilor dispărute”, aici fiind locul unde, de-a lungul timpului, corăbiile au rămas imobilizate de algele agăţătoare, constituie pe de altă parte o mare în interiorul oceanului, caracterizată printr-o abundenţă de alge. Situată la vestul crestei muntoase a Atlanticului, este înconjurată aproximativ de Gulf Stream (Curentul Golfului), iar Insulele Bermude sunt singurele porţiuni de uscat de pe suprafaţa ei. Pentru cercetătorii Atlantidei, în mod firesc, prezenţa constantă a algelor este la fel de interesantă ca şi „memoria rasială” a ţiparilor, prin faptul că sugerează păduri scufundate brusc, resturi ale acestora continuând să crească sub apele mărilor.

Dacă se poate admite că animalele ar putea avea o memorie ereditară, cu atât mai probabil ar fi ca o specie mult mai dezvoltată, aşa cum este specia umană, să

moştenească modele de memorie împreună cu alte caracteristici fizice, mentale şi emoţionale. Mijloacele şi capacitatea de stocare a creierului uman constituie în continuare în mare parte un mister – există mari porţiuni „tăcute” ale creierului, de până la 90% sau chiar mai mult, a căror utilizare nu a fost încă determinată. Trasee neuronale neidentificate conduc la ceea ce ar putea constitui o bancă de memorie, cu care nici cele mai complexe calculatoare nu se pot compara. Memoria unui individ este denumită androgenetică – memoria propriilor experienţe ale individului – în vreme ce memoria filogenetică se referă la memoria care ar putea proveni de la strămoşii individului, cu alte cuvinte, o memorie a speciei.

Dacă ar fi posibil ca, pornind de la indivizi selectaţi, să se valorifice o parte din acest curent protoplasmatic al memoriei moştenit de la generaţiile trecute, experienţele individuale, încadrate în perioada de timp corespunzătoare, ar putea constitui o cale suplimentară de cercetare a istoriei. Aceasta ar furniza totodată şi o explicaţie logică pentru unele din cele mai uluitoare exemple de reîncarnare, în care copiii vorbesc în limbi pe care nu ar fi avut de unde să le înveţe, sau în care indivizii îşi amintesc, în vis sau sub hipnoză, detalii ale unor vieţi sau evenimente din trecut, despre care, atunci când se află în stare de conştienţă, nu ştiu absolut nimic.

În orice caz, ceea ce astăzi pare a fi fantezie sau teoretizare imaginativă, s-a dovedit ulterior a fi un adevăr ştiinţific şi, în cele din urmă, s-ar putea constata că îndelungata memorie a speciei a reţinut mult mai mult decât limbajul, obiceiurile şi legendele pitoreşti moştenite.

Dacă facem abstracţie de hinduism şi budism, auzim foarte rar despre reîncarnarea unor fiinţe umane din animale, păsări sau peşti. Aproape toate cazurile de reîncarnare misterioasă din ultima vreme au avut ca obiect reîncarnarea unor oameni din oameni, nu întotdeauna de acelaşi sex. Pentru un observator obişnuit, acest aspect pare de înţeles, în măsura în care noi toţi suntem

„reîncarnaţi”, într-un sens lateral al cuvântului, din propriii noştri părinţi şi din strămoşii de dinaintea lor. Şi, atâta timp cât descendenţii noştri păstrează anumite caracteristici fizice, instincte, preferinţe şi chiar capsule de memorie, strămoşii noştri şi noi vom continua o existenţă „reîncarnată”, chiar dacă naţiunile şi culturile s-ar schimba sau ar dispărea.

XI. CUTREMUR PLANETAR

Ce fel de cataclism a fost acela care a putut să modifice suprafaţa pământului, să-i decimeze populaţia umană şi animală, să schimbe zonele climatice, să ridice munţi, să înalţe unele terenuri de pe fundul mării şi să le scufunde pe altele sub ocean? A fost o schimbare treptată sau a fost un eveniment apocaliptic, ucigând oameni şi animale cu milioanele şi ştergând de pe faţa pământului civilizaţii întregi? în momentul de faţă, nu ştim ce s-a întâmplat. Avem numai nişte teorii. Teoriile, împreună cu implicaţiile lor referitoare la o schimbare treptată sau una cataclismică, continuă să fie dezbătute de geologi, paleontologi, astronomi şi specialişti în preistorie cu o înverşunare demnă de războaiele religioase din Evul Mediu.

Lăsând la o parte valorile relative ale celor două teorii, anumite dovezi cunoscute de multă vreme înclină balanţa în favoarea unei catastrofe globale. Primii exploratori ai nordului Siberiei au descoperit mase inexplicabile de oase de elefanţi, rinoceri şi alte animale non-arctice, atât de apropiate unele de altele încât formau dealuri pe uscat şi praguri subacvatice în apropierea insulelor nordice. Mamuţi congelaţi au fost descoperiţi în Siberia începând din secolul al XIX-lea, unii având în continuare globii oculari la locul lor şi hrană vegetală în stomacuri – plante care nu au crescut în Siberia, deoarece aici persistă un climat subarctic sau arctic. Unii mamuţi încă mai aveau iarbă pe jumătate mestecată pe limbă. (În stomacurile mamuţilor nu s-au găsit decât ierburi din climatele temperate.) Alţi mamuţi au fost găsiţi în stare de congelare instantanee, iar carnea lor, după decongelare, încă mai putea fi consumată. Unii mamuţi au fost găsiţi îngheţaţi în blocuri de gheaţă, ceea ce a dat naştere, probabil printre vânătorii care i-au văzut, la legenda conform căreia mamuţii continuă să trăiască în Siberia.

În orice caz, pe vremea când mamuţii trăiau într-

adevăr în Siberia şi Alaska, clima era mult mai caldă, iar catastrofa care i-a surprins şi i-a congelat a fost fără doar şi poate una bruscă. Un mamut a fost găsit la latitudinea de 66°, în Siberia, aproape de Cercul Polar de Nord, după ce capul i-a ieşit la suprafaţă în urma unei alunecări de teren. În gura animalului s-a găsit hrană pe jumătate rumegată, dar oasele îi fuseseră rupte, aparent imediat înainte de moartea sa. Un alt specimen a fost găsit având în gură flori de piciorul-cocoşului (care nu mai face parte din flora locală), o dovadă foarte elocventă a unei schimbări climatice bruşte.

Mamuţii şi mastodonţii au fost se pare exterminaţi rapid împreună cu alte specii de animale. Printre vietăţile găsite în minele de asfalt de la La Brea, din apropiere de Los Angeles, se aflau sute de tigri, cai, cămile, mamuţi, mastodonţi, bizoni şi păuni, surprinşi cu toţii, după toate aparenţele, de o catastrofă neaşteptată. Fenomene aproape identice au fost observate în diferite zone ale planetei. Pe un deal din apropiere de Chalon-sur-Saône (Franţa) s-a găsit o concentrare neobişnuită de oase de mamifere: rinoceri, cai, urşi, lei, căprioare şi animale mai mici. Aşa cum spune profesorul Albert Gaudy: „Nu este posibil să se presupună că animale atât de diferite între ele şi din habitate atât de diferite ar fi putut să trăiască laolaltă”. Cu alte cuvinte, se sugerează că pericolul comun din timpul unui cataclism a anulat temporar graniţele dintre animalele vânate şi animalele de pradă.

O ciudată confirmare a distrugerii aproape instantanee a vieţii animale o oferă arta sculpturii în fildeş, practicată în China de mii de ani. Fildeşul folosit pentru sculpturile fine trebuie să fie relativ proaspăt. Dacă stă prea mult timp în aer liber, devine fragil şi crapă. Fildeşul folosit pentru multe din sculpturile chinezeşti antice a fost excavat din „minele de fildeş” din Asia şi Siberia, unde mamuţii au fost congelaţi rapid, fiind conservaţi de frig sau de straturile de noroi care i-au acoperit.

Violenţa unor astfel de catastrofe a fost comentată de profesorul Frank Hibber care, descriind starea a mii şi mii

de animale acum dispărute ucise în Alaska în timpul unei catastrofe preistorice, spune:

…mii de animale falnice ucise… animale sfâşiate şi împrăştiate pe suprafeţe mari deşi cântăreau câteva tone… furtuni violente ar putea explica descoperirea neobişnuită a atâtor animale înghesuite în cavernele şi fisurile din diferite perioade geologice…

Frank Hibber remarcă totodată straturile de cenuşă vulcanică amestecate printre grămezile de oase şi de colţi ale animalelor măcelărite, dovedind o căldură extremă şi sufocarea animalelor din pricina gazelor vulcanice.

Profesorul Immanuel Velikovsky, istoricul şi astronomul ale cărui teorii despre cauzele producerii unor catastrofe în vremurile străvechi au provocat mari frământări în lumea ştiinţifică în deceniul al şaselea, a descris foarte viu moartea în comun a animalelor:

Pe dealurile de lângă Montreal şi New Hampshire şi în Michigan, la cinci-şase sute de metri peste nivelul mării, au fost descoperite oase de balenă. În multe locuri de pe Pământ – pe toate continentele – oase de animale marine, animale de uscat polare şi tropicale au fost găsite laolaltă; menţionăm astfel peştera Cumberland din Maryland, fisura Chou Kou Tien din China, precum şi în Germania şi Danemarca. Hipopotami şi struţi au fost găsiţi alături de foci şi reni… din Arctica până în Antarctica… în munţii înalţi şi în mările adânci – descoperim nenumărate semne ale unor mari ridicări de teren, antice şi recente…

Profesorul Velikovsky mai arată în cartea sa *Earth in Upheaval*, că Charles Darwin, scriind despre călătoriile sale în America de Sud pe la începutul secolului trecut, a observat că cea mai mare parte a animalelor sud-americane dispărute erau contemporane cu cochiliile de scoici găsite pe uscat. Vorbind despre exterminarea unor specii întregi în această zonă, el scrie:

La început, eşti îndemnat să crezi fără zăbavă într-o mare catastrofă; dar pentru a distruge în felul acesta animalele, atât cele mici cât şi cele mari, în sudul

Patagoniei, în Brazilia, în munţii din Perú, în America de Nord până la Strâmtoarea Bering, *ar trebui ca întreaga structură a Pământului să fie zguduită*.

Ştim că regiunile arctică şi antarctică au fost cândva calde, că Sahara a fost o mare şi că există dovezi subacvatice despre pădurile existente cândva în Marea Nordului şi în largul coastei peruane; iar prezenţa în Hymalaia a unor moluşte şi cochilii de scoici dovedeşte că aceşti munţi s-au aflat cândva sub apă.

Dacă o civilizaţie umană a fost distrusă, o dată sau de mai multe ori, de acelaşi gen de cataclism care a distrus animalele şi pădurile şi a schimbat terenul şi nivelurile mărilor în diferite părţi ale planetei, ne-am putea aştepta să găsim vestigii ale unor astfel de culturi ale omului precataclismic. S-ar putea ca unele din aceste rămăşiţe să ne fie cunoscute; esenţial este să le recunoaştem.

O asemenea grupare de ruine ar putea fi cea de la Tiahuanaco, situată la o asemenea înălţime încât pare de neconceput ca o populaţie îndeajuns de numeroasă pentru a construi un asemenea oraş să fi putut vreodată trăi acolo. (Tiahuanaco se află la o altitudine de 3800 de metri, iar unele terase de piatră agricole se înalţă până la înălţimea incredibilă de 5500 de metri, unde domnesc zăpezile veşnice.) Alte ruine nedatate, unele aflate sub oceane şi mări, au o similaritate evidentă cu Tiahuanaco: indiferent când au fost construite, ele nu s-ar fi putut afla la actualul lor nivel faţă de mare.

Nu mai este nevoie să ne reamintim că omul, spre deosebire de alte specii surprinse de catastrofele preistorice, nu a dispărut, ci nu a făcut decât să se ascundă „sub pământ”, adăpostindu-se în peşteri sau pe culmi de dealuri, ori scăpând de catastrofe cu ajutorul corăbiilor sau arcelor. Mai mult, supravieţuitorii unor astfel de distrugeri au putut să transmită generaţiilor următoare ceva din experienţele prin care au trecut, mai întâi pe cale orală, apoi prin scris.

Majoritatea acestor legende, deşi păstrează o anume

unanimitate relativ la producerea unor inundaţii planetare, însoţite de cutremure, incendii şi valuri de maree, amestecă observaţiile fizice cu fanteziile cele mai năstruşnice. Pe de altă parte, alte legende legate de distrugere conţin anumite caracteristici care sunt uşor de înţeles în termenii anumitor teorii moderne privind epocile glaciale, tulburările seismice şi schimbările de relief datorate modificării scoarţei terestre.

Iată de exemplu ciudata descriere a Potopului în Geneză, atunci când se spune: (Geneza VII, 11): „… chiar în acea zi, s-au desfăcut toate izvoarele adâncului cel mare şi s-au deschis jgheaburile cerului…” Referirea la „izvoarele adâncului” sugerează că nivelul apei creştea şi din cauza altor surse decât ploile diluviene. Dacă sfârşitul ultimei glaciaţiuni s-a produs cu circa 12.000 de ani în urmă, aşa cum se acceptă în general, şi dacă a fost accelerat considerabil şi însoţit de furtună şi tulburări seismice, această observaţie din Biblie depăşeşte nivelul de fantezie religioasă, ea descriind un fenomen pe care unii martori l-au văzut şi l-au memorat. Şi în Coran se consemnează că: „faţa pământului fierbea – arca se mişca… printre valuri ca nişte munţi…”

În afară de amintirea Marelui Potop păstrată de aproape toate naţiunile şi triburile antichităţii, legende din toată lumea se referă la distrugeri periodice provocate de foc, îngheţ, cutremure şi scufundări, adesea cu detalii similare. Unul din codicele aztece, codexul Chimalpopoca, descriind una din catastrofele recurente păstrate în memoria rasei, relatează:

Al treilea soare se numeşte *Quia-Tonatiuh*, soarele ploii, fiindcă acolo a căzut o ploaie de foc; tot ce exista a ars; şi a căzut o ploaie de pietre.

Se mai spune că în timp ce gresia, pe care acum o vedem împrăştiată peste tot, şi *tetzontli* (rocă bazaltică) fierbeau cu mare tumult, au mai ieşit la iveală şi pietre de culoare stacojie… Aceasta s-a întâmplat în anul *Ce-Tecpatl*, O Cremene, în ziua *Nahui-Quaiahuitl*, A Patra Ploaie. Acum, în această zi, în care oamenii au pierit şi au fost

distruşi de ploaia de foc; soarele însuşi a luat foc şi totul, împreună cu casele, a fost mistuit…

O rugăciune aztecă adresată zeului Tezcatlipoca, tradusă la vremea conchistei, conţine aluzii străvezii la cutremure şi la focul din cer, un fenomen frecvent memorat şi menţionat de numeroase alte popoare antice. Rugăciunea, o lungă litanie prin care zeul este implorat să înceteze a mai pedepsi omenirea, care este „făcută una cu pământul şi distrusă”, întreabă cu o oarecare iritabilitate:

Este cu putinţă ca această pedeapsă groaznică să nu ne fie dată pentru îndreptarea noastră, ci numai pentru distrugerea noastră totală? Că soarele nu va mai străluci niciodată deasupra noastră, şi că trebuie să rămânem într-un întuneric şi o tăcere veşnice?

După ce descrie în amănunţime zguduirea şi arderea planetei, rugăciunea conchide:

Stăpâne al universului, fie-ţi de ajuns desfătarea şi satisfacţia pe care le-ai simţit de pe urma acestei ultime pedepse; pune capăt fumului şi ceţei resentimentului tău; stinge şi focul distrugător al mâniei tale; lasă să vină pacea şi cerul senin; lasă păsărelele poporului tău să înceapă din nou să cânte şi să se apropie de soare; dă-le o vreme caldă…

Cronica mayaşă *Popol Vuh* ne spune cum „zeii au mişcat munţii… munţii mici şi mari au fost mişcaţi din loc…”

Din nou, într-un alt document mayaş, cartea *Chilám Balaam*, există un pasaj care nu numai că descrie o catastrofă, dar conţine şi o aluzie la foste porţiuni de uscat care s-au scufundat sub mare:

S-a întâmplat în timpul celei de-a unsprezecea Ahau Catoun… când Pământul a început să se trezească. Şi a căzut o ploaie înfricoşătoare, şi a căzut cenuşă, şi pietre, iar copacii au fost doborâţi. Iar Marele Şarpe a fost izgonit din ceruri. Şi, dintr-odată, au venit apele… cerul s-a prăbuşit şi pământul s-a scufundat. Şi într-o clipă, marea distrugere s-a săvârşit…

Iar Mama Seiba s-a înălţat printre amintirile distrugerii pământului.

În *Metamorphoses*, Ovidiu menţionează câteva detalii incitante în descrierea pe care o face incendiului devastator al lui Phaeton, care ar putea constitui ea însăşi o consemnare memorată a unei catastrofe anterioare:

Mari cetăţi au pierit, împreună cu fortificaţiile lor, iar flăcările au prefăcut în cenuşă naţii întregi; pădurile, laolaltă cu munţii, sunt cuprinse de flăcări… Etna arde intens cu flăcări înnoite, şi Parnasul, cu cele două piscuri ale sale, şi Eryx… Caucazul e în flăcări, şi Ossa cu Pindus, şi Olimp, mai mare decât amândouă, şi înalţii Alpi, şi Apeninii cu piscurile înveşmântate în nori… Apoi Libia a fost uscată de căldură…

Acest text ne aduce aminte de observaţia făcută lui Solon de către preoţii din Sais cu privire la acelaşi incident, descris de Plafon în *Timaios*, referindu-se la acelaşi mit repovestit de Ovidiu:

Aceasta are forma unui mit, dar în realitate arată o declinaţie a corpurilor care se mişcă în jurul Pământului şi în ceruri, şi faptul că asupra lucrurilor de pe Pământ se abate, la lungi intervale de timp, un mare incendiu. Când se întâmplă aşa ceva, cei care trăiesc în munţi şi în locuri uscate şi înalte sunt mai ameninţaţi cu distrugerea decât cei ce locuiesc pe malurile râurilor sau pe ţărmul mării…

Numeroase referinţe antice la incendii, distrugeri, întuneric şi seisme terestre, ca şi comportamentul imprevizibil al altor planete şi al cometelor au fost explicate de către profesorul Immanuel Velikovsky în controversata sa carte *Worlds in Collision* (Lumi în coliziune) ca fiind relatări ale unor catastrofe violente produse între secolele al XV-lea şi al XVIII-lea î.e.n., perioadă în care intersectarea orbitelor planetare a provocat coliziunea unor planete, ceea ce a dat naştere unor comete, dintre care una a devenit planeta Venus, după ce s-a ciocnit cu Marte. Conform teoriei profesorului Velikovsky, Pământul a trecut de două ori prin coada unei

astfel de comete, suferind toate efectele dezastruoase ale unor maree uriaşe, cutremure, baraje de pietre fierbinţi, revărsări de lavă şi înălţarea sau coborârea unor părţi ale scoarţei terestre. Aşa cum spune Sir Harold Spencer Jones, fost membru al asociaţiei British Astronomer Royal:

Se presupune că aceste coliziuni au dus la repetate schimbări ale orbitei terestre, ale înclinaţiei axei sale şi în lungimea zilelor, anotimpurilor şi anului. Se pare că la un moment dat Pământul s-a răsturnat complet, astfel încât Soarele răsărea la vest şi apunea la est. Doctorul Velikovsky susţine că între secolele al XV-lea şi al XVIII-lea înaintea erei noastre anul avea o lungime de 360 zile, pentru ca în anul 687 î.e.n. această lungime să crească brusc la 365, 25. Tot atunci s-au modificat orbita lunii şi lungimea lunii calendaristice…

Numeroase evenimente consemnate documentar din vremurile antice se încadrează în explicaţia profesorului Velikovsky, în special relativa „tinereţe” a planetei Venus şi schimbarea calendarului care s-a produs în antichitate pe ambele ţărmuri ale oceanului, cu o valoare revizuită a anului în calendarul asiriano-babilonian *şi* în cel mayaş, amândouă începând la o dată echivalentă, după calculele noastre, cu 26 februarie. Înregistrarea şocurilor terestre, a întunericului prelungit şi chiar a „rămânerii pe loc” a Soarelui, aşa cum este menţionată de Joshua, a fost observată de istoricul grec Herodot, care relatează că preoţii egipteni de la Memphis i-au spus, drept dovadă a vechimii acestui popor, care se întindea pe 341 generaţii şi 11.000 de ani, că în perioada cronicilor antice ale regilor egipteni „soarele a răsărit de mai multe ori acolo unde de obicei apune şi a apus acolo unde ar fi trebuit să răsară”. Trecerea pământului prin apropierea periculoasă a unei comete s-ar părea că este consemnată în mormântul lui Senmuth, un arhitect egiptean din timpul celei de-a XVIII-a dinastii, unde o pictură decorativă de pe tavan prezintă constelaţia Orion deplasându-se în direcţie opusă faţă de cea normală.

Aluzii conţinute în *Vechea Edda*, o culegere de vechi

legende scandinave în versuri, referitoare la creatura de proporţii cosmice, Fenris, Lupul Distrugerii, ar putea avea o legătură cu amintirile despre cometă păstrate în memoria speciei, despre care vorbeşte doctorul Velikovsky. Exemple ca: „Lupul devorează soarele… celălalt lup devorează luna… munţii se vor prăbuşi atunci când lupul Fenris va scăpa liber… lupul Fenris înaintează cu gura larg deschisă; falca de sus îi ajunge la ceruri, iar falca de jos atinge pământul… cerurile sunt crăpate în două…” sunt mai uşor de înţeles când sunt privite ca observaţii primitive ale evenimentelor din ceruri cu efecte dezastruoase pentru Pământ.

Aceste catastrofe rămase în amintirea oamenilor, confirmate de teoriile şi observaţiile ştiinţifice, cuprind, printre altele, evenimente cataclismice despre care doctorul Velikovsky susţine că s-ar fi produs în urmă cu douăzeci şi şapte – douăzeci şi patru de secole în urmă, catastrofe care, aşa cum spune domnia sa, ar fi constat în:

"… uragane de magnitudine globală, incendieri şi distrugeri totale ale pădurilor, căderi de praf, piere, flăcări şi cenuşă din ceruri, munţi topindu-se precum ceara, lavă revărsându-se din pământul despicat, mări clocotinde, ploi bituminoase, zguduirea solului şi distrugerea cetăţilor, oameni căutând refugiu în peşteri şi crăpăturile stâncilor din munţi, oceane ridicându-se brusc şi prăbuşindu-se peste ţinuturile uscate, valuri mareice deplasându-se către poli şi înapoi, terenuri uscate transformate în mare prin submersie şi întinderi de mare preschimbate în deşert, insule născându-se şi alte scufundându-se… schimbări climaterice, deplasarea punctelor cardinale şi modificarea latitudinilor, calendare întrerupte, ceasuri solare şi cu apă arătând lungimi modificate ale zilei, lunii, anului, precum şi o apariţie a unei noi stele polare…"

Prima carte a doctorului Velikovsky, *Lumi în coliziune*, a provocat senzaţie şi proteste vehemente din partea reprezentanţilor diferitelor discipline ştiinţifice, în special din partea astronomilor, chiar înainte de apariţia ei în 1950. Când cartea a apărut într-adevăr, reacţiile au

oscilat între două extreme, de la „un uluitor exemplu de zdruncinare a concepţiilor general acceptate”, până la „cea mai proastă carte apărută de la inventarea tiparului”. Cel puţin unul dintre distinşii astronomi care au contestat lucrarea a declarat că în această carte nu găseşti decât minciuni, adăugând în mod paradoxal că „nu a citit-o şi nici n-o va citi vreodată”. În cele din urmă, protestele profesorilor universitari i-au făcut pe cei de la MacMillan, editura care a publicat prima ediţie a lucrării *Lumi în coliziune*, să cedeze drepturile de publicare editurii Doubleday, care are o politică mai fermă împotriva ameninţărilor şi, se poate conchide, o coloană vertebrală mai puţin flexibilă.

Controversa privind teoriile lui Velikovsky a continuat până în zilele noastre şi, în mod ciudat, câteva din teoriile sau ipotezele lui astronomice au fost confirmate de sondele spaţiale – în special remarcabila sa predicţie privind temperatura de 425 °C pentru suprafaţa planetei Venus (Einstein o estimase la – 32 °C). La fel s-au dovedit exacte ideea că Venus se roteşte în sens invers faţă de celelalte planete, că atmosfera acestei planete este compusă din hidrocarburi şi că suprafaţa lui Marte ar fi acoperită de cratere, la fel ca şi suprafaţa Lunii. O teorie şi mai neobişnuită care devine tot mai acceptată este aceea privitoare la sarcinile electrice pozitive şi negative ale Soarelui şi ale planetelor.

Hugh Auchincloss Brown, un susţinător al teoriei catastrofelor recurente (cataclisme terestre), interpretează unele din cataclismele trecutului ca fiind provocate atunci când polii magnetici s-au deplasat faţă de polii de rotaţie, făcând Pământul să se clatine axial până când axele s-au realiniat pentru ca acum să se rotească asemenea unei mingi gigantice. El arată că Pământul se roteşte după axa actuală de circa 7.000 de ani, ceea ce a făcut ca greutatea calotei polare sudice să crească la 19 cvadrilioane tone, cât are în prezent, fapt ce sugerează următoarele alternative: fie greutatea gheţii se va mări şi va dezechilibra axa terestră, fie această gheaţă se va topi,

ceea ce va face ca nivelul apei să crească cu circa 100 de metri faţă de nivelul actual, inundând porturile şi porţiunile de uscat joase, aşa cum e posibil să se fi întâmplat şi în trecut.

Această teorie a planetei care se clatină are un corespondent straniu în legenda indienilor hopi despre sfârşitul uneia dintre lumile precedente. Sotuknung, prima creaţie şi Solie a Creatorului, a distrus A Doua Lume poruncind celor doi gemeni uriaşi să-şi părăsească posturile de la Polurile Axiale Nord şi Sud, unde aveau sarcina să ţină în loc rotirea Pământului. Când şi-au părăsit posturile, lumea şi-a pierdut echilibrul, a început să se rotească în jurul axei şi s-a rostogolit de două ori. Repovestită de Frank Waters (*The Book of Hopi*), legenda spune:

Munţii s-au prăvălit în mări cu un zgomot asurzitor, mări şi lacuri s-au revărsat peste ţărmuri; şi în timp ce lumea se învârtea prin spaţiul lipsit de viaţă, s-a transformat într-un bloc de gheaţă. Aşa s-a sfârşit A Doua Lume… toate elementele care compuneau A Doua Lume au… îngheţat… fără viaţă, în afară de oamenii adăpostiţi în lumea lor subpământeană…

Amintirea epocilor glaciare, păstrată în memoria unui mare număr de triburi, sugerează că aceste epoci au avut legătură sau au provocat catastrofele periodice suferite de Pământ. În opinia lui Hugh Auchincloss Brown: „Actuala calotă de gheaţă a Antarcticii nu este decât ultima dintr-un şir de calote… care au existat anterior… urmaşa unui lung şir de asasini scânteietori ai civilizaţiilor de pe această planetă „Dacă aşa stau lucrurile, un teren extrem de fructuos pentru cercetarea şi analiza arheologică ar putea fi chiar continentul Antarctica, deşi un asemenea proiect este în prezent imposibil, nu numai din cauza grosimii stratului de gheaţă, dar şi pentru că această grosime sporeşte, o perspectivă deloc îmbietoare.

În orice caz, deşi s-a căzut în general de acord că în ultimul milion de ani au survenit trei sau patru epoci glaciare (ultima încheindu-se cu circa 11500 de ani în

urmă, cauza lor rămâne un mister şi nu s-au încercat decât nişte explicaţii teoretice. J.K. Charlesworth, o autoritate în problema glaciaţiunilor de la Queen's University din Belfast, a remarcat, cu privire la originea epocilor glaciare: „Cauza tuturor acestor schimbări, una dintre cele mai mari enigme din istoria geologică, rămâne neexplicată…"

Charles Hapgood, păstrându-se în limitele unei teorii larg acceptate conform căreia poziţia polilor s-a modificat de mai multe ori, atribuie evenimentele cataclismice unor erupţii vulcanice rezultate din eforturile şi tensiunile produse sub scoarţa terestră. Ca urmare, epocile glaciare ar fi fost provocate de diferitele poziţii ale polilor, care ar fi rezultat în urma alunecării scoarţei terestre exterioare, învelişul exterior al acestei scoarţe având o grosime de numai 50 – 60 kilometri. Fenomenul de deplasare a scoarţei ar fi adus lungi perioade de activitate vulcanică intensă, iar gheţarii, conform acestei teorii, ar fi consecinţa, precum şi cauza parţială, unor astfel de modificări climatice şi seismice. Aceasta ar explica, se pare, şi faptul că locuri neaşteptate de pe suprafaţa terestră, cum ar fi Africa şi India, s-au aflat sub alunecarea gheţarilor, în vreme ce alte locuri, cum ar fi Siberia, nu au avut de a face cu acest fenomen.

Un termen esenţial în teoria profesorului Hapgood este „isostazie" – însemnând cu aproximaţie un echilibru sau o egalizare a presiunilor – aplicabilă pământului care are o scoarţă relativ slabă, prin faptul că dacă prea mult material este concentrat într-un anumit loc (cum ar fi concentrarea progresivă de gheaţă de la poli), sub scoarţa slabă iese la suprafaţă pe măsură ce scoarţa cedează la acţiunea eforturilor acumulate, căutând o nouă ajustare isostatică sau o destindere isostatică. Pe lângă aceasta, pământul nu este o sferă perfectă, fiind mai umflat la ecuator şi uşor turtit la poli. Forma sa adevărată ar putea fi definită ca un „elipsoid triaxial", cu o tendinţă progresivă de scurtare a razei şi circumferinţei la latitudini mari, ceea ce duce la împingerea în sus sau la înclinarea unor secţiuni ale scoarţei terestre sub acţiunea eforturilor, cu

posibilitatea de înălţare a coastelor, munţilor şi insulelor, însoţită totodată de scufundarea unor ţărmuri, arhipelaguri şi chiar continente. Cu alte cuvinte, cataclismele sau cutremurele de pământ grave care se produc chiar şi astăzi pe uscat şi oscilaţiile continue sau înălţările şi coborârile fundurilor de ocean ar putea constitui evenimente cât se poate de normale pentru pământ, chiar dacă pentru locuitorii acestei planete ideea aceasta nu e deloc liniştitoare.

O teorie a catastrofelor legată de sarcinile electrice şi de magnetismul pământului a fost propusă de doctorul Manson Valentine, arheolog şi zoolog, susţinător al teoriei cataclismelor repetate în istoria pământului şi a omului. În cursul numeroaselor sale expediţii în America de Sud şi Centrală şi în insulele din Pacific, el a studiat personal consecinţele cataclismelor, cum ar fi inundările şi extruziunile repetate ale peşterilor, scufundarea, înclinarea şi ridicarea liniilor de coastă şi ale munţilor. El a identificat obiecte artificiale în stratificările de nisip şi floră marină, printre care fire de bumbac ţesut, urme de plase de pescuit şi ceramică în bancuri situate la sute de metri deasupra nivelului mării în Paracas (Perú) şi în urmele valurilor mareice din Ancon (Perú). Aceasta din urmă nu este decât unul din multele exemple de plaje de pe tot întinsul planetei care au fost ridicate la înălţimi peste nivelul actual al mării, fenomen observat în America de Sud, Groenlanda şi nordul Californiei.

În cele ce urmează este reprodusă teoria doctorului Valentine despre factorul magnetic în schimbările cataclismice, cu cuvintele autorului.

O teorie care ar explica catastrofele de pe această planetă pare a nu fi fost privită cu consideraţia pe care o merită. Acest factor nu are nimic de a face cu coliziunile mecanice sau astronomice cu corpuri sau materie străină de orice fel. El se referă mai curând la ajustarea periodică a polarităţii pământului, afectând în secundar mişcarea sa de rotaţie ori orbita solară.

Anomaliile câmpului magnetic din sistemul nostru

solar, fie ele ciclice sau sporadice, ar putea constitui, cu siguranţă, avertismente precataclismice aici, pe pământ. Faza iniţială a condiţionării care ar anunţa un asemenea eveniment cosmic ar fi reflectată, după toate probabilităţile, într-o discrepanţă tot mai mare între poziţiile geografice ale polilor tereştri de rotaţie şi magnetici. Pe măsură ce această diferenţă sporeşte (ceea ce se întâmplă în momentul de faţă), solicitările magnetice s-ar putea acumula până la un punct disruptiv, urmat brusc de o reajustare polară compensatorie. Aceste modificări ar provoca fără discuţie transformări catastrofale ale scoarţei terestre. Cele patru glaciaţiuni survenite la intervale regulat descrescătoare în timpul Pleistocenului ar putea indica o anume periodicitate pentru asemenea evenimente violente.

Electricitatea, care este familiară şi extrem de importantă pentru noi toţi, este creditată de doctorul Valentine cu o influenţă substanţială pentru trecutul şi viitorul Pământului. El sugerează că deplasarea şi inversarea polilor s-ar putea datora tensiunilor şi eforturilor magnetice acumulate în cadrul unui generator gigantic – pământul însuşi.

Analizând unele fenomene magnetice din prezent, aparent inexplicabile, el arată că ultimul semn distinctiv de pe suprafaţa planetei, pe care astronauţii de pe Apollo 12 au fost în stare să-l identifice, a fost straniul fenomen al „apelor decolorate” din Bahama Banks.

Largile fâşii din acest material cu coeficient de refracţie foarte mare au fost explicate teoretic prin agitarea fundului marnos de către peşti, curenţi mareici – etc., ceea ce din păcate nu ar putea justifica persistenţa lor prelungită, luminozitatea lor sau faptul că sunt înconjurate de un fel de halo care sugerează un fenomen electric sau un câmp magnetic…

După părerea doctorului Valentine, anomaliile electromagnetice din aceeaşi regiune ar putea explica evenimentele din Triunghiul Bermudelor, o zonă triunghiulară cuprinsă aproximativ între Bermuda, Porto

Rico şi Bahamas, acoperind cu aproximaţie treimea vestică a Mării Sargaselor, unde sute de nave şi avioane au dispărut de-a lungul anilor, de la USS *Cyclops*, cu un echipaj de trei sute de oameni în 1918, până la incidentul de pe 5 decembrie 1945, când o escadrilă completă de cinci avioane ale U.S. Navy a transmis prin radio că aveau dificultăţi de orientare şi probleme cu busolele, după care au dispărut, împreună cu hidroavionul trimis în salvarea lor.

În legătură cu posibilele deviaţii electromagnetice, doctorul Valentine relatează:

Busolele se rotesc inexplicabil în anumite momente şi în anumite zone. Am fost martor la un asemenea eveniment straniu în apropiere de regiunea Moselle, unde apele erau adânci. Uneori, o disfuncţionalitate a busolelor magnetică şi giroscopică poate prevesti ciudata experienţă în care, în condiţii de calm atmosferic absolut, fără ceaţă sau alte aberaţii meteorologice, orizontul, soarele sau alte repere importante pot dispărea din câmpul vizual al unei nave. Se ştie despre dispariţia unor nave sau aeronave, unele de dimensiuni considerabile… E de ajuns să spunem că astfel de evenimente ar putea să nu fie total disjuncte de o stare de instabilitate magnetică relativă centrată în insule. Dacă aşa ar sta lucrurile, ceea ce pare destul de probabil, rezultă că activitatea seismică, care afectează sistemul întortocheat de falii din zona Bahamas…

Oricare ar fi fost cauza violentelor modificări ale climatului, suprafeţei şi locuitorilor pământului din trecut, ne aflăm acum într-o etapă a dezvoltării noastre în care, probabil nu pentru prima oară în istoria omenirii, omul are capacitatea de a modifica considerabil, în bine sau în rău, mediul său înconjurător. În legendele antice găsim referinţe constante la distrugerea anterioară a omului – nu numai faptul că oamenii au devenit răi şi şi-au atras mânia zeilor sau a lui Dumnezeu, dar şi faptul că cei pe cale de a fi distruşi au ajuns să posede puteri proprii care au mâniat cerul.

Unele dintre aceste legende îşi găsesc ecoul în

scrierile lui Edgar Cayce, inclusiv progresul unei ştiinţe avansate, care s-a dezvoltat pe o cale diferită, deşi nu mai puţin distructivă, faţă de a noastră. Una din referirile sale la folosirea puterii şi la potenţialul distructiv a ceea ce el numeşte „cristale" îşi găseşte o confirmare stranie în legendele antice (aspect care nu a scăpat celor care fac speculaţii în legătură cu motivele pentru deviaţiile electromagnetice din Triunghiul Bermudelor), despre care este îndoielnic că Edgar Cayce ar fi auzit deşi, în stare de transă, el a descris amănunţit cristalele şi localizarea lor.

În cadrul abordării pur ştiinţifice de astăzi, legendele, dovezile inexplicabile despre nivelul ştiinţific al antichităţii, anacronismele istorice, obiectele artificiale şi ruinele inexplicabile, coincidenţele din limbile neînrudite, catastrofele geologice din trecut, răspândirea planetară şi distrugerea periodică a vieţii animale, extinderea în trecut a vârstei omului şi în sfârşit fenomenul ESP (*Extra Senzorial Perception* – Percepţie extra-senzorială), memoria speciei, existenţa Atlantidei şi a altor porţiuni de uscat scufundate, toate acestea nu vor fi general acceptate de către disciplinele ştiinţifice. Problema nu este legată doar de rescrierea manualelor şi a tratatelor, ci şi de rigiditatea poziţiei pe care se situează mulţi dintre cei cărora le place să considere istoria omului şi a planetei ca fiind alcătuită din scheme bine ordonate şi previzibile, ceea ce este absolut fals.

Pe măsură ce sondăm şi mai adânc trecutul planetei, descoperim, aşa cum e şi de aşteptat, lucruri a căror existenţă nu o bănuiam, iar acum, având la dispoziţie instrumente de eficienţă sporită, s-ar putea să descoperim unele lucruri surprinzătoare, şi nu e obligatoriu ca toate să fie logice pentru concepţiile noastre sau măgulitoare pentru orgoliul nostru. E posibil ca unele dintre aceste descoperiri să fie de-a dreptul evidente, dar să nu fi fost recunoscute ca atare.

În cazul Atlantidei – termen folosit pentru una sau mai multe culturi avansate anterioare propriei noastre civilizaţii – dacă un splendid oraş scufundat ar fi descoperit pe fundul Oceanului Atlantic, sau chiar dacă un seism submarin l-ar scoate la suprafaţă, probabil că scepticismul ştiinţific tot nu i-ar permite să fie acceptat drept Atlantida, etichetându-l mai curând ca o încărcătură grecească de materiale de construcţie.

În orice caz, ritmul tot mai alert al descoperirilor subacvatice, posibilitatea de a descoperi noi documente, reexaminarea celor existente şi chiar decodificarea scrierilor încă nedescifrate, precum şi noile tehnici de datare, vor provoca noi reevaluări ale trecutului preistoric.

Explorările de sub calotele de gheaţă şi de pe fundul mărilor, ar putea aduce la lumină obiecte artificiale care vor arunca o nouă lumină asupra trecutului de dinaintea trecutului. Dat fiind că expediţiile arheologice sunt costisitoare şi dificil de organizat pentru un spaţiu atât de vast precum fundul oceanului, în pofida excelentelor studii întreprinse de organizaţiile de cercetare oceanografică, arheologia ar putea progresa considerabil în viitor în urma descoperirilor prilejuite de manevrele navale submarine sau de explorările petroliere de la mare adâncime. În lanţul muntos din zona mediană a Atlanticului au fost descoperiţi adevăraţi munţi de sare, care indică zăcăminte de ţiţei şi de gaze naturale precum şi prezenţa cândva a uscatului deasupra nivelului apei.

Ar mai trebui adăugat că nevoia de ţiţei şi operaţiunile de căutare a acestuia ar putea provoca un dezgheţ considerabil şi probabil cumulativ al calotei polare în cazul în care un tanc uriaş de 450.000 tone s-ar scufunda pe o rută polară, împreună cu încărcătura sa de petrol. S-a calculat că topirea care s-ar produce în urma unei asemenea catastrofe ecologice ar aduce din nou sub apă ţărmurile planetei, aşa cum s-a întâmplat în urmă cu circa 10.000 de ani, la finele ultimei glaciaţiuni, într-un fel de reluare cosmică a acelor evenimente cataclismice.

Se poate obiecta, desigur, că actuala noastră

civilizaţie se află în pragul extincţiei din pricina pericolelor provocate de om şi a activităţilor întreprinse fără a se ţine cont de propria sa supravieţuire, în timp ce dispariţia culturilor anterioare a fost provocată de calamităţi naturale. Şi totuşi, chiar şi din această ipoteză, în lumina anumitor documente şi dovezi din trecut, lasă terenul deschis pentru îndoieli frustrante.

XII. AVERTISMENTE DIN TRECUTUL ÎNDEPĂRTAT

Potenţialul distructiv al tehnologiei ştiinţifice nu constituie niciun secret pentru generaţiile de oameni care locuiesc acum o planetă ameninţată nu numai de pericolele inerente într-un cosmos instabil, dar şi de către dezastrele şi posibila distrugere finală provocate, în mod paradoxal, de propriile noastre progrese ştiinţifice şi de tot mai profunda înţelegere a universului. Prin urmare, se ajunge la ideea că, dată fiind prezenţa îndelungată pe această planetă a unei rase civilizate înainte de începuturile aparente ale propriei noastre civilizaţii, o rasă a cărei capacitate mentală – apreciată pe baza capacităţii cerebrale estimate, prin măsurarea craniilor omului de cro-magnon – era egală sau *superioară* celei a oamenilor de astăzi, descendenţii acestei rase, ori o rasă mai mult sau mai puţin contemporană cu a noastră, ar fi putut dezvolta o ştiinţă care, deşi nu era analogă cu a noastră şi a urmat poate o cale diferită, ar fi putut totuşi să-i aducă la acelaşi impas final.

Fără a se dovedi concludente, anumite indicii au darul de a ne pune pe gânduri. În Valea Eufratului, situată în sudul Irakului, în cursul unor săpături exploratorii din 1947, straturi culturale au fost penetrate cu succes cu ajutorul a ceea ce s-ar putea numi un „puţ minier arheologic”. Pornind de la nivelul actual, excavaţia trece dincolo de nivelele culturale antice ale Babiloniei, Chaldeei şi Sumeriei, nivelele de inundaţie dintre diferitele epoci ale culturii urbane, apoi nivelul rural, urmat de cel al fermierilor primitivi, corespunzător unui nivel temporal situat cu 8.000 de ani în urmă, sub care se află cultura păstorilor de animale şi în sfârşit o perioadă corespunzătoare culturii Magdaleniene sau a peşterilor. Sub toate aceste nivele, s-a găsit o „pardoseală” de sticlă topită, similară cu platoul deşertic din New Mexico după exploziile care au inaugurat Era Atomică de acum. Sol vitrificat, de tipul celui rezultat în urma unei explozii atomice, s-a mai descoperit şi în deşertul Gobi.

Doctorul Viaceslav Zaitser, filolog rus de la Academia de Ştiinţe a Bielorusiei, face o observaţie judicioasă cu privire la un eveniment biblic care ne este tuturor familiar: „Relatarea biblică a distrugerii Sodomei şi Gomorei seamănă cu o explozie nucleară aşa cum ar fi fost ea descrisă de către un martor needucat”.

Desigur, astfel de descoperiri nu arată în mod necesar că pe pământ au existat războaie atomice înainte de epoca actuală. S-ar putea să însemne doar că pământul a fost lovit din când în când de un meteor sau de un asteroid considerabil mai mare decât cei care pătrund ocazional în atmosfera noastră. O asemenea bombă celestă ar fi putut forma Crater Lake din Colorado. Sau ceea ce a fost denumit „Hiroshima anului 1908”, când o explozie cataclismică, atribuită unui meteorit, a zguduit Siberia, în nord-estul Lacului Baikal, omorând o turmă de 1500 de reni, culcând la pământ pădurile şi lăsând în jurul craterului vestigii radioactive până în zilele noastre.

Există totuşi şi un alt indiciu semiistoric privind distrugerea catastrofică iniţiată şi provocată de către om, sau de către zei acţionând ca nişte oameni, consemnată în *Mahābhārata*, numită uneori *Iliada* Indiei antice (fiind însă de peste opt ori mai lungă decât poemul homerian, şi în consecinţă mai cuprinzătoare şi mai explicită în detalii). *Mahābhārata* este în esenţă un compendiu uriaş de învăţături religioase, tradiţii, istorie şi legende referitoare la zeii şi eroii Indiei antice. Se consideră totodată că conţine elemente legate de cucerirea Indiei de către invadatorii arieni din nord, eveniment petrecut cu câteva mii de ani în urmă, prilej cu care a avut loc distrugerea, printre altele, a oraşelor Harappa şi Mohenjo-Daro din Valea Indului. Această colecţie de cărţi extrem de veche cuprinde probabil şi alte relatări şi legende care circulau în mod curent în perioada din antichitate în care a fost compilată.

Scrisă în sanscrită, *Mahābhārata* este probabil unul dintre cele mai vechi texte religioase şi literare aflate încă în uz şi, la fel ca Biblia, care conţine numeroase referiri la

evenimentele istorice din ţările învecinate cu Israelul, opera clasică hindusă ar putea să fi reţinut frânturi de informaţie legate de o lume mai veche care nu sunt doar pitoreşti ci, uneori, mai degrabă alarmante.

Când oamenii de ştiinţă occidentali au început să studieze şi să facă comentarii legate de *Mahābhārata*, în timpul perioadei de dominaţie britanică în India, au descoperit anumite referiri detaliate la aeronave antice (*vimana*), inclusiv metodele de construire şi modul de propulsie al acestora, descrieri la obiect ale folosirii puterii de foc în confruntările militare, ale rachetelor şi chiar o referinţă la „săgeata subconştientului” (*mohanastra*), care putea să aducă în stare de neajutorare armatele vrăjmaşe. Evident, cu câteva decenii înainte de inventarea aeroplanului şi a gazelor toxice, primii cercetători nu puteau să considere aceste referinţe decât ca nişte hiperbole poetice şi erau obişnuiţi, aşa cum spune V. Ramachandra Dikshitar, „să caracterizeze cu uşurinţă tot ce au găsit în această literatură ca rod al imaginaţiei şi să le treacă în categoria irealului…”

Fireşte, învăţaţii din epoca victoriană n-ar fi putut înţelege prea multe din descrieri precum „care cereşti cu două etaje şi multe ferestre”, înconjurate de flăcări roşii „care urcau până la ceruri până când arătau ca nişte comete”, sau nave „care se înălţau în aer spre tărâmul soarelui şi al stelelor”.

Mahābhārata a fost tradusă în limba engleză, în proză, de către savantul indian R Chandra Roy, spre sfârşitul secolului al XIX-lea, finanţat de către guvernul indian precum şi cu fonduri primite de la câţi va maharajahi indieni şi alte surse individuale. Acest traducător pare să fi avut o reacţie ciudată la unele descrieri ale războiului total, remarcând într-una din introduceri că el, ca brahman (casta preoţească hindusă), spre deosebire de cei din casta războinicilor (Kshatriya), nu poate aprecia pe deplin şi nici aproba descrierile de măceluri pe care le traducea, considerându-le însă necesare pentru capodoperă în întregul ei, mai ales în ceea

ce priveşte acţiunile zeilor.

Unele din acestea descrieri s-ar putea să fi fost enigmatice pentru învăţaţii secolului trecut, care le-au citit şi le-au tradus, dar nu mai sunt aşa de misterioase sau greu de înţeles pentru oricine trăieşte în zilele noastre sau care ar putea să mai trăiască într-un viitor neprecizat. Următoarele citate din *Mahābhārata* sau *Rāmāyana* ne sunt surprinzător de familiare, în pofida distanţei în timp de câteva mii de ani.

Un singur proiectil încărcat cu toată puterea Universului. O coloană incandescentă de fum şi flăcări, având strălucirea a o mie de sori, s-a înălţat în toată splendoarea ei…

…era o armă necunoscută, un fulger de fier, un gigantic mesager al morţii, care a prefăcut în cenuşă rasele Vrishnis şi Andhakas.

…Cadavrele erau atât de groaznic arse încât nu mai puteau fi recunoscute. Părul şi unghiile se desprinseseră; vasele de lut s-au spart fără motiv vădit, iar păsările s-au albit la culoare. După câteva ore, toată mâncarea era infectată.

Elocvent este în special pasajul următor:

…ca să scape de acest foc, soldaţii s-au aruncat în râuri pentru a se spăla şi pentru a-şi curăţa tot echipamentul…

Distrugerea armatei inamice de către „fulgerul de fier” (cu siguranţă un nume mai logic decât „Fat Man” [Grăsanul], aruncat peste Nagasaki) este descrisă în următorul citat din *Samsaptaka-Badha Parva* din *Drona Parva*, într-o manieră poetică şi realistă:

…Atunci Vayu (zeul care stăpânea acea armă atotputernică) a purtat departe mulţimile de Samsaptakas, cu armăsari şi elefanţi, cu care şi arme, de parc-ar fi fost nişte frunze de copaci uscate… Purtaţi pe aripile vântului, o mărite rege, arătau minunat, ca nişte păsări în zbor… îndepărtându-se de copaci…

Şi din nou, în *Naryanastra Mokshana Parva* (*Drona*

Parva), se face referire la „arma Agneya”, căreia nu-i puteau rezista nici măcar zeii.

Meteorii se prăbuşeau ca fulgerele de pe firmament… Un întuneric dens a înconjurat pe dată armata. Toate punctele cardinale erau învăluite în întuneric… Vânturi potrivnice au început să bată… Soarele devenise rotund, iar universul, ars de căldură, părea cuprins de febră. Elefanţii şi celelalte vietăţi ale pământului, arşi de energia acelei arme, alergau cuprinşi de panică… Apele fiind şi ele încălzite, animalele care trăiau acolo au început să ardă… războinicii vrăjmaşi cădeau precum copacii cuprinşi de flăcări mistuitoare – elefanţi uriaşi arşi de arma aceea cădeau pe pământ… scoţând ţipete înfricoşătoare… alte animale arse de foc alergau încolo şi încoace ca într-o pădure cuprinsă de flăcări, bidiviii… şi carele de luptă, arse de energia armei, arătau… ca vârfurile copacilor arşi de un incendiu în pădure…

Iată cum au fost consemnate consecinţele pentru pământ de către un ecologist din preistorie:

…vânturi uscate şi puternice şi o ploaie de pietriş băteau din toate părţile… Păsările au început să zboare în cerc… Orizontul părea acoperit de ceaţă. Meteorii cădeau din ceruri ca o ploaie de cărbuni încinşi… Discul Soarelui… părea tot timpul acoperit cu praf… în fiecare zi, în jurul soarelui şi al lunii se puteau vedea cercuri de lumină intensă… La puţin timp după ce Yudhishshira, regele Kuru, a auzit de măcelul pe care fulgerul de fier l-a făcut în rândurile populaţiei Vrishni… (*Mausala Parva*)

Chiar şi o rugăciune adresată Creatorului se imploră intervenţia divină pentru a opri efectele armei „finale”:

…O, gloriosule Creator, lasă să existe universul întreit: Viitorul, Trecutul şi Prezentul. Mânia ta a dat naştere unei substanţe asemenea focului; chiar şi acum dealurile încinse de căldură, copacii, râurile şi tot soiul de ierburi şi plante din universul mobil şi imobil sunt reduse la cenuşă! (*Abhimanya Badha Parva*)

Un citat cât se poate de neobişnuit din *Mausala Parva* conţine o referire straniu de modernă la limitările, puterea de distrugere şi la îndepărtarea armelor mortale:

…un fulger de fier în urma căruia toţi cei ce făceau parte din rasele Vrishni şi Andhaka s-au prefăcut în cenuşă… un fulger de foc aprig care arăta ca un gigantic mesager al morţii… Cuprins de o mare tulburare a minţii, Regele a făcut ca fulgerul acela de fier să se prefacă într-o pulbere fină. Au fost aduşi oameni, o mărite rege, să arunce acea pulbere în mare…

Asemenea relatări de o minuţiozitate stranie, logice pentru noi, dar total neinteligibile pentru primul traducător, trebuie analizate în contextul timpului, al spiritului şi al concepţiilor celor care le-au scris. Oamenii din antichitate, trăind în „epoca miracolelor”, acceptau ca de la sine înţelese tot felul de evenimente magice şi, mai presus de toate, considerau civilizaţia ca fiind un flux şi un reflux de culturi, şi nu un marş înainte neîntrerupt. Minunile ştiinţifice sau profeţiile erau pur şi simplu notate şi înregistrate ca atare, fără niciun efort de coroborare şi fără ca cineva să se gândească la o eventuală reexaminare de către generaţiile viitoare.

Care este semnificaţia acestor numeroase referinţe? Suntem conştienţi de faptul că literatura antică din diferite zone ale planetei conţine fantezii extraordinare şi legende incredibile care, totuşi, ar putea să constituie versiuni imaginare pentru evenimente care cândva au avut loc cu adevărat. În orice caz, atunci când unele din cele mai remarcabile dintre aceste fantezii par să corespundă exact cu un număr de realităţi ştiinţifice cu care suntem deja neliniştitor de familiarizaţi, devenim conştienţi de sentimentul istoric de *déjà vu* sau de „parcă pe-aici am mai trecut”.

Toată istoria cunoscută, ba chiar şi preistoria pe care suntem în stare s-o reconstituim, pare să ne transmită un model repetitiv împreună cu un avertisment implicit, căci „cei care ignoră istoria, sunt condamnaţi s-o repete”.

Războaiele constituie o realitate esenţială a istoriei şi istoria însăşi a fost catalogată ca fiind istoria învingătorilor. Învinşii, mai ales cei din trecutul îndepărtat, au dispărut complet, fiind absorbiţi sau anihilaţi de către victorioşi. În sine, războiul pare să fie un instinct ereditar, nu în mod necesar economic, din perspectiva istoricilor economiei, ci dintr-o dorinţă de a triumfa ca membri ai unui grup, trib sau naţiune împotriva unui alt grup, trib sau naţiune. În istoria cunoscută a războaielor de până în urmă cu câteva decenii, acest instinct putea fi tolerat într-o oarecare măsură. Uneori, ca în cazul statelor-cetăţi din Mexicul antic, războiul putea fi planificat confortabil şi eficient şi putea fi purtat spre satisfacţia *şi* conservarea statelor combatante. Astfel, într-o confruntare denumită fermecător „Războiul florilor” (*Xochiyaoyotl*), erau trimise la luptă două armate mici şi egale numeric, până când una din cele două triumfa, iar învinşii erau sacrificaţi în beneficiul zeilor, pentru a păstra delicatul echilibru între tributul cerut de stăpânii cerurilor şi beneficiile oferite în schimb de către aceştia. (Unul din motivele victoriei spaniolilor împotriva aztecilor a fost acela că războinicii azteci încercau să-i captureze pe spanioli, în vreme ce aceştia din urmă nu făceau decât să omoare cât mai mulţi azteci cu putinţă.)

Până în epoca actuală, nici războiul, nici efectele tehnologiei ştiinţifice nu au afectat în mod grav pământul ca planetă. Oricât de mare a fost un masacru, omenirea nu a fost nicio clipă în pericol. Chiar şi ravagiile săvârşite de mongoli, care au nimicit populaţii întregi şi au distrus sistemele de canale fără de care populaţiile din Asia Centrală şi Mesopotamia nu au mai ajuns niciodată la densitatea anterioară, nu au pus în pericol soarta omenirii, oricât de înfricoşătoare li s-ar fi părut celor atacaţi apariţia mongolilor la orizont. Din ceea ce cunoaştem despre istorie, e greu de acceptat ideea că vreuna din civilizaţiile anterioare ar fi putut să ajungă în posesia unor mijloace de distrugere generală care să le grăbească dispariţia de pe planetă. Rămâne totuşi posibilitatea ca învăţaţii sau

magicienii din alte epoci să le fi descoperit, iar referinţele neobişnuite din *Mahābhārata*, probabil încorporate în operă din surse atât de obscure încât nici nu le putem percepe, sunt atât de remarcabile prin faptul că abia acum, când tehnicile noastre distructive îşi cresc potenţialul de anihilare, am reuşit să înţelegem referinţele la arme descrise cu mii de ani în urmă.

O descriere poetică a sorţii care ar putea să ne aştepte în cele din urmă găsim în versurile poetului dramatic Seneca, sub forma unei profeţii maiestuoase din vremurile Romei antice:

O singură zi va vedea sfârşitul întregii omeniri.
Tot ceea ce lunga răbdare a destinului a produs.
Toţi cei ce au ajuns în poziţii înalte.
Tot ce e vestit şi tot ce e frumos.
Măreţe tronuri, măreţe popoare.
Toate vor coborî în abis.
Toate vor fi distruse într-o oră…

O altă sugestie poetică a unei viitoare distrugeri instantanee găsim în *Vechea Edda*, o saga islandeză, scrisă cu mult timp în urmă în limba actualului grup germano-scandinavic, de care aparţine şi engleza. Mai puţin maiestuoase decât versurile latineşti, citatele din islandeză sunt întrucâtva mai directe:

Soarele se întunecă.
Fraţii se vor lupta şi se vor ucide…
Timpul securii, timpul sabiei.
Scuturile se vor sfărâma.
Timpul vântului, timpul lupului.
Până când lumea cade răpusă.
şi:
Munţii se prăbuşesc…
Şi cerul se crapă în două.
Soarele moare…

Pământul se scufundă în mare Stelele vii dispar Focurile îşi înalţă flăcările Până la ceruri.

Ne-am putea întreba dacă aceste mesaje apocaliptice au fost nişte profeţii sau nişte amintiri scrise şi dacă toate legendele pe tema distrugerii de la cele mai vechi popoare ale antichităţii sunt într-adevăr legende sau rememorări confuze şi „înflorite” a ceea ce strămoşii lor au trăit. Iar atunci când, dintr-o perspectivă atât de îndepărtată înapoi în timp, găsim descrieri de mare precizie ale efectelor celor mai moderne arme ale noastre, ne întrebăm dacă nu cumva istoria este o repetare a unor cercuri concentrice vaste, aşa cum este exprimată de obicei în concepţia orientală a continuităţii şi repetării ciclurilor civilizaţiei şi ale vieţii însăşi, mai degrabă decât un marş constant spre înainte. Dacă aşa stau lucrurile, de ce să mai studiem istoria, şi mai ales culturile dispărute atât de îndepărtate în timp încât abia le putem percepe licărind ca nişte stele de magnitudine mică? Dar, pe lângă fascinaţia exercitată de istorie, de misterele ei nedescifrate, de splendidele ei perspective şi de epocile încă neexplorate, studiul civilizaţiilor dispărute şi al motivelor dispariţiei acestora are o valoare negativă precum şi una pozitivă, învăţându-ne ce să *nu* facem, astfel încât să putem supravieţui.

MULŢUMIRI

Autorul doreşte să-şi exprime recunoştinţa sinceră faţă de următoarele personalităţi care au contribuit la realizarea acestei cărţi cu sfaturi, sugestii, experienţă profesională, fotografii sau desene. Menţionarea lor aici nu presupune în niciun fel acceptarea sau neacceptarea de către domniile lor a teoriilor autorului.

Mulţumiri deosebite sunt adresate următorilor:

Profesorul Charles Hapgood, cartograf, istoric, scriitor, a cărui remarcabilă activitate în verificarea anumitor hărţi antice în privinţa coordonatelor longitudinale reprezintă un pas revoluţionar şi de o importanţă decisivă în determinarea stării evolutive a ştiinţei civilizaţiilor dispărute.

Dr. Ivan Sanderson, explorator, zoolog, scriitor şi cercetător neobosit, ale cărui investigaţii privind fenomenele neobişnuite cuprind şi mistere neexplicate ale trecutului.

Mulţumirile autorului sunt adresate şi următorilor, în ordine alfabetică:

S. Faroq Ali, Oficiul pentru Turism al guvernului Indiei

José Maria Bensaude, preşedintele companiei Navecor Lines, Lisabona (Portugalia)

Valerie Berlitz, scriitoare, artistă

Anna Ware Bird, cercetătoare a preistoriei nord-americane

Dr. Cyrus Bird, curator la Muzeul American de Istorie Naturală

Hugh Lynn Cayce, Asociaţi, pentru Cercetare şi Iluminare

Dr. Gordon Ekholm, curator la Muzeul American de Istorie Naturală

Marion Fawcett, cercetătoare

Dr. Cyrus, H. Gordon, istoric, lingvist, arheolog

J. Silva Junior, director, „Terra Nostra”, Insulele Azore

Theodora Kane, pictor

Samir Khalil, scriitor, arheolog

Constantine Mertvago, lingvist, filolog

Howard Metz, specialist în studiul piramidelor

William Morris, lexicograf, ziarist

Albert C. Müller, inginer în fizica radiaţiilor

Ledo Carlos M. Peralta, consul-general în Costa Rica

Leon Pomerance, arheolog

Dimitri Rebikoff, inventator, oceanograf, arheolog

Wilbert O. Sánchez H., Biroul pentru Turism al guvernului mexican

Robert E. Silverberg, istoric, scriitor

Carl Payne Tobey, matematician, astronom, scriitor,

astrolog

Jack A. Ulrich, explorator, arheolog

James Valentine, fotograf, scriitor, ecolog

Joaquim De Vasconcelos, biroul de informaţii al guvernului portughez

Dr. Immanuel Velikovsky, astronom, istoric, scriitor, lingvist

BIBLIOGRAFIE

Maps of the Ancient Sea Kings – Charles Hapgood, Philadelphia, 1968

Worlds in Collision – Immanuel Velikovsky, New York, 1950

Aku-Aku – Thor Heyerdahl, New York, 1958

Man Hunting in the *Jungle* – O.M. Dyott, New York, 1929

Lost Trails Lost Cities – P.H. Fawcett, New York, 1953

Islands at the Center of the World – S. Englert, New York, 1970

Technology in the Ancient World – Henry Hodges, New York, 1970

Sons of the Sun – Marcel F. Homet, Londra, 1963

Lost Languages – P.E. Cleater, New York., 1963

Mound Builders of Ancient America – Robert Silverberg, Connecticut, 1968

Ies Empires de la Mer – Attilo Gaudio, Paris, 1962

The Mystery of Atlantis – Charles Berlitz, New York, 1969

Psychic Discoveries of the New World – Sheila Ostrander and Lynn Schroeder, New Jersey, 1970

Old Civilizations of the New World – A. Hyatt Verrill, Indianapolis, 1929

Cataclysms of the Earth – Hugh Auchincloss Brown, New York, 1967

Versunkene Stätdte – Hermann and Georg Schreiber, Germania, 1955

Lost Worlds of Africa – James Wellard, New York, 1967

Realm of the Incas – Victor W. von Hagen, New York, 1957

World of the Maya – Victor W: von Hagen, New York, 1960

Earth Changes – The Edgar Cayce Foundation, Virginia, 1959

History Unearthed – Sir Leonard Woolley, Londra, 1963

Dead Cities and Forgotten Tribes – Gordon Cooper, New York, 1952

Stonehenge of the Kings – Patrick Crampton, New York, 1968

La Vida de los Mayas – Franz Blom, Mexic, 1944

Early Man – F. Clark Howell, New York, 1968

Le Livre du Mystérieux Inconnu – Robert Charroux, Paris, 1969

Histoire Inconnue des Hommes Depuis Cent Mills Ans, Robert Charroux, Paris, 1963

Die Felsbilder Europas – Herbert Kuhn, Germania, 1952

Les Paladins du Monde Occidental – Laurence Talbot, Tangiers, 1965

Aber Gott War Da – Ivar Lissner, Elveţia, 1960

Tauchfahrt in die Vergangenheit – Hanns-Wolf Rackl, Germania, 1964

Zeichen und Wunder – Ernst Dobihof Fer, Viena, 1957

Earth in Upheaval – Immanuel Velikovsky, New York, 1955

Radio Carbon Dating – William E. Libby, Chicago, 1952

The Ancient Mariners – Lionel Casson, New York, 1959

Book of the Hopi – Frank Waters, New York, 1969

Rätselhafte Kulturen – Ivar Lissner, Germania, 1961

Le Matin des Magiciens – Pauwels and Bergier, Paris, 1960

Flights into Yesterdays – Leo Deuel, New York, 1969

Life, Land and Water in Ancient Perú – Paul Kosok, New York, 1965

The Morning of the Mankind – Robert Silverberg, New York, 1967

Easter Island – John Dos Passos, New York, 1971

The Velikovsky Affair – Alfred de Grazia, New York, 1966

Ships, Shoals and Amphoras – Jim Thorne, New York, 1961

The Underwater World – Jim Thorne, New York. 1969

Fair Gods and Stone Faces – Constance Irwin, New York, 1963

They All Discovered America – Charles Michael Boland, New York, 1961

The Aztecs of México – G.C. Vaillant, New York, 1956

The Broken Spears – ediţie îngrijită de Miguel Leon-Partilla, Boston, 1962

Historia General de las Cosas de Nueva España – Fray Bernardino de Sahagun, Mexic, 1938

Edgar Cayce on Atlantis – Edgar Evan Cayce, New York, 1968

Ponape – Sibley S. Morrill, San Francisco, 1970

Cities in the Sea – Nicholas C. Flemming, New York, 1071

Rima Simita Yachay – Demetrio Tupac Yupanqui, Lima, 1961

Diccionario Quéchua – Luis Cordero, Quito, 1955

Voyage to Atlantis – James W. Mavor, Jr., New York, 1969

Libro de las Atlantidas – Armando Vivante y J. Imbelloni, Buenos Aires, 1939

Diccionario Espahol-Maya – Dr. Ermillo Solis Alcala, Mexic, 1949

La Escultura Arquitectonila de Urmal – Marta Foncerrada de Molina, Mexic, 1965

The Encyclopedia of Oceanography – Rhodes Farbridge, New York, 1966

The Mahābhārata (English Translation) – Protap Chandra Roy, Calcutta, 1889

Diccionario de Aztequismos – Dr. C.A. Robelo, Mexic, 1932

Men out of Asia – Harold Sterling Gladwin, New York, 1947

Before Columbus – Cyrus H. Gordon, New York, 1971

The Lost Americas – Frank C. Hibber, New York, 1971

The Path of the Pole – Charles Hapgood, New York, 1970

A History of Land Mammals in the Western Hemisphere – W.B. Scott, New York, 1937

Ecuador-Andean Mozaic – Rolf Blomberg, Stockholm, 1952

Autobiography ofta Yogi – Paramhansa Yogananda, New York, 1946

Invisible Residents – Ivan Sanderson, New York.

1970 Biblia Coranul

Tipografia MIRON
Tel: 335.88.25.336.33.04.337.42.92 Fax: 337.42.92
Strada Baiulescu 63A, Sector 5, Bucureşti